Brinkman och Tegnér. Ett vänskapsförhållande efter förtroliga bref

---

Förord till den elektroniska utgåvan

Detta verk av **Evert Wrangel** (1863-1940) har digitalseirats i oktober 2007 från Library of Harvard University av Google Books och anpassats för Projekt Runeberg i mars 2015 av Ralph E.

E. WRANGEL

BRINKMAN OCH TEGNÉR

EN FÖRTROLIG BREFVÄXLING

STOCKHOLM
WAHLSTRÖM & WIDSTRANDE. WRANGEL brinkman och tegnér

BRINKMAN och TEGNÉR

ETT VÄNSKAPSFÖRHÅLLANDE
EFTER FÖRTROLIGA BREF
skildradt af
E. WRANGEL

STOCKHOLM
WAHLSTRÖM & WIDSTRAND

UPPSALA 1906
ALMQVIST å WIKSELLS BOK7RYCKERI-A.-B.

Carl Gustaf von Brinkmans och Esaias Tegnérs brefväxling förvaras i det Brinkmanska arkivet på Trolle-Ljungby. Detta innehåller två afdelningar, den allmänna och den enskilda. Ur den förra hafva åtskilliga för vår politiska och litterära historia viktiga Handlingar utgifvits af Gust. Andersson i två band 1859 och 1865. Den senare, sotn endast helt varsamt kunnat begagnas under den närmaste tiden efter v. Brinkmans död 1847, innehåller hans enskilda korrespondens — bref från en mängd af hans samtids förnämsta personer på såväl politikens som litteraturens områden i ut- och inlandet. Ett rätt stort antal af Brinkmans egna bref hafva också under hans senare år samt äfven efter hans död förenats med samlingen.

Sin brefväxling med Tegnér fick Brinkman tillfälle att själf kronologiskt ordna, sedan hans bref till skalden efter dennes död återlämnats. Korrespondensen förvaras alltjämt i de sju konvolut af gråpapper, hvarpå Brinkman med sin ännu vid 83 års ålder prydliga stil skrifvit: »Tegnérs och v. Bs brefväxling».

Tegnérs bref till Brinkman — i allt, små biljetter inberäknade, 129 stycken — hafva, i sina mest allmänt

intresserande delar, blifvit utgifna af Elof Tegnér först i Efterlemnade skrifter I s. 188—382 (1873) och så i Samlade skrifter, jubelfestupplagan del V—VI (1884—85). Antalet af dessa bref är 78. — Några där icke publicerade bref eller delarVI

af bref äro här nedan s. 62, 63, 74, 192, 199, 237, 334, 364 intagna jämte en mängd kortare utdrag. För öfrigt hänvisas till jubelfestupplagan (här betecknad »jfuppl.»).

Brinkmans bref till Tegnér, som, alla biljetter inräknade, stiga till ett antal af 221 stycken, hafva hittills icke publicerats med undantag af åtta, hvilka, i sina intressantare partier, äro offentliggjorda af H. G. Wachtmeister i hans afhandling »Bidrag till Carl Gustaf von Brinkmans biografi och karakteristik» (Lund 1871). De utgöra brefven af d. 7 okt. 1823, 3 sept. 1824, 9 maj, 29 maj, 15 aug. och 1 dec. 1826, 3 dec. 1833 samt 15 mars 1843. Dessa bref återfinnas här nedan utom ett (af d. i dec. 1826); några smärre uteslutningar i ett par af de öfriga äro här gjorda.

Den nämnda afhandlingen af H. G. Wachtmeister innehåller också, förutom flere andra intressanta bref från Brinkman, värdefulla bidrag till kännedomen om dennes och hans samtids litterära förhållanden.

Äfven för det här föreliggande arbetet har öfverste-kammarjunkaren grefve Hans Gustaf Wachtmeister på Årup visat lifligt intresse, genom att icke blott ställa brefven till undertecknads förfogande samt vägleda mina forskningar i arkivet på Trolle-ljungby utan också genomse hela arbetet före utgifningen samt på flera ställen meddela upplysningar eller råd. För detta får jag härmed offentligen betyga honom min vördnadsfulla tacksägelse. —

Tanken på en utgifning af en del af breftexten var hvarken främmande för Brinkman eller för Tegnér. Skaldens sonson Elof Tegnér har också haft planer på en sådan utgifning (jfr förordet till Ur Esaias Tegnérs papper s. IX).

Då Brinkmans bref till Tegnér upptaga omkr. 1,400VII

sidor 4°, hafva i föreliggande arbete täta uteslutningar måst göras; det mesta skulle icke heller hafva något intresse för en nutida publik. Synnerligen vidlyftig är Brinkman också merendels i sitt skrifsätt. Hvad här har intagits — 84 bref in extenso eller i längre utdrag — tror jag mig kunna säga utgör det för kännedomen om Brinkman och Tegnér och deras förhållande till den äldre och den samtida litteraturen viktigaste af breftexten. Alla bref hafva emellertid noga genomgåtts, och ur de allra flesta hafva på ett eller annat sätt bidrag hämtats till efterföljande framställning. Naturligtvis finnas äfven i det uteslutna en del »pikanta» ställen, men de äro hvarken så talrika eller så betydande som man måhända föreställer sig; detta gäller också Tegnérs bref till Brinkman.

Längre uteslutningar i de meddelade brefven betecknas med tre streck (----), kortare med tre punkter (. . .).

Noterna (mèd fin stil) äro af undertecknad.

Brefven och utdragen äro troget aftryckta. Endast stafningen har helt lätt ändrats till den nu vanliga, likasom skett i Esaias Tegnérs bref utgifna af sonsonen. Kommateringen är äfvenledes normaliserad, och Brink-mans alltför talrika och ofta utan konsekvens anbragta understrykningar reducerade.

Under de sex årtionden, som snart förflutit efter Brinkmans död, hafva i spridda publikationer bref af denne (till andra personer än Tegnér) blifvit tryckta. Dessa publikationer äro omnämnda i Biografiskt lexikon ny reviderad uppl. III s. 150 ff., i Gr.undriss zur Gesch. d. d.VIII

Dichtung von Karl Goedeke, 2 Aufl. del. VI art. Karl Gustav von Brinckmann — under sin vistelse i Tyskland skref Brinkman sitt släktnamn på detta sätt — samt i svenska Autografsällskapets tidskrift 1895 s. 268 f. T den senare publikationen har K. F. Werner meddelat flera bref från Brinkman till grefvinnan Ulla de Geer från åren 1842—1847 (här upplyser B. bland annat om den riktiga daton för sin födelsedag). Ett större antal bref från Brinkman har Eugène Lewenhaupt sedan offentliggjort i »Ur Hans Järtas litterära brefväxling» h. 1—2 (1899—1900); de äro från åren 1811—1835 och följas af Järtas svar. Några bref till Lars von Engeström äro meddelade dels af H. Sehück i »M:r och m:me de Stael» (1905) dels af Elof Tegnér i den intressanta skildringen af Brinkmans sista år i Preussen »Diplomat, filosof, poet» (Från farfarsfars och farfars tid. 1900). I sin utgifning af

H. G. Trolle Wachtmeisters Minnen och Anteckningar (1889) har Elof Tegnér lämnat några utdrag ur Brinkmans bref till denne.

Ännu förvaras en mängd otryckta bref af Brinkman i våra bibliotek och arkiv, både i de offentliga och i många enskilda. En undersökning häraf är påbörjad af undertecknad. —

Bland källor till Brinkmans biografi må, utom ofvan omtalade, här särskildt nämnas Bernhard von Beskows minnestal i Vetenskapsakademien (tryckt 1849).

Lund den x november 1906.

E. Wrangel.Nacka gård.

I.

Till C. G. von Brinkmans biografi.

Ungdom, herrnhutisk uppfostran. Kamratskap med Schleiermacher. Bland Tysklands romantiker. Rahel Levin. I Weimar. Gedichte von Selmar 1789. Inflytande från Klopstock. I Paris. Elegien 1799. Åter i Berlin. Gedichte 1804. Philosophische Ansichten 1806. Med Gustaf IV Adolf i Pommern. Med tyska hofvet i Memel. Den sista diplomatiska missionen. Ur karriären. Brinkman och Carl Johan. Den »handskriftlige» författaren. »Snillets värld» 1821. Stella. »Tankebilder». »Vitterhetsförsök» 1842. Språkstudierna, metriken, boksamlandet. Brinkmans utseende, hans sällskapstalang. En »genialisk natur». Mångsidiga intressen. En ordets konstnär. Kvinnliga drag. »Snille för vänskapen». Beundran för damerna. »Seraljen». Brinkmans lefnadskonstverk. Brinkmans och Tegnérs vänskap. Den epistolära verksamheten. Död. Eftermäle.

Studieår — ämbetsmannakarriär — otium cum dignitate: dessa rubriker innebära ju ingenting ovanligt. Mendet märkliga med Carl Gustaf von Brinkmans lefnadsbana var, redan från yttre synpunkt, att hans »otium» inträffade vid några och fyrtio år och varade nästan lika länge som hela den föregående tiden.

Det är under detta otium vi påträffa f. envoyén v. Brinkman knytande bekantskap med sin tids mest framträdande skaldepersonlighet.

Hvem var då Brinkman, och hur föreföll han samtiden och Tegnér?

För att besvara den första frågan måste vi kasta en blick på hans ungdom och på hans diplomatkarriär.

På det vackra Nacka utanför Stockholm föddes Carl Gustaf v. Brinkman den 25 febr. 1764. Föräldrahemmet synes ha varit något egendomligt eller åtminstone tämligen trist — det intrycket får man af Brinkmans korrespondens t. ex. från omkring 1800, då han en tid vistades där emellan sina diplomatiska förordnanden. Och i sin ålderdomsdikt »Hembygden» besjunger Brinkman sin fädernegård — eller rättare sin moders —

där, som jag, min fromma siska sjöng sin morgonpsalm i *bur*, längtande att vingen lyfta...

Fadern var den, som satte den yttre prägeln på hemmet. Han tillhörde en från Tyskland invandrad släkt, hade först, som förfäderna, varit militär, men blef sedan jurist och skaffade sig som advokat goda inkomster. Sträng och intolerant, tyckes han ha varit utan vidare vyer. Modern däremot, grefvinnan Beata Christina Leyonstedt — tillhörande en familj, den Wollimhaus'ska, hvaraf tvenne grenar under de adliga (grefliga) namnen Leyonstedt och Gyllenborg gjort sig ett berömdt namn ej minst i vår vittra historia — var älskvärd, mild, tänkande och from:Om din son i fröjd och smärta kände fromt och tänkte väl, känslan kom ifrån ditt hjärta, tanken från din höga själ —

heter det i »Hembygden». Från henne synes Gustaf hafva ärft intresset för vittra sysselsättningar, och han hade genom henne litterära traditioner ända från den karolinska tiden. Samlarenitet och det filologiska intresset voro måhända ett arf från hennes morfar J. G. Sparfvenfelt, den bekante lärde under Karl XII:s dagar. Men dessa

svenska traditioner blefvo hos den unge Gustaf Brinkman afklippta genom den mångåriga utländska vistelsen, och när han kände behof att framträda inom vitterheten, blef det på tyska och efter tyska förebilder.

Hans första diktning var väl ändock på svenska och rörde sig kring föremålet för hans första kärlek, den unga Jeanette Palmstruch — en syster till den sedan så berömde utgifvaren af Svensk botanik — hvars familj var mycket lierad med den Brinkmanska och ofta vistades på Nacka. Efter återkomsten från de första 12 årens studievistelse i Tyskland återsåg han sin »Laura», åt hvilken äfven flere af hans tyska dikter äro ägnade. Brinkmans far motarbetade emellertid deras förbindelse, och snart föll hon i en svår sjukdom (hon afled svagsint). Men han bevarade henne i troget minne:

Ja, din hårlock dyrkas än, med en blomma som du tecknat skrinlagd af din barndomsvän,

sjöng han ännu vid 77 års ålder i »Hembygden».

På hösten 1775 skickades Gustaf Brinkman ut till en herrnhutisk uppfostringsanstalt, Niesky (i Oberlausitz); och efter sju års vistelse där kom han tillbrödraförsamlingens seminarium i Barby nära Magdeburg. Uppfostran var ju sträng hos herrnhutarne, nästan klosterlik. Mycken tid ägnades åt teologien och det var meningen, att Gustaf skulle ingå i församlingens tjänst. Emellertid lades icke ensidigt an på det dogmatiska; och Brinkman bevarade ännu på äldre dagar, sedan hans religiösa uppfattning genomgått en stor förändring, en viss sympati för herrnhutarnes praktiska kristendom. Äfven studerades grundligt icke blott hebreiska och grekiska — för bibeltexternas skull — utan också latin, och med de klassiska författarne blef han så förtrogen, att de voro honom alltjämt framdeles en kär läsning. Begåfvad med ett oerhördt starkt minne kunde han ännu på ålderdomen erinra sig utantill långa stycken af klassiska, liksom ock af moderna, författare — en liten svaghet att briljera med citat kunde icke frånkännas honom.

Till hösten 1785 stannade Brinkman på Barby; definitivt lämnade han dock icke seminariet förr än ett par år därefter, sedan han gjort ett besök i hemmet, och sedan han tvingats att alldeles bryta med fadern. Bland de kamrater, han hade under seminarietiden, var det särskildt en, som kom att förvärfva sig ett berömdt namn i den följande periodens kulturutveckling — Friedrich Schleiermacher, fyra år yngre än Brinkman. De träffades sedan vid universitetet i Halle samt framför allt i Berlin på 1790-talet (1796— 98) och under 1800-talets första år. Brinkman hade då, efter juridiska, filosofiska och vittra studier vid flere tyska universitet, gjort åter ett besök i Sverige, där aflagt kansliexamen och 1791 blifvit anställd i den svenska diplomatiens tjänst samt 1792 skickad till Berlin som legationssekreterare. Där förestod han under en ministerledighet ensam legationen ett par år. 1798 —1800 vistades han som legationssekreterare vid vår beskickning i Paris, till en början5

under chefskap af frih. E. M. Stael von Holstein, gift med Germaine Necker, redan nu en berömd författarinna. Brinkman återkom dock till Berlin redan 1801 och blef, efter envoyén L. von Engeströms återkallande 1803, chargé d'aff aires.

Iviksom Schleiermacher hade Brinkman under 1780-talets senare hälft genomgått en religiös-filosofisk kris. Bekantskapen med den rationalistiska teologien i Halle bidrog härtill för dem bägge. Den äldre ortodoxa dogmatiken förkastades, men de stannade icke i rationalistisk ytlighet. Hufvudsaken blef för dem den inre upplefvelsen, den lefvande öfvertygelsen och känslan af gemenskapen med det eviga och oändliga. De otrogne betraktade dem som svärmare och de bokstafstrogne som fritänkare, vittnar Schleiermacher i- den tillägnan af sitt epokgörande arbete »Reden iiber die Religion», andra upplagan 1806, som han gjorde till sin studievän Brinkman. Under någon tid synes Brinkmans stämning mot den äldre ortodoxa uppfattningen ha varit rätt fientlig; och åtskilliga yttranden gifva vid handen, àtt han höll på att »med badvattnet kasta ut barnet». Sedan visade han en tolerantare uppfattning, men hans frisinthet kom alltjämt då och då fram, äfven i brefven till Tegnér.

Schleiermacher tillhörde den unga riktning, som i vitterheten fick namnet den romantiska, och som nu hade sitt hufvudsäte i Berlin. Med några af denna riktnings manliga och kvinnliga koryféer hade Brinkman redan förut gjort bekantskap, likasom med andra nu framträdande personer, vetenskapsmän och politiker. Under sin första

vistelse i Berlin (1789—90) hade Brinkman sammanträffat t. ex. med bröderna v. Humboldt, språkforskaren G. h. Spalding, som var specialist på den antika filosofiens och retorikens6

område, samt den politiske skriftställaren Fr. v. Gentz, som snart (1802) utbytte den preussiska statstjänsten mot den österrikiska för att där med större framgång kunna uppträda mot Napoleons eröfringsplaner. Dessa och några andra sammankommo på Brinkmans initiativ till en aftoncirkel, som man kallade för »Damen-Thee». Bland de intelligenta damer, som här förde spiran, märktes särskildt Henriette Herz, gift med Lessings vän läkaren Markus Herz. Döttrarna till en annan af Lessings vänner Moses Mendelsohn blefvo också bekanta med Brinkman; och med Dorothea Mendelsohn, först gift med bankiren Veit och så enleverad af Fr. Schlegel, korresponderade han en tid rätt lifligt. Med Schlegel själf, som i början stod Schleiermacher nära, umgicks Brinkman då också och han kom sedermera äfven i beröring med brodern A. W. Schlegel,hvilken blef anställd som sekreterare hos madame deStaël. Vidare påträffa vi bland Brinkmans bekanta från dessa år romantikerna Tieck, Burgsdorf o. a., historikern J. von Müller samt filosofen J. G. Fichte. Äfven F. H. Jacobi lärde han känna, som vi skola se, och han var redan förut en beundrare af dennes filosofiska skrifter. Detta gällde också den store Herder, om hvars bekantskap han gärna berättade. Men den, af hvilken han framför allt lärde att bli »självtänkare* — ett uttryck, som han med förkärlek använde — var en dam af Berlins judiska intelligens, Rahel Levin, som ju också på de unga romantikerna utöfvade ett storartadt inflytande, och i hvars lilla salong en mängd litterärt intresserade personer af mycket olika samhällskretsar träffades. För henne hyste Brinkman en med beundran blandad tillgifvenhet och han korresponderade länge och flitigt med henne. Om Rahel talade han gärna och sökte intressera sina svenska vänner för henne. Hon gifte sig med skrift-7

ställaren K. A. Varnhagen von Ense, och till denne sände Brinkman, efter Rahels död 1833, ett längre bref, hvari för- * fatt ären framlägger sin uppfattning af den afdödas förtjänster. Detta bref tryckte Varnhagen sedan i sina Denk-würdigkeiten (1859). Brinkman är också tecknad i ett kapitel af detta Varnhagens arbete, i det hela med rätt stor sympati; Varnhagen berättar dock en del anekdoter, som visa, att Brinkman genom sin stimdom oförsiktiga pratsamhet kunde skaffa sig ovänner samt att hans öfversvallande älskvärdhet — mot damerna — ibland verkade komiskt. Brinkman och Varnhagen senterade nog icke hvarandra riktigt; den förre ansåg, att den senares skildringar om Rahel och hennes krets icke voro alldeles värdiga föremålet. Den mångskrifvande och mångtryckande Varnhagen får ofta i Brinkmans bref ett skarpt klander t. ex. för sin taktlöshet att meddela offentligheten hvad som blott afsetts för de förtrogna i ett uppsluppet ögonblick. »Varnhagens grenzenlose Unbesonnenheit, solche Ohren-beichte des geistreichen Wahnsinns vor der klugen, plätten spottsüchtigen Alltagswelt austrommeln zu lassen, hat doch wirklich keinen Namen», skrifver han t. ex. 1837 till sin vän generalkonsul Dehn (Wachtmeister, a. arb. s. 42). Brinkman, som under sin långa lefnad och sitt oerhördt flitiga korresponderande kunde samlat material till minst lika många volymer »Denkwürdigkeiten» som Varnhagen, har väl med dylika exempel för ögonen ytterligare blifvit af skräckt från publicering af aktstycken, som rörde enskilda.

Icke blott med Herder, utan också med de öfriga stormännen i Weimar, Göthe och Schiller, kom Brinkman i beröring; likaså med den där bosatta författarinnan Amalia von Imhof, som han sedan återfann i Sverige gift med den8

svenske artilleriofficeren (slutl. generalen i preussisk tjänst) C. G. Helvig. Brinkman undvek att, som så många andra, tränga sig på de store i Weimar; de kommo dock att skatta honom högt. Sannolikt har Wilh. v. Humboldt varit förmedlaren. Göthe hade så höga tankar om Brinkmans insikter i den metriska versens (hexameterns) väsende — just på Humboldts anmaning hade denne börjat syssla med versens teori — att han lät sin ryktbara hexameterdikt Hermann und Dorothea undergå en prosodisk kritik af Brinkman tillsammans med Humboldt. Brinkman gjorde ett angenämt besök i Weimar och Jena i början af år 1798, då han skulle bege sig till Paris. Hos Göthe var han flere dagar, och Schiller sände ett bref med till äen gemensamme vännen W. v. Humboldt, som nu var tysk minister i den franska hufvudstaden. Några år senare, på våren 1804, när Schiller var i Berlin, träffades de ofta. Vid afresan sände Schiller honom då en vänlig biljett, hvari han ursäktade sig för att han, på grund af sin ohälsa, icke kunde göra Brinkman ett afskedsbesök samt tackade för Brinkmans då nyss utkomna »Gedichte»,

hvilka skulle på resan bli hans lifvande sällskap. »Beehren Sie mich mit Ihrén Auf trägen an die Freunde zu Weimar, ich werde sie pünkt-lich besorgen», tillägger han.

I sin litterära uppfattning var Brinkman naturligtvis påverkad af romantiken; hans hela natur hade ju också något svärmiskt romantiskt. Men han blef dock icke en anhängare af de romantiska ytterlighetsidéerna. Hans smak var till stor del redan skolad, när han blef bekant i romantikernas kretsar; och den var framför allt bestämd af Klopstock, sedan också af Schiller och Göthe. Som diktare åtminstone kom han således mera att tillhöra den klassiska riktningen, hvilket också märktes på hans sympatierunder de senare åren, om han än erkände, att romantikerna fört de nya idéerna om diktningens höga betydelse och geniets suveränitet etc. till seger, och ansåg, att i viss mening äfven Tegnér vore romantiker och att den svenska romantiken tagit sin början redan med Franzén.

Brinkmans första litterära arbete.

IO

Som student vid några och tjugu år fick Brinkman ett par dikter införda i Wielands tidskrift »Der neue deutsche Merkur», hvarest många af samtidens store lämnade bidrag. Och så utgaf han 1789, ännu medan han var kvar i Halle, två eleganta små, men icke så tunna, band »Gedichte» under signaturen Selmar. Själfva detta namn var, betecknande nog, hämtadt från Klopstock; och ett stort antal af dikterna förråda redan genom sin form — Klopstocks fritt antikiserande vers — inflytande från den store »barden». Ett ståtligt ode var också riktadt »An Klopstock». För öfrigt innehålla de två banden »blandade dikter», »epistlar» och »filosofiska rapsodier» äfven i vanlig rimmad vers; ja, till och med de flesta af de många epigrammatiska »Sinn-gedichte» hafva rim. Några af dessa äga dock den sedermera af Brinkman för dylika små reflexionsdikter alltid brukade distikonformen. Denna form blef ju nu upptagen af Göthe och Schiller t. ex. i de uppseendeväckande »Xeni-erna» i Musenalmanach 1797.

I en dylik, af den yngre Voss utgifven »Almanach» lämnade Brinkman bidrag, och i den af Schiller för år 1798 redigerade fick han rätt många (16) elegiska och epigrammatiska stycken införda.

Redan efter diktsamlingen 1789 väcktes den store Klopstocks uppmärksamhet på den unge svensk-tyske poeten. Ett par år senare uppvaktades han af Brinkman, då denne, antagen till svensk diplomat, begaf sig som legationssekreterare till Berlin. Åtta år därefter (1799) fick Brinkman i Paris ett bref från Klopstock, som vid deras första sammanträffande varit en liflig beundrare af den franska revolutionen, men sedan, som så många andra, stötts tillbaka af dess öfverdrifter och nu frågade Brinkman om hans åskådning af förhållandena. Denne svarade då med en längre dikt,11

där han skildrar frihetsifverns urartning till tyranni. När han i början af följande år (1800) fick lämna revolutionsstaden, riktade han sin färd först till Hamburg att återse den tyska Utteraturens patriark. På vägen hade han skrifvit en ny dikt, som han öfverlämnade; och när han sedan — då han på grund af en iråkad sjukdom måste flera månader stanna i Hamburg och trakten där omkring (Neu-mühlen) — en gång fick besök af den gamle skalden, som hugnade honom med en blombukett, den han själf plockat, så svarade Brinkman med ett nytt poem (Der Blumen-strauss) till sin »odödlige vän», »den evige ynglingen». — Ofta sedermera erinrade han sig med förtjusning sina stunder med Klopstock. Dennes dikter, särskildt odena, kunde han till stor del utantill, och han citerade gärna denne sin »ungdoms älskade skald».

I Paris umgicks Brinkman flitigt i den snillrika madame de Staëls salong och blef där mycket väl upptagen, trots en i början framträdande misstro mot baron Staëls nye medhjälpare, hvilken syntes vara skickad för att kontrollera den svenske ambassadörens handlingar. Han sammanträffade nu med många af den franska litteraturens store. Men någon djupare beundran fick han icke för Paris, och han glömde där icke den tyska vitterheten. Ja, äfven den svenska studerade han där; såsom han sedan ofta berättade, var det just i Paris han genom studiet af Franzéns dikter kom till en ny och fördelaktigare uppfattning af den då framträdande' svenska poesien. Men ännu tillhörde han öfvervägande den tyska vitterheten — han hade ju sina bästa litterära

förbindelser där. Med en dikt hugnade han i detta afseende Amalia von Imhof, som frågat, om han ej, vid bruset af världspolitikens vilda, öfver ruiner sig vältrande ström, glömde »die heimische Muse»; och hanriktade till henne också en annan dikt »Die Erscheinung», hvari han skildrar huru »den allvarliga känslans musa, Germaniens älskliga dotter» visat sig för honom »unter Amaliens Bild» och vid den skiljande Rhenströmmens våg uppmanat honom svära

Nimmer des ernsten Gefuhls Tempel und Herd zu entweihn.

Dessa och några andra poem lät Brinkman trycka i Paris 1799; de utgöra ett litet elegant häfte om 73 sidor, som bär titeln: »Elegien. Abdruck für Freunde» och är dediceradt till Luise d. v. s. grefvinnan v. Voss, en af hans beskyddarinnor, som några år senare (1805) under en brydsam tid, då Brinkman på grund af de politiska förvecklingarna var förbjuden att vistas i Berlin, gaf honom en angenäm tillflyktsort på sitt gods i Mecklenburg.

Alla de 21 styckena i denna lilla samling, utom ett, omtrycktes med en del förändringar i en större diktsamling, som Brinkman utgaf 1804 i Berlin: »Gedichte, erstes Bänd-chen» (en ny upplaga 1820). Han hade vid återkomsten till Tyskland åter börjat flitigt framträda i Utteraturen, äfven med en del prosauppsatser i filosofiska och litterära tidskrifter. Nu samlade han de sista årens dikter, alla skrifna på klassicitetens elegiska versmått, distikon, utom tillägningsdikten, som i klangfulla stanser (ottave rime) besjunger Göthe. I en »Vorbemerkung» utvecklar han, med anspråkslös tillämpning på sig själf, skillnaden mellan den verklige diktaren, geniet, och den öfvade talangen; dessa hans »Gedichte» vore icke någon skapelse af det förra, blott ett svagt prof på poetiskt gemüt. Samlingen innehåller tre böcker elegier och tre böcker »arabesker», korta reflexionspoem.

En »elegi» utgör en artig tacksamhetsdikt till filosofen Fr. Heinr. Jacobi. Hos denne »sokratiske vise» hade han13

på hemvägen 1800 tillbragt några »sköna och oförgätliga dagar» i Eutin, där Jacobi för tillfället, bodde. Och till denne dedicerade han 1806 den första (och enda) delen af sina »Filosofische Ansichten», det sista verk han i Tyskland utgaf. Det är en samling kåserier öfver filosofi, religion, kristendom, moral och sedlighet m. .m., hvari han nedlagt sin vidhjärtade och humana lefnadsvishet. Man igenkänner hans uppfattning äfvensom åtskilliga uttryckssätt i hans senare brefväxling; språket är mera poetiskt än egentligt filosofiskt.

När Brinkman i Berlin lät trycka detta arbete, var han officiellt icke längre Sveriges chargé d'aff aires vid det preussiska hofvet. De diplomatiska förbindelserna voro nämligen afbrutna mellan de båda länderna. Man lyckades emellertid följande år återknyta dem — dock blott för att snart därpå, under Frankrikes tryck, från Preussens sida uppsäga det ingångna fördraget. Brinkman, som utnämnts till envoyé extraordinaire hos konung Fredrik Vilhelm III, hade först med det preussiska hofvet flytt till Memel, där han var den ende främmande gesandten, och där han, redan förut väl sedd hos de kungliga — till konungens syster kurfurstinnan af Hessen hade han, på hennes uppmaning, skrifvit en dikt »Die Rückkehr in das Vater-land» —, nu lefde på helt intim fot med hofvet. Den älskliga, högsinnade drottning Luise bevarade han alltid i ett vackert minne. Särskildt fick han deltaga i de kungliga barnens uppfostran och undervisning, och han förvärfvade där både kronprinsens och prinsessan Charlottes varma till-gifvenhèt — en tillgifvenhet, som icke bleknade med åren, äfven sedan den förre blifvit konung af Preussen (Fredrik Vilhelm IV) och den senare kejsarinna af Ryssland. Ännu14

på 1840-talet fick den gamle f. d. diplomaten rörande påminnelser därom.

Brinkman förstod att bevaka de svenska intressena i det längsta, och han vek icke tillbaka för maktspråk, när de uppträdde kränkande för det land, han företrädde. Den poetiske svärmaren och ömme kvinnodyrkaren visade sig här i besittning af ett moraliskt mod, som ställer hans karaktär i den vackraste belysning.

Som diplomat visade Brinkman stor skicklighet och äfven skarpsinne. Leouzon le Duc bevittnar detta i fråga om hans depescher från Paris under den märkliga tiden för Napoleons maktutveckling (18 brumaire). Och Elof Tegnér, som skildrat särskildt den brydsamma tiden 1805— 1808, framhåller bland annat, att Brinkman vid freden och fördraget i Tilsit klart insåg och påpekade för vederbörande i Sverige, att det nu skulle gälla icke längre svenska Pommerns, utan Finlands öde.

Konung Gustaf IV Adolf hade Brinkman annars lärt känna från hans bättre sida, då han under några månader år 1806 nästan dagligen kom att samspråka med honom, och af omgifningen kallades konungens »fältfilosof». Han insåg väl den stackars konungens missgrepp, men han bibehöll alltid en deltagande tillgifvenhet och beklagade djupt hans öde.

Under denna tid i Greifswald — då han åter sammanträffade med Thorild, som han redan träffat, men mera flyktigt, 1791 — hade han annars mest att göra med generalguvernören von Essén. Vid dennes familj blef Brinkman innerligt fäst, och under hans senare år i Stockholm var det Essenska huset där och på Wijk en kär hemvist för den gamle ungkarlen.

Konung Gustaf Adolf bevisade sitt förtroende för Brinkman genom att, sedan Sverige efter Tilsitfreden upphört att vara representeradt vid det preussiska hofvet, utnämna honom till vår då viktigaste ministerpost, den i lyondon. Där vistades Brinkman från slutet af 1808 till början af 1810. De snart inträffade förändringarna i den svenska styrelsen, med konungens afsättning, gjorde ju, att Brinkmans verksamhet i London icke kunde blifva af någon större betydelse. Vid hemkomsten kände han, att han icke var eller kunde blifva någon persona grata hos den nya regeringen. Under andra förhållanden skulle han ju kunnat återvända som minister till Berlin, men där var man ännu beroende af det franska inflytandet, och detta hade ju i Brinkman haft en afgjord och förbittrad motståndare. Han blef (titulär) kammarherre 1810 och kommendör af Vasaorden 1815, men i den egentliga statstjänsten användes han föga. Att nämna är blott, att han tidtals, särskildt 1811 och 1813—1814 samt 1815,skötte hofkanslers-ämbetet (för Wetterstedt) och blef ledamot af »allmänna ärendernas beredning» 18x3 (till 1840), en plats, som dock sällan medförde något egentligt arbete. Hos kronprinsen

— med hvilken han sammanträffat redan under Pariser-vistelsen, och som han, jämte grefve v. Essen och kammarherren grefve C. Löwenhjelm, sändes att möta i Helsingborg och Köpenhamn, när Carl Johan först anlände till Sverige — föll han ett par år senare i onåd i anledning af en indiskretion rörande förhandlingarna om växelkursen

— en ömtålig fråga, där Carl Johan hade en besvärlig roll (jfr H. G. Trolle-Wachtmeisters Anteckningar och minnen II: 75—76). Under de senare åren närmade de sig åter hvarandra, och Carl Johans stora egenskaper fingo i Brinkman en varm och uppriktig beundrare. Denna beundran,jämte antipatierna för den konungen angripande liberala pressen, gjorde att Brinkman uppträdde i den annars äf honom så föraktade publiciteten, i det han (1844) försåg den konservativa »Svenska Minerva» med flera artiklar — Brinkman var då 80 år! (Jfr hans bref till Askelöf i Kgl. biblioteket.)

Brinkmans verksamhet i statens tjänst var således egentligen afslutad redan 1810, då han ännu icke fyllt 46 år. En lång lefnad återstod för honom. Den blef icke ett tomt dagdrifvare- eller sällskapslif, den blef en synnerligen flitig litterär verksamhet — dock icke (annat än en eller annan gång) för offentligheten, utan för den intima vänkretsen. Han var, som han själf sade, en blott *handskriftlig* författare. Men detta var han i en grad, som väl är enastående i vår litteratur. Jag tänker nu särskildt på hans oerhördt omfattande *brefskrifveri,* hvarom mera strax nedan.

Brinkmans exlibris.

Det må emellertid genast tilläggas, att han i våra akademier utöfvade en rätt flitig verksamhet, som ju på sätt7

och vis kan kallas offentlig, nämligen i Vitterhetsakademien, där han invaldes 1814, och i den Svenska, hvaraf han blef medlem 1828. Äfven i Vetenskapsakademien tog han i sin ålders höst inträde (1836). I det följande kommer denna hans akademiska verksamhet att på några ställen

Trädgårdsgatan 7 med Jakobs kyrkogård i Stockholm. Efter teckning at" Karin Ehrenstam 1851.

vidröras. Likaså hans svenska diktning, hvarom här blott må meddelas några data.

. Brinkman ägnade sin lediga tid i synnerhet åt studiet af de svenska skalderna och det svenska språket. Alldeles obekant var han ju icke med den svenska versifikationens det gällde nu att återupplifva barndomsminnena och att

genom

B. Wrangel. 28

noggrant studium aktge på det specifikt svenska uttryckssättet. Och hvarför skulle icke han, med sin obestridliga formtalang, kunna uppträda som vitterlekare på svenska? Ar 1821 vann han också Svenska akademiens stora pris för ett poem, kalladt »Snillets värld» (sång 1—2). Det är »det inre högre lifvet», adladt af dikten, som Brinkman här besjunger — för detta Hf lefde han nu, och i sina bref återkommer han ofta till temat.

Vinkar mig ej Stella? Lagern lindar sig med Edens rosor kring ditt hår, Jordens sköna främling! morgonvindar fläta kring ditt bröst en evig vår.

Denna Stella, som nu var — och förblef — Brinkmans sånggudinna, var den charmanta friherrinnan von Schwerin, född Martina Törngren, som sedermera blef också Tegnérs »biktmor». Under de första åren efter Brinkmans återkomst till fosterlandet hade de blifvit bekanta i Stockholm, och där hade Brinkman den glädjen att sammanföra den snillrika svenska damen med m:me de Stael, som vistades här 1812—1813. Rätt snart därefter flyttade emellertid familjen von Schwerin ned till Skåne, där de bodde på Sire-köpinge i Landskrona-trakten. När Brinkmans Vitterhetsförsök 1842 utkommo, hvari »Snillets värld», omarbetad och tillökad med en ny sång, inleder första delen, och där flere andra dikter till eller om »Stella» finnas intagna, förklarades det i en not, att hon var »inom Sverige författarens lefvande sångmö under 30 års tid». Brinkman hade verkligen också haft en tysk »Stella», som besjunges i flere ungdomsdikter, tryckta i samlingen 1789; det var en ung officersdotter Charlotte von Klüx, som emellertid rätt snart försvinner från kretsen af hans huldgudinnor. Det var således icke mycket mer än namnet, som Martina von Schwe-

rin öfvertog från den unga tyska damen från Brinkmans studenttid; den, hvars verkliga arftagare hon blef, nämligen i rollen af en den mest intima och mest beundrade kvinnliga väninna, var i stället Rahel Levin. Det var också med denna tyska dam, som Brinkman brukade sammanställa Martina von Schwerin.

Ännu en gång täflade Brinkman i Svenska akademien; det var 1826 med poemet »Diktens öar», som vann mindre framgång, såsom vi skola se.

Under de följande årtiondena uppträdde han mycket sällan med alster af sin penna för offentligheten. I sista häftena af Svea (1831) publicerade han tre »böcker »Tankebilder. De inrycktes sedan i de nyss omtalade Vitterhetsförsöken och tillökades med en fjärde bok. Det är korta reflexionsdikter ofta med en epigrammatisk udd; här som i sina tyska Arabesker använder han distikon. Den närmaste förebilden har nog varit Göthe eller, kanske ännu mera, Schiller. För öfrigt voro Vitterhetsförsöken blott tryckta »för vänner och bekanta» och innehöllo, såsom nedan vidare skall berättas, till stor del dikter till enskilda personer.

På Brinkmans ålderdom synes hans skaldeådra ha strömmat lifligare än förut, åtminstone sedan han lämnade Tyskland. Han var ju 78 år, när Vitterhetsförsökens två band utgåfvos, och däri funnos flera stycken skrifna under de sista åren. Icke heller då nedlade han pennan. Det finnes i hans efterlämnade papper bland annat en diktcykel »Skaldens sömnlösa nätter» från våren 1846, innehållande åtta poem riktade till beundrade väninnor, såsom Stella och grefvinnan De Geer samt Fredrika Bremer m. fi.; en sång, »Lefnadsvishet», utgör en minneshyllning åt Fr. Heinr. Jacobi. En annan dikt bär öfverskriften »Den sista födelsedagen», men ordet »sista» är öfverstruket och ändradt till20

åttionde! Efter hans död trycktes i kalendern Nordstjärnan för 1849, där Brinkmans bekanta porträtt för första gången är reproduceradt, ett litet rätt vackert poem »Det är för sent» samt 41 Tankebilder.

Brinkmans svenska dikter visa, liksom de tyska, en stor form- och språktalang. Huru allvarligt han dref sina språkstudier bevittna t. ex. hans här nedan (s. 156 f.) omtalade bref af febr. 1826. Då och då kan man ju beslå honom med en osvensk vändning, men i betraktande af att han under förra hälften af sitt hf helt och hållet varit att anse som en tysk skriftställare, är det förvånande att icke finna flera germanismer hos honom än man gör. Han bemödade sig omsorgsfullt om ett rent språk, liksom om noggrann och konsekvent stafning, och han kunde i detta afseende anlitas som rådgifvare af svenska författare.

Ett särskildt föremål för hans studier var metriken, hvarmed han ju sysslat redan i Tyskland. Han fick också hos oss anseende som en skarpsinnig, om än väl sträng me-triker; och såväl de lärde i Uppsala, Palmblad t. ex., som Tegnér uppmanade honom att författa ett större grundläggande arbete i metrik. Detta blef väl icke af, men han sände särskildt till den sistnämnde flere gånger långa metriska utredningar i brefform. Hans råd och anvisningar blefvo ju icke utan betydelse äfven för Tegnér, som vi skola finna.

Det var emellertid också många andra områden, på hvilka Brinkman visade en stor lärdom eller beläsenhet. »Riksläsaren» kallade honom Tegnér. Han var en biblio-gnost af rang, och samlade själf ett stort och dyrbart bibliotek. Detta, omfattande omkring 20,000 band, jämte sin myntsamling, sina gravyrer och andra konstsaker donerade han slutligen till Uppsala universitet — Tegnér hade annars31

en gång slagit fram lämpligheten, att det skänktes till Lund. På grund af denna storartade donation — som lär vara den största gåfva universitetet mottagit efter Gustaf II Adolfs

— blef Brinkman upphöjd i friherrligt stånd (1835) samt lagerkröntes som hedersdoktor i Uppsala (1839).

I det Gahnska huset vid Trädgårdsgatan (n:o 7) — det står ännu kvar, fastän påbyggdt — hade Brinkman sin vackra, af konstskatter förskönade ungkarlsvåning. Hans fönster vette åt Jakobs kyrkogård — med Kellgrens graf

— som var honom en kär utsikt. Här bodde han i mer än två årtionden; han hade gjort upp särskildt kontrakt om att få bebo lägenheten så länge han lefde (jfr nedan s. 129 brefvet af d. 23 sept. 1825).

Brinkman torde i Stockholm hafva varit en ganska bekant person, och hans lilla fina spensliga figur syntes ofta promenera i staden och omgifningarna — »den där själen, som flyger omkring i staden utan kropp,» lär ärkebiskop Lindblom kallat honom. »Aldrig har jag sett någon så genomskinlig, luftig och fågellik som han», yttrar en minnestecknare, som besökt honom 1833 (H. Schönbeck); m:me de Staël lär ha yttrat (sannolikt år 1813) på sitt spirituellt skämtande sätt, att han såg ut som en sjuk papegoja. Han hade »stora, lifliga, talande drag», säger Beskow.

Brinkman var framför allt känd som en stor sällskapstalang. Han hade ju också umgåtts i många af samtidens allra förnämsta intelligenskretsar. Och sällskapsmänniska förblef han äfven på ålderdomen, ja, in i det sista. »Man skulle ju eljest upphöra att vara människa», yttrade han, när denna sak kom på tal. Han kunde också umgås med alla slags människor och samtala i hvarje ämne. »Efter ett samtal om Plato och själens odödlighet eller i ett politiskt högmål, såg man honom leka med ett barn, eller med en22

ynglings eld nedlägga sin hyllning för en ung skönhet» (Beskow).

Det var emellertid icke de stora sällskapen han helst uppsökte; tvärtom undvek han dem åtminstone på äldre dagar. Den stora världens flärd och ytlighet hade världsmannen Brinkman snart genomskådat. I den intima, förtroliga sällskapskretsen trifdes han bäst.

Det »fladdrande» var ett drag i Brinkmans natur, som också slog Tegnér hvilken för Martina von Schwerin beskref sitt intryck af den nye vännen (jfuppl. V: 314, d. 26 juli 1823). Brinkman var som »ett haf af kunskaper, men hafvet är litet oroligt ... Det är hos honom en egen blandning af nordisk grundlig ihärdighet och sydländsk flyktig liflighet»; en »psykologisk märkvärdighet» var han förvisso, en lyrisk karaktär, som i viss mening hänförde allt till sig själf, utan att därför vara fåfäng. »Jag har personligen aldrig känt någon så genialisk natur, ehuru större genier.»

Talför var Brinkman i hög grad och, när krämporna ej för hårdt ansatte honom, intresserad af allt eller åtminstone af mångahanda. Beskow yttrar om honom: »Han var lärd, tänkare, statsman, skald, samlare, sällskapsman; med tankedjup, skarpsinnighet, ordningssinne och inbill-ningsgåfva var han finkänslig som en kvinna och njöt som ett barn af det nyaste för dagen. Det fanns intet föremål, som han ej med liflighet omfattade; intrycken jagade hvarandra och gåfvo honom sällan rådram till arbeten, som kräfde uthållighet. Hans begär att läsa allt i litteraturens alla grenar lämnade honom ej tid till mer än korta anteckningar — originella, sinnrika, kvicka, målande — hvilka han sedan nedlade i sina bref, och de äro där, som vi hoppas, ej för alltid begrafne.»3

Han var en verklig ordets konstnär i tal som i skrift, helst om han fick yttra sig utan förbehåll, utan »uniform» — ett ord, som han plägade använda om den officiella stelheten, som han afskydde. Ofta lät han dock tungan löpa för hastigt och kunde sällan återhålla ett lustigt infall eller en rolig historia. Detta drag spelade honom under yngre år stundom förargliga spratt; och äfven under senare tid lydde hans lifliga meddelsamhet icke alltid försiktighetens lagar. När han märkte, att han på sådant sätt kommit förargelse åstad, blef han djupt nedstämd och sökte genast, så godt sig göra lät, ställa allt till rätta. Att han emellertid, när det verkligen gällde, var tystlåten och diskret, därpå aflägger den här meddelade korrespondensen vackra vittnesbörd. Taktfull och finkänslig var han ju också af naturen.

Det intresserade och pratsamma draget i hans karaktär förlänade honom, jämte det spensliga utseendet, en viss yttre prägel af omanlighet. Tegnér skref en gång skämtandehem, att han på en bjudning varit tillsamman »med nio utländska . damer, Brinkman inberäknad». Detta kvinnliga drag erkände Brinkman själf t. ex. på tal om delt öfvervägande receptiviteten i hans natur (se brefvet af d. 27 mars 1832). Han kunde också visa sig nästan svartsjuk t. ex. i förhållande till Tegnér. En gång (i sept. 1829) hade denne varit med om eller tillställt en ungdomsbjud-ning. Brinkman fick höra talas därom och beklagade sig helt jaloux öfver att icke hafva fått vara med på Tegnérs »andeliga dansafton» — då Tegnér lugnade honom att där blott varit hans svåger Billows barn och andra ungdomar af befryndade familjer, och att Tegnér själf drog sig tillbaka redan kl. V29 från »den knappast började balen»; och för att trösta vännen bjöd han honom nu att dricka te och24

taga ett glas punsch i sällskap med Billowska familjen, som för tillfället var i hufvudstaden. — Armars kunde Tegnér skämta med Brinkmans svaga sidor, och denne hade ibland svårt att parera. När (i maj 1833) Brinkmans husföreståndarinna och föreläserska, den »lilla beskedliga grekinnan» — som han öfvertagit i ett slags arf af Leopold —, var illa sjuk, skref han helt upprörd däröfver till Tegnér, men ansåg sig böra genast tillägga en bön till vännen »att för denna sorgs skull aldrig göra narr af mig». — Ofta betalte han emellertid Tegnér med samma mynt; kvickhet och fyndighet fattades honom icke.

Han visste också väl, att hans vidlyftighet i uttryckssättet kunde verka besvärande. Men en vän skulle nog ursäkta hans »hjärtas förtroliga talträngdhet». Denna inberäknades väl i Brinkmans »tyskeri», hvarom Tegnér gärna skämtade. Mot tyskeriet i allmänhet tog skalden stundom med öfverdrifven skärpa till orda; det tyska »grumlet», »nebulismen» etc. gjorde allt tyskt förhatligt för honom, syntes det. Men Brinkman försvarade varmt tyskarnes solida egenskaper. Till dessa hörde också svärmeriet för vänskapen, som för Brinkman gällde både på den manliga och den kvinnliga sidan. Det för allt skönt lifligt klappande hjärtat hade just i Tyskland riktats åt ädla, höga föremål; han hade odlat denna vänskap, så att han verkligen kunde skryta af att äga »snille för vänskapen» (jfr brefvet här nedan af d. 3 mars 1826). Grefvinnan Therese af Ugglas hade en gång yttrat: »Vänskapen är hos Brinkman en verklig religion», och tillägger han (bref till Tegnér 5.1., 1835): »hon hade ej så orätt; hvad som är lika sant är, att vänskapen hos mig är den enda rätt utbildade konstfärdighet jag äger». Och denna känsla öfvergaf honom icke. »Det ungdomsfriska hjärtat ger ännu vid årens höst

åt sin kvarlefvande vänskap ej sällan vårens milda liflighet» (Brinkman till Tegnér 14. 5., 1830),

Brinkman sökte sina vänner framför allt bland de bildade damerna. Detta var ett högst karakteristiskt drag för honom. Ofta beklagar han sig öfver, att det manliga umgänget i Stockholm icke erbjöd någon djupare behållning för själen. Tegnér var, sade han, den ende manlige vän, han under senare åren funnit 1 Sverige, nämligen vän i detta ords verkliga mening. Men väninnor hade han många — en hel »seraglio», skämtade Tegnér. Ordet hade dock i afseende på Brinkman ingen oren innebörd: han var en verklig platoniker i sitt förhållande till kvinnan. Tegnér gnabbades i denna fråga ofta med Brinkman, som vi skola se, och gaf åt dennes »platonism» allahanda nedsättande bestämningar. Varmt försvarade Brinkman sin ståndpunkt, och i grunden fick Tegnér ge honom rätt, om han än icke direkt ville erkänna det. I damsällskap visade Brinkman hela sin älskvärdhet och var ofta öfversvallande artig i sin lifliga beundran. Bekant är Fredrika Bremers berättelse, huru Brinkman blef införd till henne för att komplimentera författarinnan af »Teckningar ur hvardagslifvet», och huru han föreföll henne i början nästan »litet galen ».

Med de »sköna själarna» i sin intima väninnekrets utbytte Brinkman gärna tankar och stämningar; men i sin grundåskådning lät han sig icke af densamma påverkas: man misstoge sig, skref han till Tegnér den 23 april 1824, om man trodde, »att någon ur seraljen verkar på mitt tänkesätt i religion, vitterhet eller politik».

Brinkman var en »självtänkare» och en verklig lefnads-filosof, som gjort ett godt arbete för att adla lifvet till ett konstverk. Det utmärkande för honom var också, icke att26

han var en habil vitterlekare, utan att han var »poet i allmänna lefvernet». Det humana draget var hos honom öfvervägande, och det uppbars af en rik bildning och en vidtfamnande människokärlek. Pedant var han icke i sin lefnadsordning, fastän hans sjuklighet därtill kunde gifva anledning, då han ofta plågades af gikt eller andra krämpor; men måttlig var han — hvilket den tiden icke var så vanligt — och han berättade för Tegnér att, fastän han icke undandrog sig festligheter, han aldrig varit berusad. Sina bekymmer eller plågor bar han med jämnmod. En gång (i okt.—nov. 1827, jfr brefvet här nedan) sviktade hans lefnadsmod, när han trodde sig vara dömd till blindhet, hvilket för honom blifvit en »andelig död». Men annars förlorade han icke sitt lugn och sitt »andeliga herravälde öfver den lumpna kroppen».

Huru högt värde Tegnér kom att sätta på denne sin älskvärde och fint bildade vän, och huru han kom att tillerkänna honom ett högt rum bland sina samtida, därom kan läsas mångenstädes i den Tegnérska brefväxlingen.

Under de sista två årtiondena af Tegnérs lefnad stodo få honom närmare än Brinkman; ja, under vissa år var denne tvifvelsutan den intimaste vännen. Just under en tid, när Beskow tycktes med en viss framgång vilja uttränga Brinkman från första platsen bland Stockholmsvännerna, vitsordade Tegnér, att Brinkman var »den ende fullbildade, frisinnade, likstämda vän jag funnit i lifvet» (jfuppl. VI: 152). Ofta i de här meddelade brefven beröres detta deras ömsesidiga förhållande.

Ej blott vid det personliga sammanträffandet utan icke mindre genom brefvens samspråk blef Brinkman för Tegnér en den bäste vän, hvars umgänge gaf den angenämaste förströelse, ja under många tider var honom till verklig27

hugnad och nytta — materiell som andlig. »Min själs sjuk-vaktare» kallade honom Tegnér i de dystra stunderna. Äfven för skaldens rent litterära verksamhet blef Brinkman af större betydelse än hittills varit erkändt. Huru han också här i råd och dåd bistod skalden, visar deras brefväxling, åtminstone till en del. Redan tidigt under deras bekantskap kunde Brinkman skryta med, att han var Tegnérs »bäste läsare» — måhända »en lärdare Tegnérian än du själf», skref han i sept. 1823. Han samlade också allt af Tegnér han öfverkom med den största pietet, och på tal därom erinrade han ofta om m:me Neckers ifver att samla allt af Diderot, till hvilken hon yttrade: »Je fais la chasse à tout ce qui sort de votre plume, au moindre de vos billets, comme si j'étais la posterité m'tne.» I likhet med Leopold och grefvinnan Ulla De Geer satte Brinkman stort värde också på Tegnérs prosa. »Med grefvinnan De Geer har jag kommit öfverens», skref han d. 16 mars 1824 (då Tegnér blifvit utnämnd till biskop), »att du nödvändigt måste rikta vår vitterhet med en samling af hvad engelsmännen kalla essays. Din talang därtill bevittnas af alla dina bref, hvilka, ehuru flyktigt skrifna, alltid innehålla något som förtjänar att kvarlämnas åt eftervärlden. Till större prosaiska arbeten torde du ej hafva tålamod nog; men sådana prosaiska romanser, en i sänder, kan du äfven som biskop hinna med.»

Tegnér å sin sida beundrade Brinkmans epistolära talang. Åtminstone från kvantitetens synpunkt var denne säkerligen sin samtids störste brefskrifvare. Han var också bekant som sådan, och Ling bildade till och med ett verb af hans namn med den betydelsen (»Jag är själf den lataste brefskrifvare i världen och kan icke det ringaste Brink-mannisera mig.» Ling till Tegnér jan. 1837, Ur Esaias Teg-28

nérs papper s. 394). Brinkman korresponderade med en mängd af tidens lärde och vittre män samt politiker och icke minst med damer. Bland svenska kvinnor stå här friherrinnan Martina von Schwerin och grefvinnan Ulla de Geer i främsta ledet. Brefven till den senare, förvarade (åtminstone ännu 1895) på Stora Sundby, upptaga åtta bundna volymer; och till den förra skref han omkring 3,500 ark (8:0) —3,349, som han själf numrerat, förvaras å

Trolle Ljungby, men samlingen slutar i juli 1846. Till damer skref Brinkman betecknande nog nästan alltid i 8:0, till sina manliga korrespondenter i 4:0. Hans piktur är ända in i det sista ytterst jämn, tydlig och vårdad. Vanligen undertecknade han sig »v. Br.»; utanpå brefvet skref han »v. Brinkman». Hans bref äro merendels under de sista årtiondena affattade på svenska; men han fortfor länge att till de fransyskt uppfostrade svenska damerna skrifva på franska. Det tyska brefspråket behärskade han naturligtvis fullkomligt.

I en så vidlyftig korrespondens, som Brinkman förde, kunde det naturligtvis icke undgås, att upprepningar förekommo, och att långa passager ur bref till den ene återfinnas i bref till en annan. På äldre dagar hade han nog i allmänhet svårt för att icke »upprepa sig själf»; särskildt gällde detta berättelser och anekdoter, och vissa citat eller kärnspråk gå ofta igen. Citat från klassiska författare förekomma ofta, särdeles i brefven till Tegnér, som ju väl kunde sentera dem; annars också från moderna författare, i synnerhet tyska och svenska, men stundom äfven franska. Ett annat drag i brefven äro de bibliska uttrycken, som han använder omskrifna ofta med en skämtsam till-lämpning på förevarande förhållanden; Tegnér anmärkte också denna hans »vanliga profant bibliska ironi». Stilen29

är annars lättflytande som hans tal, spirituell och ej sällan uppburen af verklig kvickhet. —

Brinkman ville icke gärna åldras, och han hade också den lyckan att förblifva, som han önskade, en evig yngling. Trots sina krämpor, bröstvärk, hj ärtkramp samt gikt i armar och ben, som esomoftast band honom vid soffan eller hvilstolen — då han tillbragte dagarna och en stor del af nätterna med läsning —, höll han sig dock vid god kroppslig vigör ännu det sista året (1847) och var alltjämt sysselsatt med studier och bref skrif ning. De sista rader han skref ägnades åt hans väninna och »beskyddarinna» grefvinnan De Geer — ett tacksamhetsbref för hennes vänlighet med böcker och andra julgåfvor, dateradt »natten emellan julafton och juldagen 1847». På juldagens morgon var han död. Döden kom, som han själf så ofta önskat, »utan alla vidlyftiga förberedelser à la fortune du pot». Tre veckor senare förrättades hans begrafning i Jakobs kyrka, hvarvid Bernhard von Beskow efter ett elegant och äfven varmt tal krossade det friherrliga vapnet. Hans stoft hvilar på Nacka kyrkogård.

I Dagligt Allehanda — en tidning, med hvilken Brinkman ett par år förut lifligt polemiserat — lästes den 27 dec. några vackra erkännsamma ord om den aflidne gamle diplomaten och litteratören: »Han var en man med ovanligt grundlig klassisk bildning och för öfrigt en af de mest humana och älskvärda personligheter man kan känna.» Och Crusenstolpe, som heller icke tillhörde samma politiska läger som Brinkman, skref i tolfte brefvet af »Ställningar och förhållanden» (1848): »Ungdomligt liflig, glädtig och sprittande kvick ännu i den senaste ålderdomen, glömde han krämporna omsluten af sina dyrbara samlingar, böcker och handskrifter, och under samtal med den mängd personer3°

af bägge könen, alla åldrar, olika samhällsställning och skilda tänkesätt, som dagligen sökte umgänge med den genialiske lärde och världsmannen.»

Själf har Brinkman en gång i bref till vännen Tegnér (d. 28 mars 1826) uttalat sig om det eftermäle han helst tänkte sig — ord som nu kunna sättas som motto särskildt på samlingen af brefven till Tegnér:

»Jag vill gärna uti mitt tillämnade åminnestal — ty öfver hvilken strunt talas ej i Sverige? — i andanom redan höra något mera hedrande än att »har varit minister i Berlin, London» etc. Och åhörarne skola strax tro att det varit något värdt med mig, när det heter: 'Afskild från den stora världen och allmänna ärenden, ägde han den mera utmärkta lyckan att ända till slutet af sin lefnad stå uti en oafbruten brefväxling med Tegnér.'»3i

II.

Den första bekantskapen med Tegnér; bref 1818. Om Axel 1822. Brinkman »snillets sändebud», mottar uppdrag från Tegnér. Tegnér i Stockholm 1823. Brinkman om jplatonismen», om Hans Järta, om de akademiska excellenserna. Hans »inre lif».

Den 22 maj 1818 stod att läsa i Stockholms Posten ett med den genomskinliga signaturen T—r undertecknadt poem »Vid studeranden Herr Henrik D. L. C. von Bildts graf». Den vinge mannen, som var född i Regensburg, där hans far var svenske konungens sändebud, hade i Lund handledts af Tegnérs vän adjunkten Bolmeer, och till

Tegnér blef han också rekommenderad af universitetets kansler, grefve v. Engeström. Den lofvande studentens bortgång väckte allmänt beklagande, och en vän till hans i Dresden bosatta moder (född Matholaij), den förre svenske envoyén v. Brinkman, skyndade att öfversätta dikten till hennes modersmål tyskan. Härom fick Tegnér höra genom ett bref från fru v. Bildt, och han begärde då i en artig skrifvelse (jfuppl. V: 157) att få se »huru ett misslyckadt försök på svenska förbättras på tyska». Detta gaf anledning till Brinkmans första bref till Tegnér, ett bref, som åtföljes af den rätt vackra, ehuru i sin transskription vida mattare öfversättningen.

Med ett par ändringar är dikten tryckt bland Tegnérs samlade skrifter under titel »Den främmande ynglingen». Den 9. strofen lydde ursprungligen:32

Gråten ej för mig, ty mänskans lefnad är blott dödens text; lifvets blomma utan kraft och trefnad är en drifhusväxt.

Detta återgafs af Brinkman, som förlängde 2. och 4. raderna i hvar strof, sålunda:

Weinet nicht um mich! Das Erdenleben athmet schön im Keim des Todes Duft; schön der Jugend frische Blüten streben aus dem Treibhaus nach der Himmelsluft.

Brinkman skref:

Stockholm den 23 juli 1818.

Återkommen ifrån en liten resa till Upsala, hade jag i går det oväntade nöjet att förefinna herr professorns vänskapsfulla skrifvelse af d. 16 dennes, och jag har funnit mig för mycket smickrad af dess önskan, att se min öfversättning, för att ej med omgående post uppfylla densamma. Jag borde väl kanske anse de orden: »ett misslyckadt försök på svenska förbättradt på tyska» — för »a sneering compli-ment», som engelsmännerne kalla det; men jag vill låtsa, som vore ingen ting ondt därmed nient. Att jag ej funnit hr prof:s skaldestycke misslyckadt utan utmärkt vackert och känslofullt, kan vår gemensamma vän friherrinnan Schwerin intyga, som först meddelade mig detsamma. Unge Bildts död gjorde så mycket djupare intryck på mig, som jag i ungdomen flere år varit mycket förtroligt förbunden med fru Bildts bror och då genom honom kommit i brefväxling med den älskvärda och snillrika systern. Naturligtvis skref jag äfven nu till henne för att yttra mitt ömma deltagande uti hennes oersättliga förlust, och först någon tid därefter föll det mig in att försöka en efterbildning af hr prof:s sorgkväde, som åtminstone kunde uttrycka33

Facsimil af Brinkmans öfversättning.

själfva dikten och de mest talande bilder. Jag öfverlämnar det nu åt skalden själf utan minsta anspråk på någon täflan. Jag har alltid funnit svårt att öfversatta på vers, och jag

E. Wrangel. 534

kallar detta stycket hellre en tysk berättelse af de intryck urskriften gjort på mig.

Non verbum. verbo curavi reddere fidus.

interpres1 —

emedan jag funnit det försvårt. Uti g. och 10. strofen torde jag finnas minst trogen, ehuru tanken blifvit bibehållen. Det ges i alla språk vissa uttryck, som, förflyttade till ett annat, synas allt för prosaiska. Så hade jag här ej vågat att på tyska säga: »Das Leben des Menschen ist bloss der Text des Todes.» — Men jag tror, att den af mig valda bilden uttrycker samma tanka. Litet mera släpande torde min öfversättning ha blifvit därigenom, att jag nödgades förlänga raderne för att af rimmet ej allt för mycket trängas. I alla fall är jag mer än belönt, om fru Bildt därigenom fått någorlunda begrepp om det ädla snillet, som helgat så oförgängeliga runor åt hennes älsklings minne. Ifrån henne själf har jag ännu ej fått något svar; men det gläder mig oändeligen, att hon genast visat hr prof. sin tacksamhet.

Redan för någon tid sedan bad jag frih:n Schwerin att, om hon vore i brefväxling med hr professorn, anmäla min vänliga hälsning och säga, huru högt jag värderade den ifrågavarande elegi. Hon svarade mig då, att hon ej bref-

växlade med vår skald, men dock väl skulle finna tillfälle att uträtta mitt uppdrag. Sådant lär ännu ej hafva skett, och jag är hr prof. så mycket mera förbunden för dess förekommande godhet. Hvad dess snille och tänkesätt beträffar, så är oss emellan hvarje förklaring däröfver visserligen öfverflödig; då vi bägge, som jag smickrar mig, bättre

1 »Jag har icke som en trogen tolk brytt mig om att återgifva texten ord för ord.» — Ett något förändradt citat från Horatius, Ars poetica 133.35

än alla vitterhets-skrikare mot eller med, begripa och förstå —

quid sit pulcrum, quid turpe, quid utile, quid non*.

Jag anhåller således blott att få vara innesluten uti hr prof:s hågkomst, och förnyar försäkringen af min uppriktigaste högaktning och oföränderliga vänskap.

v. Br.

Emellertid ledde denna begynnelse icke genast till någon fortsättning, ehuru Tegnér i sin skrifvelse antydt, att han önskade detta. När denne var i Stockholm följande år för att taga sitt inträde i Svenska akademien, synas de heller icke hafva träffats. Men genom Brinkmans väninna, friherrinnan Martina von Schwerin, som snart också blef Tegnérs, sände de dock hvarandra hälsningar. De fingo också del af hvarandras bref. På så sätt erhöll Tegnér åtskilliga intressanta nyheter från Stockholm. Friherrinnan Martina försummade icke att framhålla Brinkmans förstående beundran för Tegnérs diktning; och genom henne var det som Brinkman för den senare framkastade tanken på en hyllningsdikt åt Leopold. Denna dikt blef dedikationen af »Axel», en hyllning, som, enligt Brinkmans vittnesbörd, skaffade den gamle blinde, af »den nya skolan» så hänsynslöst angripne skalden en fullkomlig litterär upprättelse och därigenom i hög grad bidrog att lätta bekymren under hans sista år.

Tegnér tog åter initiativet till ett direkt närmande; och den i? febr. 1822 tillskref han Brinkman ett längre bref (jfuppl. V: 244), hvari han, efter några inledningsord —

1 >Hvad som är skönt eller fult, hvad som är nyttigt eller skadligt.» Citatet är från Horatius' Epistlar, bok 1:2,3-36

»Friherrinnan Schwerin har flera gånger meddelat mig bref af herr envoyén, på hvilka egentligen jag bort svara ...» —, på ett anspråkslöst sätt utvecklar sin uppfattning af den poetiska förtjänsten och yttrar erkännsamma ord om Brinkmans prisskrift »Snillets värld» samt — utan att omtala sin med »Axel» just då tryckta hyllningsdikt till I>opold

— uttalar den förhoppningen att »alla bättre själars deltagande skall så vidt möjligt är trösta honom i hans olycka».

Brinkman svarade:

Stockholm den 26 februari 1822.

Nej! längre kan jag ej tiga, min ädle, högst vördade och ömt älskade vän! ehuru jag ej har några uttryck svarande emot min förtjusning och min tacksamhet för Axel, hvilken sedan några dagar försatt mig uti ett tillstånd af drömmande svärmeri, som alla kloka läsare af samma mästar-stycke väl äro berättigade att finna vansinnigt... Friherrinnan (för er* och mig ges det väl, hoppas jag, blott en) skref mig: »Tegnér lui même traite ce poeme de bagatelle»

— och detta synes mig bevisa, att ni ej flere gånger öch

* Förlåt en för alla gånger, min bästa Hr Professor l om jag i bref nyttjar ni och er i stället för våra kinesiska höf-lighetsformer i hvarje rad. Utan denna ädlare förkortning är det ju ej möjligt att skrifva ett läsbart svenskt bref. Också nyttjar jag den sedan många år (nb: efter förutgången öfverenskommelse), äfven till våra förnämaste — till Rikets snillen, som till Rikets herrar. Och när jag säger ni och er till Tegnér, bör väl själfva riksceremonimästaren Hauswolff ej kunna drömma om någon brist på vördnad och höflighet. Blott om jag ej betalas med samma mynt,

skulle jag nödgas frukta, att mitt funnits underhaltigt.37

med tillbörlig uppmärksamhet genomläst och studerat det samma. Annars skulle ni som jag vid hvarje förnyad läsning alltid hafva funnit nya skönheter och förträffligheter af alla slag, ofta blott antydda genom ett ord eller en liten framskymtande bild, men så djupt tänkta att den poetiskt vansinnige genast igenkänner sin själs hemliga spådomar och det inre lifvets heliga aningar. Klarheten af denna sköna lättfattliga dikt må förleda mången att blott anse det hela för en enkel berättelse; men just däruti består, enligt min åsikt af saken, den verkeliga skaldens skapareförmåga, att han inom ett enda självständigt konstverk innesluter hela mänskliga lifvets poetiska mångfald; och jag trotsar någon invigd att ej småningom finna den uti Axel — i frukt,

i blomma, eller i knopp.---Efter 5 gångers läsning

och föreläsning har jag den största håg att däröfver skrifva en kommentar för att, om möjligt vore, lära våra läsare att läsa och njuta ett sådant mästerstycke; ungefär som Fichte kallade en liten bok: »Versuch die Leser zum Verstehen zu zwingen.» — Tro emellertid ej, att jag hållit dessa föreläsningar för någon af den förnämt prosaiska pöbeln. Blott med 5 eller 6 utvalde har jag hittills delat detta nöje, på hvilka alla det gjort ett alldeles oväntadt förtjusande intryck. Jag är särdeles glad att kunna räkna'kronprinsen ibland dessa värdiga Tegnér-dyrkare, och han uppdrog mig i förgårs uttryckligen: »att med omgående post skrifva till T. och aflägga hans rörda tacksägelse för det obeskrifveliga nöjet Axel gifvit honom». »Jag längtar uppriktigt, tillade han, att få göra hans personliga bekantskap. Emellertid skall ni be honom i mitt namn att skicka mig ett exemplar af Axel med påskrift: ifrån Författaren. Jag har aldrig känt mig så högfärdig att vara svensk som vid läsningen af3»

detta poem, och jag tycker, för att upplifva vår fosterlandskänsla, skulle vi esomoftast återläsa det som en andaktsbok. *

Så lyda prinsens egna, oförändrade ord; och nu anhåller jag å mina vägnar såsom en nåd att få detta exemplar för prinsen mig tillsändt, ty hvar och en har sin fåfänga, sitt: »Principibus placuisse vi ris»1 — ehuru min princeps vid detta tillfälle ej bor på slottet utan i sångens tempel i Lund.

Fatta för allting ej det beslutet att själf skrifva något vid öfversändningen; ty i detta afseende är ni en fullkomlig kantian, öfvertygad, som han, »dass nichts gut sei, als ein guter Wille», och denna senare äger ni i en hög grad. Men lifvet är så kort, och vi önska att snart och hastigt njuta: prinsen sin Axel, och jag den utmärkta hedern att nu också en gång få vara snillets sändebud.

Jag är ju redan tämmeligen blygsam, när jag ej begär ett exemplar för mig själf, ehuru vi äro så fattiga, att vi i hela hufvudstaden ej äga mer än 2:ne, hvaraf Leopolds ej kommer ifrån hans bord, och grefve Engeströms redan är så sönderslitet, att det knappt hänger ihop. Men med Guds hjälp skall mitt goda minne numera stå mig bi, till dess våra bokhandlare, förmodligen nästa sommar med sjölägenhet, låta komma dessa blad — med disputationerna ifrån Lund — »för att ej betala mera porto än boken är värd».

Jag säger ingenting om tillägningen till Leopold. Han har själf redan svarat, och nationen borde tacka för det dess största skald ändteligen hämnats den oförskämda otacksamhet emot den gamla vördnadsvärda Ossian, som den nyare tidens Hammarsköldianismus velat påtruga henne.

1 >Att hafva behagat framstående personligheter.» (Horatius' Eyistl. I, 17:35)-39

Och nu ännu en gång min ömmaste tacksägelse för all den sällhet er sångmö under en längd af år beredt mig. Men jag vågar tillägga, att min vänskap ej är mindre uppriktig än min poetiska känsla. Skall då det höga, öfverlägsna snillet aldrig njuta annat än vördnad och beundran och säker odödlighet? ej tillika här i dödligheten älskas som människa och därigenom själf njuta hjärtats poesi, som dock ofta är mera hugnande och välgörande än snillets P — Men huru mycket skulle jag härom vilja orda! ty det finnes i hela Sverige ingen människa eller — ärligare — ingen man, med hvilken jag så innerligen önskade att få brefväxla som med en enda, som hvarken har tid eller håg därtill. Men om ni bara låter friherrinnan förstå, att ni ej skulle misstycka, om jag då och då skrifver, utan anspråk på svar, så — vore jag redan lycklig. Hälsning och uppriktig vänskap

v. Br.

Men svar fick Brinkman inom ett par veckor redan. Tegnér gladde sig öfver den vänskap, hvarmed Brinkman ville hedra honom, och han hoppades att framdeles kunna förtjäna »en ädel mans tillgifvenhet». »Beröm mig endast ej så mycket», tillade han. Till den gemensamma väninnan hade han skrifvit, att Brinkmans bref var »så ömt, som om han vore tjugu och jag femton år gammal»; och ett par månader senare kunde han inberätta för henne, att hans och Brinkmans korrespondens nu var »ganska liflig».

I april tillskref Tegnér sin nye Stockholmsvän med begäran, att han ville hos höga vederbörande verka för en ansökan, som Lundaprofessorn gjort att få utbyta sitt prebende (Stäfvie och Lackalänge) mot ett mera gifvande (Löderup). Det var första gången Brinkman kunde vara40

praktiskt verksam för att befordra Tegnérs fördel, och det blef icke den sista. Han gladde sig öfver att vara dennes »enskilta ombud».

Sedan han i ett bref af den 23 maj redogjort för sakens ställning, fortsätter han:

Men nu ifrån detta till ett för mig enskilt och egentligen för hela svenska allmänheten lika viktigt ärende: »Utgifvandet af Tegnérs samtliga arbeten». Tillåt mig således att häröfver tala med största uppriktighet, ty det ligger mig oändligen om hjärtat, och jag har under den senare tiden mångfaldigt sysselsatt mig med detta ämne. Tidpunkten är nu lyckligare än den kanske nånsin kunde blifva. Fritiofs och Axels sångare anses nu af hela det vittra Sverige såsom vår första fosterländska skald — eller som Järta nyligen skref mig:

»T. är i denna stund nationens skald, och hans känsla är eller blir nationens. Det ädla hos henne är ännu icke dödt; det kan väckas ur den dödslika dvalan. Må endast T. få lefva! Han skall då allt mer och mer förstå sin höga kallelse och efter hvarje ny triumf blifva verksammare att den uppfylla. Han har nu en tillräcklig à plomb af den upplysta allmänhetens sannfärdiga beundran; och äfven några af våra statsmän skola väl efter hand få ett begrepp om vikten af T:s bemödanden för det skönas och ädlas vård ibland Gustaf den III:s folk etc..»1

Men det är ej på statsmän och akademister på hvilka jag sätter särdeles värde, utan på det uppväxande släktet. Detta tillhör eder utan undantag, och äfven ibland ädla

1 Jfr Ur Hans Järtas litterära brefväxling. Utg. af E. Lewenhaupt s. 33. (Brinkman återgifver icke alldeles noggrant Järtas ord.)

I brefvet till J. af den 24 febr. (a. a. s. 26) utgjuter B. sin beundran för Axel.Stora Frösunda. Akvarell af J. F. Julin. (Tillhör brukspatron T. Norlings sterbhus.)42

krigsknektar har jag funnit dem, som med rörd erkänsla försäkrat mig, att den af Tegnérs sångmö återupplifvade anda gjort dem till bättre medborgare och ädlare människor. Er hela poesi är lyckligtvis tillskuren i växten, och blott därföre finner hon sig ibland blottställd för pedantiska skräddare-anmärkningar af kvarlefvande skråmästare, som under hela sin lifstid blott tillskurit eller lappat akademiska jackor; hvilka vår kraftfullare ungdom redan finner alltför trånga och stympade. Just nu behöfva vi således en samling af era samtliga arbeten. Vi böra känna hvad vi äga, och er sångmös öfverlägsna snille skall då tillika stifta den skönaste försoning emellan vår vitterhets lutherska och

reformerta kyrka.---Bara ni tar ett allvarsamt beslut,

så lofvar jag att helt och hållet uppoffra min verksamhet åt denna saken, och om möjligt vore, bespara er allt annat besvär än det att skapa, bilda och välja. Var emellertid ej alltför sträng. I en samling af en verklig skalds arbeten har allt som är karakteristiskt ett större värde än samma stycke alldeles isoleradt skulle äga, och jag för min del ville ej sakna ett enda af Göthes eller Herders småsaker uti samlingen af deras verk.

Jag längtar efter ett tröstande svaT på denna framställningen. Jag behöfver det till någon uppmuntran, tv min hälsa är sedan någon tid helt betänkligt dålig . . .

Emellertid, frisk eller sjuk, lefvande eller död oför-änderL

Er uppriktigt tillgifne

v. Br.

I sitt februaribref hade Tegnér omnämnt, att han tänkte på att utgifva en samling af sina skrifter »i hopp43

att därpå vinna — icke ära, utan pengar». Något senare på våren fick han underrättelse om att beundrare i Stockholm, särskildt en frih. W. Carpelan, erbjödo sig att garantera omkostnaderna därför. Och strax därpå skref Brinkman och yrkade med ifver på tankens snara realiserande och uppgjorde en detaljerad plan i både typografiskt och ekonomiskt afseende. Tegnér borde vinna omkr. 4,000 rdr. på saken. Brinkman hade skaffat garanter för företaget, och bland dem märktes först kronprinsen. Tegnér afböjde dock med rörd erkänsla förslaget; först borde Fritiofs saga

— hvars tidigast författade sånger han nu publicerat i Iduna

— bli färdig. Det dröjde också, såsom vi skola se, flere år innan planen på de Samlade dikterna realiserades.

Med kronprins Oscar talte Brinkman ofta om Tegnér, och när Carl Johan en gång hörde deras samtal, yttrade han sig också högst smickrande om skalden: »Ön me dit que de tous nos poets actüels Tegnér a le pius de reputation» etc.

— hvilket Brinkman ingalunda försummade att inberätta för Tegnér, dock uppriktigt tilläggande, att kungen nog ej begrep mycket af dennes diktning utan väl kunde inbillas, att »Axels och Gustaf Erikssons förtjänster i det närmaste uppväga hvarandra». — »Gustaf Eriksson eller det frälsade Sverige, hjältedikt i tolf sånger» och i hexametrisk vers hade nyss förut utgifvits af den gamle militären och excellensen A. F. Skjöldebrand; dikten blef ofta föremål för Brinkmans begabberi, och Skjöldebrand kallades i den följande brefväxlingen stundom endast »Gustaf Eriksson». — När kronprinsen ett par veckor senare passerade Helsingborg och bland andra Tegnér rest dit från l,und för att uppvakta honom, fick denne af den förre höra »allehanda grannlåter». Kronprinsen hälsade honom också från Brinkman.

Den följande tiden upprätthölls förbindelsen mellan44

Tegnér och Brinkman genom »friherrinnan». Men år 1823 skulle medföra ett närmande dem emellan, som blef till vänskap för lifvet.

Det prebende, Tegnér 1822 sökte, erhöll han visserligen icke, men däremot följande år ett annat (Reslöf). Han gjorde för denna angelägenhets skull en resa till Stockholm; och »friherrinnan» förberedde hos Brinkman hans mottagande. Detta blef också det hjärtligaste, och Brinkman kunde icke nog prisa den njutning och sällhet, som Tegnérs närmare bekantskap beredde honom. Den fjärde juli hade Brinkman en förmiddagsbjudning för Tegnér — ett slags frukost, den vanliga formen för hans bjudningar. Flera damer voro inviterade, såsom friherrinnan Åkerhielm, född af Ugglas, grefvinnan af Ugglas, född Stedingk, och Mathilda Montgomery, född d'Orozco. Den sist nämnda — »en liten förtjuserska, en sångmö från södern», skref Brinkman i sitt bjudningsbref till skalden — hade sagt till honom: »Si vous me procurez ce plaisir tant désiré de faire la connaissance de Tegnér — je crois que je vous embrasserais». »Och», till-lade Brinkman, »om jag nu till och med låter öfverflytta detta famntag på den, hvilkens medtäflare jag aldrig kan blifva — hvad säger ni då?» — Man har all anledning tro, att frukosten blef animerad. Tegnér och Brinkman förbrödrade sig, och vänskapen var sluten. Och för »friherrinnan» prisade Brinkman »lyckan, som upphöjt mig till dubror med Tegnér.»

Skalden brukade besöka honom om rnornarna och då prata ett par timmar. För öfrigt var han bortbjuden hvarje dag. Brinkman införde honom hos Åkerhielms; där åto de middag samma dag Brinkman gifvit frukost. Så träffades de hos Ugglas'. Ett par gånger voro de hos grefvinnan Ulla de Geer till]Leufsta, född Sprengtporten, Brinkmans förträffliga »beskyddarinna».45

Bland alla damer, som Tegnér träffat hos Brinkman, blef han mest intagen i grefvinnan Mathilda Montgomery — hon hade ju särskildt rustat sig till detta sammanträffande, och skalden fann henne oemotståndlig i sin pikanta skönhet. Tegnér beklagade, att han icke fick se henne

Mathilda Montgomery.

Miniatyr af Vieth. (Tillhör kammarherre R. Montgomery Cederhielm.)

hvarje dag — familjen Montgomery bodde nu på Frösunda utanför staden. Men de båda vännerna ut bjödos dit flere gånger. Sedan de varit där den 10 juli, skref Brinkman till sin friherrinna: »Elle a été brülante, en chantant et en causant, et Tegnér en est devenu pius poet que jarnais. >>46

Och den 14 voro de halfva dagen på Frösunda; Mathilda sjöng för dem flere små kompositioner hon gjort till Tegnérska dikter, och Tegnér gaf henne löfte om en särskild »visa».

Protokollssekreteraren Bernhard Beskow, som nu började bli bemärkt som en af Stockholms förnämsta »skönandar», hade stor middag för skalden. Både Tegnér och Brinkman funno Beskow och hans »Laura» »trefliga och älskvärda». En afton gingo Beskow, Franzén, Tegnér och Brinkman ut till Karlberg, där Franzéns måg A. A. Grafström var lektor — »en vacker promenad », skref Brinkman till Martina von Schwerin. Den gamle Leopold besöktes naturligtvis också.

Om det allmänna intrycket af Tegnér berättade Brinkman: »Tout le monde le trouve aimable. Sa jovialité, son abandon, son esprit sans prétentions, et ses manières aisées font de l'effet partout, sur leur m.me, qui ne sont pas en état de comprendre son génie.»

Efter ett par veckors vistelse i hufvudstaden fortsatte Tegnér färden till Uppsala (d. 19 juli) samt till Dalarne och till sin hembygd i Värmland. Han återsåg då sin snart åttioåriga moder, »frisk och rask, vida raskare än sin yngste son», som han skref till Brinkman d. 16 sept., några dagar efter hemkomsten. Under nedresan hade han i närheten af Varberg träffat — säger han — »din friherrinna (ty jag törs ej säga vdr)... skönare än någonsin.»

Om Stockholm hade Tegnér nu fått en vida bättre tanke än förut; och härför hade han väsentligen Brinkman att tacka. Särskildt skattade han högt, att han blifvit införd i den krets af älskvärda, bildade och intelligenta damer — »den seraglio, hvarmed du visligen omgifvit dig», såsom han yttrade på sitt skämtsamma vis. Visserligen hade hanI lö

haft en viss förskräckelse för denna fruntimmerskrets: »Jag ryser när jag tänker på alla de fruntimmer, för hvilka B. vill uppställa mig på parad», hade han före sin resa skrifvit till Martina von Schwerin. Men nu var han eröfrad. I sitt tacksägelsebref till Brinkman af d. 16 sept. (i jfuppl. V: 318 ff. är större delen tryckt) nämner han — jämte grefvinnan Ugglas, till hvilken han genom Brinkman sände ett särskildt bref — grefvinnorna De Geer och Montgomery, friherrinnan Åkerhielm och fru Beskow. »Om allt hvad som rör dem, hoppas jag genom dig blifva fullständigt underrättad. I denna sak har allt, äfven det obetydligaste, intresse för mig, till och med om du händelsevis skulle kunna lämna mig någon underrättelse hur de loppa sig», tillägger han skämtande.

Bland herrarne hade han egentligen blott umgåtts med Franzén och Brinkman. »Med Brinkman,» skref Tegnér till Martina v. Schwerin, »öfverensstämde jag på ett oväntadt sätt i många åsikter, äfven mer än med Franzén.» Och till Brinkman själf skref han: »Allvarsamt taladt så finner jag min stolthet ej litet smickrad däraf, att jag i så många fall fann mig både känna och tänka ungefär lika med dig. •> Brinkmans bildning och spirituella konversation måste ovillkorligt tilltala Tegnér; Brinkman förenade, brukade denne yttra, elegansen från den vänstra Rhenstranden med grundligheten från den högra.

Brinkman svarade:

Stockholm den 30 september 1823.

---Jag kan verkeligen ej tillräckligt uttrycka min

glädje öfver den upptäckt jag gjort, att vi bägge äro födda vänner, ej, som de fleste, af tillfälliga omständigheter ihop-gifte. Ännu är du den första man i Sverige, och sannolikt48

blir du länge den ende, med hvilken jag kunnat tala öppen-hjärtligt och utan öfversättning. Jag är öfvertygad, att vår likstämmighet i känslor och tänkesätt vid en längre samma nlefnad snart skulle finnas ännu större; ty hos den

sanna själftänkaren är öfverensstämmelse med sig själf den säkraste borgen för hans åsikter af alla de ämnen, som mer eller mindre bero af snilléts grundlagar. När jag nu bestämdt vet huru du tänker öfver den mänskliga forskningens viktigaste och heligaste föremål, så behöfver jag ej särskildt förfråga mig, huru du anser de mångfaldiga småsaker, som utgöra själfva kärnan af hvardagshopens evigt omogna tankeförsök. Man råkar här och där personer, som äro både kloka och snillrika, men blott fragmentariska människor. Helt förundrad ibland öfver förträffligheten af deras infall, tror man dessa vara resultat af en djärf och själfständig tankeförmåga; men vill man i förlitande därpå gå litet längre, finner man dem genast mörkrädda eller rättare ljusrädda, och öfvertygar sig snart, att deras infall aldrig varit en stjärna, utan ofta blott en lysmask. — Med ett ord: jag har utom dig här ännu ej funnit någon riktig fritänkare i ordets rena och sanna bemärkelse. Den filosofiska skörlefnåden åter har jag alltid djupt föraktat, den må nu sluta med en omvändelse på sotsängen eller redan fönit vid prästvigningen. Kristendomens anda är fritän-keri, och dess stiftare hade visst aldrig fått pastorat i någon kristlig stat, om han där talat lika fritt som i Judæa. Det är således det senare, som inför vederbörande bör undvikas och endast äga rum inom den osynliga kyrkan, där två eller tre äro församlade uti vishetens namn, som då gärna inställer sig midt ibland dem.---Jag smickrar mig äfven,

att jag med dig snart skulle vara lika lycklig som med Herder. Vid min första uppvaktning hos honom, emottogs jagI lö

med detta slags förnäma höflighet, som snarare bortvisar än framlockar förtroendet. Men jag, som af Herders skrifter redan lärt, huru nära vi voro besläktade, ville ej förlora min tid med företal, utan yttrade mig genast med språng och afkortningar, som gjorde honom uppmärksam; och efter en timmas samtal var det han, som sade: »Nu blir det jag, som önskar göra er bekantskap. Ni synes mig vara en af dem, som jag alltid uppsöker, men så sällan råkar, hvilka nämligen ej genomtråkat en viss vetenskap, utan i stället grundeligen bearbetat sig själfva till ett moraliskt och filosofiskt konstverk.» — Och ifrån denna stund har jag, utom med Jacobi, ej med någon af Tysklands vise ägt ett så förtroligt umgänge, som med Herder.---Hvem, som

riktigt förstår skämt, han förstår också allvar; men inte tvärtom; och större delen af allmänheten är blott träaktigt allvarsam.

Nästan har jag också blifvit det sedan din bortresa. Först en opasslighet, som räckte nära 3 veckor och sällan tillät mig att lämna mina rum. Sedermera bortreste alla mina fruar, grefvinnan Ugglas till baden, grefvinnan De Geer och friherrinnan Åkerhielm på sina egendomar, fru Beskow gjorde en resa till landet och vår lilla italienska sångmö blef på en gång så väl vid hofvet, att hon hvarannan dag bjöds till Drottningholm. Min lilla fru Benedicks var förut redan afrest till Tyskland och ämnar sig nu till Paris. — Du finner således att min sommar varit ännu mera platonisk än jag själf önskat; och jag har nödgats öfvergå till den peripatetiska sekten; och har för hälsans skull vanligtvis gått i eller il/2 mil om dagen till fots. Till min lycka hade jag likvisst den afton vi tillsammans tillbragte på Karlberg upptäckt en ny skönhet, en liten fru Limnell, som kanske ej fästat din uppmärksamhet, men den jag i

E. Wrangel. 4s°

samtal fann ej blott kvick utan själftänkande öfver flere ämnen. Hon har blifvit uppfostrad uti Franzéns hus, har en mängd, artiga kunskaper, känner tyska språket och vitterheten ovanligt väl — hvad kunde jag då väl i hast mer begära? Hon bad mig att hälsa på henne på landet, ungefär en half mil ifrån staden; hon blef således ett behagligt föremål för mina ensamma promenader. Visserligen är hon också rätt täck, men däremot tyckes hon vara mycket väl med sin man; vi andra få följakteligen nöja oss med poesi, vi må vilja eller ej. För ett par dagar sedan tillbragte jag aftonen i hennes sällskap på Karlberg hos Grafströms, som nyss återkommit ifrån Kumla. Vi firade den sköna fruns 2o:de födelsedag och drucko din skål uti särdeles god punsch, hvarvid mig uppdrogs att frambära allas hälsning, vänskap

och ömmaste tillgifvenhet.---Knappt vet jag, åt

hvilket af dessa stycken' jag skall lämna företräde; och jag finner att du (enligt en stor kännares omdöme) förenar

Kellgrens och Oxenstjernas förträffligheter — »att nämli- . gen de långa och de korta verserna uti dina arbeten synas mig lika lyckliga».—Med stort nöje har jag äfven genomläst din Plato2 och ber dig i anledning däraf att vid tillfälle för mig samla alla disputationer, som af dig blifvit utgifna. Jag tänker med tiden bli en lärdare Tegnérian än du själf, och därtill behöfver jag allt hvad du nånsin skrifvit. Jag vill sedermera bevisa dig, att du ej alltid inser alla skönheter af dina arbeten. Ditt omdöme öfver Axel, till exempel, har jag allt ifrån början funnit nog ytligt, och det ifrågavarande programmet omnämnde du också blott som ett lappri, hvar-

1 Fragment ur otryckta sånger af Fritiofs saga, som Tegnér lånat till Brinkman, och som sedan återsändes af denne med biskop Faxe.

2 »De Platone, artem Poëticam improbante», program 1820.5»

med jag ingalunda instämmer — törhända i anseende till

min förkärlek för platonismen i allmänhet.---öfver

Odalmannens författare tänka vi väl ungefär lika; blott att jag af en lång erfarenhet och personligt förtroende ännu bättre känner alla de egenskaper, som du så riktigt hos honom anar. Odalmannen kommer lika så säkert som statsmannen hos Järta själf att stanna vid de första försöken 1. Ingenting är hos honom att beräkna utom en i alla fibrer ömtålig personlighet — och detta synes mig alltid en högst opoetisk ensidighet. Jag har läst de första arken af hans tidskrift och förutser, att deras ädlaste delar framdeles torde blifva så illa handterade af Hammarsköld et comp., att procreations-kitsligheten genast upphör. Uti en af dessa afhandlingar förhånas nuvarande ständer med så liten skonsamhet, att grefve Wetterstedt och jag öfverenskommo att åtminstone ej omtala någon af dessa kvickheter, innan Järtas pension i stånden blifvit bifallen. Detta har nu väl lyckats, meh med en usel majoritet af 15 eller 16 röster i alla 4 stånd: hos adeln 11, hos borgarne 4 eller 5 ; prästerna ha utan omröstning bifallit, bönderna likaså afslagit. I alla fall blott på indragningsstat till nästa riksdag och med underd. anhållan hos Kgl. Maj :t att dessförinnan förhjälpa honom till någon tjänst på ordinarie stat — det enda hvad han ännu mera afskyr än svält. På riddarhuset hade han emellertid den hedern, att Hammarsköld plumpt och skamligt talte emot honom. Om Odalmannen skola vi ännu språkas vid, när den riktigt framträder i ljuset — och om Geijer, — jag ämnade säga: när han gör det samma, ty ännu synes han mig verkligen omgifven af så stark skugga,

1 Brinkman fick rätt: Hans Järtas tidskrift »Odalmannen» utkom blott i två häften jämte Bihang, Falun 1823—1824; de flesta bidragen voro af J. själf, men flere uppsatser blefvo oafslutade.5*

att man ej så lätt kan säga hvar han egentligen står. Du vet emellertid huru uppriktigt jag högaktar honom, ty därtill behöfver man ej tänka lika, blott lika årligt, och det gör G. onekeligen. Jag är högst nyfiken att läsa fortsättningen af hans Thorild, hvilken han lofvat mig att utarbeta under sommarferierna . . .

Din

v. Br.

På Brinkmans skrifbord, där man sàg bilder af Homeros och Ossian jämte »friherrinnans» porträtt, uppställdes nu också Tegnérs, som ägaren njöt af att dagligen betrakta.

Det var icke många af Brinkmans manliga bekanta i Stockholm, med hvilka han ansåg ett närmare tankeutbyte lönande. »Det är mitt fulla allvar, att fruntimmers-jollret i det hela dock är haltrikare än karlpratet», skref han.

Stockholm den 7 oktober 1823.

---Leopold är onekligen en af dem, hvilkas samtal för mig alltid haft det största värde. Men olyckligtvis är han nu för tiden alltid omgifven af så mycken vitter ohyra, att hans sällskap för mig lätt blir tråkigt. Det småaktiga smicker, hvarmed han dagligen matas af ännu omyndiga akademikandidater, ökar oförmärkt hans egen hof-och excellensdyrkan till den grad, att en frispråkare som jag nästan alltid skulle blifva anstötlig. Jag har i senare tider trenne gånger sökt honom förgäfves; egenteligen för att tala om dig — ty lyckligtvis är detta nu ett ämne, i

anseende till hvilket jag ej behöfver frukta någon motsägelse af honom själf, ehuru nyssomnämnde akademiska skråpukar ej underlåta att äfven vid sådana tillfällen invända, »att om Tegnér redan i ungdomen blifvit handledd af Leopold, såI lö

skulle hans verkliga snillesanlag dock hafva erhållit en korrektare utbildning» — hvarvid Iyeopold själf blygsamt tiger, om dumheten kommer ifrån en excellens, men däremot långt ädelmodigare ber granskaren veta hut, om han blott är ett ofrälse råämne till en framtidens aderton. — En excellens har för öfrigt också varit orsak, att jag 3:ne gånger ej blifvit emottagen. Betjänten svarade alltjämt: »Statssekreteraren förväntar excellensen, som skall läsa något för honom, och då får ingen slippa in.» Detta låter mig tydligt nog förstå: att Skjöldebrand åter skall i barnsäng med någon ny hjältedikt. Ty alldeles samma förhållande ägde rum under hela tiden hans sångmö var hafvande med Gustaf Eriksson.

Hvilken grym olycka, att vid sådana tillfällen vara blind och således nödgas höra från början till slut. När man ännu har sina ögon i behåll, begär man handskriften för att med mera eftertanka läsa densamma; bläddrar sen här och där litet och gör några anmärkningar rörande första, 5:te, I2:te och sista sången, och författaren är tillfredsställd och tviflar ej ett ögonblick på den spända uppmärksamhet, hvarmed vi studerat hela verket.----

v. Br.

Med detta bref öfversändes en tacksägelse från »vår lilla grefvinna» (Ugglas). Tegnérs bref till henne hade gjort henne ytterst förtjust men också förlägen, ty hon borde ju svara på svenska, och »hon påstår att hon ännu aldrig skrifvit ett svenskt bref», skref Brinkman. Emellertid var hennes Ulla bref »svenskt nog för en svensk grefvinna». — Ännu till helt nyligen var den bildade kvinnans uppfostran hos oss helt fransk. Brinkman omtalade en gång för Tegnér, att han under sin sjuklighet sysslade medI lö

att sätta sina tankar på papperet och tillade: »Enligt en gammal och elak vana skrifver jag alla sådana småsaker på fransyska, på det de äfven må kunna läsas och begripas — af svenska fruntimmer.» Detta gällde äfven grefvinnan De Geer, »ett af de bästa kvinnohufvuden jag här känner»; hon skulle nu lära sig tyska för att komma in i den tyska litteraturen, men Brinkman fruktade att hon icke kunde bli särdeles intresserad däraf, ty han visste ju »att hon ovillkorligen anser tyskan för ofrälse». Till och med Martina von Schwerin hade först sent fattat »andan af den tyska vitterheten», hon hade länge talt och skrifvit tyska till honom, innan hon läst en rad af Schiller eller Göthe. Brinkman och hon korresponderade dock annars vanligen på franska.

»Friherrinnans» hälsa hade under hösten varit vacklande, och underrättelser om häftiga sjukdomsanfall bedröfvade Brinkman djupt. Tegnér, som besökt Sirekö-pinge, kunde emellertid ge honom lugnande underrättelser. Han hade där tjänstgjort som värdinnans handsekreterare, och Brinkman tyckte sig i det då från henne afskickade brefvet »igenkänna några tegnérismer», öfver Tegnérs vänskap och de vackra uttryck, den nu fått i brefven, kände sig Brinkman »i sjunde himlen», som Martina v. Schwerin skref till skalden i december s. å. (Ur Esaias Tegnérs papper s. 194 f.). Och själf skref Brinkman till Tegnér:

Stockholm den 15 oktober 1823.

---Med den allra enklaste prosa försäkrar jag dig,

att ingen vänskap kan vara lifligare än min för dig, och att ditt klara förstånd, din ädla själ och din mer än poetiska högkänsla tillvunnit dig mitt alldeles oinskränkta förtroende. Jag har ändtligen funnit, hvad jag så länge förgäfvesI lö

sökt, en man som förstår mig såsom människa. För de andra är jag blott en väl beryktad minister eller en belefvad tysk; för många en blott titulerad kammarherre, hvilkens' nyckel dock gunås ej öppnar någon bakdörr till lycka och betydenhet. Andra medgifva till och med att jag ibland skrifvit mer eller mindre lyckade vers på tyska eller franska, och våra akademister berömma väl, att jag i ungdomen synes hafva läst bra — men som de flesta själfva aldrig äro individuella människor, så kunna de naturligtvis hvarken söka eller finna något sådant hos en så obetydande varelse som jag.---

v. Br.

Stockholm den 14 november 1823.

——-Lilla grefvinnan Ugglas sade mig sant nog, och

ganska passande för en sådan veteran uti platonismen: »Je congois, mon cher B., que vous n'avez pius besoin d'amour; 1'amitié est devenue pour vous une véritable passion.» — Men också har jag aldrig särdeles sysselsatt mig med gränsbestämningen emellan kärlek och vänskap, när frågan är om sångmör och huldgudinnor. Till och med anser jag den senare egentligen för den odödliga själen af den förra, och detta kätteri (ty som sådant fördömes det säkerl. af dig) har jag äfven uttryckt uti en af mina senare Arabesker:

Fruchtlos hast du gelebt und geliebt, wenn unsterbliche Freundschaft, Seele der Liebe! dein Herz nicht noch am Abend erwärmt.

---Allt detta användt på vår friherrinna kan du

lätteligen föreställa dig, att ej blott hennes nuvarande sjukdom, utan, som jag fruktar, hennes sedan en längre tid förstörda hälsa, gör mig djupt olycklig. Hennes förlust skulle56

lämna mig alldeles ensam inom det inre lifvet, som vi bägge sedan 12 år lefvat med hvarandra. Under hela denna tiden har jag väl knappt ägt en tanka eller en känsla, som jag ej meddelat henne, och om du också, med halft skämt, förebrått mig »att i visst afseende allt för mycket hafva för-frommat henne», så smickrar jag mig dock, att vår förtroliga vänskap, i hennes enskilta belägenhet varit henne nyttig, åtminstone bidragit till den sällsynta utbildning hon själf gifvit sig; till det själf förtroende hvarmed hon småningom skapat sig ett sätt att vara, tänka och verka, alldeles oberoende af hennes tryckande och oheliga omgifvelser. Att jag åtminstone ej blott blifvit lyckligare utan bättre genom hennes vänskap och nedlåtande förtrolighet — den öfvertygelsen medtager jag i grafven.---

v. Br.I lö

III.

Tegnér blir biskop i Vexiö; Brinkmans verksamhet därför. »Tegnérs bäste läsare». Deras »medfödda förtrolighet». Martina von Schwerin i Stockholm. Tegnérs förhållande till henne. Brinkman om Franzén, om C. von Rosenstein. N. von Rosensteins död, hans eftermäle. Järtas Odalmannen. Akademiska bekymmer. Brinkman om Järta, Biberg och Geijer.

I november 1823 fick Brinkman ett uppdrag af högsta vikt frän sin vän professorn i Lund. Det gällde att i Stockholm, först och främst hos statsministern v. Engeström, som tillika var universitetets kansler, höra efter huru man där skulle upptaga, om Tegnér finge förslagsrum till och möjligen önskade erhålla den nyss lediga biskopsstolen i Vexiö. Brinkman satte sig genast i rörelse och gaf Tegnér noggranna upplysningar. Engeström ville inte gärna, att denne lämnade Lund, då universitetet därigenom skulle »förlora sin största prydnad ». För egen del fruktade Brinkman, att Tegnér ej skulle trifvas i Vexiö så bra som i Lund. »Och hvad skulle ej Fritiof och vi andre förlora, om du nu verkligen med allvar ville ikläda dig en ny människa?» Vexiö stift gällde dessutom för att vara svagt i ekonomiskt afseende, och både Brinkman och Engeström ansågo det fördelaktigare, att Tegnér inväntade ledigblifvandet af Strängnäs stift eller Karlstads. I Strängnäs skulle Tegnér också vara närmare Stockholm. Men för Tegnérs bestämda önskan — bestämd framför allt sedan valet skett, hvarvid58

han fått de flesta rösterna, och då hans vän Hagberg, hvilken han annars gärna unnat platsen, icke kommit med på förslaget — veko Brinkmans betänkligheter liksom Martina von Schwerins; och de beslöto nu att med all kraft arbeta för saken. Den 13 januari 1824 kunde Brinkman inberätta för Tegnér, att exc. v. Engeström och hofkansleren Wetterstedt »visa sig lika benägna för doktor Fritiof»; den förre hade bestämdt lofvat att, om det gällde ett val mellan Tegnér och dennes kollega Lindfors, föredra den förre. Då Wetterstedt fick höra, att den senare skulle ha en excellens för sig (nämligen grefve Rosenblad), yttrade han: »det vill då säga L. har ingenting för sig.» Genom Wetterstedt och Brinkman hade föredragande statssekreteraren Kullberg vunnits »utan särskild

omkostnad» d. v. s. utan att man å Axels vägnar behöfde »supplicando vända sig till Teaterns sånggudinnor» (Kullbergs prisskrift i Sv. akademien af år 1799). Utom till Engeström borde Tegnér skrifva till Wetterstedt, men ännu icke till kronprinsen. »Huru Hagberg tänker, vet jag ej bestämdt. Leopold har sagt mig, att han både önskar och söker Vexiö. Frågan blefve då blott om rösterna i allmänhet, ty din tyckes du bestämdt gifvit åt din medtäflare», yttrar Brinkman d. 13 jan., och han fortsätter:

Omnämn då för Guds skull aldrig det så kallade besvär du tror dig förorsaka. Sådant har för mig ingen mening, när frågan är att tjäna en vän som Tegnér, ja, till och med om jag ej ägde den lyckan att personligen hedras af din vänskap. Och detta, oaktadt min illvilja däröfver, att du ej unnat den bästa läsare, du äger i Stockholm, hvarken ditt tal1 eller din förtjusande sång öfver Dorothea2. Ty äfven

1 På Oskarsdagen 1823.

J På grafven iHyères. Öfver DorotheaStjerneld f. von Engeström.I lö

den senare fick jag tyvärr ganska sent, emedan jag på flere dar ej kommit till Engeströms — och dock hade det ej varit onyttigt, om jag i rättan tid kunnat förestafva de flesta, huru de skulle bedöma detta mästerstycke. Ty för ett sådant anser jag den, i trots af allt hvad du må säga om obetydligheten af dina tillfällighetsvers. Jag tänker häri alldeles olika med dig. Just dessa synas mig bevisa hvilken helgjuten skald du är, hvilken, såsom en poetisk Midas, utan medvetande förvandlar till guld allt hvad han tillfälligtvis vidrör. — Din Bildt, din Hofrätt, din resande Kronprinsessa', din Dorothea — hvilka tillfällighetsvers, lysande af poetiska skönheter, som förgäfves sökas i alla våra Tåg öfver Bält2 och våra styfkjortlade oder m. m. m. m. — Jag skref nyligen till Friherrinnan: »att ett senare, genom din och Guds hjälp småningom förädladt släkte, med beundrande saknad skall i präktiga gallerier uppställa dessa Cartons de Raphael', som nu kringspridas i våra veckoblads usla klädstånd». Så tänker jag utan smicker — ty jag är ingalunda dum nog att smickra Tegnér; och för att bevisa det jag tänker riktigt, hade jag verkligen stor håg att skrifva en Warburtonsk kommentar4 öfver dina arbeten. Där skulle du, som fordom Pope, finna många opåtänkta skönheter utvecklade, hvilket förmodligen också skulle hända med Näktergalen5, om man satte hennes ömma

1 De åsyftade dikterna äro: Den främmande ynglingen (se ofvan s. 31), Vid skånska hofrättens invigning 1821, Vid kronprins Oskars återkomst till Sverige 1822 (särskildt var B. förtjust öfver de sista stroferna: »När Maj har lofvat våra lindar» etc.).

* Tåget öfver Bält, G. F. Gyllenborgs bekanta epopé.

* Rafaels »kartonger» (till väfda tapeter) hade flera vidriga öden, innan de införlifvades i den engelska statens samlingar.

4 W. Warburton kommenterade och förklarade särskildt Popes »Essay ön man».

8 Grefvinnan (d'Orozco) Montgomery, jfr ofvan s. 45 f.6o

sånger på noter. Men I andre, store skalder, viljen aldrig tro, att I tillika ären ett instrument, hvars strängar likasom eolsharpor röras af inspirationens anda, utan att harpospelaren själf alltid känner harmoniam prcBsiabilitam1 emellan de himmelska tonerna och hans jordiska fingrar. — Emellertid har jag i dessa dagar gifvit vingar åt din Dorothea och låtit henne flyga ända till Tyskland. — »Som ärret växer öfver slutna sår» — »I döden än— brast» — »lampan hk i Romargrafven»— »De bladen känner hon» etc. etc och den i uttryck, ljuflig svårmodighet, målning och allt oöfverträffliga strofen: »I Himlens vindar! — henne hit» — Nej! Du må säga hvad du vill, jag är, om också ingenting annat, en god läsare, och hade som sådan framför den fjäskiga excellensen' förtjänt en afskrift af ditt tal, som jag hittills varit för högfärdig att tigga af honom. Det förtryter mig utomdess, att han, som en modern rhapsod, af-sj unger detsamma i blandade samkväm, där, enligt hvad Friherrinnan sagt mig, dock flera uttryck af dumhetens majoritet lätteligen torde kunna misstolkas. — Jag bönfaller således här angeläget om en afskrift, hvilken du täcktes låta taga af någon fattig student, som ju för i sk. arket i lediga stunder kunde lämna mig detta bevis af sin — fattigdom. På min grannlagenhet kan du räkna. Det skall under min vård ej blottställas för någon tryckare- eller polissvärta.

Hjärtliga hälsningar ifrån Leopold och grefvinnan De Geer, som till min stora saknad lämnat oss sedan i lördags.

1 En filosofisk term (»förut fastställd öfverensstämmelse»), särskildt använd om förhållandet mellan själ och kropp (enligt Leib-

nitz' system).

3 Grefve J. De la Gardie, ofta föremål för Brinkmans anmärkningar; han hörde enligt B. till dem, som såsom kandidater till Sv. akademien uppvaktade Leopold.6i

Mycket annat hade jag ännu att vidröra — i poesi och prosa; men jag förutser gunås, att du ännu ej lär äga ledighet nog att sysselsätta dig med ämnen, som ligga utom kyrkoärendens område. Men dina bref må gärna någon tid innehålla — »ord och inga visor» — de skola dock alltid med glädje emottagas såsom vedermälen af den skönaste vänskap jag, utom seraljen, ännu slutit i norden.

Oföränderl.

Din v. Br.

Som bevis på att »kyrkoärendena» icke helt och hållet upptogo honom, berättade Tegnér i sitt svar, att han sedan nyåret skrifvit tre nya romanser af Fritiof. Och för att jäfva Brinkmans uttryck, att hans bref innehölle »ord och inga visor», medsände han en dikt för »vår sköna italienska». Det var den nu under namnet »Mathilda» bekanta:

Uti en rosenbuske satt en näktergal etc.

Tegnér hade, som vi minnas, lofvat denna »smäktande sång» vid deras sammanträffande i Stockholm, och å grefvinnan Montgomerys vägnar påminte Brinkman på hösten därom ett par gånger. Nu när »visan» kom, väckte den förtjusning i Stockholm. »Näktergalen» bodde där för vintern, och Brinkman hade den lyckan att då »åtminstone två gånger i veckan förtjusas af denna främling bland vår prosaiska nords kalla skönheter». — Hennes tacksägelsebref till Tegnér fann denne charmant, det hade gjort honom mycket nöje. »Fruntimren äro alltid söta när de synda — vore det också endast med grammatikan», tillade han (d. 9. 2. 1824), och öfver dessa italienskans små »synder» skämtades sedan ofta.62

Under de kritiska månaderna januari—februari var brefväxlingen äfven från Tegnérs sida synnerligen flitig; ofta skickade han bref hvarje postdag d. v. s. två gånger i veckan. När valet (d. 14 jan.) skett, ansåg han det vara en hederssak att icke bli besegrad af sådana medtäflare, som då jämte honom kommo på förslag (domprosten Lamér och prosten Agrell), framför allt icke af den gamle Lamér, hvars enda lärda merit var en nu flera årtionden gammal dissertation om fossila groddjur (»de ranis fossilibus»). På Brinkmans råd skref Tegnér också till exc. Skjöldebrand samt till »fixstjärnorna» d. v. s. exc. Mörner och Fleming — den senare hade om T. yttrat: »han är ej blott ett stort snille, utan en ganska hederlig karl, den jag högaktar som en ädel människa». Tegnérs bref till Engeström beundrades med rätta af Brinkman för dess »snillrika eufemismer», för den »skicklighet och människokännedom det visade»; särskildt hade adressaten blifvit road af dess »botaniska del», om »blad och rosor och törnen» — skämtsam allusion på Engeströms gamle medtäflare Rosenblad. Engeström erbjöd sig att, om Tegnér ville i frågan skrifva till kronprinsen, personligen framlämna skrifvelsen.

Ett par förut ej meddelade utdrag ur Tegnérs bref från denna tid må vara af intresse:

Lund den 29 januari 1824.

---Hvad mig själf angår, så vill jag ej tala om

den ekonomiska vinsten; men jag finge också vida mera tid för poesi och litteratur än här. Det väsentliga af ett biskopsämbete, när allt onödigt juridiskt fjäsk därifrån ab-straheras, fordrar ej mycken tid. Det obehagligaste är riksdagarna: men dessa kunde vi tillsammans bestå hos — grefvinnorna. Jag begär därför ett löfte af dig: försumma63

icke min sak, äfven om du skulle bli mer än vanligt distraherad på kvinnolinjen. Lyckas saken, så stannar jag

därför i förbindelse väsentligen hos dig; misslyckas den åter, så låt mig ha den trösten att tänka, att det ej skett genom mitt eller mina vänners förvållande.

Din redlige vän

Tegnér.

Lund den 15 februari 1824.

— Med ett ord, det afgörande ögonblicket är nu inne, och då kommer det an på fältherren att visa hvad han duger till. Antonius var en stor general och förlorade ändå slaget vid Actium mot en stympare; men det var för en viss orsaks skull. Och likväl var Cleopatra troligtvis ej hälften så vacker som en viss annan fra, ehuru vida mer erfaren. Tänk på det, k. bror, och skrif mig till så ofta du ser ner ur din himmel på denna låga jord.-—

Och Brinkman sparade icke sina krafter. Den 31 jan. ursäktade han sig hos sin gamla väninna öfverstinnan Ehrenström med, att han haft »för Tegnér att skrifva och tala så mycket», att han först då »kommit till besinning» (brefvet i Kgl. biblioteket). »Tills jag fått dig till biskop, nödgas jag dag och natt gå omkring och tigga som en djäkne,» skref han i midten af februari till Tegnér. Ännu den 13 syntes saken vara oviss; man kunde frukta, att några af statsråden skulle öfvergå på Rosenblads sida, och denne hade vid samtal om saken i statsrådsberedningen talat för Lamér, under det att Engeström lofordat Nattvardsbarnens skald; kronprinsen åter hade tegat. Några dagar senare kunde Brinkman berätta, att Hagberg — hvars lojalitet mot Tegnér städse vitsordas — lofvat Kullberg att verka för T. hos Rosenblad. Hvad Kullberg beträffar, så hade hvar-64

ken Brinkman eller Tegnér de bästa tankar om honom. »Han är ingenting annat än ett scheva1 under hofkanslerns grundbokstaf,» skref Brinkman, och när denne genom ett långt samtal öfvertygat sig om hans pålitlighet, skref Tegnér: »Att du för min skull talat med Kullberg,.om hvilken jag känner dina tänkesätt, är i sanning en vän-skapsfull uppoffring, som jag aldrig velat begära, men också, sedan den skett, aldrig kan glömma.» Nu fick Brinkman biträda Kullberg vid uppsättandet af statssekreterarens yttrande, den s. k. föredragningen. Tegnér gladde sig öfver, att han misstagit sig på Kullberg, och tillskref honom sedan ett erkänsamt bref.

Man hade för att motarbeta Tegnérs utnämning försökt att nedsätta honom icke blott i stiftet utan också i Stockholm. »Du kan icke föreställa dig huru många kostliga historier jag hör från Stockholm. Man lär i synnerhet förebrå mig min frivolitet och mitt kätteri», skref Tegnér den 19 febr. För att undanrödja pratets verkningar hade emellertid Brinkman skrifvit ett längre bref till hofkansleren Wetterstedt. Denne försäkrade genast, att det var ingen fara för utgången. Och dagen efter Tegnérs nyss citerade bref skref Brinkman till honom:

Stockholm den 20 februari 1824.

Som jag med sista post meddelade dig, min bästa vän, mitt bref till hofkansleren rörande våra angelägenheter, torde du icke heller böra lämnas i okunnighet om hans excellens' egenhändiga svar, hvilket, ehuru mycket kortare, dock är oändligen rikhaltigare och mera tillfredsställande än alla de luntor du under denna senare tid ifrån mig emottagit. Det lyder sålunda:

1 Underordnadt ljudtecken (i hebreiskan).65

Stockholm den 18 februari 1824.

Min bästa bror!

I dag är till biskop i Vexiö nämnd af konungen uti statsrådet, icke — grodornas

men:

Sveas och Axels sångare!

Din uppriktige vän Wetterstedt.

Den vidlyftigare skrifvelse du med denna dagens post erhåller ifrån statsministern, är af samma innehåll, och

således finner du, att denna »batrachomyomachi»1, tvärt emot den homeriska, slutar med grodornas fullkomliga nederlag, och att vi af hela det grekiska skaldestycket endast kunna begagna den sista versen:

Kai xoXéjjLOU TeXex/j jjiovoijuepoi ÈjereXÉiÖTj. *

Gudskelof, att allt gick så väl. Ännu dagen före statsrådsberedningen var Kullberg rädd — icke att vi skulle förlora, men väl att en ledsam diskussion skulle uppstå. Men att Törnrosen3 genom Hagberg blifvit afväpnad ifrån sina törnen och taggar, var en särdeles lycklig händelse — och lär nu ej lämna minsta tvifvelsmål öfver riktigheten af mina uppgifter angående denna hederliga mannen. Genast efter statsrådsberedningen råkade jag grefve Skjöldebrand, som sade mig: »Jag har uppskjutit att besvara Tegnérs bref, emedan jag ville ha den förtjänsten att berätta, huru ifrigt jag arbetat för honom — men på en gång fanns det alldeles onödigt, och nu kan jag inte en gång påräkna någon

1 Syftar på Lamérs ofvan s. 62 nämnda afhandling.'

* Den grekiska hexametern ur den gamla s. k. homeriska tra-vestien om grodornas strid med råttorna kan öfversättas:

Alltså blef det nu ändtligen slut på den dagslånga fejden.

' Törnrosen d. v. s. Rosenblad, jfr ofvan s. 62.

tack för min goda vilja.» — Jag förmodar emellertid, att du nu erhåller bref så väl ifrån honom som ifrån grefvarna Fleming och Mörner. — Med dessa utsikter afbidade jag tämligen lugn den stora dagen, och knappt var statsrådet upplöst förrän grefve Engeström skickade en adjutant till Friherrinnan med den hugneliga tidningen. Det förstås af sig självt, att hon genast återsände mig till hans exc. för att å hennes, dina och egna vägnar frambära glada och vördnadsfulla tacksägelser. Gubben vär själf riktigt rörd och svarade mig till och med ganska -poetiskt: »Ni begriper väl, min. vän, att jag med eftertanka skickat mitt bud till friherrinnan Schwerin, öfvertygad, att det då fortare skulle råka er.» Han berättade mig sedermera hur din utnämning skett nemine contradicente1 och tillade: »Jag vet inte hvem f—n, som fått Löwenhielm att tiga» — och häröfver lämnade jag honom de upplysningar, som du redan med sista post erhållit. — Vid hemkomsten förefann jag redan grefve Wetterstedts ofvan meddelade skrifvelse, som nästan lika lakoniskt besvarades med försäkring, »att denna din befordran gjorde mig en långt uppriktigare glädje, än om. jag själf — vunnit högsta priset till och med uti den musikaliska akademien, ehuru min seger öfver därvarande medtäflare onekligen skulle göra mera uppseende än din öfver grodornas lof talare».

Numera, sedan allt gått väl, säga alla människor: »Därpå kunde väl ingen tvifla; jag begriper ej, huru det ett ögonblick kunnat finnas sannolikt, att någon annan än T. skulle blifva utnämnd.» Men vi känna dessa herrar, och jag vet bäst, huru saken länge och af många ansågs. Jag andas emellertid mycket friare, sedan denna kyrkofred blifvit slutad,

1 »Utan någon motsägelse.»6;

och förmodligen lär du nu inte särdeles sätta värde på arfvet efter Friherrinnan och blifva liknöjd i anseende till min brefväxling, sedan den ej mera kommer att innehålla något biskopsskvaller. Utomdess lär du nu ha en mängd tack-sägelsébref att skrifva. Emellertid torde du ha gjort den erfarenheten, att jag, som telegraf betraktad, ej är alldeles oduglig, och jag trotsar någon, att för dina angelägenheter visa mera oförtrutet nit — hvilket äfven Friherrinnan kan intyga.

Vare detta nog sagdt om biskopen!

---Anhållande med helig vänskap och tillgifvenhet om herr biskopens andliga — geistige, nicht geistliche — välsignelse.

Din v. Br.

Stockholm den 24 februari 1824.

----Du ser, att jag ifrån början tagit saken mera

andligt än du; och jag tänker, att mina bref göra heder åt min teologiska uppfostran. Hvad min diplomatiska takt beträffar, torde du äfven ha funnit, att jag å min principals vägnar aldrig talat eller skrifvit utan tillbörlig värdighet. Men att du ej riktigt känner den platoniska vansinnigheten, bevittnar din farhåga, att jag under Friherrinnans närvaro skulle glömma och försumma mitt ämbete. Tvärtom! Den inspirerade vansinnigheten höjer, stärker och förädlar alla själens krafter; det är blott Aiwiagskärleken, som gör Aixmføgsmänniskor ännu dummare och odugligare. Till och med fysiskt verkar Friherrinnans uppenbarelse bland de sina på mig så lyckligt, att jag under hela denna tiden ej en enda gång haft migrän! Därvid anmärkte väl Åkerhielm nyligen ganska kvickt: »Je le crois bien; com-ment avoir la migraine, quand ön a perdu la téte?» — men68

en af våra kloka gummor, som väl känner mig, påstod däremot: att jag aldrig vore lifligare, förnuftigare, till och med kvickare, än när jag tagit mig ett duktigt känslorus. Också hoppas jag, att du genom mina senaste skrifvelser inhämtat, huru flitigt jag just under själfva helgedagarne af Friherrinnans härvaro arbetat uti Herrans vingård. Ännu i förgårs har jag haft ett långt samtal med grefve Rosenblad angående dina biskopstalanger (visserligen ej ett af de lättaste disputationsämnen) och till min stora glädje funnit honom, i synnerhet genom Hagbergs bemödanden, fullkomligen öfvertygad, »det du är en i botten religiös man»; hvarvid jag i sanning kunde försäkra: »det äfven jag vore om din

religiositet lika så öfvertygad som om min egen».---

Din v. Br.

Stockholm den 27 februari 1824.

---Grefvinnan De Geer hälsar och lyckönskar dig

af allt hjärta — »efter du själf önskat saken, och Martina understödt mina bemödanden». För öfrigt darrar hon, som många andra, för din tillkommande otrohet emot sångmön och ber mig nu att lika så flitigt arbeta för oss som hittills för dig och ej lämna dig någon fred förrän Fritiof är fulländad. Hon har ånyo läst allt hvad hon däraf äger, och ej blott hon, utan äfven hans excellens , som i allmänhet ej ofta läser poesi, hafva däraf varit förtjusade.

Mathilda synes ej dela denna farhåga i anseende till din poetiska otrohet, ty i hennes ögon är en kättersk biskop icke heligare än en d:o professor. Hon lyckönskar således, utan all reservation; däremot tillåter hon ej blott, utan hon förväntar uttryckligen af hr biskopen ett egenhändigt svar på

1 Grefve Carl De Geer.69

hennes syndiga1 bref. — Grefvinnan Ugglas har likaledes uppdragit mig vänliga hälsningar till dig.

Många af sångmöns rättlärige missunna dig åt bi-skopskonklaven, hvilket är något helt annat än att missunna dig mössan. I går erhöll jag äfven med posten ett helt anonymt poem, hvaruti detta tema utföres, och som slutar med följande bön till prästerna uti ditt tillkommande stift:

Kåren ut, I svarte män, en annan Getaherde, bredare för pannan, att gå vall med hjordarne och cr; tjudren ej vid edra blandsädslöner första stämman bland Orphei söner, Skonen, o smålänningar, Tegnér."

Därtill skulle ju Lamér gärna ropa amen! om det, gunås, ej vore för sent--— —

v. Br.

Tegnérs tacksamhet mot och vänskap för den nitiske vapendragaren uttalade sig på många sätt, t. ex. i brefvet af den 20 febr.: »Jag är stolt öfver din vänskap. Låt mig alltid behålla den, och jag hoppas du aldrig skall få skäl, åtminstone i moraliskt hänseende, att blygas för din vän»; och den 4 mars: »Hvad du sagt om vår medfödda förtrolighet är ett gyllene ord; jag kan i sanning ej förklara mig saken annorlunda... Ett fritt sinne är verkligen någonting sällsynt... Men när tvenne rätta fritänkare stöta tillhopa, då är förtroligheten genast gjord.»

1 Jfr ofvan s. 61.

* Poemet var af C. A. Wadman — det bekanta stycket »Vid Tegnérs utväljande till biskop i Vexiö».70

Friherrinnan v. Schwerins närvaro i Stockholm, som omtalats i de nyss meddelade brefven, bildar en särskild episod af denna vinters händelser.

Den 5 februari hade Tegnér berättat, att Friherrinnan »rymt» till Stockholm. Hon hade icke i tid varskott honom på denna resa, som krossade vissa förhoppningar: »Jag hade med flit i flere månader afhållit mig från Sireköping för att i vår kunna vara där med både kropp och själ några dagar.» Nu hade han tillskrifvit henne »ett blixtrande bref»; men »det skedde i hettan, och jag bör visserligen be henne om förlåtelse för vissa uttryck däri. Det skall jag

äfven göra, men litet groll kan jag ej undvika att hysa.--

— När du emellertid knäböjer för henne, som du bör, så säg henne, att det sker med fyra knän och med två hjärtan. Ack, hon vet icke hur jag älskar henne! Jag hatar svärmeriet, ty det är egentligen intet annat än förruttnad och stinkande poesi, det är en svamp på lifsens träd: men för henne, för henne allena, skulle äfven jag vara i stånd däraf. Med alla andra kvinnfolk tar jag saken lättare.»

Stockholm den 10 februari 1824.

Friherrinnan är här!

»Und seit der Zeit» — säger jag med Werther1 — »können Sonne, Mond und Sterne geruhig ihre Wirtschaft treiben, ich weiss weder dass Tag noch Nacht ist, und die ganze übrige Welt verliert sich um mich her!» — Döm då själf, om jag synnerligen kan sysselsätta mig med biskopsmössor eller dylika världsliga angelägenheter. Nog minns jag ännu ifrån gamla testamentets tider såsom en dröm, att

1 Göthes bekanta brefroman Werthers Leiden, som allmänt lästes i Brinkmans ungdom.5»

just i dag, enligt Esaiae senaste profetia, förslaget skulle framkomma till Stockholm, — men allt sådant sätter jag nu i samma klass med sol, måne och stjärnor och tackar blott Gud, att Friherrinnan ej behöft hvarken kungens eller statsrådets bifall för att här återtaga sin spira öfver snillets och hjärtats värld. Jag vet nu bättre än nånsin hvilken plats du i hennes rike innehar, och då du äfven som biskop kan bibehålla den, så må du gärna få så många kors och mössor du vill, blott du som hittills undertecknar dina herdabref: Axel Fritiof.

---Emellertid kan du näppeligen föreställa dig,

hvilken uppresning Friherrinnan åstadkommit äfven ibland hvardagsvärldens särskilda afdelningar. Det har blifvit mode att uppsöka henne, som förr friherrinnan Stael1, och utan minsta nytta för dem själfva, bortsjäla tiden för de bättre. Hvarför. är hon då så berömd! Det förargar mig nu riktigt, ehuru hon påstår, att jag ifrån långliga tider ej litet bidragit att göra henne till ett föremål för Dagligt Allahanda. — Men ett under för allas ögon är hennes alldeles oförändrade yttre och inre varelse sedan 10 år! Äfven hennes hälsa synes bra, utom då och då känningar af tandvärk.

På en liten frukost lios mig, af omkring 30 personer, någorlunda utvalt folk, gjordes i går första bekantskapen emellan henne och Näktergalen, och de tu blefvo ett i första ögonblicket. — Lika så fort har jag förnyat min gamla bekantskap med fröken Ebba2, som är sig alldeles lik. Hon hade förut sagt: »Brinkman bryr jag mig inte stort om, den

1 Syftar på madame Staëls bekanta besök i Stockholm 1812 — 1813.

' Martina v. Schwerins äldre dotter, född 1807, blef hoffröken 1828 (gift 1832 med D. v. Schulzenheim).72

är så lärd och vill förmodligen tala om böcker och vers och sådana tråkiga saker.» Men efter vårt första samtal fann hon, att min lärdom vore en alldeles usurperad reputation,

och att jag vore på förståndets vägnar så oskyldig som en dansande fänrik, och nu prata vi ifrån morgonen till

kvällen med hvarandra. Fröken Martinas1 vishet har jag ännu ej undersökt, utan håller mig till hennes husliga sinne. Den stackars flickan

plågas utomdess nog af Rosenstein2, som aldrig upphör att i de största sällskap tala latin — till henne, ty, gudskelof, hon svarar åtminstone aldrig ett ord på samma

språk.---»Det

var ett besynnerligt dumt bref!» — torde du utropa. Men läs då ännu en gång första raden: Friherrinnan är här!

Icke dess mindre oföränderligt j-)jn v ß†

1 Martina v. Schwerins yngre dotter lödd 1809.

' N. v. Rosenstein var en gammal vän till den Schwerinska familjen.

Martina von Schwerin.

Efter M. Röhls teckning.73

Tegnérs porträtt af J. G. Sandberg. (1 Lunds universitet).74

Tegnér var då icke i humör att med alldeles glada känslor mottaga dessa Brinkmans utgjutelser: »Käraste Brinkman! Du är en narr, liksom jag och många andra, men en vida lyckligare, för ögonblicket åtminstone,» skref han den 15 febr., och han fortsatte med en viss harmsenhet:

»Att frih:n S. väcker uppseende, hvart hon kommer, vore det äfven till Abdera, hvem vet icke det? Men hvartill tjänar en sådan triumf för henne och dig? Det är oanständigt att ej förargas däröfver. Nu ställes väl saken så, att hon blir kvar vid hofvet. Dig unnar jag en sådan glädje, och det af hjärtat, emedan du vet hvad den innebär; men de andra fähundarna och kammarherrarna unnar jag den ingalunda. Skulle hon själf finna sig däri, så har jag ej ett ord att säga. Gud göre henne lycklig, det är min varmaste önskan ... Nu kan jag icke skrifva henne till, äfven om jag ville, jag kan det icke på länge, jag gör det ej innan hon afsäger sig djäfvulen och allt hans väsende, med undantag endast af en liten tysk djäfvul vid namn Asmodeus eller Brinkman, jag minns ej rätt hvilketdera.»

Men redan i nästa bref (d. 19. 2) ångrar han sitt misshumör; han fann genast, att han icke hade skäl att klaga öfver att Brinkman, i förtjusningen öfver Martina von Schwerins närvaro, skulle försummat biskopssaken: »Det gör mig ganska ondt att detta trakasseri skulle inträffa just under din blomstermånad och falla som en majsnö i alla dina rosenkalkar. Äfven härför vill och bör jag hålla dig räkning.» Brinkman hade också påpekat, att han i sin verksamhet för Tegnér verkligen visade en uppoffrande vänskap under en tid, då »hvarje profan sysselsättning sker75

på bekostnad af mina andaktsöfningar vid Friherrinnans altare».

Och Friherrinnans Stockholmsvistelse hade ingalunda varit utan sin betydelse för Tegnérs sak; hon hade varit hos grefve Engeström och uppeldat hans nit, och det var hon, som under en middag afvunnit den motsträfvige grefve Löwenhielm ett löfte att icke rösta mot Tegnér. »Att hon för min skull gått upp till E., den jag annars vet, att hon ej har stora tankar om, bevisar åtminstone, att hon ej är så ond på mig som hon borde. Jag är lycklig, jag är stolt öfver att ha tvenne sådana förespråkare som henne och dig», skrifver Tegnér den 19 febr., och den 9 mars tillägger han: »Skrif mig om allt, som på något sätt rör henne. Något intressantare ämne finns hvarken för dig eller mig.» Och Brinkman berättade i höga toner, huru hon förtjuste alla; han fick icke träffa henne så ofta han önskade, och sällan var det tid till förtroliga samtal à la det bekanta »soffhörnet» på Sireköpinge; men han öfvertygades dagligen, att han »ännu aldrig känt en kvinna, den han i alla afseenden vågade sätta i bredd med henne». Af sin migrän samt »gikt i bröst och hufvud» hindrades han ofta — trots sin i brefvet af den 26 febr. uttalade förhoppning — att gå ut. Emellertid var det ingen fara för att Friherrinnan skulle bortkollras af hofvet eller de förnäma, och »hofpiga» ville hon icke bli. »Denna din farhåga är ungefär af samma halt som den för Lamérs förvandling till biskop», försäkrade Brinkman. Hvad beträffade den misstämning, som skulle finnas mellan henne och Tegnér, så räknade han den till Tegnérs »spökhistorier». Ett af Brinkmans bref är också

»kontrasigneradt af den tillgifnaste och odugligaste af alla sångmör M. T.» (Martina Törngren). När Brinkman sände Tegnér hennes lyckönskningsbref — hennes »klassiska bi-76

skopsbref» — berömde han lifligt hennes svenska stil; hon var i sanning värdig att sitta bland de XVIII!

Stockholm den 12 mars 1824.

---Ännu är hon allmänt dyrkad, älskad och tillbedd — allt som de trognas hjärtan äro mer eller mindre uppvärmda af den inre kärleken, som visserligen är öfver allt förnuft, i synnerhet öfver mitt. Man finner henne ej allenast lika så vacker som förr, utan vackrare. Uti sitt sätt att vara har hon blifvit ännu mera intagande. Hos hvilken kvinna har man också nånsin funnit en sådan öfverlägsenhet förenad med en så rörande blygsamhet?---

Hvad du t. ex. skrifver om geni och ett fritt sinne1 är mästerligt, och detta afskref jag till och med i går uti ett bref till grefvinnan De Geer, som alltid inständigt ber mig att meddela henne några kraftspråk af din prosa, den vi bägge så högt värdera, att vi nästan sätta den i bredd med din poesi. Friherrinnan hälsar dig oändligen . . .

Martina kommer hos mig strax efter modern. Hon synes mig en särdeles rik natur, och jag är ibland förvånad öfver hennes inre utbildning och hennes verkl. djupa förstånd. Vi äro mycket goda vänner, och hon samtalar helst med mig äfven i de lysande samfund, när systern är endast sysselsatt med att sprida raketer till höger och till vänster. Hvad den öfriga seraljen beträffar, så må de alla väl och hälsa dig alla, ej på skämt utan på fullt allvar. Grefvinnan De Geer skrifver flitigt, och jag får lof att på befallning skrifva till henne hvar postdag, ty det är åt henne, som Friherrinnan uttryckligen lämnat arfvet af vår skånska brefväxling. Men därför fordrar hon likafullt, att jag nu som förr skall tillskrifva henne själf 2 gånger i veckan, hvil-

1 I brefvet af den 4 mars, se jfuppl. V: 368.77

ket också hittills skett. Men nu har du och grefvinnan Ugglas gjort anspråk på samma arf. Döm då själf, om det i längden blir möjligt för sterbhuset att godtgöra alla lagliga och frivilliga fordringsägare! Den italienska Näktergalen påminner om ditt svar på hennes bref och friherrinnan Åkerhielm ber, med sin vanliga blygsamhet, att du nu äfven skall komma ihåg henne för Friherrinnans skull, och således " med vänlighet emottaga hennes hälsning.---

Totus tuus

v. Br.

Stockholm den 20 april 1824.

---Jag begriper ej rätt huru det skulle gå till att

ej till en viss grad smittas af hennes ' — helighet. Heligt kallar jag allt, som är renmänskligt, fritt, ädelt, självständigt och klart, hvad katekesmoralen, med alla dess samsyskon, sällan eller aldrig är. Enligt min öfvertygelse står Friherrinnan den sedliga fullkomligheten så nära, som det nånsin kan vara önskligt eller behöfligt, åtminstone för detta hvardagslifvet. Jag fruktade nästan att återse henne efter eu så lång skilsmässa, ty sällan förstärkes därigenom det första djupa intrycket af en förtjusande förträfflighet. Lyckligtvis har detta dock skett hos mig. Jag finner henne till och med nästan vackrare än förr och i alla andra afseenden — ej mera mognad, det låter så höstlikt — men väl högre uppskjuten och mera rikt blomstrande. Det skall knappt förarga mig, om du vid något anfall af mjältsjuka äfven skulle kalla detta mitt svärmeri »förruttnad och stillastående poesi». Ty det må ntf vara hvad det vill, så gör det mig allt för lycklig — och i trots af all bastantare vishet

1 Martina v. Schwerins.7«

påstår jag ännu, att platonismen åldras långsammare än dess motsats.---

Förlåt mina galenskaper och var själf klok nog — att skrifva till Friherrinnan, Hon längtar efter bref ifrån dig, och jag är platoniker nog för att underrätta dig därom.

Jag omfamnar dig med uppriktigaste vänskap.

v. Br.

Nu nalkades tiden för Tegnérs invigning till biskop. Han hade helst, framför allt af ekonomiska skäl, önskat, att ceremonien skulle kunna försiggått i Lund, men det befanns stöta på stora hinder. Han måste således resa till Uppsala. Brinkman gladde sig åt att snart få träffa honom och att hans fru också skulle komma med. Redan i november 1823 hade han skrifvit: »Jag finner det otrefligt, att jag ej känner din fru och således ej äger rättighet att be dig till henne frambära min vördnad. Jag får verkligen lof att resa till Lund för att veta hur du bor, hvar du sitter och skrifver m. m. som hör till din yttre mänskliga varelse, ty alltid ämnar jag ej uppsöka dig på Parnassen.» Till Lund kom nu Brinkman aldrig, men i Stockholm träffade han Tegnér ofta. Denna gång dröjde Tegnér dock blott några dagar 1 Stockholm (i slutet af maj). Och Brinkman fick, på grund af sin sjuklighet, icke tillfälle att, som de hoppats, åtfölja honom till Uppsala, där invigningsceremonien med stor högtidlighet försiggick den 31 maj. Tegnér var sedan ute på resor i omkring sex veckor, men rätt snart efter återkomsten till Lund var korrespondensen åter i full gång.

Stockholm den 6 augusti 1824.

---Emellertid har mitt ömkliga tillstånd ännu

mera blifvit förvärradt af mitt ömma deltagande uti gref-79

vinnan De Geers, öde, som är så farligt sjuk, att hon på 6 veckors tid ej kunnat lämna sängen. En häftig nervfeber fortfar ännu alltjämt, och hon är så försvagad, att jag knappt vågar hoppas. Därtill kom för några dar underrättelsen om grefve Essens död, som mer än allt annat uppskakat mina känslor. Sedan 17 år har jag njutit hans och hela hans familjs förtroliga vänskap \ Under olyckliga och svåra tider har jag tjänt under honom, och vid alla tillfällen funnit nya skäl att vörda hans ädla egenskaper. Jag har aldrig "känt ett mera älskvärdt hus, och vår sammanlefnad i nöd och lust hade på sätt och vis gjort oss oumbärliga för hvarannan. Allt sedan min återkomst till Sverige var hans hus mitt egentliga hem.---

Allt hvad du skrifver om Franzén2, förstår och begriper jag, emot min önskan, fullkomligt. Jag visste förut, att han skulle ångra sin flyttning innan den försiggått, och därföre tog jag ej den minsta del uti grälet angående hans befordran till Klara och sökte icke ens att för honom värfva en enda röst bland mina vänner och bekanta. Hufvudstaden, hvilken Lagerbjelke anser så nödvändig för att bilda den poetiska smaken, kommer att hos honom äfven förlama skalden. Han har ej kraft nog att höja sig öfver verkligheten; han skall af den förkväfvas, så snart han finner henne alltför prosaisk, och jag trotsar hans menlösa sångmö att förädla hans härvarande borgerliga och konsistoriella förhållanden till en paradisisk idyll. — Fr. är ännu långt mer en poetisk människa än ett poetiskt geni; och just det gör hans olycka, när han skall brottas med en mängd af plumpa varelser, som äro ingendera. Fr. har hittills blott lefvat

1 Jfr ofvan s. 14.

' Se Tegnérs bref till Brinkman af d. 29 juli s. å., om Franzéns ömtålighet och hans »blinda tro» (jfuppl. V: 384).6o

bland så lyckliga »omgifvelser», att han knappt behöfde mer än att rimma dem för att däraf göra vackra och välljudande poesier. Världen, i dess sträfvare bemärkelse, känner han ej — icke ens a priori, ty därtill hör ett långt skarpare förstånd, än som kanske torde vara förenligt med ett så lent snille som hans. Detta senare är förträffligt i sitt slag, och du vet bäst, huru uppriktigt vi bägge högakta detsamma. Men detta kan ej göra oss blinda, när frågan är

om kraft, själfständighet och mångsidig utbildning. Fr. är lika så litet skapad till världslig ämbetsman som hans sångmö af naturen danad att sjunga — en hjältediktJag är öfvertygad, att bägge dessa försök äro misstag. Med största uppmärksamhet och uppriktig beundran har jag åter genomläst alla hans poetiska arbeten — den äldre och den nyare upplagan2 — och blifvit ånyo öfvertygad, att han i en

1 Franzén hade nvss låtit trycka sMötet vid Alvastra», sång 1—3, i Järtas Odalmannen h. 2 samt »Gustaf Adolf i

Tyskland. Episka fragmenter» i Svea h. 3.

s »Skaldestycken» utg. 1810 och 1824 (—1836).

Tegnérs visitkort. (1824).6i

skalder äro i poesi, hvad äkta herrnhutare och pietister äro i religion. En högst aktningsvärd klass af trons och ingifvelsens sanna lärjungar, men dåliga teologer. Olyckligtvis passar denna jämförelse i mer än ett afseende på Fr. Jag har som du haft märkvärdiga samtal med honom öfver den

E. Wrangel. 6

Nils v. Rosenstein: af A. C. Wetterling.

alldeles utmärkt grad är hvad jag kallar en poetisk människa — blott en hjärtats och känslans skald. Jag ville nästan säga: blott den egna personliga erfarenhetens. Sådana82

systematiska kristendomen och blifvit förvånad — ej så val öfver rikedomen af hans trosartiklar, som däröfver, att han verkligen tyckes hafva sysselsatt sig med att pröfva deras halt och dock aldrig lärt skilja koppar ifrån guld. — Han åter hade en gång funnit märkvärdigt hos mig, »att mina onekligt mycket fria åsikter dock syntes förenade med en sann religiös känsla». — »Men, sade jag honom, mitt hela fritänkeri drabbar ju blott den lärda teologien, och hvad har den att skaffa med religionen, ja äfven med själfva kristendomen?» — Här sökte han nu att såsom ojäfaktiga bevis framte »profetiorna» — poetiska mottos ur gamla Testamentet, mer eller mindre lyckligt begagnade i det nya!

Emellertid finner man detta slags kristlighet ofta hos utmärkta människor af verkligt snille — när detta senare saknar en behörig tillsats af fastare förstånd. Häfdateck-narn Joh. Müller predikade ibland på samma sätt, och huru skola vi bedöma den onekligen skarpsinniga Geijer? —

Med ärkebiskopen1 förhåller det sig helt annorlunda; och det fägnar mig att du nu gör honom mera rättvisa än förut. Han är i ordets sannaste bemärkelse liberal, och har takt nog att veta, med hvem han kan tala uppriktigt. Kungen, ståndet och han själf utgöra visserligen för honom en helig och odelbar treenighet, men den andra öfverlåter hail för godt köp, och skrymteri kan man ej förebrå honom. Ha‡i är klippt och skuren till världslig ämbetsman, och härvid' stores han hvarken af teologiska skrupler eller religionssvärmerier. Jag anser honom icke heller för en opålitlig vän, blott du ej bestämdt motverkar honom, ty det förlåtar han ogärna. Mig bemötte han en gång i 3 veckors tid med mycken köld, endast för det jag i Beredningen ej vill£ vara

1 C. v. Rosenstein; Tegnérs omdöme om honom i ofvannämnda bref läses i jfuppl. V: 382 f.af hans tanke, ehuru vi bägge i förväg ganska- väl visste, att saken ur en högre synpunkt betraktad dock skulle afgöras enligt hans förslag. — Jag önskar uppriktigt, att ni bägge måtte komma väl öfverens. Det blir för dig alltid bekvämt och kan ofta bli nyttigt för din ämbetsverksamhet. — Att du är denna vuxen och kommer att sköta ditt kall bättre än de fleste, därom är jag förmodligen ännu mer

öfvertygad än du själf.---

Jag är också nyfiken att erfara huru det hänger ihop med den omnämnda sekten1, och jag är i förväg glad, att du ej ämnar nyttja våldsamma medel. Jag tror gärna, att religiösa sekter, åtminstone i början, alltid mena det väl och vanligtvis allvarsammare med den praktiska kristendomen än de flinthårda ortodoxerna. Jag minns ännu ifrån min barndom, huru herrnhutarne ansågos för högst farliga, och dock voro de de oskyldigaste fromma, man kunde föreställa sig. Du ser, att jag ifrån min uppfostran

ännu behållit liten förkärlek för pietismen.---

Din v. Br.

Stockholm den 13 augusti 1824.

---Hammarsköld har sagt mig, att friherrinnan

Helvig nu skickat honom sina öfversättningar ur Fritiof med uppdrag att sedermera lämna dem till mig. Jag ämnar låta dem komma — och blott med beröm återsända dem. Sådant hoppas jag med godt samvete kunna göra, att sluta af de prof jag sett im Morgenblatt*. Men i alla fall ämnar jag ej spela konstdomare ibredd med H. Han vore den sista, hvilkens granskning jag ville underkasta ett

1 P. Nymans anhang, se jfuppl. V: 385.

* Amalia v. Helvig offentliggjorde fyra Fritiofsromanser i öfversättning i »Morgenblatt für gebildete Stände» 1822.84

arbete. Han är så grymt opålitlig och slarfaktig och vet i sanning ingenting noga och riktigt. Jag begriper ej, huru det går till att hans outtröttliga arbetsamhet dock ej gör honom lärdare. Jag känner ingen, som så inkognito färdats sin Eriksgata igenom hela litteraturens område, utan att dock hyllas af någon enda fattig länsman. Under brinnande fosforism fick han i själfva Uppsala-Tidning ej något högre beröm än det: »att hans arbeten visst ej förrådde någon poetisk ande, men dock en oändlig längtan efter poesi». Ett infall, som jag funnit kvickt och träffande — äfven användt på mina egna skaldestycken.

Vår fattige Rosenstein begrafves nu ändtligen i öfver-morgon, sedan han i flera år stått lik. Lyckligt för honom, att han utan allt lidande blott afsomnat1. Till och med på hans äldsta medbröder har detta dödsfall gjort föga intryck. Så opolitiskt är det att ej dö, medan man ännu lefver. — Leopold, den jag samma dag råkade, var mycket bekymrad, hvem man skulle få till sekreterare. Jag föreslog genast Franzén, i synnerhet som därvid lär vara några riksdalers lön, dem han så väl lär behöfva. Men nu fick jag veta, »att detta ämbete vore af största vikt — nämligen i anseende till akademiens ekonomiska angelägenheter, hvartill Fr. alldeles inte dugde. Därtill fordrades en riktig ämbetsman, och Blom vore onekligen den förste, om man kunde öfvertala honom att taga emot det.» Däraf sluter jag, att den sistnämnde lär söka det — just för lönens skull. — Rolig blir han åtminstone ej. ...

Din v. Br.

1 N. v. Rosenstein, Sv. akademiens ständige sekreterare, afled d. 7 aug. 1824.»5

Stockholm den 17 augusti 1824.

----I dag blott några ord för att frambära vår

goda Rosensteins sista hälsning. Han begrofs i förgårs, och vi voro alla ömt rörda, när vi nu till denna sorgliga högtidlighet samlades i de rum, som gubben nu bebott i 40 års tid. Där hade vi alla känt honom i bättre och gladare dagar, och det fanns icke en af oss, som ej mer eller mindre haft att berömma sig af hans vänskap och tjänstaktighet. Ärkebiskopen' försäkrade oss, att hans omsorg för honom och hans bror allt ifrån deras barnaår, varit den af den ömmaste far, och att hans välgärningar alltid skett med egna verkliga försakelser — ty hans tillgångar hade länge varit särdeles knappa. Han skall äfven efterlämna mycket litet, knappt 10 eller 11,000 rdr, hvaraf dock pensioner skola betalas. Han har nämligen i senare åren nödgats till en del lefva på kapitalet, emedan hans vanliga inkomster aldrig räckte till, hvilket alltför väl begripes, när man betänker, att hans utgifter, med hyrvagnar och dylikt, ökades under samma tid, som de måste öfverlämnas åt betjäningens hushållning.

Jag skickar dig Wallins vid begrafningen utdelade verser. ---Jag för min del finner denna grafskrift ganska

vacker just genom sin enkelhet. Den är väl passande till hela Rosensteins sätt att vara och gör rättvisa åt hans inre förtjänst utan all öfverdrift. I detta afseende berömde jag dessa verser samma afton hos Leopold, men han syntes ej särdeles nöjd därmed — törhända för det W. ej visat honom dem i handskrift, ty på detta slags hyllning sätter han stort värde. — Hvad tycker du om Leopolds anmärkningar öfver dessa rader:

1 Nils von Rosensteins systerson.86

Du har varit det du ville, Du har gagnat mer än glänst. I ditt hjärta låg ditt snille, och ditt lof i din förtjänst. —

»Rosenstein, sade han, har dock väl glänst så mycket som mången ann. »I ditt hjärta låg ditt snille» — skall dock

väl ej uttrycka: att R. inte hade mycket snille. Så låter det likväl, och i all annan mening är det ingenting utmärkande, ty snillet är väl alltid förenadt med hjärtat, likasom allt lof väl grundar sig på förtjänst!» — Detta oaktadt skall det ingalunda förundra mig, om Leopold vid något annat tillfälle anför just dessa rader som den vackraste grafskrift öfver R. — Jag har en hel samling af dylika motsägelser hos honom och datum af hans beröm eller klander är ej likgiltigt.---

v. Br.

Stockholm den 3 september 1824.

---Med allt, hvad du skrifver om Rosenstein, är

jag fullkomligt ense. Vidlyftigare, men ej bättre och sannare, torde Lagerbjelke komma att säga det uti det honom uppdragna äreminne. Jag glömde nyligen, att äfven han möjligtvis torde emottaga sekreterareämbetet i akademien. Leopold yttrade någon gång, »att det borde vara en man af anseende, som hade fritt tillträde till kungen och de högre sällskapskretsarne» etc. (Förmodligen emedan dessa så lifligt deltaga uti akademiens föremål!)

Lagerbjelke åter har emot mig förklarat det blå bandet, som några trott, ingalunda lade något hinder i vägen.

öfver Rosensteins prosa tänker jag i det hela äfvenledes som du; klassisk är den utan all fråga, blott mitt ideal af svensk prosa är den ej. Därtill är mig hans stil dock»7

för vidlyftig och dess fysionomi ofta allt för blek1. Järtas har oändligen mycket mera lif och rörlighet, i synnerhet en friskare färg. Jag har i detta afseende åter med förtjusning läst Bihanget till Odalmannen1, ehuru jag är långt ifrån att i andra afseenden gilla det hela. Järta har verkliga förbindelser till sin motståndare, som tvungit honom att. närmare utveckla sina idéer och att göra sig själf litet mera reda för sin första hastiga åsikt af de omtvistade ämnen. Men jag är'ej säker, att han vinner på de läsare han nu får, ty till större delen blifva de helt andra än de förra. Odalmannen var beräknad på tebordskvickhetens särskilda utskott, Bihanget åter är till en viss grad ställdt till Vetenskapsakademien. Men dock så, att denna senares arbetande ledamöter torde nödgas återförvisa flere delar af memorialet till nyssnämnda utskott; och hvad sedermera återstår af ren vetenskaplig behållning hänger icke så rätt ihop för att bilda ett helt. I denna skrift är mycken nyfödd lärdom, som blott kringspringer och leker, ofta yr och själfs-våldig nog, och som därför, med all sin älskvärda frimodighet, ej sällan väcker otålighet hos de fullvuxna. Hvarthän syftar hela Järtas polemik? Man tror sig ofta bestämdt veta hvad man vill, blott för det man med liflighet känner hvad man icke vill, och detta synes mig ibland vara Järtas fall. I allt, hvad som ej så noga hör till saken, är han sin vederpart oändligen öfverlägsen; i allt hvarpå det hufvudsakligen ankommer, tala de bägge bredvid hvarandra. Jag är öfvertygad, att J. aldrig förrän nu gjort sig besvär att närmare studera de särskilda här epigrammatiserade syste-

1 Rörande Tegnérs yttrande ö n R. och hans prosa se brefvet af d. 22 aug., jfuppl. V: 387.

' Se ofvan s. 51. Järta försvarade i Bihanget sina särskildt i uppsatsen »om Statistik» framkastade åsikter.88

mer. Alla af honom bestridda satser tåla ej blott, de kräfva nödvändigt en blidare tydning; alla hans egna inkast förekomma i mångfaldiga böcker bättre och mera bestämdt utvecklade, och slutligen hvar stannar han själf? — Jag har i flere år så pedantiskt grubblat i dessa ämnen, att jag är alldeles trött därvid, men dock har jag nu vid läsningen af J. funnit, att jag har mina begrepp af kunskaper tämligen i ordning, och just detta har stört mitt nöje. Tro emellertid ej, att någon kan gö/a mera rättvisa åt det förträffliga af denna skrift än jag. Om jag tilltror mig att möjligtvis kunna skrifva ett spekulativt riktigare Bihang än det ifrågavarande, faller det mig dock aldrig in att kunna upphinna hälften af hans förnämare snille eller af hans sköna, hänförande framställningssätt. Järtas författareherravälde är, som han synes önska det politiska, »af gudomligt ursprung» och ingalunda uppkommet genom något »småaktigt kontrakt» emellan motsträfviga kunskaper och en sträng dialektik. Af naturen utrustad med de rikaste faddergåfvor har han länge ej varit i behof att förvärfva, hvad hos oss andra ofrälse vitterhetsbörjare ofta utgör vår enda förmögenhet. —--

Också har jag svårt att försona mig med en viss blandning af rent vetenskapligt och moraliskt allvar med förhånande skämt. En självständig satir som Järtas »Franska Monarki»1 är ett verkligt konstverk, som af mot- och med-partiet bör kunna njutas med samma nöje^men hade han tillika däruti inblandat allvarsamma undersökningar öfver revolutionens rättmätighet eller emigranternes åsikter etc., så hade dessa olikartade beståndsdelar""upplöst och förstört hela konstverket.---

1 »Några tankar om sättet att upprätta och befästa den urgamla franska monarkien» 1799 (hänsyftar på Sveriges tillstånd).89

Hvad arfvet efter Rosenstein beträffar, så är jag af en obeskriflig likgiltighet — ej emot självfva hedern att inträda bland eder, men emot allt hvad därvid kunde göras1. Jag har stillatigande försakat befordringar, på hvilka jag ägt långt billigare anspråk än på denna, och jag har aldrig kunnat öfvertala mig att göra de nödiga steg, som höga vederbörande kanske allstans fordra. Man bör, tror jag, vara född tiggare, såsom poet, annars kommer ingendera af dem högt upp. Också låtom oss vara ärliga! Vi bägge vilja mig visserligen väl, men dock nödgas vi medgifva, det jag såsom svensk litteratör ej äger högre anspråk på en plats bland de XVIII än att ni ej absolut behöfven skämmas för ett sådant val. Men sådane kandidater ges det flere. I synnerhet begriper jag ej, hur du kunnat glömma Adlersparre^ som redan så länge varit helt annorlunda än jag verksam i blandade ämnen2. — Åkerhielm har redan gifvit mig sin röst; det minsta, men också det mesta, hvad jag då kan göra, är väl att ge honom min. . . .

v. Br.

På hösten hade både Brinkman och Tegnér varit krassliga till hälsan; Tegnér klagade till och med öfver sitt »svarta lynne». Brinkman hade emellertid återvunnit krafterna genom en fem veckors vistelse hos änkegrefvinnan v. Essen på Wijk. Tegnér skref d. 26 okt. skämtande: »Ditt Schlaraffenleben på Wijk måtte ha varit angenämt; men . . . har icke åtminstone någon guvernant varit med

1 Tegnér yrkade på Brinkmans inväljande i Sv. akademien efter Rosenstein, jfr de följande brefven.

' Georg Adlersparre utgaf »Läsning i blandade ämnen» ären 1797—1801.9°

i spelet? Tv att ingen kjortel skulle finnas i ditt paradis, anser jag för otroligt»1. Under den tiden hade Brinkman också besökt Uppsala ett par gånger samt haft med Geijer »högst intressanta samtal» och fått del af de 12 första profarken af hans inledning till Svenska historien (d. v. s. Svea rikes häfder, som utgafs 1825). Likaså väl som han nyss förut intresserat sig för Geijers inval i Sv. akademien, så verkade han nu ifrigt för att Geijer skulle (efter Rosenstein) inväljas i Vitterhetsakademien. Hvad hans eget inväljande i den förra akademien beträffade, stötte det alljämt på hinder. Leopold var ej pålitlig, men han tycktes luta åt Tegnérs tanke, att Brinkman borde inväljas; han trodde dock, att Wallin och Hagberg verkade för lektor L. M. Enberg. Denne blef verkligen väld, och Tegnér utgjuter i flere bref sin harm däröfver.

Brinkman skref:

Stockholm den 19 oktober 1824.

---Jag tror ej, att man behöfver vara särdeles

högfärdig för att i mjugg anse sig för jämngod med Enberg i snille. Han må äga, som det säges, stor lärdom, men detta hör ej hit. Han talar onekligen med mycken färdighet latin; jag har själf hört en sådan oration, som räckte öfver en timma, men hvilkens största förtjänst dock bestod uti den grammatiska laglydnaden. Hvad som är en afgjord sanning är, att hans vitterhet är utan själ och ej äger en enda gnista af själflågande snille. Nu vill jag inga-

1 Det är möjligt, att Tegnér här träffade hufvudet på spiken. Brinkman svarade icke på skämtet. Men 1822 hade B. skrifvit till Järta om en själfull dam Julia Zelander, som vistades som guvernant på Wijk och bl. a. skref en dikt »Till författaren af Snillets världs, jfr Lewenhaupts utg. Ur Järtas litt. brefväxling s. 40 och 41.9*

lunda påstå, att alla hans egenskaper icke desto mindre kunna vara ganska akademiska, men då böra de väljande åtminstone rent af tillstå dessa och inga andra bevekelsegrunder. Men hör nu huru Leopold förklarat mig saken.

När vi råkades i Vitterhetsakademien, tog han mig afsides och började med ett slags högtidlig förlägenhet: »Tillåt mig här att med er få tala ett öppet och frimodigt språk, hvad jag af vissa skäl hittills ej vågat göra.» — Jag visste i sanning ej genast hvartåt han syftade och fruktade det någon kanske af elakhet satt ett epigram emot Nils Iyorenz Sjöberg på min räkning. Men han fortfor snart med betydande uttryck: »Sv. akademien har i förgårs valt en ny ledamot och icke er!» — Nå, svarade jag helt beskedligt, hvarföre skulle hon icke välja en värdigare? — »Nej! sade han, ni och ingen annan hade bort bli invald. Ni hade varit nyttigare för akademien — jag hade räknat på er, era mångsidiga kunskaper, ert nit för språkvetenskapen» — och nu följde en hel förteckning på egenskaper, dem jag sannerligen ej vetat mig äga. Ändtligen svarade jag: »Lika öppet och frimodigt får jag nu försäkra, att jag ingalunda räknat på den hedern att ihågkommas. Ni vet bäst, att jag aldrig ens tillåtit mig en önskan i detta afseende, som kunnat uttydas såsom ett anspråk. Hafva ej Valerius, Nordforss och Granberg långt äldre rättigheter? Och min personliga inflytelse är ju ingen. Väl vet jag, att Tegnér emot några yttrat sig till min förmån, men hvad bevisar hans måhända något partiska vänskap?» — »Nej, utropade den gamle sångaren, Tegnér har alldeles rätt, och jag tänker lika med honom, men hvad ville ni, att jag skulle göra? — Enberg är Rosensteins naturlige son! Och ärkebiskopen har satt alla hjul i rörelse för att just få honom till fadrens efterträdare.» — »Visserligen, svarade jag, är emot ett sådant argu-92

mentum ad hominem ingenting att invända, och som ärkebiskopen är protestant och följaktligen ej anser äktenskapet såsom ett sakrament, kan han med så mycket friare åsikt finna äfven de oäkta barnen berättigade till succession.» Efter något skämt häröfver återtog Leopold hela den första högtidligheten, utsträckte sin högra hand och sade: »Se här min hand, att vid nästa val ingen annan än ni får min röst.» Detta förklarades med Pompés röst och värdighet i Odén: Jag svär dig det vid Roms och vid min egen heder,

och det var skada, att den åldrige Ossian ej kunde se, huru djupt jag bugade min till den framtida lagern invigda hjässa. Det tragiska öfvergick emellertid till komiken, när han gaf mig en formlig assignation på biskop Tingstadii snart förestående död och redan uppräknade några af de punkter, som kunde begagnas uti mitt inträdestal. Detta roade mig så mycket mera som just denna assignation på Tingstadius äfven utställdes, när man ej unnade dig att bli biskop i Vexiö. »Du borde vänta på Tingstadius, som väl oförtöfvadt skulle dö unnan»1. Men som jag unnar den hedersmannen långt lif och god hälsa, så kan du vara försäkrad, det jag ej i förväg ämnar uppvärma mina få längesedan afsvalnade kunskaper i den orientaliska vitterheten för att kunna grundligen göra rättvisa åt Tingstadii snille och förtjänster2.

Jag nekar emellertid ej, att jag synnerligen gärna hade talt öfver Rosenstein. Han har alltid synts mig ett af de

1 Brinkman hade själf för Tegnér framställt denna utsikt, se ofvan s. 57.

a Brinkman kom verkligen att efterträda T., ehuru först år 1828 (om hans inträdestal öfver T. 1829 se nedan). — Sekreterare i akademien efter Rosenstein blef Franzén, som nu flyttat från Kumla till Stockholm, där han var kyrkoherde i 3. Klara församling.93

rikaste ämnen till ett akademiskt äreminne. Just i anledning af mitt tysken hade jag gjort fullkomlig rättvisa åt gubbens verkliga förtjänster, äfven i vitterheten. Ty det sanna tyskeriet består just uti en klarsynt mångsidighet, som frisinnigt bedömer hvarje föremål ifrån dess bestämda och ursprungliga ståndpunkt.---

v. Br.

Stockholm den 3 december 1824.

-— Med eller utan afsikter må Järta och Geijer

och Biberg predika1; —ensidige äro de i högsta måtto; på mig (som dock ej ogillar en stor del af deras åsikter) verka de ovillkorligen motsatsen, och jag känner mig aldrig liberalare än efter en sådan läsning. Ovise äro de i alla fall, ty de reta i stället för att lugna. Järta i synnerhet har med sitt kvicka hånlöje lika mycket skadat sin sak som sitt enskilda rykte och sin däraf till en stor del beroende inflytelse på andra. Biberg åter är så grumlig, att han antingen ej begripes eller oriktigt förstås . . .

Geijer ställer jag högt öfver dessa och vågar (men blott 1 största förtroende) tillägga: »Han blir en gång ännu bättre, när alla hans snillesfrukter hunnit mogna. Hvarje öfverlägsen tänkare finner sig lätt i motsägelse med sitt tidehvarf, ty dess öfverdrift och dess fel — det första hvad medelmåttan uppsnappar — måste nödvändigt synas motbjudande för hans mångsidigare åskådning. Det helt enkla Audiatur et altera pars gör honom till opponent. Men småningom uppstår en ömsesidig växelverkan emellan hans anda och tidens och därigenom en för bägge välgö-

1 Tegnér hade i sitt bref d. 21 nov. uttalat sig ogillande om den animositet mot en granskning af styrelsens åtgärder, som Geijer, Biberg, Järta, Wallin ni. fl. visa (jfuppl. V. 406).94

rande försoning. Du skref en gång: »Geijer är nu dagens man, och kanske berodde det af honom att äfven blifva tidehvarfvets» — och därom är jag fast öfvertygad. Måhända lefver G. ännu i medelåldern af sin högre filosofiska utbildning; åtminstone syntes han mig vid mitt sista vistande i Uppsala mycket mildare än för ett par år sedan.

Franzén ber hjärtligen hälsa. Han är nu här, eller rättare på Karlberg, och således ej särdeles tillgänglig. Också gör jag mig i morgon sjuk vid en kommendörsmåltid på slottet för att hos Beskows äta med Fr. — Akademieris ordenshemligheter lära nu vara kända, och, som man låtit mig förstå, ha Sveriges anor fått stora pristet. När jag hos Leopold uppläste dem, visste jag ingalunda, att de voro af Beskow, således var mitt omdöme oväldigt. Jag hoppas, att han också njutit ditt bifall, såsom Franzéns och Wallins1. — Åt Wieselgrens poetiska anlag har jag genast gjort rättvisa; men, hans tacksamhetskänsla i all heder, drifves hans kryperi för De la Gardie och Skjöldebrand dock för långt, ty de predikas af honom öfverallt som de största snillen2. . .

Evigt oföränderligen din

v. Br.

1 Tegnér ansåg icke att »Sveriges anors borde få stora priset; se hans bref till Hagberg, jfuppl. V: 397 f. och 403.

1 Den unge magistern Pehr Wieselgren, hvilken under ett par år uppehöll sig i Stockholm, hade 1823 disputerat i Lund under A. O. Lindfors om det De la Gardianska biblioteket på Löberöd. I Stockholm utgaf han en mängd skrifter, beskyddad af grefve Jakob De la Gardie samt af grefve Skjöldebrand, i hvars hus han en tid var informator. I de Brinkma: ska brefven förekomma åtskilliga omdömen om W., vanligen föga gynnsamma. I allmänhet fann B. hans »snillefoster ungdomligt råa och hans omdömen under all kritik».

»Skada vore dock om denne Wieselgrens onekliga talang också i förtid skulle bortslarfvas genom hastverk och mångskrifveri!» utbrast Brinkman en gång i bref till Tegnér (aug. 1825).95

IV.

Tryckningen af Fritiofs saga 1825. Brinkmans förtjusning. Leopolds omdöme. Brinkmans studier i metrik. Hans ändringsförslag i Fritiofs saga. Korrekturläsning. Fritiofs saga utkommer.

Stockholm den 28 januari 1825. Jag kan ej beskrifva, min bästa vän, huru förskräckt jag blifvit genom Friherrinnans senaste bref, som lämnat mig första underrättelsen om din sjukdom. Jag hade själf varit krasslig vid början af året och ej kommit ur mina rum under nära 3 veckors tid, såg få personer och visste föga hvad som passerade på längre håll. Tillfälligtvis omnämnde jag för Friherrinnan, att jag sedan en längre tid saknade underrättelser från dig, och erhöll därå det mest oroande svar i anseende till din hälsa, nästan ännu mera oroande genom det tillägg: »att du för det närvarande ansågs utan fara». Jag sökte då att af Rundblad1 inhämta något mera tillfredsställande, men tyvärr! syntes han lika så ängslig som jag själf och tillade äfven att redan före sjukdomen ditt lynne varit mulet, hvilket jag aldrig ansett för ett godt tecken. Hade jag ej själf varit så dålig och ägt så liten förmåga att skrifva något förnuftigt, skulle ditt blotta stillatigande visst icke så länge ha förlamat min penna, ty mer än nånsin har jag sysselsatt mig med din sångmö, och mångfaldiga ämnen hade jag önskat förtroligt

1 Tegnérs vän }. F. af Lundblad, expeditionssekreterare, utnämnd generalkonsul i Pommern.96

afhandla med den bästa af mina vänner, den enda, som egentligen förstår och riktigt bedömer mina enskilda åsikter såväl i vitterhet som i filosofi.

För det närvarande vågar jag i sanning ej att besvära dig med ett långt bref, innan jag vet, om du med deltagande äfven orkar läsa ett kortare. Emellertid skyndar jag att tillsända dig ett bref ifrån friherrinnan Helvig, som jag med denna dagens post emottagit, och hvilket hon gör mig till en samvetssak att så fort som möjligt är beställa. Jag fruktar likväl, att du ej lika så hastigt lär kunna uppfylla hennes önskan att få en afskrift af de ännu otryckta Fritiofs-romanser. Skulle du emellertid vilja meddela henne någon handskrift, så var god och skicka mig paketet; jag har tillfälle att låta det fort och portofritt komma henne till handa. — Roligt nog att hon nu gör mig förebråelser, »att ej hafva yttrat mitt omdöme öfver hennes öfversättning, hvilken hon dock tillsändt Hammarsköld med uttryckligt uppdrag att meddela den åt mig». Men denna berömda Aristärk har aldrig funnit för godt att uträtta ett sådant uppdrag, och, hvad ännu mera förundrar mig, har aldrig svarat den ädla författarinnan, som ännu är i okunnighet om hennes paket kommit fram. De få öfversättningar, jag läst i Morgonbladet, synas mig förträffliga, och jag önskar högeligen, att

det hela må erhålla en däremot svarande tysk dräkt. —-

Evigt oföränderlig din

v. Br.

Detta Brinkmans bref gick om ett från Tegnér, hvari denne ursäktar sin tystnad. Han hade haft trägna göromål och därjämte varit allvarsamt sjuk, först i häftig kolik, så af gikt och hemorrojder. »Jag lider vid sådana tillfällen hvarken mig själf eller andra, och det bästa jag då kan göra97

mot mina frånvarande vänner är att tiga ... Mitt lynne har varit och är. dessutom af flera tillstötande anledningar något i olag.» (Jfuppl. V: 414). Emellertid gladde han Brinkman med underrättelsen, att Fritiofs saga nu var färdig; den skulle snart skickas till trycket, hans svåger Olof Myhrman skulle i Stockholm ombesörja tryckningen, men han bad Brinkman »med råd och dåd understödja Myhrman». Några veckqr senare hade Brinkman också den förnöjelsen att till Amaiia v. Helvig afsända de återstående romanserna af Fritiof.

Stockholm den 10 februari 1825.

Min glädje öfver ditt bref af d. 29 jan., min bästa bror, kan näppeligen i prosa uttryckas, och dock fordrades en bättre skald än jag är, för att värdigt göra det på vers. Utan öfverdrift: din återvunna hälsa och det nya evangelium, att Fritiof är fullbordad, hafva verkligen försatt mig uti ett slags förtjusning, hvilken jag i samma ögonblick sökt

meddela Friherrinnan och grefvinnan De Geer. ----Som

svensk vitterhetsälskare tycker jag mig nu kunna dö i frid, såsom den gamle Simeon, sedan jag sett födas Försonaren emellan poesien och svenska versmakeriet. Ja, utan all fråga är denna dikt din bästa, men den är tillika, efter min sannaste öfvertygelse, ett självständigt och för alla tider kvarlefvande mästerstycke. Det vore löjligt af mig att smickra Tegnér — jag smickrar icke ens någon af de andra XVIII, där det så väl kunde behöfvas och måhända vara nyttigt för mig själf. Jag bekänner blott uppriktigt för dig, hvad jag för hela världen säger, så ofta frågan är om Fritiof. ---

Kör öfrigt har jag varit mycket sjuklig allt sedan i julas, och den elaka väderleken har sällan tillåtit mig att

E. Wrangel. n9-8

kringstryka i staden. Grefvinnan De Geer ser jag oftast, ty bon bor blott några steg ifrån inig. Men ganska sällan grefvinnan Ugglas, friherrinnan Björnstjerna, fru Montgomery, Åkerhielms etc! Ej att jag öfvergifvit dem såsom kvinnor, ty så långt går ännu ej mitt människohat, ehvad du också må säga i anledning af Schillers nedslående vishetsspråk 1. — Men du kan ej göra dig något begrepp om dessa herrskapers otrefüga sällskapslif, ty hvarje dag i veckan är för dem en karnaval, och de medge själfva, att så länge vintern räcker, de ej kunna komma till

någon sansning. Jag åter ville ej äga hela deras förmögenhet med villkor att lefva på samma sätt. Tomheten i dessa sällskap är alltför dödande, ty i den stora världen, lika som på riksdagen, äro blott några få hvardagliga tankar i omlopp, och dock inbillar sig majoriteten att med detta usla pappersmynt kunua bestrida alla snillets behof, medan dock hela summan åtgår för att vidmakthålla sällskapsdumhetens ofantliga ångmaskin. Därtill kommer, att för mig åtminstone den högförnäma okunnigheten och dess skrytande själfförtroende äro verkligen odrägligare än den ofrälse. Jag hoppas, att under loppet af nästa riksdag därom kunna öfvertyga herr biskopen — ehuru jag undantar grefvinnan De Geers hus — nämligen hvad henne personligen angår, ty hennes omgifningar höra ingalunda till mitt lilla urval af brukbara människor . . .

HVad säger du då om Lycksalighetens o1? Jag tror ej, att man utan obillighet kan förneka den mycken poetisk förtjänst.' Några lyriska stycken synas mig till och med

1 Tegnér hade i föregående bref, malitiöst nog, för den ogifte Brinkman citerat från Schiller: iWer nicht Menschen machen kann, kann nicht Menschen lieben».

' Af detta Atterboms stora sagospel hade då nyss (1824) utkommit förra afdelningen (den senare 1827).115

förträffliga — språkets behandling 1 allmänhet ganska lycklig. — lien, hvilken outhärdlig vidlyftighet! 2 tjocka volymer till en enda sådan luftpoesi! ty detta synes mig rätta namnet för dfettä evigt sväfvande, aldrig på fast botten stannande skuggspel af schene rariteten. Jag vill så gärna att uti alla poesiens större skapelser de handlande eller lidande personer skola — som Göthe säger:

stehen mit festen markigen Knochen auf der wohlgegründeten mütterlichen Erde.

Men Atterbom och flere af den nyaste tyska skolan

berühren lieber

mit dem Scheitel die Sterne;

nirgends dann häften

die unsichern Sohlen

und mit ihnen spielen

Wolken und Winde1.

Nej, lefve Fritiof ännu en gång! — Hvad du i anledning af densamma skrifver2 om nordiska poesien i allmänhet, dess bruk och missbruk, språkets mer eller mindre ålderdomliga behandling och i synnerhet om nödvändigheten att, utan modernisering, dock uti vår tids tanke- och känsloformer återgifva det råa hjältelifvet, synes mig ej blott fullkomligt sant, men i synnerhet så nyttigt och oumbärligt för tidens behof, att jag högeligen skulle önska, det du täcktes uti ett företal till Fritiof eller uti någon prosaisk tillägning, kanske till Franzén, utföra dessa tankar". Jag är öfver-

1 Citatet är, med någon förändring, ur Göthes dikt »Gränzen der Menschheit».

* Se brefvet af d. 29 jan., jfuppl. V: 415 f.

* Detta förslag afböjde T., se V: 421. I Bihanget till Fritiofs saga 1839 trycktes först ett Inledningsbref af Tegnér.tod

tygad, att detta ej blott skulle göra stor Hytta i allmänhet, men äfven för de flesta uppge den riktiga synpunkten, ur hvilken Fritiof bör skådas och bedömas. Tro mig, till och med de bättre af dina beundrare behöfva en sådan lorg-nette, ty de äro mycket mera När- och kortsynta än de själfva tro. Våra fornfanatiker torde finna dina runor för väl skrifna, de se ju redan ut som vackra läsliga bokstäfver. Hela det akademiska sammelsurium åter fruktar hemligt, att du ej talar svenska så ofta ditt språk blir ärevördigt. Jag för min del har länge predikat öfver arkaismens heliga bruk, ej blott för sagodikten utan för all högre poesi. Därigenom hafva Milton, Virgil, Klopstock, VoSs så kraftfullt förädlat sina språk, och en lyckligare öfvergång ifrån Dagligt Allehandas

ordformer och -talesätt till den episka och tragiska sångmöns hade jag aldrig kunnat önska, än den genom Fritiof. Här synes det vågade ännu ursäktligt genom själfva ämnet; snart skall det poetiska sinnet finna det skönt och oumbärligt.---

Förmodligen älskar du inga företal, och jag medger, att ett stort skaldverk ser förnämare ut, när det anländer utan för-bud. Men Leopold sade mig ännu för ett par dagar, efter att hafva flera gånger läst dina tal i Vexiö, »att han snart torde bli villrådig om dina vers eller din prosa gjorde honom mera nöje», och jag är säker, att hvad jag nu vågar föreslå skulle bli förträffligt. Tänk åtminstone litet på den saken!

Beskows prisskrift1 har vunnit en otrolig popularitet, i synnerhet — vid hofvet och hos de förnäma! Visserligen har han också — högeligen emot min vilja och snillets värdighet — utdelat inemot "20 exemplar egenhändigt skrifna och grant inbundna! till alla excellenser och tongifvare, men hufvudsaken är dock hans så lyckligt valda ämne —

1 »Sveriges anor»', jfr ofvan s. 94.01

upphöjningen af Sverige öfver alla andra länder Detta utrop saknar aldrig ett eko hos vår fosterlandsfåfänga, och vi äro så glada, att förfäderna gjort så mycket, på det vi må kunna hvila. Själfva ordet anor gör väl också hvad det kan på De la Gardie etc., ehuru han yttrat något missnöje, att hans egna blifvit glömda. Med dina kritiska anmärkningar instämmer jag fullkomligt, därtill läggandes ännu flera — men de betaga ej stycket sin verkliga förtjänst, ehuru det ännu är ojämt och vanställes af några alltför ofrälse prosaismer i tanke och uttryck.

Men det blir tid att ändtligen sluta denna brokiga lunta. Frambär min vänskapsfulla vördnad till biskopin-nan och bevis nu snart åter med din högra hand, att du lefver.

Oföränderligen din trofaste

v. Br.

Stockholm den 22 februari 1825.

Sjunde arket fullbordades i går morse; vi äro således redan på andra hälftens område, och jag tror mig nu kunna lofva, att det hela skall vara färdigt innan »Maj har lofvat våra lindar». Innevarande månad är nämligen så full äf väderleks-tryckfel, att hela åkerbruksakademien ej torde så hastigt kunna undanrödja dem. Lika långsamt skulle det kanske också gå med Fritiof, om dess granskning skulle företagas af de XVIII. Det skulle vara oändligt roligt att se Fritiof af dem på samma sätt borstad och tvättad som Corneilles Cid af franska akademien. För öfrigt känner jag desse herrars och mäns kyska renlärighet så noga, att jag nästan i förväg skulle kunna sätta upp deras betänkande, utan att de själf ve behöfde tänka på saken. Ser jag decn ej i andanom sittande på sina domstolar, med skumma glas-102

ögon på långa qäsor, för att noga undersöka, om på din hjältes knytnäfvar ej någon vårta må kunna upptäckas, eller på din blonda flickas fina hy några små fräknar. Ty blott för dessas skull påstås ju äfven, att Mathilda ej är vacker; jag åter finner dem så dithörande, att jag riktigt saknar dem på hennes marmorbild.---

Emellertid ser du, att jag ingalunda gör mig öfverdrifna förhoppningar om en hastig verkan af Fritiofs uppenbarelse i köttet. Men jag smickrar mig, att detta lika så litet förvillar ditt eget omdöme som mitt. Det är redan mycket att Leopold, en af de ypperste skriftlärde, har gått öfver, ty hvilken mängd af otrogne skola ej genom honom omvändas! Han uppdrager mig alltjämt vänskapsfulla hälsningar till dig, och nästan lika ofta lånar jag ur dina bref dylika till honom.

Jag ser med nöje, att du gör vissa ord till kvinnor, åt hvilka alla våra lexikografer ge byxor, t. ex. frid, ungdom etc. Dessa ord bli därigenom strax mera poetiska, ty det är odrägligt att umgås med idel karlar. Leopold gillar detta på det högsta, och vi ha kommit Öfverens, att akade-, mien i sin ordbok och språklära af egen myndighet bör döpa vissa ord till flickor. Blott genom §ina bestämda artiklar är tyskan ofta mera poetisk, och ej sällan uppstår en liten täck poetisk bild endast genom ordens könsskillnad. — — —

v. Br.

Stockholm den 25 fabruari 1825.

Ar I efter Fritiofs födelse.

---: Du ser, att jag ännu ej haft tid meddela Leopold någonting af den nye Fritiof. Tryckningen är hufvudsaken, och den tål ej ett ögonblicks uppskof. När denkommit sig litet i gång, kvarstannar ju hufvudsyften hos mig1, och då kan jag med mera lugn hålla föreläsningar hos honom. För öfrigt har han varit särdeles smickrad af din hågkomst, äfven vid detta tillfälle; och när jag för honom uppläste hvad du nyligen skref mig angående den nordiska poesien, blef han däraf alldeles förtjust och sade ipsissimis verbis: »T. är den dåligaste hushållare jag nånsin känt. Att på ett enskildt bref slösa en sådan rikedom af tankar och snille, stil och bilder! Hvilken af våra största litteratörer hade ej varit stolt att förarbeta denna ena sidan till en hel afhandling!» (Just så tänka också våra vinhandlare, när de tillfälligtvis få smaka ett glas äkta mallaga.) »Ju mer jag lär känna T:s prosa, ju mer beundrar jag den, och denna ensamt skulle bevisa mig, hvilken stor skald han är. De flesta öfversätta sina prosaiska tankar på vers;. T. tänker strax poetiskt. Tro mig, vi ha i Sverige aldrig haft mer än 2:ne verkliga skalder — Kellgren och Tegnér. Vi andra, ingen nämnd och ingen glömd, äro mer eller mindre versmakare. Göra en vacker vers kan jag väl också, men tag mig fan! om jag kan skrifva ett enda bref som T.» — Allt detta finner jag för min del vackert och sant -t- om det också ej skulle vara alldeles ärligt. Hvad Leopolds bref angår, så öfvertyga mig alla, dem jàg fått eller läst, att fan aldrig kommer att ta honom. Också har den många sämre att ta.---

v. Br.

I motsats mot Leopold fann Amalia von Helvig, Tegnérs öfversättarinna, att 7. och 8. sångerna (Fritiofs lycka

1 B. åtog sig renskrifva Fritiofs saga för tryckningen, om han finge behålla originalmanuskriptet, hvilket T. gärna tillät; jfuppl. V. 420 (det förvaras nu i Uppsala univ.-bibliotek).04

och Afskedet) voro svagare än de andra; de hade alltför mycket af modern sentimentalitet (jfr Tegnérs bref, jfuppl. V: 447—449); i viss mån gaf Tegnér henne rätt, men Brinkman försvarade sångerna och instämde särskildt med Tegnér däruti, att »Afskedet är poemets hjärta». Fru Helvigs anmärkningar gingo emellertid igen i den recension, som Hammarsköld sedan skref af Fritiofs saga, hvilket icke undgick Brinkmans uppmärksamhet.

Några rader ur Försoningen — som först offentliggjordes i Iduna 1822 — hade Tegnér nu utelämnat, och Brinkman, som fann dem vackra, frågade förgäfves om oisaken. De lydde:

I växten fordom bägge såsom ekar två på samma kulle; mellan eder lyfte sig en vänlig lilja, fridens hvita sinnebild. Nu är den liljan borta, hatets orm har lagt sitt kalla bröst emellan stammarna, och tungt han trycker bägge, svällande som Jormungand; slå honom, Fritiof, ty du är den starkare.

Stockholm den 11 Mars 1825.

---Att min vänskap är alldeles opartisk, vill jag

ej påstå, men jag tror ej, att den vid detta tillfälle verkar på mitt omdöme. Enligt min uppriktigaste och oföränderliga öfvertygelse är Fritiof det mest poetiska, det rikaste och det sannaste skaldstycke vi ännu äga på nordnmnna-tungomål. Och jag förblifver vid den tanken jag yttrat i mitt bref till friherrinnan Helvig, att själfva behandlingen af ämnet, i särskilda romanser, ej litet bidrager till dess originella skönheter. Denna glans af den lyriska poesien hade under en annan blott berättande form aldrig kunnat öfverstråla det hela — och den kan ej trötta, som en följd af pindariska oder skulle göra, då tonen af hvarje romans- »°5

höjer och sänker sig med ämnet, och tanken lika så behagligt hvilar vid vissa stycken, som inbillningen följer andras örnflykt. Ändtligen har du genom dessa särskilda taflor, som dock utgöra ett så vidtomfattande helt, kunnat framställa ej blott hela det forna hjältelifvet, utan äfven allt hvad som kan intressera af den gamla sagovisheten, t. ex. kärnspråken ur Havamal m. m. — Vore jag säker att värdigt kunna utföra mina tankar, dem

jag tror vara rediga, sanna och grundliga nog, skulle jag väl vilja skrifva en recension öfver Fritiof, som måhända äfven skulle öfvertyga dig själf om dess förträfflighet. Men dels ville jag ej skämma en härlig sak med ett svagt beröm, dels skulle ock den bästa utveckling ej göra stort intryck på hvardagshopen.

. . . Med Leopold förhåller det sig annorlunda. Han är dock »en sångarkung i utdödt hof». Han vet dock för mycket poesi för att ej uppriktigt erkänna din, och jag anser hans beröm för ärligt.---I går sade jag honom

skämtande: »Tegnér är högst nyfiken att få veta hvad Leopold säger, i synnerhet hvad han tänker om Fritiof.» Han smålog och svarade: »Nå väl, det skall han få veta. Lyckligtvis kan jag om Tegnér tänka högt, hvad jag visserligen ej alltid gör.» Därpå läste jag för honom n:o 5, 6, 7, 8. Det sista, Fritiofs afsked (hvilket jag nästan anser för det mest hjärtgripande af alla, åtminstone återläser jag det alltjämt) afhörde han med spänd uppmärksamhet och sade se'n: »Vid detta stycket har jag ej sagt ett ord, men när vi härnäst råkas, skall jag säga så mycket mer. Blott så mycket: Hvad blir det af oss andra, som också skrifvit vers, när Fritiof träder fram och säger helt blygsamt: Sel så skulle ni väl egentligen hafva skrifvit, mina herrar!»1 —

1 I ett föregående bref (d. 8. 3) berättar B., att Leopold var förtjust öfver första sången och äfven berömde Jen tredje, ehuru L. aldrig riktigt förstod hexameter.io6

Gör ax allt detta hvad du vill, jag hör vid detta tillfälle blott till »den historiska skolan». — Hvad den af mig begärda inledningen beträffar, hade jag redan återtagit min önskan, innan jag fick ditt bref — ungefär af samma skäl, som du anfört. Ehuru jag tror, att en sådan vink rörande den nordiska poesiens art och syftning vore högst behöflig, äfven för de litet mera bildade läsare, så medger jag dock, att ett företal kanske skulle verka tvärt emot min mening på pöbeln. Icke dess mindre finna Leopold och jag dina tankar öfver ämnet i ditt bref till mig alldeles mästerliga, och uti en eller annan skepnad böra de dock en gång uppenbaras i köttet.---

Jag minns ej rätt hvilka tvenne skalder du anser för våra enda — när du och Kellgren undantagas. Franzén — men hvem är den andre?1

Det fägnar mig, att mitt omdöme öfver Lycksalighetens ö blifvit bekräftadt af dig. Vi äro bägge oväldiga uti våra omdömen, och således ha de mera värde än Leopolds eller Bloms. Den förre medgaf dock, att Näktergalen2 vore ett ej blott vackert utan förträffligt stycke. I anseende till Atterboms konstrimmeri är jag också af din tanke, men däremot finner jag hans jamber särdeles välljudande, likasom nästan alltid han$ antika metrer, och språket i Lycksalighetens ö vackert och väl vårdadt. Hvad själfva naturen af hans poesi beträffar, så torde den ej stå att ändras, och oaktadt allt mystiskt djup blir hans poesi dock tom. Blott i det sentimentala (hvilket i alla fall dock är en sträng på mänskliga hjärtats lyra) synes han mig ofta lycklig och intagande. Hans Lilja i en af de första Kalend-

1 Tegnér upplyser att det var Bellman (jiuppl. V: 429).

* »Hopp och kärlek hvila, Vän förent med vän» etc., slutsingen i andra äfventyret af Lycks. ö.to7

raine har alltid synnerligen behagat mig; så också ett par af de så plumpt förlöjligade Vandringsminnen.

Jag fruktar, att dina så ofta lyckligt framlockade nya rim förledt A. att ibland framtrolla blott ovanliga. Detta har väl ännu oftare händt förf. af det oskyldiga poemet Cylinda1.

Hjärtliga tacksägelser för skänken af din handskrift1. Men nu skulle du se den! I detta ögonblick kommer den ifrån bokbindaren. Ryggen rödt marokin med 2:ne titlar: Fritiofs saga — af Tegnér. Sidorna grönt marokin, allt med rika guldsirater. På framsidan en tafla af rödt saffian med inskrift: Författarens egenhändiga urskrift 1825, för-gylldt snitt. — Som nu mitt bibliotek aldrig kommer att skingras utan förmodligen att öfverlefva de flesta rikare privatsamlingar, så kan du föreställa dig, af hvilket värde denna Codex Brinkmannianus2 blir för Fritiofs kritiska bearbetare — om ett par hundra år. — Om du ännu äger något egenhändigt manuskript af Axel, Nattvardsbarnen etc., kunde du väl skänka mig det; du ser, att jag med tillbörlig vördnad emottager så förnäma gäster.

Slutet af ditt bref har egentligen bedröfvat mig, ty nog känner jag denna lynnets nedstämning, som är en sannare

sjakdom än mångan ann', hvilkens häfvapde ofta ger ett oförtjänt rykte åt våra läkare. Men för Guds skull öfverlämna dig ej utan strid däråt. Som ett husmedel rekommenderar jag emellertid återläsningen af ditt eget poem: »Sången •> uti Iduna ...

v. Br.

1 Assar Lindèblad; »Cylinda, ett romantiskt poem», utkom i Lund 1824.

' Se föreg, bref och noten s. 103.io8

Stockholm den 25 mars 1825.

---Att närmare utreda mina tankar öfver accent

och kvantitet skulle här föra mig för långt, och jag vill hellre på en gång ledsna dig med min hela metrik, om den nånsin bjir färdig. Jag är ej säker, att du läser den, men nästan, att du däri skulle finna oss mera öfverensstämmande än du synes förutsätta. Metriken är visserligen ett torrt och snillefattigt studium, men dock behöfver det ej urarta till pedantiskt och alldeles tanktomt gräl. Att jag fordom så fördjupat mig däruti var en tillfällighet, ty jag lefde mycket med Klopstock, Voss, Wolf, Spalding, Humboldt och några andra under själfva jäsningsperioden af metrikens laglydi-gare utbildning i Tyskland. Denna period har, mutatis mutandis, nu äfven inträffat hos oss . . . I förbigående anmärkt: har du läst Stagnelii i mer än ett afseende uppmärksamhet förtjänande skrifter? Denne synes mig som metriker den oförvitligaste vi ännu äga. Han står i min tanke högt öfver själfvaste Adlerbeth.---

v. Br.

Stockholm den 26 april 1825.

----Allmänheten börjar redan visa en otålig nyfikenhet, och grefve Mörner (XVIII)1 gjorde mig nyligen många frågor angående Fritiof, som åtminstone beviste, att han förmodligen — inte läst de redan uti Iduna aftryckta sånger. När jag tänker med hvilken begärlighet, med hvilket svärmeri alla våra bildade kvinnor nu för tiden läsa hvarje dikt af Walter Scott, så borde man väl hoppas, att Fritiof skulle göra ännu mera intryck. Men slutsatsen vore förhastad, ty att känna den engelska författaren hör nu till

1 = ledamot af Sv. akademien.160

den goda tonen — och den har sällan att syssla med det öfverlägsna snillet eller ens med den sanna smaken.

Har du läst alla W. Scotts romaner? Jag blott ungefär hälften, men jag tror mig därigenom redan känna de öfriga. Onekligen är han en stor och rik målare, men hvarför tror han sig outtömlig? Till slut få hans barn ett så starkt syskontycke, att man skulle önska det hans sångmö ej alltid så obrottsligen hållit sitt första äktenskapslöfte. För öfrigt är jag af Byrons tanke, att W. Scotts prosa bör väcka hans skaldemös svartsjuka.----

v. Br.

Stockholm den 29 april 1825.

—---Emellertid kan jag ej lifligt nog uttrycka dig

den förtjusning, hvarmed jag i går ånyo läst Försoningen, vid sista granskningen af handskriften. Den är i sanning strålkronan af den kanoniserade Fritiof. Här kunna aka-demisterna och vi andra, som i poetiskt afseende höra till samma moraliska skrå, lära hvad didaktisk poesi är samt huru den bör och kan blifva lefvande och någonting annat än rådbråkad prosa — dessa rader må nu rimmas eller ej. Detta stycke, lika som n:o 8 Fritiofs afsked, synes mig äfven i metriskt hänseende så mästerligt, att jag ej kan tänka mig något omskuret öra, som däraf ej skulle tillfredsställas. — Mitt har endast blifvit litet stött af 2:ne öfverskjutande vers, dem jag föga gillar bland alla de öfriga så fullkomligt välljudande och regelbundna trimetrer:

och Surtur ljungade med svärdet ifrån Muspelheim.

Jag tviflar att en dylik vers finnes i hela Sofokles, som är särdeles mån om goda cesurer, hvilket i din alldeles

sak.-, nas. Jag skulle ingenting invända emot följande skansion:I lö

och Surtur ljungade med sitt svärd 11 från Afispelheinl,

och tror jag i allmänhet, att varsam inblandning af dak-tyler eller hellre anapester skulle göra godt åt den annars alltför entoniga jamben.

Förstår 1 ännu eller icke? spörjer Valan dig.

Här skulle jag också hellre läsa:

l örstån 1 ännu eller ej? spör yalan dig.

Allt detta är visserligen hdrklyfveri, och det skulle aldrig falla mig in att anmärka sådana verser i våra nyare rim- och välljudsfria sorgespel; men min uppmärksamma sysselsättning med Fritiof har så skärpt mitt metriska konstsinne, att jag nu först börjar inse, hvad af en stor skald äfven hos oss i detta afseende med skäl kan och bör förväntas. Jag behöfver ej tillägga, huruledes jag hos dig aldrig fruktar att med sådant gräl såra hvarken din biskopliga, din lärda eller din poetiska värdighet, hvilket i anseende till de andra

XVIII alltid gör mig döf och dum.---

f v. Br.

Brinkman hade åtagit sig korrekturläsningen af Fri-tiofs saga, och kom han därvid att göra några anmärkningar icke blott vid stafning och kommatering utan också vid ett par versers metriska form. Härom bref växlade de båda vännerna i mars och april, och äfven metriska principfrågor dryftades därvid (se t. ex. jfuppl. V: 426 f., 438 f., 446 f.). Brinkman fick ofta rätt, och några verser i poemet rättades i öfverensstämmelse med hans uppfattaing. I tredje sången ändrades

Var han ej konungason, konungsligt var ändock hans sinne, till:

Var han ej konungason, likväl hans sinne var kungligt.til

Öch rörande de nVSS meddelade anmärkningarna vid två verser i Försoningen gaf Tegnér sin vän alldeles rätt, den förra raden ändrades till:

Och Surturs eldsvärd ljungade från Muspelhem.

och den andra såsom Brinkman föreslagit. Därjämte hade denne redan förut anmärkt, att slutraden i sista sången: Här slutar sagan öfver Fritiofs äfventyr

gärna kunde vara borta. Efter åtskilliga deliberationer (jfr jfuppl. V: 437) tillät författaren, att den ströks, då »den, om också passande för hela poemet, likväl ej är lämplig för tonen i Försoningen» (Tegnér d. 5. 5). — Dessa ändringar i Försoningen hunno dock först införas i andra upplagan, som utgafs mot slutet af samma år.

Det kan här också nämnas, att Brinkmans fina omdöme äfven anlitades för de tyska öfversättningarna af Fritiofs saga, icke blott Amalia v. Helvigs utan också Moh-nikes (nämligen för den andra upplagan, jfr M:s bref till Tegnér af sept. 1829, Ur Esaias Tegnérs papper s. 302).

Tegnér uttryckte ofta sitt missnöje öfver, att tryckningen gick så långsamt. Brinkman försökte att påskynda den och var särdeles nitisk vid korrekturen. (Jfr hans i Kgl. biblioteket förvarade breflappar till boktryckaren Nordström.) Likväl insmögo sig några tryckfel — ett eller annat af dem, såsom det synes, på grund af missförstånd från Brinkmans sida — och han beklagade djupt dessa små fläckar. »Tryckfelen äro förargliga», skref Brinkman, »och synas här och där bevittna min då redan började blindhet.» — Hans ögon hade en tid varit svaga, och han kunde blott med svårighet läsa och skrifva; man rådde honom att låta bli det, men det vore det samma för Brinkman som att andligen »svälta ihjäl», menade han.112

Titelblad af Frithiofs saga, a:a uppl. med J. Sandbergs vignett.

När Fritiofs saga i slutet af

maj utkom, kunde Brinkman berätta, att den såldes raskt. Förstående läsare hade Tegnér; en sådan var t. ex. friherrinnan Ch. Åkerhielm. Och »grefvinnan De Geer har befallt mig tacka dig som för den största välgärning. Hon läste Fritiof utan att lägga boken ifrån sig, ifrån första till sista sidan — och till och med hans excellens, som annars aldrig läser Vers, har varit hänryckt däraf», skref Brinkman (d. 27. 5), tilläggande:^ »Till kronprinsen här jag aflämriat ett exemplar med ett till tillfället lämpligt tal. Han tackar och hälsar oändligen.»3

V.

Biskopsbekymmer. Den »historiska skolan». Brinkmans politiska ståndpunkt. Enbergs tal öfver Rosenstein. Olika slags brefstil. Tegnérs och Brinkmans hjältebeundran Olika uppfattning om kvinnan. Franzéns Mötet vid Alvastra. B. Höijers skrifter. Olika slags filosofi. Brinkmans »husliga sällhet». Biskopsämbetets »svåra

utöfning».

Från midten af maj till slutet af juni 1825 gjorde den nye biskopen — som erhållit rätt att de första två åren styra stiftet från Lund — en resa till Småland. För sitt nya kall hade han flera bekymmer, som tidtals mycket oroade eller förargade honom. Så t. ex. tillsättningen af en kollègatjänst i Jönköping, som med klagomål och besvär drog ut länge, och där vederbörandes (särskildt Kullbergs) halfmesyrer förbittrade honom. Brinkmans bona officia tog han också här i anspråk. »Du har en så betydlig del i mitt biskopskors, att du äfven bör anse dig förbunden att hjälpa mig bära det utan vanära» (Tegnér d. 27, 3). En annan fråga, som oroade Tegnér på hösten s. å., var utnämningen till kyrkoherde i Rydaholms regala pastorat, där Tegnérs mening alldeles negligerats — hvarför han också sköt skulden på Kullberg.

Emellertid fortsattes brefväxlingen alltjämt, om än under det senare halfåret icke med samma liflighet som

E. Wrangel. 8114

på våren. Flera intressanta ämnen för dagen behandlades i dessa bref.

Tegnér hade frågat Brinkman om innebörden af uttrycket »historiska skolan», som nu började användas hos oss (jfr ock ofvan s. 106). Hyllande, ännu vid denna tid, vida mer frisinnade åsikter än Brinkman, disputerade han ofta med honom om »den heliga alliansen», som Brinkman visserligen icke alldeles försvarade, men för hvars ledande män, furst Metternich och Fr. v. Gentz, han hyste personlig sympati. Med den senare korresponderade Brinkman flitigt. Hans sympati för Metternich gällde egentligen — skref Tegnér en gång att han hört berättas — hans älskvärda gemål. Men Brinkman utvecklade varmt och vältaligt sin aktning också för fursten. Tegnér beundrade ju också despoter, åtminstone Napoleon. I ett senare bref, af den 15 april, återkommer Brinkman till dessa frågor (jfr nedan).

Stockholm den 1 april 1825.

---— I Tyskland uppstod efter fredens återställande ett heligt förbund emot i8:de århundradets upplysning i religion och statslära; och som man hittills hade gått för långt uti aprioritet, så ville man nu endast hålla sig till historien. Därifrån den nymodiga förgud-ning af medeltiden och den så kallade historiska kristendomen, hvarmed ofta mentes den mystiska. Adam Müller, Steffens och en mängd yngre författare yrkade i denna mening på återställande, ej blott af det haltrika gamla, utan äfven af det förrattnade. Därifrån deras återkärlek till katolicismen, ja deras koketteri med Jungfru Maria. Nu kan man visserligen förebrå Geijer, Atterbom, Biberg, Järta, att mer eller mindre följa en115

åtminstone härmed besläktad riktning — och således menar Argus och Wallmark et consortes med den »historiska skolan» alltid illibcralismen och ultraismen. Ofta högst obilligt, som af sig själf förstås, men dock ej utan all anledning. — Emellan 4 ögon sagdt, kan jag icke heller försona mig ined dessa herrars stundom oklara åsikter. Deras öfverdrift gör ibland mer skada, än deras snille åter kan godtgöra. Visserligen är jag ännu mindre benägen att antaga våra så kallade publicisters

hvälfningslystna liberalism. —-----

Man skall veta mycket för att ej förkasta det bästa; man skall ej börja sin polemik med poesi, utan hellre sluta den därmed. Jag fruktar, att Atterbom och flere i vitterhet och i filosofi olyckligt nog börjat med polemik emot det ej tillräckligt kända. Det gamla förkastades, ej såsom ondt och odugligt, utan såsom hittills gällande godt, hvilket således ej lofvade någon revolutionär lager. Det urgamla uppsöktes afundsfritt, ej såsom det bättre, utan som vapen emot det ännu legitima goda. Den nya skolans sångmö var spåkvinnan i Endor, som uppreste Samuels spöke endast för att förkunna Saul och dess släkt förlusten af tron och rike. — Med Geijer, quem honoris causa nomino, förhåller det sig något annorlunda. Upphöjd öfver personlighetens småaktighet, kan han blott af sitt självständiga snille vilseföras, hvilket måhända ibland tror sig hitta en genväg genom — mörkret. Men följa vill och kan jag honom då ej; och några af dem, som äro dristigare än jag, torde snart hitta hvarken fram eller tillbaka.---

v. Br.Stockholm den 12 april 1825.

Jag vet inte, om min bror redan läst Enbergs inträdestal1. Det är nyligen tryckt, och jag tillstår uppriktigt att jag funnit det i sitt slag förträffligt. Det har öfverträffat min förväntan; ty jag har mindre varit nöjd med hans äreminnen och en af akademien krönt afhandling. Likväl hade öfverdrifvit beröm ifrån alla håll i förväg gifvit mig ett slags fördom emot detta talet; mitt omdöme är således verkeligen oväldigt. Jag medger, att detta tal ej utmärker sig genom någon högre snilleslyftning, ej förråder någon djup tänkare, och att hans åsikt af filosofien hvarken är klar eller själfständig. Jag är sällan af hans tanke, hvad själfva innehållet angår; men däremot finner jag skrif sättet sk rent och hans prosa så ädel — hvad du kallar en riktig prosaisk prosa — att jag ej skulle vara obenägen att anse den för klassisk och helgjuten. Den är icke bildrik, men dock icke heller torr och färglös. Den har i synnerhet en jämn hållning, hvilket är ett oeftergifligt villkor för all klassisk fullkomlighet . . .

Med ett ord: Enbergs tal synes mig ett mönster af akademisk vältalighet. Ditt är ett högt öfver alla akademiska häckar och gärdsgårdar sväfvande snilles verk. Därom kan ej vara fråga; men jämför E. med de allra-flesta af dem, »qui aureeam mediocritatem diligant tuti» s, och äfven du torde tillerkänna honoin priset. Lyckligare än vanligt har han äfven, som mig synes, slutat med sitt enskilta förhållande till akademien och sin företrädare,

1 I Sv. akademien, öfver N. von Rosenstein; jfr ofvan s. 90. Vi erinra oss att Brinkman varit Enbergs medtäflare till platsen.

a = »Som försiktiga älska den gvllene medelvägen». (Jfr Horatius' Od. II 16).117

och den sonliga vördnaden, si Diis placet, blir här verkeligen en vältalighetsskönhet. — Däremot finner jag Mörners svar långt, tråkigt och genom idislande af allt det föregående dubbelt öfverflödigt.

Allt, hvad jag här sagt till stylens beröm, gör mig emellertid ej blind för magerheten af den kropp, som fått en så vacker högtidsskrud. Ehuru vår lärda allmoge just funnit den förra förtjusande. Den har funnit: »att E. är en äkta filosof, en värdig lärjunge af Rosenstein; en grundelig tänkare, • som änteligen med en Herku-les-klubba krossat hydran af vår nyare hundrahöfdade konst- och vishetslära» m. m. Jag ursäktar E. med nödvändigheten att skrifva ett äreminne öfver sin välgörare och dess något bleka bildningstid.

»Difficile est proprie cotnmunia dicere».1 Jag hade förmodligen ej så lyckligt, visst ej med så mycket bifall, dragit mig ur spelet; ehuru jag med uppriktig aktning och vänskap hade sökt göra rättvisa åt en forntidens väl-tänkare. Men var väl R. något mer än detta? E. påstår, »att R. med sitt snille och tillbehör i hvarje land, i hvarje århundrade blifvit en stor man». Jag åter är öfvertygad, att han med samma anlag och snillesodling endast i Sverige, och äfven där blott inom en gifven tidpunkt, kunnat blifva märkvärdig. E. har med lofvärdt nit sökt att framställa »Upplysningens»2 outhärdeliga

1 »Det är svårt att på ett betydelsefullt sätt framställa all-dagligheter».

J Rosensteins bekanta Afhandling om .upplysningen (1789).

L. M. Enberg.

Efter träsnitt i III. tidning.118

vidlyftighet såsom tankerikdom; och visserligen må en pung fylld med 8-styfvers-stycken synas rikare än en annan, som innehåller samma summa i dukater. Bekvämare må den förra också vara, när allmosor åt de fattiga skola utdelas, men här är ju frågan om intellektuell rikedom. Han bibehöll i sanning sin ungdomsfilosofi ända till döden, utan att låta förvilla sig af nyare systemer; men denna ihärdighet lättades mycket därigenom, att han under de senare 30 åren bevisligen aldrig läst i bok, aldrig uppfattat en ny filosofisk idé, om ej tillfälligtvis inter pocula. Men hvad var då denna hans ursprungliga filosofi? Den Lockiska? Ja, om du vill, men lik visst ännu inkonsekventare uppfattad än tänkt af själfva dess uppfinnare. Rosensteins, af E. som filosofer berömde läromästare: D'Alembert, Diderot, Condillac, Holbach etc. voro däremot konsekventa I^ckianer, och vi veta hvart det förde dem. När R. en gång — ej sökte bevisa, men väl högtidligen förklarade sin öfvertygelse: »att Kants filosofi nödvändigt förde till ateism och materialism», frågade jag helt blygsamt: »Och den Lockiska?» — »Därpå, svarade han, kunde jag fråga: har bror aldrig läst L,ocke's förklaringar öfver Pauli epistlar?» — »Jo, visst har jag läst dem och öfvertygat mig, att de angå hans filosofiska system just så litet som hans — tvätträkningar.» — Jag vördar för mycket den aflidnes minne för att granska dess af E. likaledes besjungna praktiska vishet, ståndaktighet, förakt af ärelystnaden, själfständiga tänkesätt m. m. Jag har ej utan medlidande vid mångfaldiga tillfällen sett honom dana för blotta skuggan af en subaltern onåd; ja, sett honom gråta som ett barn, när han vid 70 års ålder med all möjlig skonsamhet entledigades från ett ämbete, hvilket hvarken hans fy-9

siska eller moraliska krafter tilläto honom att förestå. — Fred öfver hans aska, och tacksamhet åt hans minne, den goda, välgörande, tjänstaktiga mannens, den redliga medborgarens — ty jag vördar hans eklöfskrans ännu uppriktigare än hans lager. Jag misskänner ej hans författareförtjänst, men jag skulle misströsta om vår vitterhet, om vi länge skulle nödgas anse honom för dess hierofant.

Mindre skonsamt skulle jag måhända bedömma En-bergs filosofiska polemik, om den allvarsamt borde granskas (n. b. uti ett sådant tal). Är det då Kant, är det Fichte, som behöfva återförvisas »till den filosofiska metod, som bjuder att noga påminna sig begreppens ursprung, noga bestämma ordens betydelse; som varnar emot inbillningens hänförelse, emot dess benägenhet att inkräkta förnuftets rättigheter» etc.? — Skulle man ej tro, att, utom Locke och dess materialistiska efterföljare i Frankrike, alla andra filosofer förkastat logiken och med henne hela konsten att tänka metodiskt? — Dock hvarföre trötta dig med Enbergs eller mina trivialiteter? . . .

v. Br.

Stockholm den 15 april 1825.

Jag kan ej Hf ligt nog tacka dig för ditt härliga bref af d. 7 dennes1, min bäste bror! som mer än hederligt betalat med fullt banko hvad du af xnig förskottsvis erhållit. i WÆsgätøs-lappar. Jag skulle önska, att min bref-växlande sångmö verkligen vore så vacker och retande, som du skämtande påstår; men så listig och behagsjuk

är hon ej, som Juno, när hon narrade Jupiter. ----

Man skrifver bref som man talar och lefver i det för-

1 Se jfuppl. V: 436. T. karakteriserar där några af sina korrespondenter.I 2 O

troliga umgänget. Den, som aldrig tar emot eller själf gör något besök innan han satt sig i full dräkt, kan icke heller skrifva i frack1, om det ock vore till sin fästmö. Detta är Leopolds obotliga svaghet. Ej blott hans bief, utan nästan all hans prosa i tal och skrift frambugar med värja och trekantig hatt, och själfva hans naturliga kvickhet vanprydes ej sällan — likasom hans hemväfda nattrock — af en fåfäng kommendörsstjärna. — Detta är visserligen icke Franzéns fel. Men som hans bref och samtal sällan tillhöra de »Dagens stunder», då hans snille är verksamt, utan egenteligen blott hvilotimmarae efter en lång förmiddags kraftödande arbete, sakna vi ofta både skalden och tänkaren uti hans personliga, som uti hans bref-växlande umgänge —

dock som ett menlöst barn i vänlig dvala sänkt, hans hjärtas milda frid är i hans anlet målad.'

Geijer är en Jupiter pluvius; ett mäktigt snille, men V£'fsXrjY£péta3, och genom dessa åskdigra moln ha kvickhetens solstrålar svårt att framleka. Emellertid när dimmorna sjunka, är hans himmel ej blott klar, utan

ljuflig och lysande. Jag har ibland till och med kunnat tillskämta mig roliga bref ifrån honom. Men han är lat; och särdeles lycklig inomhus (äfven inom sparlakanet), känner han sällan behofvet att umgås med »them, som ute äro». — Och ingen brefväxling duger stort, om den ej till en viss grad är oafbruten. Den blir annars allt

1 B. använder (enligt den äldre tidens mode) »frack» för att beteckna hvardagsdräkt.

1 Citat (lätt förändradt) ur J. G. Oxenstjernas »Natten», den f]ärde afdelningen af »Dagens stunder».

8 »Den molnskockande» (Zeus), homeriskt uttryck.1 2 t

för akademisk; och innehåller blott inträdestal: »En sådan lump som jag borde visst inte våga» etc., hvarpå följer ett lika så grant svar: »Ni är visst ingen lump» etc. •— Bref, likasom samtal, väcka först deltagande, när man

C. M. Franzén. Blyertsteckning af Maria Röhl. (K. biblioteket).

hunnit så långt, att man kan nyttja afkortningar och hoppa öfver allt hvad som förstås af sig själf (t. ex. att rim- och plattskrifning på akademiska vanligtvis kallas Snille och Smak; att med religion förstås andelig mytologi m. m.). — Att du med Järta aldrig hunnit122

öfver höflighetsutbytet, förundrar mig mest. Han är onekeligen en af de förträffligaste breskrifvare jag känner, kvick, ledig, tankrik och i högsta måtto underhållande. Det enda, som förlamat vår brefväxling, är en stor olikhet i vissa åsikter, på hvilka han synes sätta mycket värde, och hvilka genom hans retliga lynne blifva alltför ömtåliga. Det kostar mig ingenting att tiga, men jag har ingen skicklighet att låtsa bifall eller att emot min öfvertygelse berömma.

Jag tror således verkeligen, utan öfverdrifven själf-kärlek, att du och jag skriftligen och muntligen komma

bäst öfverens — äfven då vi tänka olika.---

Emot din Napoleon har jag utomdess föga att invända, så snart hati inflyttas uti estetiken, där jag unnar honom hedersrummet bredvid eller rättare öfver Carl den XII, blott jag slipper den senare på Sveriges tron och den förra på Europas. Där hatade jag honom lika så uppriktigt, som jag alltid burit afsky för hela det triumferande Rom och alla dessa stormsnillen, som med despotismens Herkulesklubba sökt krossa andra länders själfständiga, om också långsammare utbildning. Sal. Robespierre ville på sitt sätt också befordra upplysningen; och jag minns ännu den tiden, då han här och i andra länder utom Frankrike icke heller saknade loftalare. För tyskt har jag verkl. inte ansett mitt »aequam servare meutem»1 i afseende på revolutionen; ty Vs af Tyskland var i min tid högst liberalt, och större delen af dess författare hyllade den franska smaken i politiken — lika så uppriktigt under la Constituante, som under terrorismen, direktorium och kejsardömet. Att skrika och jämra öfver den revolutionssmitta, som i nyare tider

1 D, v. s. sinneslugn, likgiltighet.123

oroat alla Europas folkslag, finner jag lika så löjligt, som att predika emot kopporna; och jag tackar Gud, att man hittat på konstitutionella former, såsom ett slags frihetsvaccin, hvarigenom febern mildras och vanskapliga ärr förekommas. — Men, som redan sagdt är, din estetiska Napoleon står hos mig ganska högt, ehuru jag tror att både Alexander och Cæsar voro ädlare människor. Om jag äfven af hjälten fordrar dygd, för att uppflytta honom i högsta klassen af stora mån, så kan här lika så litet vara fråga om någon öfverenskomlig katekes-gudlighet, som om Batteux' och de öfriga fransosers renlärighet1, när jag af snillet fordrar smak. Jag åtnöjer mig med Gustaf Adolfs dygd och Shakespeares smak.

Mindre torde vi kunna förena oss i anseende till kvinnorna; ty dem synes du mig icke ens göra estetisk rättvisa. Utan att förneka dina epigrammer all sanning, tror jag dock kunna förebrå din åsikt ett slags ensidighet eller, om du hellre vill, en för långt drifven naturfilosofi, hvarigenom kvinnan och kärleken endast blifva föremål för en kroppslig hunger, hvilken icke ens, som törsten, kan förädlas genom Bellmanska supvisor. . .

Tro emellertid ej, att fruntimrens sköna egenskaper i mina ögon därigenom förnedras, att du kallar dem instinkt. Tvärtom, så har jag också kallat dem, för att höja deras värde och för att prisa dem, såsom pålitli-ligare än

instuderade grundsatser, hvilka hos oss så ofta bero af en mer eller mindre vilseförande filosofi. Hvad är då hos de ädlaste människor själfva religionen annat än en moralisk instinkt? — Det äkta, sköna, det rent naturliga, begär aldrig att vara förtjänstfullt. Är det väl en förtjänst hos Mathilda, att hon sjunger som

1 Batteux var en af den franska klassicitetens smakdomare.124

en näktergal, eller hos dig, att din röst i Fritiof ännu öfverträffar hennes! Men ären I därföre mindre förtjusande? För mig höra kvinnan och kärleken tiü lifvets poesi. Däråt kan man skratta, som vissa filosofer åt allt slags rimmeri; men då skrattar jag med, och inbillar mig alltid att jag förstår och begriper deras prosa bättre än de min poesi. Således må också vi bägge låta kvinnorna vara som de äro. De veta själfva nog att hämnas, när det behöfs- -—

Dina anmärkningar öfver Mötet i Alvastra1 äro milda nog. Jag tror mig hafva sagt dig en gång, att jag funnit hela stycket litet tråkigt, och jag tviflar ännu därpå, att Fr. kan sammanbinda dessa tillfällighetstaflor till ett tillfredsställande helt. Allt hvad du säger om nederländska skolan och se'n om det ädla, om Shakespeares narrar och deras 16 anor, är mästerligt — men skulle ännu synas ren fosforism för våra halfmogna kännare. Poesien skall, efter min öfvertygelse, ej alltid vara sublim, men alltid oeftergifvel. ädel, och det kan hon vara i en idyll, i ett grekiskt epigram, så väl som i ett ode. Visserligen ges det en hel klass af versprodukter, som blott måla med Teniers' och Ostades penslar, men dessa tillhöra mer kvickheten än den egentel. poetiska ingifvelsen — och dock borde icke här heller det ädla ge vika för det alltför hvardagliga. Vågar jag väl tillstå, att fru Lenngren ej sällan synes mig anstötlig genom brist på det ädla vid uppfattningen af själfva idéen till sina taflor? Skall en kvinna sjunga om »flottiga kinder — och os af kortletter — ledsnad, indunstning, behof utaf

1 Franzéns episka dikt, se ofvan s. 8o. Jfr Tegnérs bref jfuppl. V: 442-25

snus»! Nödgas du ej vid blotta läsningen ta en pris? — Snille och Smak!

Ditt omdöme öfver Fr. i allmänhet förestafvas dig alltid af din sällsynta blygsamhet och självförsakelse . . . Du är i sanning den enda man i de förenade konungariken, som, utan att blottställa sin poetiska omdömesförmåga, kan förklara Franzén för den största af de nu lefvande svenska skalder. Jag, som nu är lycklig nog att dagligen läsa och in succutn et sanguinem vertera Fritiof, skulle förakta min kritik och min poetiska känsla, om jag vore af samma tanka. Detta är min uppriktiga och samvetsgranna trosbekännelse, och ingalunda blott ett prosaiskt utdrag af Leopolds muntliga hymnus öfver samma ämne, hvarigenom han nyligen sökte öfvertyga några kringstående: »att Tegnér numera intagit sin plats, ej blott öfver alla svenska skalder, utan tätt bredvid de största, som nånsin sjungit, Milton och dylika».

När du åter kallar Fr. vår renaste poetiska natur, så äro vi alldeles ense. Men därvid gör jag den anmärkning, att den stora skalden och. den poetiska människan aldrig äro synonymer. Den senare är igenom hela sin organisation ett inskränktare väsen; han är kvinnan ibland de skapande snillen; han är lättrörd", huslig, passiv som hon — och ined ett ord: snarare ett poem än en ttoojrijs Efter allt hvad du förebrår mig, kan detta omdöme i min mun ej synas förnedrande för Franzén.

v. Br.

När Franzéns stora dikt »Mötet vid Alvastra» i 20 sånger fullständigt utkommit (1829), gjorde Brinkman den till föremål för en längre betraktelse (i ett bref d.14 maj 1830), särskildt polemiserande mot Tegnérs uttryck, att Franzén är bland oss den störste »i anseende till den helhet och enhet-, som är poesiens hjärta».

För Franzéns mindre dikter, t. ex. Den gamle knekten, och andra »ingifvelsens äkta kärleksbarn», som utgingo mera »ifrån den poetiska människan än från konstnären», må detta omdöme gälla, menade Brinkman, och äfven han heundrade Franzén högt som lyriker: »Franzéns älskvärda sångmö igenkännes öfverallt där hon visar sig i siu enkla naturdräkt». »Men däremot synas mig hans större dikter alltid i bredd och längd växa båd' far och mor öfver hufvudet, och vanligtvis äro de tillika så mångdubbelt påpelsade, att man ej sällan finner dem tjocka och oviga i sina rörelser.» Någon konstnärlig enhetlighet hade icke dessa Franzéns längre dikter. De första sångerna af Mötet vid Alvastra, som varit införda i Odalmannen, hade nu fått alldeles onödiga tillägg. »Af fruktan att

hafva målat för litet stannar han sällan vid nog, tills han upphinner för mycket.» Franzén var nog ett målande snille, men däremot intet »konstord-uande», och ett sådant vore nödvändigt i längre kompositioner. — Här återkommer Brinkman till frågan om det hvardagligas behandling i poesien, och visar han nu ett säkrare omdöme än i ofvan anförda bref (rörande fru Lenngrens dråpliga komik). »Jag vill ej klandra att författaren allt för utförligt målat det hvardagliga, men väl att detta hvardagliga ej blifvit så diktenligt uppfattadt som hos Walter Scott.» Franzén sjunker i Mötet ofta ned till »svag prosa», som äfven röjer sig i versen och språkbehandlingen.
—127

Stockholm den 19 april 1825.

---För ett par dagar sen erhöll jag ifrån prof.

Höijer i Upsala 1. delen af hans broders Samlade skrifter1, hvilka för det närvarande högst angenämt sysselsätta mig. Jag anser denna upplaga, som torde komma att utgöra 5 eller 6 delar, för en verklig vinst, och du får ej försumma dess läsning, när boken nedkommer till Skåne. Jag vet ej, om du i lifstiden kände H. Efter min öfvertygelse var han en sann tänkare och en förnuftforskare, som visste någonting. Med alla dessa kunskaper förenade han mycken klarhet i framställningssättet, och jag anser hans filosofiska stil för klassisk — efter allt hos oss skall kallas klassiskt för att ej fördömas såsom fosforism eller tyskeri. I alla fall var H. såsom själf tänkare en hel annan karl än sal. »Upplysningens» fosterfar2, hvilken, till min ej ringa förundran,

å nyo blifvit ansedd som en stor filosof. —--Jag

sätter ej särdeles värde på något förstelnadt system, men väl ett oändeligt på alla allvarsamma försök att ur nya synpunkter uppfatta och närmare betrakta det eviga och oförgängliga. Ty verkan af dessa försök är själf oände-lig. En sann själftänkare blir egentligen lika så litet urmodig, som en sann skald. Bägge äro eviga stjärnor på snillets himmel, de må uppgå i norr eller i söder; ehuru våra närsynta st järnkikare ofta förneka deras tillvaro och gärna förlöjliga alla djärfvare beräkningar, att bestämma deras stånd och förhållande till hvarandra, såsom — astrologisk dårskap. För dessa nyktra vishets-läppjare uppväller ingifvelsens källa förgäfves; hemledt

1 Benj. Höijers Samlade skrifter d. 1 — 5 utgåfvos 1825—1827 af prof. J. O. Höijer.

' Nils von Rosenstein, se ofvan s. 117.128

brunnsvatten synes dem mindre berusande, och det är nästan förlåtligt, om de anse Shakespeare och Bellman, Spinoza och Kant för snillets fyllhundar. Med dessa fromma prosaiska naturer roade vi oss mycket i den utvalda krets af snillen och tänkare, bland hvilka jag hade den lyckan att tillbringa en stor del af min ungdom ...

v. Br.

Stockholm den 8 juli 1825.

--— Om dina härvarande vänner hålla ord, så

får du förmodligen med denna dagens post bref ifrån Leopold, Blom och Franzén1. Den senare ser jag ofta, ty jag finner tétimmen i hans hus mycket treflig och roar mig särdeles med hans små söta barn — den sköna, ej så lilla Minna med inberäknad. De äro alla nöjda med sin härvarande ställning, och han vid gladare lynne än nånsin. Han önskar inte ens bortbyta Klara emot Storkyrkan. Har du då redan läst hans Julie de S:t Julien2? Han är själf missnöjd, att den kommit ut i bredd med Fritiof. — Mycken tack för ditt tal', som jag tycker mycket om: och som jag snålar på allt som framfödes af dig på vers eller prosa, så väntar jag med otålighet på det i Vexiö hållna...

v. Br.

1 De åsyftade brefven äro tryckta i »Ur Esaias Tegnérs papper» ss. 230, 229, 233. Brinkman fick till låns Bloms och Leopolds. Det senare återfordrade T. snart: »det är mitt poetiska adelsdiplom, som ej bör förstöras» (Tegner d. 8. 9, 1825).

2 Franzéns »symboliserade historia» på vers »Julie de S:t Julien» hade nyss (1825) utkommit.

* Talet vid skolans årsafslutning i Jönköping 1825; både detta och talet på Vexiö gymnasium s. å. äro tryckta i Saml. Skrifter.129

Stockholm den 23 september 1825.

Af allt mitt hjärta önskar jag dig i Skåne bättre väderlek än vi för det närvarande äga här uppe. Ett evigt slask, och mycken köld inom hus har sedan 8 dar gjort mig lifvet högst otrefligt, och jag har varit och är än plågad af hufvudvärk och giktbrytningar af flera slag. Men med andra villkor synas vi ej ha emottagit lifvets skänk, och således få vi väl åtnöja oss därmed, hurudant det må vara. Emellertid har jag just under denna svåra vecka uppgjort en ny plan för hela min återstående lifstids husliga sällhet. Min värdinna1 har lyckligtvis med alla sina barn och arfvingar tillbragt en hel förmiddag hos mig, och jag har så väl öfvertygat dem om omöjligheten af en flyttning för mig och mitt myckna skräp, att de alla samtyckt och undertecknat ett nytt kontrakt, som till min sista andedräkt lämnar mig i ostörd besittning af mina rutu. Det beror således hädanefter af mig, på hvilken af mina många soffor jag önskar sluta min jordiska tillvarelse. — Möjligheten, att bli tvungen till en förutgående flyttning har länge mycket oftare oroat mig än tanken på den sista, och så hoppas jag nu att kunna både lefva och dö utan bekymmer för framtiden.

Oaktadt allt hvad du i brefvet till Leopold synes inbilla dig om allmänhetens likgiltighet emot Fritiof, besannas denna ingalunda af vår historiska erfarenhet. Icke allenast lär första upplagan vara till det mesta bortsåld, titan Wahlström, som nyss återkommit från en resa till Norge, försäkrar mig, att han på hela vägen funnit verkliga läsare, och i alla bildade sällskap entusiaster af Fritiof. Alla fröknar i synnerhet skryta med att kunna hela romanser utantill, och vår lilla Näktergal

1 Änkefru E. Ch. Gahn, jfr ofvan s. 21 och 27.

har i Uddevalla varit din rapsod och sjungit flera af dessa sånger som recitativer eller efter självtillskapade melodier. Gifve blott himmelen, att du vid den nu förevarande nya upplagan ej må göra något afseende på Bloms småaktigt önskade förbättringar. Dels är det ännu för tidigt, dels fruktar jag, att du i din nuvarande stämning torde bli orättvis emot den Tegnér, som uti den fria ingifvelsens stund diktat och fulländat.

Hvad uti flere af dina vänners omdöme öfver ditt misslynne mest förargar mig, är den förslagsmening, hvilken i synnerhet de andeliga herrarne, Wallin, Hedrén, Franzén och äfven Hagberg (hvilka alla hjärteligen hälsa dig) hittat på: »att du nämligen skulle förutse allt för många svårigheter vid utöfningen af biskopsämbetet; lika som du för sent insett, att du tagit dig vatten öfver hufvudet». Detta bestrider jag öfverallt på det ifrigaste försäkrandes, att du tvärtom funnit själfva ämbetet ganska lätt och tillika hyste ingen den minsta farhåga för något slags Lamerier.1 Jag skulle vara förtviflad, om man trodde dig ångra ett så bestämdt taget parti, och jag smickrar mig att biskopsbekymmer ingalunda öka din mera fysiska förstämning. — — —

v. Br.

Stockholm den 17 oktober 1825 — — — Förundra dig ej, om jag så ofta nalkas teologiens område. Du skall veta, att jag, allt sedan du blifvit biskop och börjat studera dogmernas historia, äfvenledes återvändt till mina gamla studier; åter sam-manletat alla mina anteckningar och under de senare 6

1 Syftar på Tegnérs trakasserier med domprosten Lamér under de första biskopsåren.ig*

à 8 månader nästan ej läst andra än lärda teologiska arbeten — omkring 120 volymer! Också hade jag redan företagit mig att i bref till dig framställa en helt ny revision af alla mina religiösa och kristliga åsikter, — alldeles fritt och utan try ekar svärtans slöja, hvilken så ofta gör äfven den klarsynta skumögd; men bäst jag fattat detta beslut, inträffade din sjuklighet och jag har naturligtvis ej varit oblyg nog, att med teologiskt gräl göra mina sjukbesök ännu ledsammare. Emellertid förbehåller jag mig att framdeles få bikta, när min själsßrjare flyttat på Tufvan för att bereda sig på biskopsämbetets »svåra utöfning».---

Jag bör emellertid anmärka, att jag ger din vän Hagberg ett stort företräde framför de flesta af dess medbröder.

Jag har vid förtroliga samtal i honom funnit ej blott en upplyst teolog, som följt med sitt tidehvarf, utan en verkelig själftänkare — långt öfver hvad hans tryckta predikningar låtit mig förmoda. Men öfver detta och mycket annat, när en gång vår cursus theolo-gicus blifvit börjad på den ensliga Tufvan — innan vi nämligen »bo i henne».

Jag har med mycket nöje funnit dig högeligen förargad öfver dina vänners medlidande med dina »biskopsbekymmer», och allt hvad du säger om ämbets-högfärden är klassiskt. Lika så öfverensstämmande med dig tänker jag i det hela öfver din sjukdom, och begriper bättre än dina läkare att själen ej nödvändigt sitter i lefvern. Därföre kan du icke heller förebrå mig den oblygsamheten att nånsin efterfråga hvad du själf ej omnämner. Det ges ibland äkta vänner ännu ett högre förtroende än det pratsamma — det heliga och tysta. Om jag smickrade mig, att genom mitt närvarande um-132

gänge kunna vara dig till någon uppmuntring, så har jag dock ej inbillat mig att själf kunna upplysa den hjärtats camera optica, som ännu hos dig saknade sitt eget ljus. Allt hvad vänskapen kan göra vid dylika tillfällen är att, så mycket som möjligt är, putsa glaset, som uppfattar de yttre föremålen. Men äfven härtill fordras personlig närvaro. Uti de mest välmenande bref dödar ofta bokstafven den lifgifvande anden. Denna yttrar sig däremot genom tusen småsaker, som förljufva umgänget, när den sjukbesökande har takt nog att tala eller tiga i rätta ögonblicket, att aldrig stöta, hvarken genom skämt eller allvar, med ett ord, när han kan verka mera genom hela sitt sätt att vara, än genom bestämda råd och klokhetsläkemedel.

Emellertid har jag med stor glädje af Friherrinnan förnummit, att du emot medlet af denna månad ämnar dig till Sireköping. En sådan pilgrimsfärd till det heliga landet blir säkerligen lika så nyttig som en resa till Köpenhamn. I högsta måtto gillar jag, att du upphört med allt medicinerande; du skall nu få se, att du snart

blir bättre.---

På och i tufvan

din uppriktigaste v. Br.33

VI.

Tegnérs sjuklighet och dystra stämning 1825. Biktmodern. Brinkmans »sjukbesök». Hans uppfattning om religionen.

Tegnér hade, såsom ofvan berättats, flere gånger på våren klagat öfver sin sjuklighet och äfven öfver sitt »svåra och mörka lynne». Den 5 maj skref han till Brinkman: »Jag har på någon tid varit plågad af en stark hetta i hjärnan. Doktorerna säga det är he-morrojder som stiga opp: men det kan äfven vara något annat som slår opp, t. ex. förskämd poesi. I min släkt äro flere galna. Lyckligtvis lär centralhospitalet i Vexiö snart komma till stånd, och det står under biskopens uppsikt». I augusti — då han för Brinkman klagade öfver »en lättretlighet i inbillningen,, som aldrig ger mig något lugn och merendels nätterna igenom håller mig vaken, vid de äfventyrligaste föreställningar, som det är mig omöjligt att bortvisa» — reste han till Köpenhamn med sin hustru för att fråga läkare. »Jag talte med flere doktorer», skref han den S sept. »Den man anser för förnuftigast, ehuru han är tysk, en doktor Brandis, lifmedikus hos drottningen, påstod att jag, utom liemorrojder äfven hade konkretioner i lefvern, kanske också gallsten. Sitter själen i lefvern som de gamla trodde, så har mannen rätt, och jag är en gifven lefverpatient, ehuru hvarken min ansiktsfärg är gul, el-134

ler jag känner någon smärta i högra, blott i venstra sidan.»

I juli och augusti hade Lund och Skåne gästats af flere bekanta personer från Uppsala och Stockholm. Särskildt var Geijers och Atterboms besök märkligt nog, i synnerhet därigenom att Tegnér nu fick högre tankar äfven om den senare. Atterbom var också i Lund åtta dagar på återresan från Köpenhamn. Geijer, som gjort en tur nedåt Tyskland, besökte äfvenledes Tegnér på uppresan. Hans intryck af denne var rätt vemodigt, Tegnér såg dyster ut och föreföll icke lycklig.

Så hade Tegnér också träffat grefvinnan De Geer ett par gånger, nämligen hos Gyllenkroks på Björnstorp och

hos Pipers på Masvinsholm, men han beklagade sig för Brinkman (d. 8. 9) att han icke fått tala mycket med henne, då de endast sågo hvarandra i större sällskap. »Hennes själ synes mig lika skön som förut. Du är lycklig, som i vinter dagligen får se och höra henne, utau besvärliga och spionerande vittnen.»

Hur skönt det var att finna dig densamma, du fordom varit och alltjämt må bli, och i ditt öra blott ett ord få stamma utaf min smärtas långa litani —

sjöng skalden något år senare i det till grefvinnan De Geer riktade poemet: »Jag minns de sköna, alltför korta stunder, då jag med dig i Björnstorps parker satt». Grefvinnan å sin sida skildrade i bref till Brinkman sitt sammanträffande med Tegnér; denne hade i början varit något sluten och dyster, men blef snart upplifvad, och då visade han sig fullkomligt densamme som fordom. Hon trodde, att luftombyte skulle göra godt och att någon förstående väns sällskap, t. ex. just Brinkmans, skulle för-i3S

delaktigt inverka på honom. Äfven Martina von Schwerin delade den uppfattningen. Brinkman ville också gärna personligen göra något för sin vän. Flere gånger uttrycker han sin oro öfver dennes hälsa. Han beder Tegnér att vara försiktig, att följa en noggrann lefnadsordning och att med viljans kraft kämpa mot det onda. När han läste något sådant som Tegnérs bref till Leopold (i augusti) eller hans dikt till »De resande» (v. Grieff och Louise Faxe), gladdes han öfver den alltjämt bibehållna andliga kraften hos skalden, och han hänvisade denne åter till den ljusa stämningen i »Sången».

Men Tegnérs dysterhet var af komplicerad art, och en faktor däri berörde han i sina bref endast förblom-meradt, ehuru Brinkman nog kunde ana dess natur. Den 3 mars hade Tegnér skrifvit: »Jag har eller gör mig bekymmer — hvilket går ut på ett och detsamma — som jag ej kan anförtro åt någon .. . När du någon gång beder till Gud för ett olyckligt hjärta, så glöm ej att innesluta mig i dina böner. Att i öfrigt äfven blott detta halfva förtroende blir ensamt för dig och ej går längre, förstås väl af sig själft». Och i brefvet af den 7 april hade han utslungat vilda smädelser mot kvinnan och hennes brist på karaktär, fastän han tillade: »Med en hustru kan och bör man lefva väl, och jag gör det verkligen med min; men också är det moderliga och husliga förhållandet det enda, där kvinnan har något värde». En bitter erfarenhet hade han tydligen haft. Hans känslighet var djupt sårad, och han blef nu — liksom en gång Fritiof — misantrop, åtminstone i afseende på kvinnokönet. Han var Brinkman tacksam för dennes »sjukbesök», d. v. s. bref, och äfven för att han ville lätta hans bekymmer; han trodde nog att Brinkmans umgänge136

Lund på 1820-talet. Efter G. V. Palms tana.

skulle fördrifva hans griller, »om de nämligen hade sin grund i hufvudet; men i den camera optica, som vi kalla för hjärtat, faller intet ljus utom vårt eget, ochFru Eufrosyne Palm f. Hising.138

hon måste ofta stänga till sina fönstergluggar för själfva vänskapen».

Häri låg också till en del förklaringen till att han icke på länge — icke ens med bref — uppsökt sin väninna på Sireköpinge. Därtill hade också ett missförstånd bidragit, grundadt på falska rykten, dem beställsamma tungor utspridt. Brinkman talade också numera sällan om henne i sina bref till Tegnér, ehuru hans och hennes korrespondens fortfarande var lika liflig och ofta, delvis med en viss bitterhet, berörde frågan om Tegnérs tystnad vis à vis »biktmodern». En gång, när Fritiofs saga var färdig (i maj), skref Brinkman och relaterade hennes beundrande omdöme därom samt tillade att hon »anar suckande att T. därmed toge afsked af poesien». Nu på hösten, då Tegnér, som han själf skref (i sept.), var »till kropp och själ något bättre», hoppades Brinkman att han skulle resa ut till Sireköpinge. Och den 7 nov. berättade skalden att nu var isen bruten och de båda vännerna åter förenade:

»Jag hade icke talt en half timme med Friherrinnan, innan allt var på den gamla foten, och — för dig kan jag väl berömma mig däraf — på en förtroligare än någonsin. Ty henne som fruntimmer — och hvilket fruntimmer sedan! — har jag sagt mycket, som ej kan eller bör sägas någon annan .. . det är en tröst att få utgjuta sin smärta för den, som både förstår och delar och förlåter henne. —--

Jag bör emellertid säga dig, att mitt sjukliga lynne alldeles icke stått eller står i något slags sammanhang med mitt

förhållande till Friherrinnan.»

Detta förhållande, som från den stunden blef till varm och ren vänskap, var ett lefvande motbevis mot139

den sats, som Tegnér senast i sitt bref till Brinkman den i maj s. å. utslungat: »Efter min erfarenhet åtminstone kan en man aldrig vara blott vän med ett fruntimmer, såvida hon ej är alltför ful eller alltför gammal.»

I bref anförtrodde icke Tegnér sin »särskilta orsak till sorg»; och, yttrade han (d. 28. 9), »då jag förtiger den, borde åtminstone mina vänner däraf sluta, att hon icke kan pmtalas». Brinkman kom heller aldrig med några indiskreta frågor: »Jag är dig på det högsta förbunden, bäste Brinkman, för din grannlagenhet att icke någonsin i detta afseende visat någon slags nyfikenhet», skref Tegnér.

Hvad Brinkman visste, talade han icke om i onödan. Måhända resonerade de båda vännerna sedan om saken, när de nästa gång träffades. Skaldens stämning hade då blifvit en annan, och det hjärtesåret var nog då läkt eller nära att läkas.

När Tegnér i början af följande år skickat sin dikt Eufrosyne, skref Brinkman (14. 3, 1826):» Din Eufrosyne är ju en verklig grace. Kan urbilden vara likaså täck och intagande? Då ären I ju ej så illa lottade, I fruar och flickor uti Lundagården!»

Stockholm den 22 november 1825.

---Längre kan och bör jag likväl inte vänta,

att på det hjärtéligaste tacka dig för de hugneliga underrättelser du lämnat mig om din hälsas förbättring och i allmänhet om ditt mera uppklarnade lynne, som låter mig hoppas, att allt, förr än du kanske själf tror, skall återställas på gamla foten. Då skall också vår brefväx-140

ling åter få en ny fart; ty mycket har samlat sig hos mig, som ej kan meddelas någon annan än den enda själens och snillets vän jag egenteligen här äger. De andra äro bra nog, men höra dock ålla, de bästa ej undantagne, till Diis minorum gentium. Friherrinnan står på sitt eget rum, för mig som för dig. Att hon omständeligen underrättat mig om biskopsvisitationen på Sireköping och dess lyckliga resultater, kan du lätteligen föreställa dig. Också är jag öfvertygad, att I själfve ej kunnen vara gladare än jag öfver upprensningen af era grumlade förhållanden under den senare tiden. Lifvet är för kort att medgifva söndring eller förstenade missförstånd emellan tvenne så sällsynta vänner som du och Friherrinnan. Att ej mer än en halftimmes samtal fordrades för att skingra allt slags moln på vänskapens himmel — detta förutsåg jag i första ögonblicket, och därföre gjorde det mig så ondt att det så länge kunde uppskjutas med denna viktiga halftimma. Påskynda densamma kunde eller borde jag emellertid ej, utan någon gifven anledning å din sida; ty jag smickrar mig att med mera grannlagenhet än de flesta vörda och skona vänskapens tillslutua helgedomar.

—--Alldeles med samma grannlagenhet har jag

emottagit och behandlat det förtroende Friherrinnan självvilligt lämnat mig — utan råd, utan ogillande af hvad jag måhända önskat annorlunda, och så har jag nu den tillfredsställelsen att vi alla tre äro nöjda med min stillatigande sorg öfver en brytning emellan mina bästa och förtroligaste vänner, som verkeligen för mig varit mycket påkostande. — Jag bör emellertid anmärka, att jag aldrig ansett »ditt sjukliga lynne stå i något bestämdt sammanhang med ditt förhållande till Friher-i4i

rinnan». Jag var blott öfvertygad, att det förra tidigare och lättare hade kunnat lugnas och mildras genom vänskapens ömma deltagande, om det senare ej blifvit afbrutet, eller om det förr blifvit återställdt. Därföre gjorde det mig dubbelt ondt, när Friherrinnan syntes mig missförstå ditt första bref, som beledsagade Fritiof. Men äfven detta öfverlämnade jag åt ett lyckligare ögonblicks välgörande inflytelse.

För det närvarande lyckönskar jag dig uppriktigt, att uti ett så heligt hjärta hafva kunnat nedlägga »din sorgs kapitaler». — Det är ej hos en sådan kvinnodyr-kare som jag eller en sä bepröfvad vän, som du behöfver förklara sällheten af ett sådant förtroende. Man kan behöfva att bikta för en vän, men aldrig eller högst sällan för flere.

Och lycklig den, som då äger en skön biktmor! Snillets förtroende tillhör uteslutande mannen, hjärtats kvinnan. —---

Senaste delen af ditt bref besvarar jag en annan gång. Den däri rådande misantropi delar jag väl ej fullkomligt, men den är så snillrikt målad, att denna biten en gång kommer att göra uppseende uti dina oeuvres posthumes1.---

Stockholm den 6 december 1825.

— — — Min brefväxling har småningom så utvidgat sig, att jag borde äga ett eget kansli för att uppfylla frivilligt åtagna skyldigheter; och jag har allvar-ligen företagit mig att med nästa år småningom dra in större delen af mina smärre segel. Den enda brefväxling, som med Guds hjälp skall följa mig till grafven,

1 Jfr jfuppl. V 478 f. — Brinkman fick rätt!142

är den med dig och Friherrinnan, och hederstiteln af er troman är den enda jag önskar tecknad på min urna. Man är i sanning ingen sällhetens tiggare, när man ännu

vid lifvets afton äger tvenne sådana vänner.--—

Min högfärd har alltid varit att blott umgås med de förträffligaste och mest utmärkta människor, men efter en helt idealisk rangordning, enligt hvilken den sköngoda drottningen af Preussen1 och en liten köpmansfru ofta kommo att sitta bredvid hvarandra. — I förbigående anmärkt synes mig den tyska vitterhetens hufvudsakliga förtjänst äfven bestå däri, att den utgått ej ifrån hofvet, utan ifrån den enskilta medelklassen. Därföre har den också mera märg i sig, mera natursanning än den konventionella fransyska. Den senares former finner jag för min del ingalunda så motbjudande

som dess utvattnade innehåll.---

Min goda grefvinna De Geer är ännu ej återkommen. Hon har åter varit sjuk och har ännu ingenting bestämt angående sin afresa. Hon har uppdragit mig att hälsa dig rätt uppriktigt. Så också Friherrinnan Åkerhielm — hvilken under hela sommaren läst din Fritiof såsom sin bibel. Hon är nu så bevandrad däri, att hon vid alla tillfällen anför de mest lyckligt passande språk därutur. För öfrigt är hennes hälsa nästan sådan, som jag önskar den; för svag att uthärda kringsvärmandet i stora världen, men dräglig nog att tillåta några utvalda vänner att dagligen samla sig kring hennes soffa. — Vår lilla Näktergal är rätt olycklig genom mannens död . . . Hon bor under hela vintern på Frösunda, den lilla landtegendomen, där du gjorde hennes bekantskap. Hon är lika älskvärd och i mina ögon ännu

' Drottning Luise, se ofvan s. 13.143

täckare — rik eller fattig en af de mest förtjusande kvinnor jag känt.

— — — Vi bägge kunna väl under fyra ögon skämta öfver teologiskt vanvett, som öfver allt annat, men vi förstå kanske så mycket bättre att vörda religionen och att som medborgare anse dess inflytelse på samhället såsom en allvarsam och en viktig angelägenhet. När den tänkande blott hör och ser, huru allt hvad med religionen äger gemenskap behandlas af den högre och den lägre, den lärda och den dumma pöbeln — då är till och med det förhånande skämtet nästan förlåtligt, men när han tillika med snillets och hjärtats allvar öf-verlägger, hvad som borde ske, och hos sig känner ett nit, en kraft och en vilja, som uppriktigt eftersträfvar det goda, då må han väl ibland med Göthe utropa:

Frech wohl bin ich geworden; es ist kein Wunder! Ihr Gotter!

Ihr doch wisst es allein, dass ich auch fromm bin und treu.1

Visserligen är det i sakernas nuvarande skick nödvändigt att äfven allmogen får någon kunskap om vår dogmatiska trosbekännelse, och hvarföre skulle ungdomen ej lära lillkatekesen utantill? Men vanvettigt har jag alltid funnit att gå längre, och att plugga i bondlurkar och lagårdspigor den odrägliga långkatekesen, af hvilkens dogmatiska charader de dock omöjligt kunna begripa mer än — själfva biskopen.

Däremot är jag öfvertygad, att blott med tillhjälp af Luthers lilla handbok, en förnuftig präst vid förberedningen till nattvarden borde kunna bibringa ett 15-års barn allt hvad det nånsin behöfver veta af religionens yttre form och tillika på ett alldeles tillfredsstäl-

1 Ur Göthes Venetianische Epigranime (n. 75, här något förändradt).144

lande sätt väcka det religiösa sinnet och därigenom göra ett djupt moraliskt intryck på deras hjärtan. Jag känner själf personer, som på detta sätt blifvit förberedda af vår älskvärda och förträffliga Hagberg, och som många år därefter försäkrat mig, att de ännu tackade honom för deras hela moraliskt religiösa stämning. Och detta har han gjort utan allt dogmatiskt hårklyfveri, utan att på minsta vis förvilla deras enkla begrepp och naturliga

Tegnérs bostad i Lund 1813—1826 (blott en del. kvarstår).

känslor, eller, som jag helst uttrycker mig, blott genom uppväckande af det i hvarje ädelt bröst slumrande religiösa sinnet, som är. alldeles oberoende af hvarje dogmatiskt formgjuteri. Men hum många Hagbergar äga vi då? huru många kunna vi förvänta bland det lägre prästerskapet, när man betänker efter hvilka befordringslagar dessa allmogens själasörjare ofta tillsättas, med hvilket förakt hela deras klass äfven i de högre sällskapskretsarna bedömes och behandlas? — Själf uppfostradTegnérs arbetsrum i Lund (nu museum). Soffan står på ursprunglig plats, de andra möblerna äro från Östrabo. Porträttet å fondväggens midt är från skaldens Lundatid: bredvid, till höger, hänger Brinkmans bild i litografi, inunder Tegnér till häst.46

i en sträng kristlig, men tillika högst liberal religions-anstait, har jag haft tillfälle att i denna delen förvärfva mycken erfarenhet. Vi plågades med inga utanläxor, religionen ansågs som en känslans tillhörighet, liksom kärleken till föräldrar och syskon, genom hjärtat uppsteg den småningom till förståndet — och därföre kvar-blef hon i det senare, äfven när hennes tillfälliga form hos flere af oss ej längre kunde bibehållas af det högre utbildade, skarpt forskande förståndet. — Huru det i denna delen ser ut hos vår allmoge, känner du mycket bättre än jag, men äfven i de högre klasserna — huru sällan finner du ett någorlunda förnuftigt utbildadt religiöst sinne? Här och där vidskepelse nog, utan att den på minsta vis återhåller osedligheten — i ungdomen. De flesta tvifla visst ej på treenigheten — och de skulle äfven så gärna tro på 6 personer i gudomen, blott de ej behöfva anta något obekvämt förhållande emellan denna tron och deras praktiska lefnad.

Din v. Br.

I slutet af december sände Tegnér sin vän ett bref, hvari han kastar en allvarlig, vemodig blick på det förflutna året. Människoföraktet och bitterheten funnos väl kvar till en viss grad ; men han hade bestått i kampen mot »svartalfverna». »Jag tycker att den gamla barbaro-titaniska naturen, med de »ludna armarna», allt mer rifver sömnen ur ögonen hos mig; jag börjar hoppas att det väl ännu skall kunna växa ett och annat vinberg på mitt förbrända, mitt förstelnade hjärta liksom på annan lava» (jfuppl. V: 500).i47

Sjukdom hade nu i flera veckor rådt i Tegnérs hus; hans yngste son var ännu angripen, fastän bättre. »Men jag är orolig för min hustru, som vakat beständigt öfver gossen», skref kan (29. 12, 1825) till den deltagande vännen.148

VII.

Litterära frågor 1826. Tegnérs och Brinkmans olika människoförakt. Brinkmans studier. Tegnérs »Helgonabacken». Hammarskölds recension af Fritiofs saga. Den »stora världen». Brinkmans sjuklighet. Hans »snille för vänskapen». Hans »statsrådinnor» och »fruntimmersvård». Beskows litterära verksamhet och hofkarriär. Brinkman om sitt »inre konstverk». I. R. Bloms eftermäle.

Förhållandena inom Svenska akademien utgjorde alltjämt föremål för de båda korrespondenternas lifliga intresse. Nu vid årsskiftet 1825—1826 väckte prisbelöningen af A. A. Grafströms »Sång i anledning af kronprinsens och kronprinsessans förmälning» indignation icke minst hos Tegnér, som i ett bref (af d. 29 dec. 1825) beklagade Franzéns svaghet att söka skaffa sin måg Grafström det dubbla priset. Nicanders dikt »Fosterlandskänslan», som nu fick andra priset, kunde myckct förr hafva förtjänat det första (jfr ock brefvet af

26. 1 1826, jfuppl. VI: 14).. Franzén tillskref snart Tegnér och sade sig bittert ångra sin oförsiktighet. Tegnér ursäktade honom också och tog honom på sitt ridderliga sätt i försvar mot Brinkman, som fortfarande trodde, att Franzén på förhand känt till, hvilken författaren af den belönade skriften var.

Hvad Nicander beträffar, så närmade han sig under detta år Brinkman; särskildt brukade han besöka denne för att få låna böcker. Brinkman gladde sig också öfver149

att Nicanders dikt »Tassos död» belönades med stora priset vid den följande täflingen i Sv. akademien (där annars Brinkmans eget stycke »Dikters öde» föll igenom). I,ikväl instämde han icke i allo med Tegnér, som om stycket insändt ett särskildt betänkande (jfuppl. VI: 435). I flera bref mot slutet af året omtalar Brinkman Nicander (särskildt i ett längre af d. 13 dec.). —

Stockholm den 10 januari 1826.

—--Dig menade naturen till en man i ordets

skönaste och sannaste bemärkelse — till en värdig medtäflare af din egen Fritiof — en förädlad bärsärk, en

älskvärd viking.-—— Din barbaro-titaniska natur

tycker jag nog om. Mot ödet och dess högre makter lönar det sig mödan att kämpa, sällan mot de usla kräk, som af dem gemensamt med oss själfva förkrossas. Den höga Prometeus trotsade Zeus, men hans hjärta brann af kärlek för den lidande och förföljda mänskligheten, och hon, i sin renhet tänkt, i sin skönhet åskådad kan aldrig upphöra att vara helig för det äkta snillet, som för det ädla hjärtat. Jag är således öfvertygad, att du lugn och kraftfull åter framträder ur det förra årets frestelser, men visst aldrig som en förstenad människohatare; och jag gläder mig i förväg åt de rika ljufliga vinberg, som förr eller senare uppväxa på ditt glödande hjärtas svalnade och fruktbara lava.

Nära besläktad med förakt är den känsla, som större delen af förl. års prisskrifter hos mig uppväckt. Jag genoinbläddrade några däraf hos Leopold före den yttersta domen, och fann dem så obeskrifligt usla, att ganska få ens kunnat jämföras med det äntligen priskrönta af Grafström. Detta har jag emellertid ej läst förr än166

i går och vågar knappt yttra något omdöme, efter jag själf en gång för ett medelmåttigt stycke fått stora priset. En af våra vittra fruar lämnade mig denna sång med de orden: »Ni skall finna den mycket lik prinsessan». -t- Huru då? — »Lång, välklädd, vacker, vänlig — men säger inte stort.* — Leopold och flere tillstyrkte ej det dubbla priset. Wallin och Franzén lära ha gifvit utslaget — men dock ville jag gärna frikänna den senare från den förebråelsen att hufvudsakligen ha krönt sin måg. Han själf skall åtminstone försäkra, att han vid namnsedelns öppnande funnit sig i stor och oväntad förlägenhet. Men i allmänhet litar jag inte stort på Fr:s omdöme. Det är så vacklande, att jag ville åtaga mig att förföra honom till förändring af sina bästa stycken, blott jag genom haltlösa inkast gjorde honom villrådig. Hans ingifvelse är vanligtvis säkrare än hans efterföljande kritik. Hvad mest förundrar mig är, att han vid detta tillfälle ej gjort afseende på ditt uttryckliga afstyrkande. Jag har ännu ej sett Nicanrlers skrift, men är redan benägen att tro den bättre; ty onekligen är hans snille mera malmhaltigt än Grafströms. Belönt skulle naturligtvis den blifva, som sjungit en underdånig brudsång — ehuru det tråkigaste af alla ämnen, helst när det utvidgas till en hel hjältedikt. Ditt lilla: »När maj har lofvat våra lindar» etc. skall lefva, när måhända prins och prinsessa och i synnerhet Grafströms långa galasång längesedan blifvit glömda. En, som mig synes, särdeles vacker och poetisk bild är i den senare om religionen: »Korset, som ännu ensamt står lysande i aftonsolen, se'n redan kyrka och torn blifvit insvepte i skuggor» — jag har poemet ej till hands och anför blott ur minnet. — För öfrigt skall detta poem göra lycka vid hofvet, och det är mig kärti4i

för förf:s skull, som i världsligt och prosaiskt hänseende behöfver beskydd — och understöd; ty han, som alla arbetande ämbetsmän, är med hustru och barn högst uselt betald.

Men hvad som i synnerhet bevisar på hvilken låg bildningspunkt vi ännu befinna oss, är den vantron hos våra flesta läsare, att poesin egentligen tillhör det så kallade högre lifvet, och att de helt uppriktigt finna en fröken mera poetisk än en borgarflicka — följaktligen en prins och en prinsessa höglyriska ämnen.---

Gref:n De Geer, visserligen en af sångens ädlare älskarinnor, har dock svårt att förtroliga sig med hvad hon ibland anser för lågbesläktad poesi. Så finner hon t. ex. Voss' Luise, till ocli med Göthes Hermann och Dorothea ofrivilligt motbjudande och måhända hela den tyska vitterheten alltför ofrälse. Blott Schillers praktgestalter i Don Carlos äga hennes odelade bifall. Äfven i en Markis Posa kan ju en högättad läsarinna med heder vara kär! ---

Något smittad af denna förnäma snillesvaüsot torde väl Svenska akademien en masse också ännu vara, åtminstone att sluta af de prisämnen den vanligtvis utsätter. Och smaken, hvarmed det platta skall botas, tyckes allt mer och mer bli ett kraftlöst förlegadt husmedel. De XVIII äro verkligen, i vittert afseende, en underlig blandning, och hvarje enskilt — med billigt undantagande af de blå1 — äger onekligen mer urskillning och. ett säkrare omdöme än alla tillsammans, när de uppträda som en »lagstiftande kropp», för att tala ren svenska. Leopold själf använde på dem nyligen ett epigram af Schiller eller Göthe:

1 D. v. s. de med serafimerorden blå band prydda, i allmänhet i dessa bref uttryck för excellenserna i Sv. akademien.IS2

jeder, sieht man ihn einzeln, ist ziemlich klug und verständlich; sind sie in corpore, gleich wird euch ein Dummkopf daraus1.

---Tusen hälsningar till dig ifrån Beskow, som

nyss lämnat mig. Emot honom yttra ingenting ofördelaktigt om Grafströms poem. Hans kritik är också litet vänskapsslö och utom dess synes han frivilligt ha svurit ett slags laglydnad åt Franzéns och Wallins vitterhetsomdömen. Så länge han själf skrifver mindre blekt än prinsessans målare, har jag däremot ingenting att invända. — Leopold uppdrager mig att uttryckligen fråga dig: »om du tillåter, att han i en ceuvre posthume öfver Fritiof ordagrant inför det bref han för någon tid tillskref dig i samma ämne?» — Hvarför icke?' . . .

v. Br.

Stockholm den 31 januari .1826.

Det är i sanning en ömt hedrande titel jag erhållit i ditt bref till Åkerhielm, min bästa vän! den af »din själs sjukvaktare»3. Ack! huru gärna ville jag på närmare håll förtjäna den! öfvertygad, att då äfven bättre kunna uppfylla de heliga plikter den ålägger. Ty jag är visserligen af din tanke, att själen hos dig är mera angripen än kroppen . . . Hvad själen angår, så ges väl näppeligen någon bättre lefnadsordning, än vänskapens deltagande och öppenhjärtliga förtrolighet och allvarlig, men ej tråkig och grälig sysselsättning. Lefde jag nu med dig på samma ställe, så smickrar jag mig verk-

1 Ur de af Göthe och Schiller i Musenalmanach 1797 publicerade »Xenien»: »Gelehrte Societäten» (uppgifves vara af Schiller).

s Tegnér (bref d. 26. 1) medgaf detta med villkor, att »sarkas-lr.erna emot Atterbom uteslutas» (jfuppl. VI: 14).

3 jfr jfuppl. VI: 10.153

C. G. v. Brinkman. Blyertsteckning af Maria Röhl (i Kgl. biblioteket).

ligen, att det småningom skulle lyckas mig, att vända din väldiga tankekraft såväl som din lekande inbillnings-gåfva allt mer och mer på höga, ädla och intagande föremål. Man har ofta hos mig berömt en viss skicklighet att urngås med alla slags hjärtats sjuklingar och54

förhjälpa dem till jämviktens återställande. Äfven vid dessa sjukdomar sätter jag ej stort värde på konstiga medel; man bör blott låta naturen verka, men man kan bidraga att undanrödja hvad ofta konstlärdt nog motarbetar naturen. — — — Tusen hjärtliga hälsningar från Geijer, som i morgon återreser till Upsala efter väl förrättade ärenden. Han har nämligen gjort ifrån sig i bägge akademierna2 och, hvad bättre är, fått Kgl. Maj:ts underskrift på en årlig tillökning af 600 rs. bko. Ett uselt uuderstöd nog för en sådan man — och en sådan fru! för hvilken jag gärna tillagt en dylik summa. Däremot finnas förmodligen några fina hofnäsor, som luktat os uti hans tal i Sv. akad. Som sal. människan — Ramel — var högst obetydlig, slog han sig ner på Gustaf III och målade honom

ingalunda med tidens vaitfärger; men det betänkligaste var Ramels uppfostringsförhållanden till prins Gustaf, och några ädla uttryck öfver den förres sorg, när »dess älskade fostcrprins genom en statshvälfning och en krossad tron slets ur hans armar. Han sörjde djupt, och var för renhjärtad, att behöfva dölja sin sorg» etc. Jag sluter, att något prat häröfver uppstått däraf — att kronprinsen varit hederlig nog att själf af honom begära talet — »till förekommande af misstydningar hos en eller annan». Talet var för öfrigt utmärkt vackert, frimodigt och haltrikt. Skada, att lian läser illa. Men denna vackra konst har alltid varit sällsynt hos oss . . .

v. Br.

* D. v. s. inträdestalen i Vitterhets- och Svenska akademien; i den senare öfver frih. M. Ramel.155

Stockholm den 3 februari 1826..

---I allmänhet gör jag, som du vet, min så

kallade medtäflare1 gärna rättvisa och bar verkl. förargat mig öfver den pojkaktiga, högst orättvisa recension af hans tal, som är införd i sista häftet af Svea, och som påminner om sal. fosforisternas sämsta artiklar i Uppsala Litteraturtidning. — Men hvad säger du då till Hammarskölds kritiska bref till sin »bästa Julia» öfver Fritiof?' (Det finnes i Kometen.)2 När H. vill berömma dig, förekommer han mig alltid som fan sjungande Hosianna för att inbilla oss, att han ännu är en ljusets ängel, ehuru misstoner och grimaser alltjämt ovillkorl. förråda det djäfvulska af hans stämma. — — — Du ser, människoförakt saknar jag ej, blott till hat stegras det hos mig icke. Du har ganska rätt, att intellektuella .uselheter äro mindre sårande än de moraliska3, men också dessa betraktar jag helst som vämjeliga sjukdomar — spetälska och dylikt, och den afsky, de väcka, är hos mig nästan alltid blandad med ömkan och medlidande. Att man af sd kallade, vänner öfvergifves vid förändrade omständigheter, finner jag helt naturligt, ibland roligt. Med sanna vänner, mera födda än valda därtill, har det gudskelof! aldrig händt mig. Erfarenheter af första slaget har jag kanske gjort flera än mången ann. De sista åren före vår revolution var jag en särdeles ansedd man, »med

1 Lektor L. M. Enberg, jfr ofvan s. 90. Hans tal öfver Rosenstein recenserades i Svea h. 8 (1825) s. 81 ff.

' L. Hammarsköld lät, med utsatt namn, i den af C. F. Dahl. gren redigerade tidningen Kometen d. 1 febr. 1826 införa »Bref till Julia. I. I anledning af den nya upplagan af Fritiofs saga». Redaktionen gör i en not en viss reservation mot de däri framställda åsikterna.

' Jfr Tegnérs bref 26. i, 1826, jfuppl. VI: 11 f.56

de mest utmärkta snillegåfvor, och användbar till allting» — ty jag stod personligen väl hos konungen. En stor del af våra nu högmögende sökte min vänskap, rådfrågade mig i allt, och utspiidde mitt beröm långt öfver sanning ochföltjänst. Strax efter den 13 mars blef jag en högst vanlig människa, som naturligtvis borde ge vika för helt andra nyss upptäckta snillen, och allt sedermera hafva samma vederbörande, som förut satte så högt värde på mina insikter, funnit dem ganska medelmåttiga och umbärliga. Och det, utan att de blifvit klokare eller jag dummare genom högbemälte stats- och personhvälfning.

v. Br.

I ett föregående bref, af d. 17 febr. berättade Brinkman, att han, trots sin oliälsa, på 14 dagar läst öfver 20 volymer om svenska språket, från de äldsta grammatikor till de nyaste samt hela första delen af Ihres Glos-sarium sviogothicum; han var ock sysselsatt med studiet af isländskan. Med få kunde B. i dessa frågor resonera vetenskapligt. »Hade jag tillbragt mina goda dar i Sverige, skulle jag helt säkert ensammen ha gjort mera för språket än de XVIII hittills.» Denna tankegång fortsätter han i följande bref.

Tegnér skickade Brinkman den 16 febr. början af ett större poem »Helgonabacken»; däraf skulle »Gerda» bli en hufvuddel och upptaga fyra sånger. Helst ville Tegnér, som han skref d. 5 mars, utgifva »landtmätare-kartan öfver Helgonabacken i ett enda blad». Brinkman uppmanade honom ifrigt att fortsätta och fullborda stycket. Efter hvad han därur hade hört af Tegnér, var han »kär57

i Gerda». I nödfall kunde ju" de två första sångerna tryckas, blott skalden då verkligen kände sig förbunden till fortsättning. Härom röra sig också de följande brefven.

Stockholm den 24 februari 1826.

— — — Huru grymt olycklig vore jag i en sådan enslighet, om jag ej vore gift med vitterheten och ej underhöll mer eller mindre förtroliga kärleksförbindelser med alla hennes systrar och syskonbarn. Nu kan jag åtminstone försäkra, att jag inom mina'4 väggar ej ett ögonblick plågas af ledsnad. Så ofta det kroppsliga lidandet ej alldeles döfvar själen, är denna senare inte blott lika så verksam som vanligt, utan ej sällan driftigare, och mera ihärdigt sysselsatt än i hälsans dar. Jag anser för en verklig lycka, att mitt deltagande uti allt, som utgår från snillets och tankens värld, är så mångsidigt. Hvarken en ny svensk grammatika eller en ny salighetslära eller en antikvarisk upptäckt äro mig likgiltiga, och dagen synes mig alltid för kort — äfven nu sedan större delen af natten blifvit tillskarfvad. Roligare är visserligen denna jroXoJtfiaf[ioaövTj1 i friska dar, men däremot är hon för sjuklingen eller fången dubbelt välgörande. Äfven den fysiska känslan står till en viss grad under själens herravälde, och man glömmer, om ej alltid sina plågor, åtminstone deras jämrande ledsnad, blott tankarne äro allvarligen sysselsatta med andra föremål.

Dock hvad är Svedboms Grammatika eller Lundblads Salighetslära2 emot en sådan njutning, som din Helgona-

' Sysselsättning med mångahanda (»mångfuskeri», som Brinkman sedan uttrycker sig).

J Jonas Svedboms »Inledning till svenska språkläran för be-gynnare» hade utkommit 1824 och Sven Lundblads »Kristna religionens hufvudläror» 1825.158

backe förskaffade mig i tisdags natt! Oändlig tack för denna dyrbara skänk och för ditt förträffliga bref af d. 16 dennes1. Vid detta tillfälle gjorde jag helt oväntadt den upptäckten, att min betjänt redan känner din handskrift, eller ditt sigill, och tillika utspanat hvilket intryck bägge göra på mig, ehuru vi aldrig talt häröfver. Han fann mig, vid återkomsten ifrån posten, i mörkret halfslumrande på min soffa. »Här äro flere bref; skall jag tända opp ljus?» — »Nej! inte ännu! lägg brefven på mitt skrifbord.» — »Där är ett mycket tjockt ifrån biskop Tegnér.» — »Nå, det är så godt, att du strax kommer in med ljus.» —

Efter flere gångers läsning finner jag att ifrågavarande skaldestycke förmodligen blir en verklig altartafla uti ditt poetiska Panteon, och just därför är jag slutligen alldeles af samma tanke som dina lundenser, att det för ingen del får styckas. Ett skönt konstverk bör man inte se byggas; det är då redan gammalt — åtminstone ej mera nytt, när det är färdigt, och allt, hvad vi småningom sett uppväxa, förlorar till en viss grad det vördnadsbjudande af det fulländades första öfverraskande intryck. Nej! låt oss vänta, och se'n på en gång beundra denna, i självfva Fritiof ännu ingalunda uttömda rikedom af poesi, som här ånyo synes mig bevisa: »att du den är som komma skulle!» — Du vore i sanning en så dålig konstdomare som Hammarsköld, om du ej insåge, huru högt du som skald står öfver W. Scott. Jag är oändligt nyfiken att se fortsättningen af Gerda, och jag besvär dig, att tills vidare samvetsgrant betrakta detta poem som ditt hufvudyrke. Efter hvad jag nu sagt, behöfver du ingalunda frukta, att jag skulle lämna af-

1 Jfuppl. VI: 16.rS9

skrifter häraf. Meu jag har icke heller stor håg, att enligt din tillåtelse rådfråga Leopold och Franzén angående dess fragmentariska tryckning, den jag och lun-denserna så högeligen ogilla. Utomdess kan jag för det närvarande, och kanske på en längre tid, ej besöka dessa herrar, och att skicka din handskrift till Leopold vore detsamma som att uppläsa den på börsen. Således behåller jag ditt förtroende rörande denna saken inom ett troget och fromt hjärta, om du ej uttryckligen befaller annorlunda.

Till dina häften1 har du dock mycket att välja, som

1 alla fall för de fleste läsare är nytt — likasom det för de bättre evigt kommer att förblifva nytt — att jag ej gillar någon ursäkt, om vi ej i sommar åtminstone få den första samlingen. Jag lofvar dig, att den skall väl betalas. Det är ju högst förargligt, att så många af dina verkliga mästerstycken blott uti Iduna fått en hederlig

begrafning. Och hvem öppnar dessa hvalf för att i hast förnya bekantskapen med Nore, Sången etc. Tro mig att o:n i delen ej innehölle något nytt, så skulle den dock vara lika begärlig. Just emedan du i sommar får så mycket annat att göra, så blir urval och ordnande af dina smärre skaldestycken en lagom sysselsättning för lediga stunder. Jag lämnar dig ingen fred, innan du härmed gör allvar. — Tag åtminstone dina papper med dig, när du kommer hit; vi vilja då gemensamt öfverlägga om styckenas rangordning för i eller

2 häftet.

Hvilka af Hammarskölds tadlande anmärkningar du finner förtjäna uppmärksamhet, vet jag verkligen icke.

1 Tegnér tänkte gifva ut sina smärre dikter i en samling om flera häften — en plan, som sedan (1828) frångicks.i6o

Det är sant, att jag blott som hastigast läste hans smörja; högst förargad — ej däröfver, att han'häcklar ditt arbete — men öfver det oredliga, gemena sättet. Ha då icke Homer och Virgil och Göthe och Shakespeare lika så ofta som du sagt: drotter för drottar — ljudar för ljuder? (om jag rätt mins har till och med Leopold någonstans det senare). »Uti ditt poem är ingen förtjänst af uppfinning?» Just så har en viss miss Lenox skrifvit en bok i 3 delar för att bevisa, det Shakespeare saknade hufvudförtjänsten af en stor skald, den egna uppfinningen! Och hon bevittnar se'n tned aftryckta gamla noveller, Saxo etc., att han ur dem lånt alla sina stycken. — Hela den härliga bouppteckningen efter sal. Torstensson — den Hammarsköld, jag vet ej så egentligen hvarför, kallar en idyll — är väl ej så ordagrant tagen ur sagan. Hvad den första romansen beträffar, så blir det mig evigt obegripligt, hur den af kapten Lindeberg et comp. kan anses för svag och jämförelsevis obetydande. Utan all fråga är han en af dem jag mest älskar. En välberäknad ouverture till det hela, som innehåller elementerna af hela styckets förtjusande musik. Några inkast syntes mig H. ha lånt af frih:an Helvig, ty hon är, gunås, i brefväxling med honom. Men jag förargar mig ej öfver H:s och postkaptens kritiska stränghet1 — ehuru småaktig den är hos dem. De skulle gärna få vara verkliga Aristarker, blott de tillika kunde begripa den egentliga förtjänsten af ett sådant arbete, den utmärkande karaktären af din poesi; om de utvecklade skönheterna af ett så alldeles nvtt och självständigt behandlingssätt af den nordiska poesien. Men att dessa stympare sätta sig ner

1 A. Lindeberg, f. d. kapten, hade i Stockholmsposten recenserat Fritiofs saga.i4i

för att med skolmästare-pedanteri korrigera Tegnérs språkfel, falska rim etc. och ge sig ett utseende som kunde och borde du ännu lära något af dem!! — det går i sanning för långt, och är i mina ögon det skändligaste missbruk af tryckfriheten. I allmänhet borde väl aUa H:s skrifter aktioneras under rubriken af »vrängda framställningar».

v. Br.

Stockholm den 28 februari 1826.

Lika sjuk som sist nyttjar jag åter en sömnlös natt att som hastigast göra dig ett besök, min bästa bror, hufvudsakligen för att hälsa dig ifrån grefvinnan De Geer. — — — Hon är godheten själf och verkligen värdig en bättre plats än den upphöjda hon nödgas intaga i den stora världen. Också är hon aldrig lyckligare och älskvärdare än uti sin lugna enslighet på landet. Här i hufvudstaden förlorar hon ofta med sin dyrbara tid äfven sitt goda lynne. — — — Och detta kallas den stora världen, där den högre bildningen egentligen skall vara hemma! Det är uti den, som skalden och författaren skall få snillets finare slipning, känslans och smakens ädlare färgblandning! — Men gärna unnar jag de stora detta fåfängans tomma paradis; hvad som gör min förtviflan är att hos oss, mer än någonstans, härmningen af den så kallade stora världen utbreder sig öfver alla samhällsklasser. Hufvudstaden åtminstone äger inga husliga, inga förtroliga eller lärda samhällskretsar, där man han påräkna utbyte af känslor, tankar och kunskaper. Ack! huru jag sörjer min lilla värld i Berlin, och i allmänhet tyskarnes renmänskliga sammanlefnad. — Jag predikade i går länge häröfver för Beskow, hvilken denna

E. Wrangel. ! 1i6ä

förnäma fåfängan slutligen också skall fördärfva. Nu har han blifvit handsekreter hos prinsen, skall således hvar

morgon i full skrud uppvakta, vänta en eller ett par timmar i förmaket; sjunga och göra musik, när H. K. H. ej har något annat att företaga — sedermera middags- och aftonmåltider hela veckan igenom Med ett ord, jag beviste honom, att han ej har 2 timmar om dagen till allvarsam sysselsättning. Och han är dock en af de bästa! — Men huru långt skall han icke alltid blifva ifrån det målet, som han kunnat upphinna. Han tröstar sig därmed, att han arbetar sd fort! Måhända arbetar du långsammare, och det är en stor lycka för oss. Jag har ingenting emot att »Sveriges anor » blifvit hastigt kastade på papperet, men äfven jag skulle icke ens vara nöjd att lämna dem så litet öfverarbetade och helgjutna. Jag vill ej tala om tankar och kunskaper. De första tror sig hvar och en äga, utan öfning och uppodling; de senare tror man onödiga för snillet, och hvem har inte snille?

Dock du torde finna mig allt för mjältsjuk, och verkel. blir jag det ibland uti den mig omgifvande ödemarken. ---

v. Br.

Stockholm den 3 mars 1826.

---Jag har just i dag läst, att en sådan sjukdom som min nuvarande1 vid en viss ålder är ganska

1 Brinkman klagade under midten af februari öfver ett excem, som han kallade rosen, först i ansiktet, så utbredt öfver hela kroppen och förorsakande en glödande sveda. Plågorna fortsatte ända till midten af mars, då de aftogo; men tillfrisknandet gick rätt långsamt, klådan var under »fjällningen» mycket besvärande, och hudsåren gingo upp vid oförsiktiga rörelser, då han åter fick hålla sig inne163

farlig och, äfven när den slutar med döden, dock vanligtvis blir långvarig och plågsam. Det senare är hon nu redan i en hög grad. Ingen ro hvarken dag eller natt; antingen en svedande värk öfver hela kroppen eller en ännu långt odrägligare klåda, som ibland bringar mig till förtviflan. Inga krafter, ingen matlust, ingen sömn! —

— — Att lemna dig och Friherrinnan skulle i alla fall kosta på mig; och jag vågar tillägga, att I bägge uti mig förloren eder uppriktigaste och mest tillgifna vän. Jag har ännu ej känt någon, som ägt mera sinne och känsla, mera medfödt snille för vänskapen än jag. Också har hon varit min skyddsgudinna hela lifvet igenom, och jag hoppas att äfven under hennes altare få begrafvas . . . Den sanna vänskapen är vanligtvis säkrare om sin odödlighet än själfva kärleken, om icke den senare så förtroligat sig med den förra, att dessa tu blifva ett

— som min kärlek till Friherrinnan. Hela min lefuads-afton upplyses ännu af vänskapens stjärnbilder ifrån mina lyckligaste lefnadsdagar; och hvarför skulle icke min också få nedskimra ibland ifrån Sireköpings och Vexiös

— privathimmel? ....

Dock jag trodde i sanning inte, att min enfaldiga sjukdomsberättelse skulle urarta till filosofiska betraktelser öfver tid och evighet — i sig själf en besynnerlig fördelning af det oändliga!---:

v. Br.

Stockolm den 21 mars 1826.

---Blott när jag är sjuk, tröstar jag mig ibland

öfver den annars ofta så djupt kända olyckan att ej vara

(brefd. 5.5). Under maj månad synes han emellertid ha blifvit tämligen återställd, men ännu i augusti klagade hän öfver värk, ref-ormar etc.164

gift. Ty min själfständiga stoicism upprätthåller i ensligheten bättre mitt lynne och lär mig tåla med lugn i stället för att pjunka. Däremot fruktar jag, att jag skulle förlora allt tålamod och bli odräglig, om jag vid minsta åkomma så ompysslades, som flera af mina gifta vänner, ej blott vid allvarsamma sjukdomar, utan ofta Vid hvarje myggbett af en möjligtvis inträffande opass-lighet. Också skulle jag lida dubbelt af en älskad hustrus sörjande anletsdrag vid mitt egna lidande, hvilket jag kanske ej kunde dölja, men dock ensammen rätt väl uthärda. Allt detta har jag ungefär lika så frimodigt yttrat för Friherrinnan, som själf tänker stoiskt nog i anseende till sina egna lidanden. Men emot biskopinnan skulle jag kanske inte vara så uppriktig, ty nog gör du henne mångfaldiga

bekymmer, äfven blott med smärre sjukdoms-epigrammer. Jag vet huru oändligt ömsint hon i detta afseende är, och huru outtröttligt hon vårdar dig.

Men helt annorlunda förhåller det sig med den poetiska hälsovården, äfven under en svår sjukdom, som nu, när jag blott får besök af mina »statsrådinnor». Detta är en stärkande brunnskur för själen, ett moraliskt Karlsbad, där ombyte af luft, nöjen och gladlynta sällskapsförhållanden verka långt mer än goda råd och läkemedel; ty — »vattnet gör det visserligen ej allena». Och i detta afseende är jag under mitt närvarande lidande verkl. rätt lycklig.---

v. Br.

Tegnér och hans hustru hade blifvit synnerligen bestörta öfver Brinkmans sorgliga sjukdomsbetraktelser. »Både hon och jag och mina barn bedja för dig, ty det vore dock rysligt, om äfven du skulle gå bort nu, då mitt hjärta och retliga sinne ej har, ej tål någon annan65

tröstan än din vänskap. Ack, min själ tål icke att än en gång bli änka. Men jag vill hoppas, att både du och din doktor misstagit er», skref Tegnér, den 12 mars (jfuppl. VI: 24). Och den 9 april hette det: »När våren kommer med sina rosor, hoppas jag du slipper dina» (a. a. s. 31). Brinkman kunde nu allt oftare taga emot sina vänner och väninnor — de senare skickade honom ofta små biljetter, mat, vin, sylt m. m. — Särskildt berättar han flere gånger, att baron Åkerhielms varit hos honom och druckit te. En gång, då dessa jämte Ugglas', Grafströms och Benedicks voro hos Brinkman, läste man under stor munterhet Tegnérs bref till Åkerhielm af den 9 mars (jfuppl. VI: 21 ff); särskildt hade uttrycken att Brinkmans hälsovård är »fruntimmersvård» och att »fruntimren inneha alla statsrådsplatserna i hans hjärta» väckt jubel. Brinkmans »statsrådinnor» blef sedan ett bevingadt ord.

Till E. G. Geijers fru skref han d. 26 april (brefvet i Kgl. bibi.): »Jag får verkligen göra mig själf den rättvisan att jag med filosofisk köld burit min olycka . . . Tegnér, som i detta afseende ej är på långt när så filosofisk som jag, hade strax i början så djupt medlidande med mig att han skref ett rörande bref till frih:an Åkerhielm för att lägga på hennes samvete att uti en sådan nöd ej öfvergifva mig. 'Ty, sade han, Brinkmans hälsovård skall nödvändigt vara fruntimmersvård. Fruntimren innehafva alla statsrådsplatserna i hans hjärta, och så snart fråga är om själen och känslorna — det väsentligaste hos en sjuk — synas vi karlar honom i allmänhet något för hårdhändta.'

Också kan jag visserligen ej beklaga mig öfver mina statsrådinnor.»66

Stockholm den 28 mars 1826.

---Jag har glömt fråga Beskow om han skickat

dig sin Erik XIV1. Dessförinnan bryr jag mig ej om att yttra mina tankar öfver detta arbete. I dessa dagar har jag läst hans öfversättning af Byrons Manfred, som han ämnar särskildt utgifva. Den har visst mycken förtjänst men dock ej förtjänst nog. Ingenting är så förförande som en stor lätthet, att utan möda framföda — tämligt goda snillefoster, och denna lätthet har B. i en hög grad.. . För ett par år sedan sökte jag med nästan ifrande vänskap att förmå B. till grundliga studier. Ty det är för ömkligt, att de flesta inbilla sig det skalden blott behöfver lijväs, ej kunskapens träd. Leopold sade en gång mycket sant om dig: »Tegnér vore ej en hälften så tänkande skald, om han ej tillika vore en så grundlig lärd. Nu må han sjunga i hvad ton han vill, så skall kännaren alltid hänföras af den klassiska anden, som lifvar det hela.» ...

Nu har jag i anseende till vår hederliga B. öfvergifvit mina lärda påståenden. Han sade mig nyligen, att du förundrat dig, att en så oberoende man som han emottagit en sådan hoftjänst. Jag har blott förargat mig däröfver, men funnit det helt naturligt. Ty gamla Beskow var visserl. en oberoende tysk; men sonen är svensk och Stockholmsbo, och för en sådan ges ingen självständighet, som uppväger en hofunijorm. En man som B. — af naturen så lyckligt utrustad, med så sköna och älskvärda egenskaper, rik, hyggligt gift, sin egen herre, blott han det vill — skall söka, icke ens en syssla, utan en hoftitel, som ger honom rättighet att förlora sin

1 »Erik den fjortonde. En dramatisk dikt», afd. 1—2, utkom fullständigt 1827.167

tid utom ettet inom det prinsliga förmaket!! Den vinsten ban emot mig gjort gällande är, att lian som prinsens

handsekreterare (nb: han tillstår själf, att han-därtill ännu ej behöft hvarken papper eller penna) njuter fullkomlig tjänstledighet uti den kansliexpedition, där han för en verklig syssla uppbär lön — också en kgl. svensk licentia poetica, som man i andra länder ej skulle begripa. Och ännu är jag så utländsk, att jag dagligen förvånas öfver vår mer än hedniska hofdyrkan. Vår förnämare adel — i allt annat högfärdigare än det nästan var tillåtligt att vara det före franska revolutionen — uppoffrar dock med förtjusning hvarje oberoende lefnadsnjutning för en drängsyssla vid hofvet. Och tyvärr, äro våra här så kallade lärde ej èn hårsmån mindre fåfänga och krypande . . .

v. Br.

Stockholm den 13 april 1826.

---Gifve Gud, jag kunde inblåsa dig en tiondedel af våra yngre vänners kärlek till allmänheten. Du har verkel. hittills varit den högfärdigaste eller likgiltigaste skald jag känt. Gud vare lof, att du ej är rik, ty annars tror jag, att du knappt läte trycka ett ark om året. Däremot beundrar jag Beskows alltför brinnande nit för tryckarsvärtan. Han ämnar att ännu i år utgifva 1) en ny upplaga af sina vitterhetsförsök, 2) Erik XIV, 3) Byrons Manfred[1]. — Men innan det kommer så långt, meddelar han alla dessa arbeten i handskrift till alla sångmöns vänner, gynnare och bekanta. Till och med

1 Andra upplagan af Beskows Vitterhetsförsök utkom först 1829. Öfversättningen af Manfred synes icke blifvit tryckt — Thomanders utkom s. å. (1826).68

dea allvarsammaste och mest sysselsatte af våra statsråd, Wirsén, har fått sig Erik XIV tillsänd. Du får den, så snart han återkommer ifrån Uppsala. Litet roar mig Beskows ungdomliga ärelystnad, som nu på en gång med fulla segel styr åt akademien; och med alla de XVIII, dem jag för några år sen ofta nödgades försvara emot honom, är han nu på den förtroligaste fot, och försummar icke ens dem, hvilka han i vittert afseende omöjligen kan högakta, som Mörner etc. Allt detta finner jag naturligt nog, och jag blir ingalunda den, som med min lilla ångbåt — förde den också Fritiofs flagga — lär kunna eller böra segla honom i vägen. Men det är af verklig vänskap för hans sångmö, som jag önskade, att han ej så hastigt påskyndade hennes offentliga uppträde uti den stora världen. Han litar ibland för mycket på Leopolds och Wallins ofta öfverdrifna och Franzéns ej alltid säkra beröm. Ett längre vistande inom en huslig krets är för sångmön lika så nyttigt som för andra flickor. Hon, som de, omtalas i ungdomen ibland för mycket och får många tillbedjare för tillfället, men slutligen ingen man.-—

v. Br.

Stockholm den 2 maj 1826.

---Det skulle göra mig särdeles ondt, om du

missförstått mig i anseende till Beskow. Hvem älskar honom då mer och uppriktigare än jag? Hvem sätter mer värde, ej blott på hans förträffliga egenskaper, utan lika så på hans i mina ögon sällsynta snilles gåfvor? Men just för det jag ogärna skulle se honom kvarstanna inom hvardagligheten som människa eller som skald, har jag så ofta för honom predikat den evangeliska friheten afi6g

hans oberoende ställning, som endast borde begagnas till inhämtande af kunskaper och utbildning af ovanliga anlag. Det kostar således på mig att se honom, mer än

Bernhard von Beskow. Efter litografi. •

jag önskade, öfverlämna sig åt den kgl. svenska hof- och sällskapsflärden och åt ett, till en del däraf föranledt fortskrifveri. Hvartill tjänar att behaga en hofkrets eller att vara sällskapssnille för dagen, när man äger kraft och förmåga att upparbeta sig till eftervärldens bifall?170

Det är blott i Sverige, som en så ren, vänskaplig ifver vanligtvis misstydes såsom afund. Något allvarsammare umgingos vi med hvarandra i Tyskland, där jag erhöll min bildning; och ingen af oss åtnöjde sig med bifall af dem, som vi ej ansågo äga något omdöme. Frågan är hos mig ej, om B. skrifver vackra saker, utan om han ej kunde skrifva förträffliga. Hvarför åtnöja sig med en fåfänga, som visst är ursäktlig, när man blott med

uppoffrande af den förra kan blifva berättigad att visa sig stolt? Skall då hos oss alltjämt den fattige krypa för att få mat, den rike för att få ge mat — åt de bld och deras skyddsförvanter? '

Hvad jag skref »att B. med fulla segel styrde till akademien och om mhr lilla ångbåt» var rent skämt, och det har aldrig fallit mig in, att han skulle arbeta emot mig1. Men jag fann naturligt, och det finner jag än, att de ledamöter af akademien, som dagligen se B. och känna hans arbeten, snarare skulle välja honom än en, hvilken aldrig gjort ett steg, som i consistorio kunnat förklaras för röstvärfning, oc.h hvilken som författare nästan, ej är känd. För att härvid ej visa någon tillgjord blygsamhet, vill jag gärna medgifva, att jag måhända vore en skickligare ledamot än mången annan, om i er akademi vore fråga om grundligare kunskaper i språk och vitterhet, om en mångsidigt uppöfvad omdömesförmåga; men betraktad som en belöning för redan ådagalagd skicklighet och snillesverksamhet inom den svenska vitterheten, tillhör den lediga platsen B. onekligen framför mig. Han har skrifvit mer, och till det minsta lika så väl som jag, och hvad lofvar inte ännu hans lifliga snille, hans blom-

1 Tegnér hade i bref d. 23 april försäkrat B. om Beskows tillgifvenhet (jfuppl. VI: 33).i4i

strande ungdom? Detta är min uppriktiga tanka. Men lika så uppriktigt ville jag väl göra er uppmärksamma på en tredje man, som längesedan äger större anspråk än B. och jag, och det är Valerius! Det är i synnerhet hans visor, som, enligt mitt omdöme, ge honom ett rum ibland våra verkliga skalder. Han är visst ej Bellman, men han har dock med en egen snillesvändning uppfattat en sida af sällskapslifvet, och hans glädtiga sångmö kommer förmodligen ännu att dricka hans skål, när Kullberg med sina prisdömda »Teaterns Sånggudinnor*1, länge sedan i Herra nom afsomnat. Att den sistnämnde invaldes före V. var dock en oförlåtlig orättvisa, den grefve Wetterstedt väl egentligen har på sitt samvete, ty också Valerii

allvarsamma, af akademien krönta stycken ha dock onek-

«

ligen mera halt och gedigenhet än Schevas.---

För öfrigt har du väl rätt, »att mångkunnighet nästan alltid är mångfuskeri», och åt hvem säger du det? Åt den, som af egen erfarenhet, sedan en mängd år, därom varit öfvertygad. Den yngre Spalding, med hvilken jag flera år i Berlin lefde uti en stor förtrolighet, kunde aldrig förlåta mig, att jag, med så mycket kunskaper och lätthet att förvärfva nya, aldrig föresatt mig att bli, det han kallade, en riktig lärd. »Es ist unverzeihlich»

— sade ban mig en gång i Fichtes närvaro — »dass Sie mit den Wissenschaften bloss in einer wilden Ehe leben»

— hvarvid den berömda filosofen på ett nog smickrande sätt tog mitt försvar. »Ich finde das änders» — yttrade han sig — »B. hat sich wohl nicht mit einer Wissenschaft verheirathet, wohl aber mit der Wissenschaft. Alle seine Bruchstücke sind Theile eines wissenschaftlichen Ganzen, die er nach G ef allen auf mehr als eine Weise filosof isch

1 Se ofvan s. 58.172

zusammen passen kann.» — Utan att på detta vänskapliga smicker lägga mer värde än det förtjänar, är dock något sant däri. Allt hvad jag lärt och tänkt, och forskat, har jag sökt sammanbiida, ej till ett yttre utan blott till ett inre konstverk. Det är blott mitt egentliga hem, hjärtats och själens, jag sökt städa och göra trefligt; att bygga kyrkor och minnesvårdar för snillet, därtill har jag aldrig funnit mig rik nog. Men inom mig bor jag verkligen också både angenämt och. bekvämt. Jag ville för ingen del sakna någon af de små kunskaper jag äger; ty om uteslutande sysselsättning med en vetenskap och ett yrke onekligen förr ger oss ett namn, så är jag däremot öfvertygad, att lifligt deltagande uti mångfaldiga diktens och tankens omväxlande nöjen ger flera njutningar, och bibehåller själen och känslorna, längre friska, hela människan längre ungdomlig. I detta afseende vill jag lika så ogärna byta lärdom med Hallenberg1, som jag ville utbyta min lilla, men efter egna behof sammanvalda boksamling emot grefve Suchteleus ofantliga bibliotek2, där jag knappt skulle kunna begagna en tredjedel, men väl sakna två tredjedelar af mitt eget. — Mer än nånsin har jag under denna långvariga sjukdomen erfarit, hvilken

obeskriflig sällhet det är att genom vittra eller filosofiska nöjen kunna ersätta bristen på alla andra. Med undantag af kroppsliga lidanden, har jag aldrig känt en timmas ledsnad, och jag har läst och skrifvit med en ifver och en njutning, som om jag hoppades att ännu därmed göra mig namnkunnig i världen . . .

1 Rikshistoriografen Jonas Hallenberg, känd för sin digra lärdom.

s Rvsk gesandt i Stockholm, bekant boksamlare.173

Ej utan otttt deltagande har jag läst de få raderna uti ditt bref som. sluta med vixi1. Jag hör ej till dem, som kalla ditt lidande en inbillningssjukdom; — ehuru, om så vore, jag ej skulle anse dig för mindre olycklig; ty den inre känslan, ej namnet af en sjukdom är det ju, som gör den odräglig. Jag vågar icke hellër predika för dig, men jag vågar hoppas, att en sådan själ och ett sådant snille dock väl förr eller senare med örnvingar lyfter sig öfver den tjocka, dimmiga luftkrets, som för det närvarande kväfver din uppsträfvande anda, förmörkar dina utsikter. — Allrahelst ville jag vända mig till Gerda och be henne att så sysselsätta dina högre själskrafter, att du därigenom måtte glömma alla usla, prosaiska omgifningar. Men därtill fordras ett lugn, som du, tyvärr, nu ej äger och kanske inte på flere månader kan förvänta. Men dock kan du i tankarne sysselsätta dig med henne.' Hvem förtjänar det mer? Och jag åtminstone kan aldrig upphöra att tala för den sköna, som onekligen kommer att lämna dig en odödlig lager.--

v. Br.

Stockholm den 9 maj 1826.

-—— Beskows vers öfver Kanonerna,2 dem han

förmodligen skickat dig eller dem du annars läst i Stockholmsposten, synas mig för ett tillfällighetsstycke utmärkt och ovanligt vackra och visserligen mera poetiska än Franzéns öfver Rutström.® I anledning af dessa senare har Leopold sagt till författaren: »Bror har i sanning gifvit honom så mycket beröm, han nånsin kunnat önska,

1 Se nedan sid. 178.

1 Vid hertigens af Skåne födelse.

»Vid medicinalrådet Rudströms död 1826».i74i

till och med för sådana egenskaper, som kunde passa för mer än en af våra generaler.» — »Nu det förstår jag alldeles inte.» — »Jo! Bror säger: att han sprang i nödens stund en mil.»

Vår fattiga Blom afsomnade i lördags — lyckligt för honom och ej olyckligt mer för hans vänner; ty hans sjukdom var obotlig, som hans lynne, och hans grymma plågor, äfven under den senaste tiden, borde väcka vår längtan efter hans förlossning. Men hans frånfälle har hos mig föranledt bedröfliga betraktelser öfver en hel klass af människor, som med verkliga förtjänster, och ingalunda vanlottade hvarken af naturen eller ödet, dock sluta sin lefnad, utan att själfva hafva haft eller åt andra beredt någon njutning af verklig sällhet — och af dessa olyckliga varelser var Blom den mest klassiska representant. Så länge jag känt honom, har jag aldrig en dag sett honom gladlynt, ännu mindre nöjd och inom sig lycklig. Tvärtom lefde han i ett slags krigstillstånd eller åtminstone, som Champfort säger: »en état d'épigramme avec le bon Dieu» och med hela världen. Och hvad jag minst förlåter: hans förnäma bitterhet var alldeles prosaisk. Jag kan ha djupt medlidande med det moraliska eller poetiska människoföraktet, som börjar med sig själf och hatar all den uselhet, som i det allmänna och det enskilta lifvet ohelgar och vanställer mänsklighetens rena ideal. Men hos vår olyckliga vän förhöll det sig annorlunda. Hans egentliga ideal var Isaak Reinhold Blom, och att detta ej, som sig bort, erkändes och värderades gjorde honom misslynt med människorna. Hade de blott häruti varit renläriga och trogna, hade han lättare förlåtit dem andra små svagheter, som i mina ögon göra*75

dem föraktliga. Hvilken noraa hade väl vid hans vagga förespått honom, att han en gång skulle bli en allmänt aktad litteratör, få ett af statens viktigaste ämbeten, med därtill passande stjärnor och band och inkomster! Och

dock har jag aldrig känt honom olyckligare än under den långa tiden han varit i åtnjutande af allt detta — emedan han aldrig beräknade hvad han ägde — blott hvad han ännu saknade. Han kunde ej ett ögonblick glömma sig själf, — ehuru han hade vänner, dem han uppriktigt högaktade, — och därför kunde han aldrig njuta sällheten af ett personligt sammansmältande med andra, utan all beräkning af ömsesidiga förtjänster. Han lefde följaktligen i det hela isolerad och dock fridlös inom sig. Icke dessmindre ägde han ej blott verkliga förtjänster, som människa och ämbetsman, utan långt mer kunskaper, snille och kvickhet än som behöfts för att göra honom till en af de angenämaste umgängesvänner. Hans karaktär var hederlig och aktningsvärd, ehuru för stel för att synas älskvärd. Han var i allt bättre och mera värd, än han vanligtvis bedömdes, emedan hans personlighet var frånstötande, medan han inom sig förebrådde oss att ej vara förekommande. Med ett ord jag kan ej föreställa mig en mera olycklig och sig själf förtärande stämning.

Två mera olika naturer än vi bägge hafva knappt funnits, och dock var jag en bland de få, med hvilka han aldrig varit förgrälad. Med min praktiska filosofi brydde han mig ofta, och sade: »Bror skall veta, att filosofien, som alla andra läkemedel, alltid är overksam i ögonblicket då man bäst behöfver henne.» — Och däri må han ha rätt, när man vill begagna filosofien som ett rabarberpulver eller som ett kräkmedel för ögonblicket.176

Men som en oafbruten lefnadsordning betraktad, har jag, Gud vare lof, alltid funnit henne verksam — ej så väl att fördrifva, som att förekomma en obotlig sjukdom. Ville jag lika som Blom endast betrakta hvad ett oblidt öde förnekat, kanske också obilligt nog beröfvat mig, skulle äfven jag finna ämnen till jeremiader. Men redan i min fattigare ungdom gjorde ett ställe i Plutark ett särdeles djupt intryck på mig, och detta har sedermera blifvit texten till hela min lefnadsfilosofi. Han säger någonstans: »Om du går till fots och möter någon i en bärstol, så se ej blott på den, som bäres, utan också på dem, som bära.» Således har jag ännu aldrig ett ögonblick varit misslynt, att ödet ej unnat mig grefve W***s börd eller rikedomar; men tusen gånger har jag tackat försynen, att jag ej blifvit — min betjänt eller någon af de förnämare stolbärare i hof trapporna.

Dock detta har fört mig längre än jag ämnade. - Tag allt detta cum granö salis; ty det är väl möjligt att min Blommiad låter strängare, än den är ment; men frågan är egentligen om hela klassen, till hvilken han hörde, och den tror jag mig ej hafva oriktigt antydt.

v. Br.177

VIII.

Tegnérs afflyttning från Lund. Brinkmans diktning 1826. Svenska akademien och Järta; invalen af Wirsén och Valerius. Försoningen mellan Atterbom och Leopold. — Tegnér i Varberg. »Åter den samme». Hans besök i Stockholm hösten 1826. Om »seraljen>.

Äfven under våren 1826 hade det varit sjukt i Tegnérs familj. I februari hade hans hustru en tid varit bunden vid sjuksängen. Själf hade Tegnér under en våldsam ridt varit utsatt för ett allvarligt olyckstillbud, hvarom han med vanlig galghumor berättade för Brinkman (d. 5 mars, se Efterl. skr. I: 304 samt jfuppl. VII: 274). Den dystra stämningen lade sig först långsamt; i januari yttrade han sig ännu flere gånger i »Mjältsjukans» stil — denna dikt tillkom måhända just då. Lynnet var ännu »ojämt, retligt och ofta bittert» (jfr jfuppl. VI: 3 och 11 samt 25 och 27). Ännu den 9 april klagade han öfver gikt i ben och armar, »härtill-nied tryckningar under bröstet förenade med obeskriflig oro, som vanligtvis upplöser sig i gråt; allt hypokon-driska tecken.» Han hade emellertid då, jämte sin vän Bolmeer, varit ett par dagar på Sireköpinge. »Friherrinnan är sig lik, och mera kan jag ej säga till hennes beröm», skref han (d. 9. 4). Och så hade hau fått »expektorera» sig. Brinkman gladde sig nu (i april) öfver att skalden blifvit sig lik igen, såsom Martina v. Schwerin försäkrat honom. Men Tegnér svarade (23. 4)

att han nog förefallit uppspelt hos friherrinnan: »För henne visar sig ingen själ utan i högtidskläder. Men du skulle se mig1 i mitt hvardagslag. Tro mig, med mig är det förbi. Vixi.»

Nu stundade skilsmässan från Lund. Den grep skalden djupt. Afresan skedde den 10 maj — Eufrosyne Palms födelsedag.

Till Brinkman skref Tegnér: »De sista rader jag skrifver fråu Lund skola vara till dig; ty jag reser i eftermiddag. Afskedet kostar mera på mig än du vet eller bör veta.» (Se faesimilen nästa sida!)

Äfven Brinkman hade under våren varit lidande, som vi sett. Likväl hade han ej minst under sjukdomstiden varit flitigt sysselsatt såväl med studier och bref-skrifning, som äfven med diktning. Då och då skickade han dikter till Tegnér. En sådan, som redan den 20 jan. 1826 tillsändes Tegnér och nu flere gånger omtalas, var Skalden: »Hvem är den främling från det höga» etc. »Ur Sagas lunder» sjunger skaldens norna och prisar hans lott gent emot hjältens. Sista strofen lyder:

Så sjöng hon, och kring nordens fjällar ett genljud af dess stämma klang. Ett norrsken lik i vinterkvällar en hög gestalt i molnen svang; dess harpa, med en krans af stjärnor, som från Valhalla stråla ner, förtjuste alla sångens tärnor, och alla hyllade Tegnér.

Rörande denna dikt och de här uttalade åsikterna om skalden och hjälten tillskref Tegnér sin vän d. 15 jan. (jfuppl. VI: 5 f.) och d. 26 jan. (a. a. VI: 13 f.) samt d. 9 april (VI: 31). På Tegnérs förslag gjorde B. någrai196i

ändringar i dikten. — Poemet Glömskans källa, skrifvet som bröllopsdikt till grefve Trolle-Wachtmeister och öfver-sändt till Tegnér d. 21 febr. s. å., fick af denne ett varmt erkännande i bref af d. 5 mars (jfr Efterl. skr. I: 103 och jfuppl. VII: 272); och Martina v. Schwerin förenade sig häri. — Den 21 april skickade han en ny dikt, Känslans elysé, hvilken är rätt betecknande för författaren. Den skrefs nämligen till en fröken Mina (Wilhelmina) Morman, med hvilken Brinkman länge korresponderade, innan han någonsin sett henne, och som han kallade »Vestalen»:

Hulda främling, slöjad lik vestalen skymtade du fram ur blomsterdalen, hvem du var jag anade ej än; slöjan sjönk — och mild som dagens stjärna hälsar mig en snillets fostertärna, ' mina sångers och mitt hjärtas vän.

Målningen af känslans elysium — »syskonsjälar, strängt af ödet skilda, återfamna här hvarann och bilda, jordens barn, de saligas förbund» etc.— fruktade författaren själf att Tegnér skulle finna zu gedehnt, hvilket också inträffade. — Det var en syster till denna fröken Morman, Ulla M., i hvars album Tegnér hösten 1825 skrifvit ett par verser. Dessa verser hade några damer af Brinkmans bekanta gjort till föremål för anmärkningar; Brinkman, som indignerad berättat detta, travesterade verserna till satir mot dessa damer själfva (jfr jfuppl. VII: 271).

Diktens öar, som vidare nedan omtalas, bildade i de nio sista stroferna en hyllning för »Leopold och Gustafs lagerlund»; det hela var riktadt »Till Leopold» (åtminstone i Brinkmans 1842 tryckta Vitterhetsförsök). Brink-
i197i

man hade den osmaken att inlämna dikten till Sv. akademien; dess belöning stötte på hinder icke så mycket från poeterna i »konklaven» som från excellenserna eller »de blå». Dikten tillerkändes det mindre priset. Brinkman vägrade då att offentligen angifva sig som författare eller mottaga priset och ville försöka förhindra, att dikten blef tryckt i akademiens handlingar (hvilket den heller aldrig blef). Franzén, som i denna fråga visat stor osäkerhet, blef föremål för Brinkmans förebråelser i flere bref till Tegnér (dec. 1826). Denne urskuldade sin vän Franzén, men uttryckte också sin harm öfver behandlingen (jfr jfuppl. VI: 60); de »blåsura» fingo också till lifs i detta bref. Brinkmans missnöje med Beskows »försiktighet» i denna frågan hoppades Tegnér vara ogrundadt; icke kunde Beskow vinna mycket som förf altare af »de blå»: »Pris kunna de väl ge, men vitter ära ha de i sanning icke att bortgifva.»

Stockholm den 29 maj 1826.

— — — Jag har till och med under mina långa sömnlösa nätter skrifvit ett långt, och jag fruktar sömn-gifvande, skaldstycke, som jag kallar Diktens öar, hvaraf slutet innehåller en tvillings-apoteos af Gustaf III och Leopold, hvarmed han säkerligen, otn ej i poetiskt, dock i vanitetiskt afseende skulle vara nöjd. Men jag aktar mig väl att meddela honom det under sluten konklav, på det jag ej måtte synas vilja göra mig påmint. Också har smickret ingen del uti min uppriktiga hyllning. Jag finner billigt och rättvist, att hvar och en af de bättre vitterhetsälskare erkänner och bekänner L:s stora förtjänster och därigenom högtidligen ogillar Hammarskölds et comp:s

oförskämdheter. Därtill kommer min person-182

liga tacksamhet för all den njutning Leopolds skrifter förskaffat mig i ungdomen. Hans svagheter känner jag bättre än någon annan; bättre måhända än han själf; men när dessa återköpas genom så mycken sann förtjänst, så vore det ej ädelt att ej frivilligt kasta en slöja däröfver.

Du ger mig nu en ny inteckning i Bloms sterbhus. Så gjorde han själf i fjol genom ett formligt testamente; men som detta ej skedde i tvenne vittnens närvaro, så gäller det, som du vet, ej efter nyare författningar, och jag är ej nog högtbeskyddad för att kunna göra gällande mina olagliga rättigheter emot andra, som förmodligen driftigare och skickligare än jag göra anspråk på samma arf. Jag är ingalunda likgiltig emot den hedern att tillhöra ett sällskap, som onekligen bland sina medlemmar äger flera af fosterlandets yppersta snillen, och jag har en ungdomlig tillgifvenhet för denna Gustaf lll:s inrättning, som under mina lyckligaste år väckte ett så allmänt och så lifligt deltagande; men det ligger ej i min natur att tigga och smickra mig fram i världen, och min ungdomliga tillgifvenhet till akademien skall ej få grå hår, om hon också visar mindre tillgifvenhet för mig, och sedan jag är säker om din röst, den må vara verksam eller ej, kan jag dock väl med ett slags högfärdig tillfredsställelse säga:

Victrix causa Deis placuit, sed victa Catoni1.

Jag har sedan min sjukdom tvenne gånger sett Leopold; men vi ha länge undvikit att vidröra konklavens ömtåliga ämne. Däremot har en annan akademisk ange-

1 »Gudarne [d. v. s. Sv. akademien] finna behag i den fram gångsrika saken, Cato [d. v. s. Tegnér] i den förlorade.» Citatet är ur Lucanus, Pharsalia I: 128.i83i

lägenhet g\ott ^g verkligt bekymmer- Du vet, att Järta ännu ej tag.it sitt inträde, men kanske ej att han oryg-geligen beslutit, ätt aldrig personligen göra det. Till mig skref han nyligen, helt opåkallad: »Nog .har jag tänkt att sända mitt tal till uppläsning (om akademien det medgifver), meu också endast på detta sätt skulle jag kunna fullgöra min akademiska plikt. Ty att personligen framträda såsom talare inför Argus et comp., och att skåda ansikte mot ansikte den mildtgrinande Wallmark, därtill är jag för stolt. Litterärt värde har jag aldrig eftersträfvat; men mitt moraliska vill jag bevara; och därtill hör att ej frivilligt gå under tak med skurkar och ej söka bifall af pack.»

Hvilken moralisk snilles-förvillelse! Hvad angå Jär-tas enskilta gräl med Argus och Wallmark den Svenska akademien? Emellertid liar jag väl aktat mig att emot Leopold yttra något härom. Men på den blotta frågan: »om det anginge att låta uppläsa sitt tal af en annan?» förklarade han, såväl som Skjöldebrand, »att det skulle vara en akademien förolämpande oanständighet; och att akademien fast mer längesedan bort vidtaga det parti att föreskrifva Järta en viss tid, inom hvilken han personligen skulle inställa sig, så kärt honom vore att ej anses hafva afsagt sig sin plats.» Detta steg troddes så mycket mindre kunna undgås, som man vidtagit detsamma med yttersta stränghet emot Lagerbjelke, som då vistades i Paris. Skjöldebrand ansåg, att man för höf-lighetens skull kunde lämna honom ännu 6 månader; hvartill jag svarade, att 6 månader eller 6 år vore detsamma, emedan Järta i alla fall med omgående post skulle skicka sitt afsked. Men jag hemställer till dig själf om följderna af en sådan onödig skandal skulle bli184

angenäma för akademien. På Järta kan ingen lita. Pilatus och Herodes skulle kanske genast bli vänner, och akademiens fiender anse sig ha vunnit en förnäm bundsförvant. Och hvarför utan nöd blottställa sig för tid-ningsovett, när ingen akademisk lag uttryckligen kräfver en sådan stränghet. Att den utöfvades emot Lagerbjelke var en stor dumhet, och förmodligen ännu sämre, ett otidigt smicker. Man trodde honom sd i onåd, att han aldrig skulle våga komma hem. — Skulle någon af de XVIII meddela dig uågot härom, så ber jag dig att för allting afstyrka denna olyckliga idé att med tjänliga medel låta inhämta Järta till akademien. — I annat fall omnämn det icke heller, ty ju mindre den saken vid-röres, ju förmånligare anser jag det vara både för akademien och för Järta.1-—

v. Br.

Stockholm den 29 juni 1826. — — — Besynnerligt nog att allmänheten så högt och oförskräckt klandrat och

ogillat just detta val2; ty uti

1 Hans Järta tog verkligen i slutet af nov. s. å. frånvarande sitt inträde i akademien; grefve Fleming uppläste talet, som väckte allmänt bifall, såsom Brinkman berättar d. 1 dec. Det var »ett af de bästa som nånsin blifvit hållne» och bar »prägeln af ett kraftfullt snille». (Brinkmans bref är tryckt i H. G. Wachtmeister afhandling om Brinkman s. 25).

' Statsrådet G. F. Wirsén, som s. å. blef grefve, invaldes i Sv. akademien efter Blom.

Tegnér, som länge arbetat på Brinkmans inväljande, uttryckte för denne samt för Franzén o. a. sin förtrytelse öfver valet (jfr jfuppl. VI: 42—56 flerstädes), men fann det nobelt af Brinkman att i viss mån vilja försvara det.

Wirsén hade 1822 hållit tal, då grefve C. Lagerbrings vapen krossades.i85i

den illitterata klassen af akademien synes mig Wirsén dock onekligen den bästa. Du gör ej full rättvisa åt hans Lagerbringska tal. Man ville till och med, redan då det hölls, påstå, att dess utmärkt vackra stil tillhörde Blom och andra; men i alla fall äro tankarne hans egna, och det hela har mer nerv och anda än de flesta af de akademiska högtidlighetstal. I allmänhet är W. beundransvärd, när man betänker att hans snille alldeles själft utbildat sig, utan allt slags lärd uppfostran och underbyggnad. Emot hans val vore föga att anmärka, om han efterträdt någon ann blå dekoration; men visserligen har han hvarken tid eller kunskaper nog att nånsin deltaga uti akademiens egentliga göromål. Det är i synnerhet oförsvarligt att in infinitum öka antalet af de olärda. Någon sade skämtande, »att de blå nödvändigt behöft W.» pour avoir enfin leur tiers conso-lidé», ty ny består verkl. en tredjedel af akademien utaf serafimer; och som dessa 6 alltid äro närvarande, alltid hålla ihop och alltid kunna räkna på flere mjuka medhållare, så böra de väl slutligen ensamt bestämma valen, om också 6 eller 7 snillen hädanefter skulle bilda en stående opposition. Tyvärr hafva som gref Trolle-Wachtmeister skrifver mig: »just våra snillen, och Leopold mer än någon annan, ifrån början bidragit att blåfärga och excellentifiera akademien. Deras fåfänga smickrades af så förnäma pupiller, hvilkas omyndighet ej kunde bli farlig för deras eget envälde. Men de betänkte ej, att en omyndig och i ungdomen bortskämd flicka slutligen blir en envis käring, som fordrar lydnad, om man vill ha fred i huset.» Detta fann jag så roligt, att jag, leniter mutatis mutandis, uppläste det för Leopold, som småleende svarade: »Ja, det är gunås sant.» — Hvadi86i

mig själf angår, anser jag Franzéns hypotes — »om mina ovänner i akademien» — för alldeles oriktig. Hvem vördar och älskar mer än jag dess verkliga snillen, ej blott mina 4 beskyddare1, utan likaså Wallin, Hagberg «tc., de må rösta för eller emot mig? Med de öfriga står jag på den höfligaste fot, och emot själfva akademien tillåter jag mig knappt ibland förtrogna något skämt, tar däremot vid alla tillfällen hennes parti. Men att jag af de blott förnäma ej personligen gynnas, ligger väl däri, att jag aldrig hvarken tillkryper eller tillsmickrar mig deras beskydd. Jag bockar mig djupt för bandet, men jag behandlar den kroppen, hvarpå det hänger, ej som en själ, och det fordra de dock af dem, hos hvilka de åter vilja erkänna snille. Visserligen hade jag önskat Wallins röst, men han skall vid alla dylika tillfällen vara andligen förenad med Fleming, som åter vid sina uppbyggliga tal behöfver stumpar af W:s hjärtrörande vältalighet. Wallin skall redan vid Enbergs val ha sagt till någon: »B. bryr sig visst inte om en plats i akad. Han bar aldrig yttrat en dylik önskan;» och det är sant, ty jag tror mig -ej äga anspråk nog, att yttra en sådan önskan».

För öfrigt har jag ej mycket skäl att beklaga mig. Hvar och en har sin fåfänga, och min är mera smickrad af de 4 tappande rösterna, än den varit af de 9 som segrat. Utomdess har jag ej glömt att gref Mörner — invaldes i akad. före Tegnér!!! och ej blott emottog, utan eftersträfvade denna platta orättvisan; och dock står jag väl åtminstone så djupt under Tegnér, som Mörner ocli Wirsén.

1 De fyra, som röstat på B., voro Tegnér, Gei.er, Franzén och Leopold.,8;

Hvad Valerius beträffar1, så vet du bäst, huru ärligt och oväldigt }ag talat för honom — ehuru jag är af din tanke, att det för honom är — afsked med pension och med rättighet att bära arméns gamla uniform. Icke dess mindre har äfven detta val blifvit klandradt, och man frågar alltjämt: hvarför ej förr? och hvarför just nu? Men hans förtjänster vid den nya tullstyrelsen lära på en gång ha väckt minnet af hans äldre förtjänster i vitterheteii — och

däremot är ingen ting att invända. ---

Du nämner blott ironiskt gref De la Gardie; och synes således ej veta, att ban mer än någon annan tror sig förfördelad genom Wirséns befordran. I ett samtal med gref:an De Geer lät han mer än halftydligt förstå, det han ej förmodat att bli förbigången för en sådan blå, som icke ens vore excellens, och sedan han så lågt som möjligt nedsatt sin motståndares vittra förtjänster, tillade han: »Snarare skulle-man då kunnat välja — Brinkman.» Hans excellens skall till och med emot konungen ha förklarat, huruledes han nu ej eftersträfvade någon annan värdighet i staten än en plats i Sv. akademien — hvarvid fru Ehrenström anmärkte, »att han däri ej vore uppriktig, emedan hon kände honom för väl att ej vara öfvertygad, att hau inom sig ännu vore förargad, att man åtmiustone ej tillbjudit honom att bli — amma åt arfprinsen». — Detta infall är åtminstone lika så kvickt och sant som hennes bok2, hvilkens läsning du alltför väl kan uppskjuta till ledigare stunder. Det är i det

1 Valerius, nu departementschef i generaltullstyrelsen, invaldes

i Sv. akademien s. å. efter Rutström.

' «Notice sur la littérature et les beaux-arts en Suède» utkom s. å.i88i

hela en löjlig rapsodi; af hvilken likväl inhämtas, att hela Sverige är befolkadt af idel stora, utmärkta snillen och konstnärer.----

v. Br.

Stockholm den 8 augusti 1826.

— — — Hvad nu Svenska akademiens sista val beträffar, så tycker jag, att du, lika som Friherrinnan, nästan förargar dig för mycket öfver en alldeles vanlig nepotism. Också antager jag ogärna din och Franzéns hypotes: »att jag måste ha ovänner ibland de XVIII». Detta vore åtminstone alldeles oförtjänt; men att grof Wirsén har flere vänner, finner jag helt naturligt. Hans inflytande är nu så betydligt, att han i allmänhet på skämt kallas »Sveriges regent»; och en klokare ha vi sällan ägt. Statsrådets ledamöter och alla ämbetsmän bemöda sig om hans ynnest, då de sällan kunna vinna sina enskilta förmåner utan hans biträde. Hvarför skulle de då ej göra honotn en höflighet, som kostar dem ingenting? Det säges nu också, att han ensamt kan upprätthålla akademien — nb. i lekamlig måtto, att man ej fråntager henne sin rang och sina silfverslantar. Jag för min del har en så sann aktning för W:s snille och statsmannaförtjänster, att den af ingen usel afund kan försvagas, och jag tillbragte för någon tid sedan en hel dag hos honom på landet blott för att visa, det jag ej missunnade honom äfven en på min bekostnad vunnen lager. Wetterstedt är numera öfver den svagheten att blottställa sig för en enskilt vän; och, högst likgiltig för akademiens andliga bestämmelse, ser han saken ur statsmannens synpunkt och finner således, att äfven ministern för utrikes ärendena bör visa sig den189

man tillgiven, som nästan ensamt äger en afgörande röst uti inrikes styrelsen. Lagerbjelke kan lika så litet umbära W., då han ännu alltjämt eftersträfvar den första lediga plats i statsrådet. Härvid kan vår gamla vänskap mycket väl bestå; och den har i några och 20 år alltid varit uppriktig, om också aldrig hjärtlig. Men L:s uppförande emot mig har under de kinkigaste tider alltid varit så hederligt, att han ännu kan göra anspråk på hela min tacksamhet, han må nu i akademien ge eller, förneka mig sin röst. Jag är säker, att han vid detta tillfälle ej blott rådfrågat sitt vittra omdöme. — Men hvad verkligen gör mig ondt, är hvad du skrifver om Wallin: »att han ej vore min vän och det af flera skäl». Denna känsla är åtminstone ej ömsesidig. Jag har ifrån vår första bekantskap varit en uppriktig beundrare af W:s snille och har aldrig drömt om någon ovänska-p ifrån hans sida. Hvad du kallar mitt kätteri kan omöjligt vara honom i vägen, ty hvad vet han därom? Ingen människa stöter sig så litet med de rättrogna som jag, som i allmänhet aldrig tillåter sig att tala illa om någons mätress — och de största snillen kunna ju lika så väl ha en omening eller en jör dorn till mätress, som en dålig flicka. — Visserligen högaktar jag Wallins sångmö mera än hans religionsfilosofi; men om jag i allmänhet tillåtit mig att ha ovänner, skulle jag åtminstone i denna snilles-öken ej välja dem ibland så utmärkta och öfverlägsna män, som W. dock onekligen är.

Dock hela olyckan är väl ej så stor, om jag, med långt mindre vittra förtjänster än Piron, också skulle nödgas sätta på min grafsten:

qui ne fut rien,

pas mëme académicien. —

v. Br.igo

Stockholm den 15 augusti 1826.

---Hvad säger du till den nyaste försoningen

emellan Atterbom och I,eopold? Vid den förres senare vistande härstädes hade jag tillfälle att förbereda något dylikt. Nu har Atterbom begagnat sitt nyligen utgifna Tal1 för att med ett lämpligt bref tillsända det vår hederlige Ossian. Denne har på ett ganska ädelt sätt genast besvarat detta förekommande steg och slutat sitt bref med några ord, som nödvändigt måste utplåna alla gamla fördomar. Han säger: »Jag nekar ej, att det för mig varit påkostande att ibland mina personliga fiender räkna en systerson af den ädlaste och förtroligaste vän jag nånsin ägt [den gamle Kernell]. Jag hade tvärtom önskat att ifrån början kunna omfatta denna unga mannen med faderlig vänskap och omvårdnad — och att detta ännu är min föresats, därom skall ni öfvertygas, om ni vid er hitkomst vill vara god och hälsa på mig».2

Vi hafva nu kommit öfverens, att jag genast skall föra min unga vän till den gamla — och så vare då fred på jorden och människomen en god vilja! Det fägnar mig oändligen, att Leopold dock upplefvat den dag, då alla bättre åter göra honom rättvisa. Den fos-foristiska smutskastningen emot en sådan man var en så mycket större skamfläck på vår vitterhet, som Leopold ingalunda därtill gifvit anledning. Jag känner så väl som någon annan Leopolds personliga svagheter och äfven hvad man kunde kalla arfsynden af hans poesi.

1 j'1'al i anledning af arfprinsen Carl Ludvig Eugènes födelse», Upsala 1826.

' De här omtalade brefven, äfvensom Atterboms svar till Leopold, finnas tryckta i Handlingar ur v. Brinkmanska Archivet på Trolle-Ljungby utg. af Gust. Andersson I, 337 ff.I9I

Men töibäüia ar h.ans förtjänst så mycket större. Han har nu länge, sotn Paulus, haft en »påle i köttet, then honom kinpusta skulle, på thet han icke skulle förhäf-vas öfvermåtton» — och om han någon gång själf talat och handlat litet förnämt, så kan han nu också säga med hedningarnes apostel: »thertill hafven I nödgat mig; ty jag skulle varda prisad af eder, efter thet jag icke är ringare än någon» af de höga aderton.

Men utan skämt: Leopold har varit en redlig arbetare i vitterhetens vinberg. Få af de nyare ha så all-varligen sträfvat till fullkomlighet, och så samvetsgrant uppfyllt hvad ban ansåg för plikt och skyldighet. Hans namn skall med heder nämnas, när Hammarsköld blott är känd som Hammarspik eller åt eftervärlden blott visas såsom ett »monstrum infonne, ingens, cui lumen ademptum»1 uti konstkabinettet af din recension. ---

v. Br.

Från Tufvan vid Vexiö, (nu kalladt Teleborg), där Tegnér först bodde innan han (1827) inflyttade på östrabo, skildrade skalden för sin Stockholmsvän de nya intrycken och omgifningarna. Naturen behagade honom mycket, människorna mindre. Till Vexiö gick han, skref han (d. 21 maj), hvarje dag; han mottog äfven besök, men hade undanbedt sig kalas. I flera afseenden trifdes han väl; men mycket, som hans kära Lund haft att bjuda på, fanns här inte — musik t. ex.: »Sång, hvarvid jag

1 »Ett oformligt ofantligt odjur, beröfvadt ögonens ljus.» (Virgilius om Polyfem:. »Monstrum horrendum, informe, ingens, cui lumen ademptum», Aeneiden III: 658).192

dc senare åren vant mig dagligen, nämligen en förtjusande, saknar jag i synnerhet».

Nu var han ordinerad en badresa. Amalia y. Hel-> vig samt hans vän J. F. af Lundblad, som nu blifvit generalkonsul i Pommern, yrkade på att Tegnér skvdle bada i Doberan (nära Wismar). Emellertid valde han Varberg, dit han begaf sig i slutet af juni och där han vistades omkring en månad. I början hade han det skäligen trist där; men snart kommo flere bekanta ifrån Stockholm: grefve Ugglas', Mathilda Montgomery samt-

sedermera Åkerhielms. Det var nu som han fick blick för det »änglalika» hos friherrinnan Charlotte Åkerhielm, hvilket han sedan så rörande besjöng — hon kallades ju sedan gammalt »l'ange». Mest synes han dock ha sys-f selsatt sig med grefvinnan Montgomery — eller hon med honom. »Mathilda upptar mycken tid» skref hau till Brinkman; och i bref till Martina von Schwerin tycktes det som om denna lilla flirtation verkligen distraherat honom. Ur det långa brefvet till Brinkman af den 19 juli, hvilket endast delvis blifvit tryckt, må ytterligare anföras denna målande skildring, som äfven innehåller upplysningar af vikt för kännedomen om Tegnérs psykologi:

Varberg den 19 juli 1826.

— — — Badgästerna svarade i början rätt väl emot stället: en förtorkad ödemark inom dem som utom: obehagliga damer och obetydliga karlar. Jag lefde därföre något eremitiskt, och hade min umgängelse, om icke just i Gudi, likväl med hans helige, dem jag fört med mig, och som stå på bokhyllan. Nu är det mycket bättre, sedan gref Ugglas' och Mathilda kommo. Du93

Friherrinnan Charlotte Åkerhielm f. af Ugglas. Oljem. af C. F. v. Breda. (Tillbör grefve S. af Ugglas.)

E. Wrangel.

'3194

kan väl förstå att jag ser dem dagligen, nämligen Mathilda på förmiddagarna och grefvinnan Ugglas vid tédags, stundom äfven oftare. Grefvinnan är rätt älskvärd, öppen, glad, liflig. . . Hennes syster, den arma fröken Marie, har en olycklig passion: hon är kär i Napoleon ... Mathilda är alla eftermiddagar hos Ugglas', där hon sjunger och spelar för oss. Har du hört henne sjunga sin egen komposition ur Axel: »Var tyst, var tyst du bölja blå»? Ett verkligt poetiskt och desperat furioso. Men det angriper henne allt för starkt, och vi ha kommit öfverens att ej höra det ofta. I öfrigt är stackars Mathildas ansikte mycket förblommadt; men röst och växt och väsende äro ännu som förr, och kunde väl bli farliga för ett så retligt sinne som mitt, vore ej mitt hjärta förstockadt liksom Faraos. Du vet att jag icke har just de högsta tankar om kvinnos/äÅtø; men likväl är jag alltid — eller rättare har varit — benägen att göra undantag för individer och tvärtemot Euklides anse delen för något större och bättre än det bela. Jag vet, att du i detta afseende har besynnerliga föreställningar om mig... En viss instinkt, ett behof »de mettre un peu d'amour dans l'amour» har allt ifrån min barndom afhållit mig ifrån all slags förtrolighet med den lägre klassen, som är att köpa. Det är tvärtom, till största delen, från de mest bildade, de oförvitligaste som kommit inom min sfär åtminstone, som jag, på egen bekostnad, hämtat min tanka om kvinnan: jag har med några sådana — de äro blott få — varit obeskrifligt lycklig — och olycklig. En grym erfarenhet har jag isynnerhet, och minnet däraf följer mig åtminstone längre än jag önskade: brändt barn skyr elden, och jag är skygg för dylika förbindelser. Dessutom reser jagGrefvinnan Therese af Ugglas f. Stedingk. Blyertsteckning af Maria Röhl 1832. (1 KgL biblioteket.)196

om en vecka. För att undvika all sentimentalitet, som ingen vet hur långt den kan föra, är mitt umgänge med damer vanligtvis blott joller, jag leker gärna med dem och roar mig åt bollkastningen, jag är frikostig med den lilla esprit jag kan ha, just för att ej behöfva depen-sera någon känsla; ty kommer den med i spelet, så vet man ofta ej ordet af innan man — ligger där. Dock — detta kapitel skola vi kanske snart nog munteligen

afhandla, liksom flere andra.---

Din vän

Tegnér.

Tegnér stannade i Varberg till månadens slut; och baron Åkerhielm, som sedan med sin fru for ned till Sireköpinge, skref därifrån till Brinkman, att »Tegnér var litet krasslig, men själen syntes fri och frisk».

Tegnér hade nu blifvit medlem af den s. k. upp-fostringskomitén, hvilken sedan en längre tid arbetat eller skolat arbeta — Brinkman hade redan 1812 kommit in däri. På hösten 1826 skulle det bli ett sammanträde. Under de veckor, Tegnér nu tillbragte i Stockholm (i oktober månad), träffades de båda vännerna naturligtvis, ehuru icke

så ofta på grund af den »bordsittning och komité-sittning», som Tegnér icke kunde undandraga sig. Åtskilliga af »seraljens» damer voro borta, såsom grefvinnorna De Geer och Ugglas. Den senares åldrige fader, den gamle fältmarskalken grefve Curt von Stedingk, som ännu var kry och lefnadsfrisk och just nu åtagit sig att vara chef för en utomordentlig beskickning till kejsar Nicolai kröning, fyllde den 26 okt. åttio år; och Tegnér uppvaktade honom då med en liten dikt, besjungande »ett silfvermoln omkring en197

]otaKtÄ^*' ^vett Mgkommande den gamles fröjd, dottern "therese.

»Msfeade Brinkman», skrifver Tegnér den 19 nov., »haf emellertid tack för de få stunder, jag med dig fick tillbringa, och låt oss anse dem som förarbete till ett blifvande utförligare verk öfver lefnadsvishet och lef-nadsglädje». Brinkman hade skickat med Tegnér några silfverstakar för biskopsbordet; och biskopinnan uttryckte i en efterskrift till mannens bref sin tacksamhet därför, tilläggande: »För våra barn skola dessa stakar bli ett ininne af den mest trofasta vänskap». Bland sina Stock-holmsbekanta bad Tegnér särskildt hälsa till Åkerhielms: »Från mig måste du framföra tusen och åter tusen hälsningar till Åkerhielm och hans och allas vår ängel.» Nästa gång han kom till hufvudstaden, skulle han försöka att oftare än denna få njuta af sokratiska måltider och »sokratiska samtal i friherrinnan Åkerhielms soffa».

Brinkman svarade som vanligt mycket snart:

Stockholm den 4 november 1826.

— Mer än mina läkare har du bidragit att återföra mig till lifvet, till själens hälsa, som så lätt meddelar sig äfven åt en utsliten kropp. Men också fruktar jag verkligen att småningom åter nödgas draga mig inom mitt skal och sucka öfver min — förstånds-enslighet. Ack! Du måste själf ha lärt känna den tomhet och ihålighet, som här råder bland våra bästa så kallade visa; ehuru hvar och en af dem för dig gärna visat sig uti sin högtidsskrud. Men jag, som för dem är hvardaglig, kan ej mer göra mig någon synvilla öfver deras andliga fattigdom, förenad likväl med en ljuflig198

känsla af självbehaglighet, som nästan kunde väcka min afund. Din härvaro har hos mig återväckt så mångfaldiga behof af — fritänkeri i ordets sannaste och skönaste bemärkelse, att jag på en gång finner mig fattigare än någonsin. Hvar skall jag nu återfinna en själasörjare — med själ och hjärta? Denna medfödda förtrolighet, som alltid tillåtit oss bägge att tänka och tala med förkortningar? . . . där så ofta ett enda flammande uttryck ger en elektrisk stöt åt en hel tankeföljd, som länge varit förlamad under en ofrivillig hvila. Skall din lärjunge nu väl studera teologi hos våra öfverstepräster, eller uppöfva sin skaldekänsla i vördnadsfullt umgänge med de bld. Fruntimren tillhöra en annan region, och emot dem har jag ingenting att invända; men den inre människan lefver ej af — kött allena, utan af hvarje ord, som går af den vises mun. Den vises! Ej den lärdes, den mångkunniges eller den renläriges. Stats-rddinnorna vördar och älskar jag mer än någon; men snillet och tankekraften ha sina behof, så väl som hjärtat, och det är egentligen det högättade förståndet, som hos oss saknar »statsråd». — Det skulle göra mig ondt, om någon djupare och finare än jag kände din snilles-öfverlägsenhet eller förtjusningen af din sångmö. Men dock är det den ädla, den rikt organiserade människan, som jag oroligare saknar än den beundrade skalden. Den senare är ofta vida skild ifrån den förra, och det är den oupplösliga föreningen emellan bägge, som för mig utgör Tegnérs egentliga värde. Det är denna, som tillvunnit dig min oföränderliga vänskap och en tillgifvenhet, den jag själf vågar skatta högre än den kallt smickrande beundran, hvarmed allmänheten och äfven

medtäflarne hylla dina lysande förtjänster.---

v. Br.199

Stockholm den 15 december 1826.

Ändtligen är hela seraljen inflyttad, och nu synes mig först den sällskapliga vintern börjad. Grefvinnorna De Geer och Ugglas återkommo i går ifrån landet; jag drack genast té hos den förstnämda och tillbragte sedermera hela aftonen hos den »Lilla», där hela släkten var församlad. Hans excellens, så väl som de 3 hyggliga döttrarna1, ha uppdragit mig de hjärtligaste hälsningar till den älskade och oförgätliga biskopen. Älskade var det

uttryckligen nyttjade ordet, det jag ej fick lof att utbyta emot något likgiltigare. Friherrinnan Åkerhielm och grefvinnan De Geer uttryckte det samma med något mera prosaisk återhållsamhet, mais je suppose, que le diable n'y perde rien, och poeten dock väl vet huru det bör öfversättas. Grefvinnan De Geer beklagade mycket, att ni ej råkats, och hoppas, att du aldrig mer anser Leufsta för så långt aflägset ifrån Stockholm. Till min stora glädje synes hennes hälsa och lynne bättre än jag på lång tid känt dem.---

v. Br.

I sitt sista bref från år 1826, af d. 20—24 dec. — hvars genialiska yttranden om det poetiska språket (jfuppl. VI: 61 ff.) föranledts af Brinkmans långa epistel af den 13 dec. (se nedan s. 202 ff.) — tillägger Tegnér mot slutet:

»Jag önskar dig lycka att ha fått ditt statsråd fullt och kan icke utan afundsjuka tänka på ditt bättre lif. Huru gärna vore jag icke någon gång midt ibland eder

1 C. v. Stedingks döttrar voro grefvinnorna Ugglas och Björnstjerna samt fröken Maria v. S.200

och biktade för Ängeln och lyssnade på fågelsång och gladde mig med den glada och sörjde med den sorgsna! Här lefver jag, ehuru jag ständigt har främmande, fullkomligt isolerad ... Framför därför mina hjärtligaste och vördsammaste hälsningar till grefvinnorna De Geer och Ugglas och Montgomery samt fröken Marie, men dessutom för Ängeln en alldeles särskild hälsning, hälften dyrkan, hälften vänskap; hälsa %ördnadsfullt som från ett skriftebarn och varmt som från en broder.»20 I

Tufvan. Tegnérs första bostad vid Vexiö.

IX.

Tegnér 1827. Brinkman om poesiens språk och om den samtida litteraturen. Klagomål öfver Tegnérs prosaiska sysselsättningar. Brinkmans ohälsa och nedslagenhet; sviktande lefnadsmod. Fru Sofie Myhrman. — Brinkman om Georg Adlersparre och ställningen

1809.

Både Tegnér och hans hustru hade varit sjuka på nyåret; Tegnér var i flera veckor sängliggande sedan juldagen, och biskopinnan låg därefter rätt farligt insjuknad, men var nu (i fehr. 1827) bättre. Skalden längtade efter bref från sin vän i hufvudstaden, och fastän han fått ett par bref i februari, klagade han öfver att »det ser ut som om vår brefväxling ville dö af tvinsot» (12.4). Han for vid midten af april, tillsammans med sin f. d. lärjunge, presidenten frih. Lejonhufvud, på besök till Johannishus i Blekinge och var där öfver påsken; dess värdfolk, grefve Wachtmeisters, hade Tegnér sammanvigt i Kristianstad år 1825 (jfr202

ock dikten »Till grefve H. Wachtmeister på hans bröllopsdag»). I sitt bref d. 21 april berättar Tegnér om detta besök, som varit mycket angenämt. Hans skämtande lynne kommer nu icke sällan fram, så t. ex. när han i detta bref omnämner, att grefvinnan Wachtmeister ej var så väl sedd af damerna i Karlskrona, därför att hon icke velat — taga någon amant.

Nu på våren skulle han flytta från Tufvan till östrabo, men icke genast i stora byggnaden, som var under reparation, utan tills vidare i en rätt obekväm flygel. »För öfrigt lämnar jag ej utan saknad min trefliga Tufva», tillägger han. —

Brinkmans lefvande intresse för de litterära företeelserna präglar alltjämt hans bref till Tegnér. Stundom utvidgar han betraktelserna däröfver till estetiska kåserier om poesiens uppgifter, väsende eller form. Så i ett längre bref af den 13 dec. 1826, där han ingår på en närmare granskning af Nicanders nyss prisbelönta dikt »Tassos död» och i anledning af Tegnérs försvar för den »bleka» målningen utvecklar sina tankar om poesiens språk. Af fruktan för det alltför granna borde man icke proklamera en för stark »återhållsamhet i framställning och diktion». Romantikerna — hos oss »fosforisterna» — hade ju gått till öfverdrift, men den riktning, hvarpå de inslagit, var den rätta, och — såsom Brinkman en annan gång framhöll — Tegnér kunde också räknas till den nya skolan, ja till och med redan Franzén. Poesien »målar med fri hand blott konstens skönare föremål och framtrollar med

genialisk fördelning af ljus och skuggor deras effekt för inbillningens öga, ej för behofvets tumstock och cirkelberäkning». I» »pigdialekten af en blott behofvet tjänande prosa» finge man också höra203

främmande ord med förkärlek användas; mot deras bruk ville Brinkman starkt opponera sig. Diktaren måste ock bemöda sig om en enhetlig stil och icke falla ur tonen eller anviinda »uttryck, öfvergångar och ordställningar, som afbryta den poetiska koloritens enstämmiga sammansättning». Om dessa frågor heter det i brefvet vidare:

Ej allenast hos de gamle utan äfven hos italienare, engländare och tyskar har, i de bättre tidehvarfven af deras vitterhet, den poetiska stylen genom en fin, meu bestämd gränslinie varit skild ifrån den hvardagligt prosaiska. Blott den konstruktionsfattiga, bildtomma franskan har förgäfves eftersträfvat denna språkförädling — en ofullkomlighet, som alla hennes bättre författare erkänt och beklagat. Olyckligtvis har vår slafviska vördnad för denna prosaiska vitterhet länge förledt oss att påtunga vårt genom sin utbildningsförmåga rikare, friare och kraftfullare språk samma stränga' lagar emot yppighet och öfverflöd, som hos fransoserna blott kunna ursäktas med deras inhemska fattigdom. Härmningen af den olycksaliga franska alexandriner som, enligt Vol-taires eget skämt, »alltid behöfver en rad för meningen, och en för rimmet», bidrog äfven i sin mån ej litet därtill att utvattna vårt sköna språk, som dock, enligt sin ursprungliga natur utveckladt och bearbetadt, ofta skulle kunna täfla med de gamla klassiska i betydningsfulla böjningar, ja oftare än det latinska ihopsätta och måla med ett enda bildrikt tilläggningsord. Men dessa och flere förmåner af svenskan, dem Stjernhjelm redan så riktigt anat och begagnat, voro till större delen åter bannlysta eller föråldrade, sedan det lyckats den Dalinska204

skolan att bortbyta — penseln för svarikritan. Under rimmets och stafvelseberäkningens beskydd bosatte sig nu småningom alla möjliga prosaismer inom poesiens förgäfves fridlysta område. Jag förlåter således ej blott fosforisterne, att de äfven i detta afseende sökte frigifva och förnya vårt poetiska språk, jag räknar dem det till förtjänst — ehuru ingen uppriktigare än jag ogillat och förkastat deras ofta osmakliga öfverdrift eller deras ungdomliga misstag. Sig själfve ovetande förkunnade de blott »den där komma skulle», och, sedan enligt Leopolds uttryck: »Poesien blef kött och bodde i Lund», fruktar jag nu ej mer de rättrognas återfall till en tom och förvillad hedendom.---

Något helt annat än de här förkastade prosaismer, är den naiva skönhet, hvarmed du, likasom Göthe, ofta genom de enklaste uttryck försinnligar de högsta idéer, de djupaste känslor. Ty det enkla är ingalunda mindre ädelt än det sublima; blott det triviala, det genom hvar-dagsbruket afnötta, utslitna och platta, synes mig för evigt böra bannlysas från det ädlas område och det skönas. Och ju bildrikare skalden är, »ju dristigare han doppar sin pensel i alla regnbågens färger» — som en engelsk poet uttrycker sig —, desto heligare bör han bevara denna stylens kyskhet, om hans taflor ej skola blifva mera brokiga än sköna eller urarta till blott förvånande karrikatyrer.

En stor utmålnings-talang är, som du riktigt anmärker, icke därföre nödvändigt en stor poetisk, ty det ges också prosaiska dekorations- och tapetmålare, som visserligen ej äga någon gemenskap med dig eller Rafael. Men dock må ingen smickra sig att vara en stor poet, om han ej i en utmärkt grad äger talangen att måla.205

Jag medger, att själfva Byron ibland är en öfverdådig slösare, som ej vet att hushålla med sitt öfverflöd, men för »ett äfven så stort fel, som de andras armod och oförmögna syndlöshet» kan jag dock omöjligt anse hans bristande lagom. Vi ogilla åtminstone ej utan beundran detta rikedomens förnäma slöseri, vi förakta ovillkorligen de andras jämmerlighet och tiggarehögfärd . . . Ja, om också vår vilda Lidner, som Leopold nyligen i skämt sade, »egentligen blott varit en poäisk fyllhund* — en förebråelse, som visst aldrig blifvit gjord vår tama, akademiska Scheva — så torde dock väl af ingen sättas i

fråga, hvilken af dem bägge varit den sannaste poet.---

v. Br.

Under år 1827 berättade Brinkman för Tegnér då och då om de nya litterära företeelserna t. ex. om Nicander, om Grafström — hvars poem sällan höjde sig öfver »la monotonie de la correction» — och om Beskow. Dennes dramatiska dikt Erik XIV fann Brinkman vara »hittills hans sångmös högsta hederstitel» (d. 7. 2). Wieselgrens nya bok »Hvilken är Sveriges religion?», hvaråt Tegnér gaf ett visst erkännande, fann icke nåd för Brinkman; en

»mörkare smörja» hade han sällan köpt (d. 4.5). Wieselgrens person var honom motbjudande; bland annat fann han honom besvärande frågvis med en ton af »oblygsam biktfader», och han meddelar ett roligt prof på ett samtal med honom. —

Wieselgren, som tycktcs ha uppvaktat Tegner i Vexiö, hade berättat att denne »numera blott läser teologiska systemer». Skaldens tid var ju också upptagen utaf andra prosaiska sysselsättningar, särskildt sådana af ekonomisk art, då han öfvertagit östrabo boställe och själf206

svarade för landtbruket. Hur gick det med poesien? »Den gamle Adam med hela sin poetiska arfsynd saknar jag ännu», tillade Brinkman (d. i. 5).

Tegnér dröjde med svaret. Han vistades i maj och juni mycket på resor för ämbetsförrättningar i stiftet. Den 29 juni skickade han emellertid Brinkman en hastigt hopskrifven epistel: vagnen stod för dörren och skulle föra honom ut i stiftet ånyo samt sedan till Skåne, där han hoppades få göra ett efterlängtadt besök på Sireköpinge. Så måtte han i sista stund fått se eller kommit att erinra sig Brinkmans utgjutelser öfver den prosaiska landtbruksekonomien och hans längtan efter den poetiska »gamle Adam» och han tillade då ett P. S., som är för honom och för situationen ytterst karakteristiskt (jfuppl. VI. 96 f.): »Jag bör icke fördölja för dig att min råg är ' ganska vacker, men, som vackra damer i allmänhet, har någon benägenhet att lägga sig. Kornet är sämre. Jag har däraf flera sorter, besynnerligt att himmelskornet tyckes minst vilja lyckas mig. Gödselhögen, ehuru ännu blott en yngling, förkofrar sig dagligen och väger redan nu mera än hela konsistorium. Kan du ge mig ett godt råd: bör jag följa det här antagna trädningssystemet eller införa cirkulationsbruk, som flere fruntimmer tillstyrkt mig? Dock du förstår dig väl äfven så litet härpå som om du vore kommendör af Vasaorden eller præses i landtbruksakademien.»

Denna dråpliga utgjutelse föranledde Brinkman att i nästa bref (d. 2. ii) än skarpare taga skalden i upptuktelse för hans prosaiska tendenser, tilläggande: »Du tillstår själf att »himmelskornet» minst lyckas under nuvarande regeringen, hvilket förmodligen sker för det du207

så oförsvarligt bortblandar det med de öfriga gemena sorterna».

På hösten, då Tegnér gjorde en tur till sina fränder i Värmland, vistades Brinkman ett par månader på Wijk. Men han återkom icke så vederkvickt som vanligt. På vägen hade han i Uppsala rådfrågat läkare (Afzelius) rörande sina ögon, och det hade då konstaterats, att Brinkman hade grå starren. Man sade visserligen, att den kunde opereras, när den blef mogen; men Brinkman fruktade dock för blindhet. Han var nu högst orolig och nedstämd och synes verkligen ha förlorat den behärskning i lidandet, hvarom han annars gärna talade. Med Leopold kunde han icke jämföra sig: »liari är för intressant och för vidtberömd för att kunna glömmas». Man borde visa tålamod, hette det, men »den kristliga under-gifvenheten kan dölja blott feghet att ej våga dö». Hvartill tjänade lifvet, när man väl en gång var andeligen död? Stoikernas synpunkt var att man frivilligt kunde dö. när lifvet blef värdelöst. — I denna dystra sinnesstämning utgjöt sig Brinkman för den trogne vännen i ett långt bref på 28 sidor, påbörjadt i oktober och först afsändt d. 2 nov. I fortsättningen skrifver haii rätt mycket om Tegnérs svägerska fru Sofie Myhrman, som var mycket beundrad för sin älskvärdhet. Hon var sedan 1819 änka efter protokollssekreteraren Asmund Myhrman; en dotter föddes samma år mannen dog. Med Tegnér följde hon från Stockholm 1826 till Tufvan och vistades där flera månader. Hon nämnes ofta i hälsningarna mellan vännerna. — Den andra fru Myhrman, som också förekommer i brefväxlingen, var gift med (kanslirådet) Gustaf M., »SyIla» kallad, och hette i sig själf I,ouise Gerle. — Med fru Sofiè M. kunde Brinkman2o8

tala förtroligt om Tegnér, och man kunde väl förstå, att »äfven därigenom vissa samtal blifvit dubbelt lifliga och ömsesidigt tillfredsställande». Hennes vänskap för skalden var, försäkrade Brinkman», mer än en blott prosaisk beundran af ditt poetiska snille».

Stockholm den 26 okt. 1827 (afgick den 2 nov.).

---Ändtligen är min fru Myhrman återkommen;

minare än någonsin, men, gunås, knappt för längre tid, än jag torde vara i stånd att igenkänna hennes hulda,

älskvärda anletsdrag. Den lycklige, som varit klarsynt nog, till hjärta och förstånd, att genast uppfatta hennes höga värde, skulle under andra omständigheter (de kronologiska med inberäknade) väcka hela min afund; så öfvertygad är jag, att hon blir, hvad hon redan en gång varit, en förträfflig hustru, en tänkande väninna, en förståndig och ömsint mor, en sällsynt angenäm följeslagerska genom lifvet. Jag litar vid alla mina nya bekantskaper mycket på det första intrycket, och du torde påminna dig, att jag genast, i trots af den sköna svägerskan, kallade henne min fru M.-——

För öfrigt har hon, likasom Friherrinnan genom sina bref efter ditt besök på Sireköping, med många skäl sökt bevisa mig, »att din nuvarande biskopsställning hvarken kunde eller borde lämna dig någon ledighet till uppfyllande af skaldens högre fordringar». Friherrinnan lägger i synnerhet mycken vikt »på det medborgerliga tänkesätt, som föreskrifver dig denna poetiska försakelse». Häremot har jag, under gifna omständigheter, ingenting att invända; och att detta skulle bli följden af din nya värdighet, har jag ju ifrån första ögonblicket förutsett, förkunnat och med förtviflan beklagat.20Q

Jag och alla dina uppriktigaste vänner, Friherrinnan då lika så bestämdt som någon af oss. Sedan jag häröfver öppenhjärtigt meddelat dig mina tankar, och du redan själf

bestämdt tagit ditt parti, arbetade jag visserligen så mycket jag nånsin förmådde på uppfyllandet af din önskan — af vänskap för dig, ej af öfvertygelse; af samma skäl, som jag ännu skulle arbeta för Geijer, om han finge det olyckliga infallet att emot en förnäm

tullsyssla bortbyta utsikten att bli vår första

häfdatecknare. Min enskilta åsikt af medborgerlighet bestämmes emellertid ej af den högre eller lägre ståndpunkt, hvarifrån den utöfvas. Jag har svårt att öfvertyga mig,

E. Wrangel. 14

Fru Sofie Myhrman f. Ljungqvist.

Akvarell af L. H. Roos (1816). (Tillhör brukspatron H. Franc).2 io

att en biskops mera lysande verksamhet är viktigare än den af en sådan professor som du varit; hvilkens inflytelse på ett helt uppväxande släkte genom undervisning och snillesingifvelse synes mig alldeles oberäknelig. En andelig lagstiftare och hvälfningshjälte är i mina ögon något högre och heligare än en — andelig landshöfding; och hvad är, till en stor del af sin bestämmelse, en biskop väl annat? Du skref mig en gång, »att en mängd af den senares göromål kunde bedrifvas genom en ångnfaskin»; men du torde nu tyvärr ha funnit, att äfven en sådan maskin fordrar en högre styresmans oafbrutna uppgift, och det kostar på mig, att den småländska ångbåten inotai trånga stränder skall föras fram och tillhakas af en sä högättad viking som Fritiof. Jag kan ej glömma den gamla, goda tiden,

— när han sväfvade kring på ett friare haf

och for vida som jagande falk;

där han ristade lag, och hans namn med hvar dag

växte vida på främmande kust,

och sin like han fann ej på främmande sjö,

och hans kämpar de stridde med lust.

Jag vördar biskopsmössan på alla de hufvuden, åt hvilka hon kan ge höghet och prydnad: men jag har svårt att försona mig med henne, när hon gör anspråk på att blifva en nattmössa för det öfverlägsna snillet. Hvem vet bättre än jag, att du, utom ingifvelsens allmakt, äfven äger nit, allvar och ämbetsskicklighet nog att blifva en utmärkt och i alla afseenden gagnelig biskop? Hvem gillar tner än jag den medborgerliga andan, som upplifvar ditt nit att ej blott göra en fri, utan en trogen öfversättning i prosa af din podiska öfverlägsenhet... Vi äro ju bägge

ens, att man blott behöfver vara hederlig20 I

karl, för att samvetsgrant uppfylla de plikter man sig åtagit, och att det endast tillhör det osedliga fritänkeriet af den förnäma uselheten att emottaga höga ämbeten, blott för att i en dubbel mening lefva på statens bekostnad. — Men om jag ingalunda bestrider, att ju äfven de ädlaste lagerträd kunna med förmån bearbetas till duktiga och bastanta hjul för statsvagnen, så måste du dock förlåta, om jag sörjer, när jag ser dem nedhuggas, och deras toppar bortvissna, utan att dock hvarken kusken eller de åkande märka någon betydlig skillnad

emellan dessa hjul och de vanliga af gement virke.--

Emellertid återstår för dig ännu en skyldighet, om hvilken jag sedan flere år påmint, och ifrån hvilken ingen vitterhetsälskare, ingen som nitälskar för din heder och din odödlighet, nånsin kan frikalla dig — jag menar en utvald och pålitlig samling af dina strödda skaldestycken. Detta synes mig så mycket mera maktpåliggande, som flere snåla samlare äga hela lårar fyllda med din ungdoms blandsäd, hvilken, efter din död, förmodligen skulle säljas som äkta hvete från sal. Fritiofs åker, om du själf ej i förväg tillkännagifver hvad som sådant bör gillas eller ej. Härvid gäller ingen ursäkt hämtad ur Wilskmans Ecclesiastique Werk1, hvilket jag närmare studerat, sedan det blifvit en lagbok för snillet. Däruti står uttryckligen: »Kgl. maj:t drager till biskopparne then nådige tillförsikt, att som Kgl. maj :t gerna lemnar them i theras Embete all tillbörlig frihet, the ock på sin sida then rätteligen bruka». — Ett bättre bruk af thenna din frihet kan du aldrig göra, än igenom utgifvandet af

1 Sven Wilskmans »Swea rikes ecclesiastique wärk i alpahbetisk ordning sammandragit utur lag och förordningar» hade utgifvits 1760.ifrågavarande samling, och om Kgl. maj:t kunde Svenska,

skulle han visserligen tolka lagen lika med mig.---

Jag bönfaller ända till min sista andedräkt, blind eller döende, om denna din faderliga omsorg. Jag har redan försakat allt hopp om nya arfvingar, dem du visserligen ännu hade framalstrat, om ej biskopsmössan satt dig så mycket myror i hufvudet. Jag vill anse Gerda som död och begrafven: jag vill ej påyrka yngre syskon åt Fågelleken; jag fordrar och begär blott, att din sångmös förstfödda må få njuta sin rätt hos samtiden och

eftervärlden.--- —

Jag har mångfaldiga hälsningar till dig ifrån grefve Adlersparres, där jag för det närvarande ofta tillbringar mina aftnar. Grefvinnan är högst älskvärd, treflig och gladlynt. Flickan; så mycket jag ännu kan se, förtjusande täck, hygglig och naturlig. Det fägnade mig genast att A. emottagit revisorskapet1, ty jag hade länge önskat att grundligare lära känna en man, som gjort sig så namnkunnig uti våra häfder. Personer, som spelat en stor roll på statens skådeplats, förtjäna alltid tänkarens och människoforskarens uppmärksamhet, äfven då det skett för små åskådare. Vid en närmare kännedom af A:s egenskaper och tänkesätt, inhämtade under förtroliga samtal, kan man omöjligt frånkänna honom snille och smak i en högre än den akademiska bemärkelsen. Han har själ och sedlig känsla för det sköna, det stora, det sanna och det rätta i alla mänskliga förhållanden. Han är en man för stora tillfällen, där en ljus blick öfverskådar det hela af ögonblickets behof — det kan väl hända, att han ej äger den mindre skicklighet, som fordras till en fullkomlig ämbetsman i vanliga förhållanden. 1 Adlersparre hade åtagit sig ordförandeskapet för statsrevisionen. "3

Friherrinnan sade en gång: »A. är en ypperlig början till allting», och hennes omdöme torde vara så sant som epigrammatiska Jag skulle ej våga bedömma hans oväldig-het, när frågan är om motståndare eller medtäflare — och nästan ännu mindre, när han bedömmer vänner och anhängare. Den senare svagheten är förlåtligare än den förra; men ingendera är mig anstötlig, då jag själf tror mig så opartiskt född, att jag alltid blott söker rent uppfatta karaktären af de mest motstridiga partier-, utan att svärja till någonderas fana. A. skall eu viss tid haft starka fördomar emot mitt tänkesätt, och man varnade mig för följderna däraf, emedan han då var allsmäktig. Jag svarade: »Det är aldrig snillena jag fruktar, det är dumhufvudena; för de förra kan man göra sig be-gripelig, för de senare aldrig». Jag var nämligen under brinnande statshvälfning minister i England, och viktiga angelägenheter måste lämnas i mina händer uti ett ögonblick, då min poliLiska ortodoxi i högsta grad misstänktes. Man kunde ej förebrå mig att ogilla de nva sakernas ordning; jag hade frimodigt förklarat mig och

redligt arbetat för densamma; men den rådande fanatismen kunde ej förlåta mig, att jag ännu med tysta suckar vördade olyckan och ej högljudt, som så många andra, gjorde gällande min otacksamhet emot en furste, som i många år bevisat mig godhet och välvilja, ofta hedrat mig med sitt förtroende och aldrig af mig fordrat ett steg, som varit stridande med min sedliga öfvertygelse. »Du kan ha rätt, skref' jag då till en hemmavarande vän, att mitt samvetstrogna handlingssätt förmodligen blir af mindre förmånliga följder för mig enskilt-, men jag hoppas ännu upplefva den dag, då det af ingen mer skall ogillas; och i alla fall lämnar det mig kanske något214

att beklaga, men intet att ångra». Dessa rader påminte jag mig nu åter, när A. själf en gång sade mig: »Ja, visserligen visade sig mycken personlig otacksamhet; och äfven vi upprorssliftare funno Wetterstedts och Lager-bjelkes hastiga och hätska öfvergång oanständig och anstötlig». — Mycket bör under en statshvälfning förlåtas; ty hvem skulle väl bedömma en människas förstånd efter hvad han i feberyran säger eller gör? blott skryta får man ej efteråt med sina dårskaper under feberyrans poetiska kraftspänning, om hon också tillfälligt varit en öfvergång till hälsan. —

Adlersparres samtal är högst angenämt, och häruti öfverträffar han ej blott våra excellenser, utan äfven våra förnäma »af den litterata klassen», som nästan alla äro grymt tråkiga, fördomsfulla, oviga och ömtåliga. A. har måhända ännu mera ett klart än ett djupt förstånd; men det förra är onekligen det viktigare, när ej bägge egenskaperna kunna förenas. Han uppfattar andras tankar lätt och hastigt, har ingen spökskrämsla för farliga meningar hvarken i religion eller i statslära; han öfver-hoppar allt det hvardagliga som förstås af sig själf och leker sig ofta fram till sanningen, när våra tungrodda filosofer alltid fastna i muddern af alla de små kanaler af ett konstgjordt system, dem de slafviskt följa af räddhåga för »vetenskapernas gränslösa ocean», där de alltid frukta att göra skeppsbrott emot tviflets klippor.

A. sade en gång, »att han blott uppsöker och sätter värde på personer i den mån de äro roliga, ehuru stora förtjänster de eljest må äga». — Ett skämt låter alltid pruta med sig; men det nyssnämda innehåller dock mycken sanning. Samma sinnesledighet, som gör en man rolig i umgänge, förskaffar honom också en rikare och215

mångsidigare åsikt af personer och förhållanden. Kvickheten är ett fjärrglas, genom hvilket vi hastigare och riktigare erkänna alla de föremål, som blott sväfva i ett töcken för den grundliga, svagsynta betraktaren, som alltid påstår sig gå säkrare, för det han sent kommer fram. Den, som riktigt förstår skämt, förstår väl också allvar, när det gäller; men, gunås, icke tvärtom! Adler-sparies revolutionsepigram var både kvickt och allvarsamt; men när våra tråkiga riksdagsfilosofer började förvandla det till en skolkria, blef det ofta både dumt och löjligt.---

v. Br.2 16

X.

Tegnér i Stockholm 1828—1829. — Brinkman inväljes i Sv. akademien. Tegnérs dikt öfver friherrinnan Ch. Åkerhielm. Brinkmans metriska undersökningar. Tegnérs Smärre samlade dikter. Tegnér i sällskapslifvet; umgänget i »seraljen.» Tegnérs deltagande i politiken. Hans sociala diktning. — Det sentimentala galanteriet. — Brinkman om kristendomen. — Leopolds död. Tegnérs dikt öfver Leopold. — Hälsningar från och till »seraljens» damer. Deras karakteristik. — Brinkman om »skaldefruarna»; om romantiken i Frankrike och i Tyskland (1830); om dikten och lefnadens konst.

Tegnér kunde snart muntligen svara på Brinkmans nyss meddelade långa bref. Såsom medlem af undervisningskomitén och såsom själfskrifven ledamot af prästeståndet vid riksdagen vistades han de närmaste två åren mestadels i hufvudstaden.

I midten af januari 1828 fick han från Vexiö ressällskap med sin vän Agardh, och den 20 voro de i Stockholm. Tegnér bodde först »infamt» i stadsmajor Wiboms hus, hörnet af Västerlånggatan och Gråmunkegränd.

Umgänget med »seraljens» damer och deras män återupptogs; och hos sin svåger G. Myhrman, »Sylla» kallad, där Brinkman och Agardh också umgingos, var skalden ofta.

Sin länge närda önskan aft se Brinkman i Sv. akademien fick Tegnér nu tillfredsställd: den XI febr. 1828 in-217

valdes han efter Tingstadius, med ii röster af 16 — Skjöldebrand var nu en bland hans motståndare »och gjorde däraf icke någon hemlighet» (Ljunggren, Sv. aka-

Es. Tegnér. Blyertsteckning af Maria Röhl 1829. (Kgl. biblioteket).2 i-S

demiens historia II: 341). Samtidigt invaldes B. v. Beskow (efter Wirsén), nästan enhälligt.

Under våren 1828 inträffade ett sorgligt dödsfall i en af de Tegnér mest tillgifna familjerna: friherrinnan Charlotte Åkerhielm — l'ange, ängeln — afled den 7 april1.

I en känslig dikt besjöngs hon af Tegnér. »Ingen fläck på Psyches vingar, knappt ett stoft att skaka af!» utropa de himmelska vid hennes möte: men maken »med oändlig smärta efter den försvunna ser». För honom var allt ödsligt nu:

Det är hemskt i dina salar, det är sorgligt rundt omkring, alla sucka, ingen talar i din brutna aftonring.

När ett par-veckor senare grefve Björnstjerna såsom minister afreste till England, uppvaktade skalden hans fru, den aflidnas fränka, med några verser: ännu skuggade sorgen öfver Ängelns bortgång »de ljusa dragen, som ett sorgflor på en glädjens bild», men

Floret lossnar, marmorn glädes åter, sorg och kärlek öfverlefva sig. Kom då hem och trösta den som gråter, lär oss glömma allting — utom dig.

Tegnérs hjärtlighet intog alla. Den 14 april sände Brinkman honom en liten biljett med innerligt tack för den härliga sången öfver Ängeln samt tillade: »Björnstjerna reste i middags och har mer än en gång uppdragit mig de hjärtligaste hälsningar till den gode, ädle

1 Jfr Tegnérs bref hem om makens, sin egen och Brinkmans sorg, Elof Tegnér: Från farfarsfars och farfars tid s, 322 f,219

Tegnér, den han lika uppriktigt skulle älska och högakta, om han också inte vore fosterlandets mest vördnadsbjudande skald. Och så tänka vi alla.»

Efter en tids vistelse i hemmet under sommar och höst (1828) återkom Tegnér till Stockholm för att deltaga i riksdagsarbetet. Han hade nu äfven att öfvervaka tryckningen af sina »Smärre samlade dikter», hvaraf första (och t. v. enda) delen utkom vid årets slut. Brinkman tog sitt inträde i Svenska akademien den 3 nov. med ett utförligt och lärdt tal öfver Ting-stadius, hvari hans insikter i den österländska litteraturen framlyste. Han hälsades välkommen af Wallin, som uttryckte den förvissningen, att Brinkman ännu skulle göra många vackra upptäcktsfärder i »Snillets värld». På akademiens högtidsdag den 20 december fungerade Brinkman som direktör och höll det öfliga talet med berättelsen. Tegnér uppträdde också, nämligen såsom uppläsare af en sång ur »Helgonabacken»1 — tydligtvis på Brinkmans tillskyndan. Brinkman, som nu lät trycka sina akademiska tal i en upplaga »för vänner», var annars ifrigt sysselsatt med studerandet af Tegnérs Smärre dikter; han jämförde dessa med de äldre tryck eller afskrifter han ägde och fann i ändringarna öfver allt förbättringar (biljett 25. 12, 1828). I afseende på den s. k. metriska versen, eller egentligen hexametern, för hvilken Brinkman hade stort intresse, och hvarom han ofta diskuterade med Tegnér, uppsatte han nu och afsände den 20 jan. 1829 en skrifvelse på 20 sidor, hvari

1 Sannolikt den nu tryckta första sången. Prologen »Jätten Finn» offentliggjordes i Heimdall i början af följande år. Den 5. 6, 1829 skrifver Brinkman till Tegnér, att han liksom Wallin beundrade den djupt gripande diktkraften i Gerda; men icke så Leopold och Beskow.2 20

han, med många citat, utredde hexameterns rätta bruk i svenskan, särskildt dröjande vid frågorna om kvantitetens betydelse bredvid accenten, »tidmått och tonhållning», om spondéen' i svenskan, om »medeltidiga» ord (ex. dock, blott), om cesurer m. m. Såsom vanligt angriper han Skjöldebrands system eller rättare brist på -system1. Med glädje finner han att Tegnér och han i grunden voro ense om principerna. Tegnérs hexameter är i allmänhet »genom ordfötternas lyckliga val, cesurens öfverallt riktiga och klassiska behandling» vida bättre än både »den

metriskt dygdige Adlerbeths, den lärde Palmblads och den välljudande Franzéns»; af nästan ingen betydelse vore »några slipp-riga kvantitetssynder», som Tegnér kunde göra sig skyldig till. Tegnér är »vår lärdaste skald». Jämte de andra nyss omtalade hexameterdiktarne behandlar Brinkman här (och äfven i andra bref) M. Wallenberg och hans Homerosöfversättning, hvilken i poetiskt afseende väl icke stod högt, men hade särskildt den förtjänsten att iakttaga cesurens fordringar, hvarom Skjöldebrand icke hade någon aning. Af ett visst intresse är Brinkmans uppfattning af den kvantiterande versens öfvergång till accentuerande: i senromersk tid gjorde sig den retoriska accenten alltmer gällande på kvantitetens bekostnad, och versen började så närma sig hvardagsspråkets uttal; detta märker man t. ex. hos den gammalkristne författaren Prudentius.

Såsom ytterligare prof på sin metriska vers skickade han Tegnér till genomseende en liten antologi af några »metriska filspån» (troligen några Tankebilder).

1 S. hade 1820 utgifvit en skrift »Något om antagna reglor för svensk hexameter».221

Tegnér fann dem alla förträffliga i metriskt hänseende, »ehuru de ej träffa fullt in med dina rigoristiska principer i metriken, kanske äfven just därför», skref han den 25 jan. 1829 (jfuppl. VI: 106).

Den i februari 1829. — —- — Jag har nu för 3:dje gången genomläst hela den sist utkomna delen af dina skrifter, och det med blypenna i handen; så att alla sköna ställen, som efter hand böra läras utantill, äro i ram infattade — således nästan hälften af hvarje sida. Utomdess är hvarje utmärkt poetiskt uttryck, ord eller ordställning understruket, hvarje lyckligt och mindre vanligt rimslut desslikes, hvarje ny vändning etc. Men tillika några få språkfriheter, hvilka, såsom konstitutionsfrågor, synas mig kräfva en särskild uppmärksamhet, här och där ett par rim, som torde oroa kapten1, t. ex. ödsligt och höstlikt. Äntligen i de metriska hvarje tvetydig - kvantitet, lika som en mängd af högst lyckliga ordfötter och cesurer — till efterföljd. Till och med hvarje tryckfel — näml. ett par ord, där den akademiska rättskrifningen ej blifvit följd — ty annars är ditt verk äfven i detta hänseende den renlärigaste och mest klassiska bok vi äga.

Nu smickrar jag mig således att grundligare än du själf känna — Tegnérs mänskliga natur såsom skald. Den gudomliga är öfver all granskning.

Sd läser visserligen ingen hos oss; men också äro våra lärde föga beläsne. Deras vetande är ju aldrig säkert i någonting. Så läste jag i ungdomen alla latinska och en god del grekiska skalder. På samma sätt sedermera britterna, tyskarne och alla dem, som hos oss

1 F. kaptenen A. Lindeberg, redaktör för Stockholmsposten.222

kunna göra anspråk på något slags, om ock blott inkräck-tad myndighet. För att njuta skalden som sådan, behöfs det ingalunda; men språkforskarn eller språk- och diktformernas konstdomare kommer ingen hvart utan »svettig flit», som Tegnér säger. Också ångrar det mig icke, att jag ännu, om så påfordras, utantill kan uppge, om den eller den cesuren förekommer i Lukrets, Horats, Virgil eller Ovid m. m. och nu äfven i — Tegnér.

Totus tuus v. Br.

Tegnér, som stannade kvar i Stockholm Öfver julen och först återvände hem i början af juni 1829 (då blott på ett kortare besök), var under våren 1829 mycket upptagen af sällskaper och bjudningar. För Friherrinnan klagade Brinkman öfver hans »förströdda lefnad»; och Tegnér själf beskärmade sig i bref hem öfver att »vara så på modet» (jfuppl. VI: 104). Hos Brinkman, hos Åkerhielm och i andra intimare kretsar trifdes han bäst. Till dessa hörde alltjämt Brinkmans förträffliga »beskyddarinna» grefvinnan De Geer, vidare Ugglas, Samt de nu till Sverige återkomna Björnstjernas. Till grefvinnan Therese af Ugglas skref han sannolikt nu den lilla dikten med tack för en blomma, kanske också den artiga versen »Till Therese», den fina, den smärta, hvars växt en ängel format. Äfven Mathilda Montgomery såg han ofta och fick höra henne sjunga egna kompositioner, t. ex. till Fågelleken. Till »seraljen» hörde också vid denna tid statssekreteraren C. D. Skogmans fru Ulrika, född Scharp, samt presidentskan Gustafva Poppius, född Hoch-schild, hvilka damer snart blefvo föremål för Tegnérs beundrande hyllning.223

Bland Brinkmans förtrognaste var alltjämt Tegnérs svägerska, fru Sofie Myhrman; en annan »favorit-sultaninna», fru Peppi Benedicks född Seeligmann, synes Tegnér mindre ofta hafva träffat. Till den Myhrmanska kretsen hörde kamreraren C. F. Geijer, Tegnérs kamrat i Götiska förbundet, Erik Gustafs broder, hvars fru Sofia Agneta Lagerlöf ärft denna släkts poetiska anlag; samt vidare den bekante läkaren Magnus Martin af Pontin och hans fru född Elfving. Pontin, som länge var Brinkmans läkaie — sedan efterträdd af A. Retzius —. framträdde också som skald och uppmuntrades till och med af Sv. akademien (för poemet Östergötland). Hos Myhrmans och hos Brinkman träffade Tegnér äfven öfver-stinnan Marianne Ehrenström, född Pollet, Brinkmans ungdomsväninna från Stralsund, en vitter dam, som nu framträdde med några arbeten (på franska) om den svenska litteraturen. Hos hennes släktingar, baron Rid-derstolpes, blef Tegnér också införd; om hvilken bekantskap ett par smådikter vittna. Wallins och Franzéns fick han heller icke försumma. Wallins foster- och systerdotter Greta (Wikander) intresserade honom — i hennes album skref han dikten »Söndagsskolan». Franzén hade den sorgen att på hösten s. å. förlora sin (andra) hustru Sofia Wester; i vännens sorg deltog Tegnér lifligt, och ban hade ämnat att författa en dikt öfver den bortgångna, men blef förekommen af Beskow (Elof Tegnér, anf. arb. s. 318).

Hos Bernhard Beskow, nu kammarherre von Beskow, och hans älskvärda fru, den besjungna »Laura», trifdes Tegnér väl. Vänskapen för Beskow tilltog under följande årtionde och synes för en tid (vid 1830-talets midt) ha ställt Brinkmans vänskap i skuggan.224

Charlotte Åkerhielm f. af Ugglas.

Litografi efter Maria Röhls teckning (1828).

Tegnér bebodde nu från hösten 1828, tillsammans med Heurlin, en bättre lägenhet i assessor Oides hus i Salviigränd, och här kunde de båda vännerna hafva sina tillställningar, hvarvid stundom vankades mat af hemifrån uppskickadt förråd. Äfven »Herbergets» värd, Tegnérs vän M. Bolmeer, vistades nu i Stockholm1.

1 Om Tegnérs deltagande i göternas och värmländingarnas sam-I . politiken deltog Tegnér denna tid lifligt, därtill säkerligen eggad af Heurlin. Också i hans litterära verksamhet har detta lämnat spår. I mars 1829, då en hetsig debatt å Riddarhuset ägt rum — i anledning af ett utskottsbetänkande rörande en föreslagen indragning af helgedagar, hvilket betänkande Tegnér uppsatt —, utsände han en dråplig, men bitande och personlig satir »Oppositionstalarue» (jfuppl. II: 408).

kväm detta år se Elof Tegnér, Från farfarsfars och farfars tids. 313 f. Om Bellmansfesten på sommaren s. å. se brefvet till hustrun jfuppl. VI: 115 ff. — Också hos kronprinsen var T. bjuden, och där utfördes en gång Tegnérs Stjärnsång komponerad för flera stämmor af prinsen själf (Elof Tegnér, anf. arb. 312 f.)

Es. Tegnér. Efter en akvarell af J. G Sandberg 1839 (kopia i Tegnérsmuseet, Lund).

E. Wrangel.

1)226

På riddarhuset häromdan uppfördes stort spektakel ... vältaligheten svällde opp som kam på retad hane ... »Det finns ej allvar nog uti den skrift», sad' Fredrik Boije »Ett värdigt språk det fordra vi, hur vildt vi själfva skoje etc.

Poemet väckte oerhördt uppseende och förskaffade Tegnér många angrepp i tal och skrift; Fr. Boije frafn-kläckte till och med èn motskrift på vers »Oppositionshäcklaren eller han — predikanten», ett argt, men synnerligen enfaldigt stycke. Tegnérs anhöriga voro rätt ledsna öfver dessa angrepp (se t. ex. brefvet till hans hustru, jfuppl. VI: 109); själf oroades han icke synnerligen däraf, och han kände sig ha både lust och kraft att »tukta dumheten hvarhelst den ställer sig i min väg och på hvad sätt jag anser lämpligast och mest träffande». Popularitet ägde han ändå, utan att han sökt den (jfuppl. VI: 108). De anhöriga hade dock till en viss grad rätt i sina farhågor; och från denna tid, då Tegnér drog sig ifrån de liberala, blefvo angreppen på honom allt tätare, liksom riksdagsvistelsen alltmera slitande. Följande år uppsattes den stora oppositionstidningen Aftonbladet, hvars uppträdande mot Tegnér blef ödesdigert. — I sin »Skål i prästeståndet», den r maj 1829, besjöng Tegnér »den frihet, som ej heter

yra».

Och när på mälarvågen aftonljuset, en hektisk rodnad likt, har slocknat ut, då se vi opp till mörkblå riddarhuset det stjärnbeströdda, där all split tar slut. —

När Tegnér i juni lämnat Stockholm, fortsatte han snart färden från Vexiö till Lund för att där, i den vid riks-227

dagen sysselsatte biskop Faxes ställe, fungera som pro-kansler vid promotionen. Där skulle hans äldre son mottaga doktorsgraden, likasom Assar Lindeblad. Det var vid detta tillfälle, midsommaraftonen 1828, som han satte lagerkransen på Oehlenschlägers hufvud och uppläste den vackra dikten, som slutar med hyllningen till

tronarfvingen i diktningens värld, ty tronen är Göthes.

Om det storartade intryck, som denna lagerkröning i Lunds domkyrka gjorde i hela norden, berättade Brinkman för Tegnér i ett par bref af augusti s. å. Brinkman hade fått ett hänfördt bref från Oehlenschläger själf; och Atterbom, som besökt Brinkman, uttryckte också sin förtjusning: »han- kunde bara ej begripa, att den utnämnde kronprinsen ej blef rent galen af glädje och fåfänga ».

Tegnér återvände redan i juli till Stockholm Här framträdde han med en dikt till J. J. Hedrén, som nu skulle afflytta till Karlstad, där han blifvit biskop. Georg Adlersparre, som bodde i Värmland, uttryckte för Brinkman sin ledsnad öfver att det icke var Tegnér, som blifvit biskop i Karlstad.

I början af september vistades Tegnér på besök hos sin svåger Billow i Dalarna. Strax efter återkomsten därifrån var han (den 12) hos Brinkman på en förmiddagsbjudning tillsammans med »den historiska fru Geijer samt skaldinnan [fru C. F. Geijer född Lagerlöf] och deras samtliga barn af flere kön». En vacker minnesfest öfver den hänsofna »Ängeln» arrangerades hos Brinkman samma höst. Hennes porträtt (se s. 224) hade ritats af Maria Röhl i ett slags apoteos, med vingar, »vackert men inte likt», skref Tegnér hem. Under por-228

tiättet stod första strofen af Tegnérs grafdikt. Denna bild skänktes till skalden och prydde sedan hans arbetsrum på östrabo (jfr Elof Tegnér, Från farfarsfars och farfars tid s. 322; hvarest ock berättas oin firandet af Tegnérs födelsedag s. å.).

För den unga konstnärinnan Maria Röhl — elev af den skicklige gravören Chr. D. Forssell, och från denna tid allmänt anlitad med beställningar af porträtt, fina, eleganta teckningar i blyerts eller tusch, måhända icke alltid så skarpt träffade — började Tegnér »sitta» redan i november 1828, fastän porträttet icke synes ha blifvit färdigt förr än m på följande år. Hon bodde bos Forssells, och i detta angenäma och gästfria hem vistades Tegnér gärna — »ett alltför trefligt hus», skref han till sin hustru. Brinkman och han omtala ofta »konstmön» i sympatiska ordalag. Till henne riktade Tegnér den lilla dikten »Konstens genius». Om porträttet — nu genom reproduktioner ett af de mest bekanta af Tegnér — skref han hem: »Jag tycker själf, att det är det likaste jag sett». (Se ofvan s. 217).

Äfven med professor J. G. Sandberg umgicks Tegnér denna tid, och Sandberg gjorde då en gång ett hastigt hopkommet profilporträtt i akvarell af skalden, hvilket här afbildas. Annars är ju Sandberg den mest framstående Tegnérsporträttören i olja; i L,und, på Gripsholm och i Vexiö finnas sådana porträtt från yngre och äldre dagar (två här afbildade s. 75 och s. 321).

På hösten 1829 satt Tegnér också för Byström, den uppburne bildhuggaren, som då nyligen återkommit från Rom. För Byström tillställdes den 29 sept. en middag, där både Tegnér, Beskow och Valerius skrifvit verser, hvilka utkommo tillsammans i ett tryck. Den egentliga skålen för konstnären utbragtes af Tegnér. Raderna229

Till evighet du adlar dagen och skönheten till ideal —

väckte Brink-mans beundran;

Tegnérs dikt vore »det sannaste uttryck af

din skaldeförmåga, äfven i [-tillfällighetsstycken».-] {+tillfällighetsstyc- ken».+} Valerii verser fann Brinkman rätt vackra, och Beskows »Tre Karlar» öfverträffa

alla hans krönings- och hof-kväden.

Alltjämt skickade Brinkman till Tegnér sina visserligen denna

tid rätt sparsamma dikter. I början af november sände han »Tröstens ängel», ett poem riktadt till Vestalen (fröken Mina Morman), hvilken unga dam han ännu icke sett:

Aldrig än din röst mitt öra tjusat, ej mitt öga valde dig till vän; ej din skönhet har din skald berusat, blott hans hjärta kände dig igen.

Es. Tegnérs byst i gips af J. N. Byström.23°

Tegnér återsände dikten med beröm för dess poetiska språk. Det sentimentala galanteriet kunde han godt lida, och han afundades Brinkmans »könlösa kärlek, för dess lugn och dess eteriska njutningar». I anledning af en bok, som Brinkman lånat hononi, yttrar han sin afsky öfver ett kallblodigt älskogsförhållande; »jag värderar visserligen det sinnliga såsom i min tanke en väsentlig faktor i kärleken, men vill då åtminstone att detta skall vara sant och lefvande». Slutligen uttalar han sig i detta bref (5.11,1829) om möjligheten af en esoterisk kristendom. Tegnér hade lånat Brinkman ett teologiskt arbete af den danske biskop Plum. Detta ger Brinkman anledning att utveckla sin åsikt om kristendomens enkelhet och den bokstafliga inspirationens ringa betydelse. Han .skrifver:

Den 8 november 1829.

— — — Tänkare kallar jag här blott den, som användt hela sin tankekraft på dessa föremål och känt ett oemotståndligt behof att genomtränga deras inre halt och sanning. Ty onekligen ges det duktiga och grundliga tänkare, som, sysselsatta med helt andra forskningar, inom deras område kunna förtjäna den största vördnad och dock anses för omyndiga i anseende till religionen. Men för sådana tänkare, som jag här menar, synes mig »den bokstafliga ingifvelseni> vara den Rubicon, sotn för evigt skiljer den blinda och den fri-länkunde kristendomsforskningen. — — —•

Däremot försäkrar jag dig uppriktigt, att man ej kan vara en frommare kristen än jag, blott man ej fordrar, att jag skall vara det i en lärdare och mera metafysisk mening än Kristus själf.üS1

Jag njuter med själ och hjärta de enkla och välgörande sanningar, som evangelierna på hvarje sida innehålla, och lämnar därhän allt hvad senare författare må ha tillagt, måhända äfven själfva lärjungarna oriktigt må ha uppfattat. Jag torde äfven här få säga — att jag hellre lefver min kristendom, än att jag skulle söka utreda eller förtydliga judaismens och neoplato-nismens på densamma inympade hemligheter. Religionen är och blir ju dock evigt själens -poesi; utan tro är hon således död; men denna tro är hos hvarje tänkare dess mest egendomliga åsikt af det heliga, det öfversinliga och det rent sedliga. Den kan således ej påtrugas någon, och att störa den enfaldigaste uti sin öfvertygelse, ja till och med uti sin vidskepelse, så framt denna har rötter uti ett religionsbehof, vore ej blott

oädelt, utan grymt och i synnerhet ofilosofiskt.------

Därför har jag också i mina yngre år öfver intet annat föremål så gärna sökt utforska de tänkare med hvilka jag umgåtts, som Herder, Göthe, Schiller, Wieland, Jacobi; och oaktadt deras ofta clika framställningar i sina offentliga skrifter, har jag nästan alllid funnit dem på samma sida af Rubicon som mig själf.---

v. Br.

Den 9 nov. afled den gamle blinde Leopold. Brink--man uppmanade genast Tegnér att åter hugfästa den vördade skaldeveteranens minne. I ett bref återkom han därtill.

Den ii november 1829.

---Hela svenska vitterhetens änkesorg är dock

väl ett värdigt ämne, att besjungas af alla hennes skatters rika arfvinge . . . Hans namn skall dock evigt232

bland oss lefva med Gustafs! Ditt visserligen — utan furstligt bihang, och just därför bör du ännu i grafven låna honom några strålar, som fordom när smädelsen sökte fördunkla hans ursprungliga glans. Det är min

C. G. af Leopold.

Kopia af Maria Röhl eiter J G. Sandberg. (Kgl. biblioteket).

fulla öfvertygelse, att din Tillägnan1 till en stor del lugnat hans afton, och till sans och rättvisa återfört ögonblickets vilseförda sinnen. När jag i går skref till Friherrinnan om den lyckan Leopold haft, att de senare åren

1 Af Axel, jfr cfvan s. 35.233

återvinna allt hvad fosforismens yra sökt beröfva honom, slutade jag med de orden: »Och skulle han ej vara lugn? Sväfvade ej Fritiofs örn med skyddande vingar kring den gamla, ännu så skuggrika eken, bortskrämmande alla

sångens och vitterhetens smädande roffåglar.»-——

v. Br.

Den 27 nov. hade Tegnér sin ståtliga grafdikt färdig, sedan han en dag stängt sig inne med den »gröna boken», sitt konceptalbum. Han skickade då dikten till Brinkman i manuskript, med några blygsamma ord, att han fruktade den vara »något sämre än de vanliga» (jfuppl. VI: 121). Man kan lätt tänka sig Brinkmans förtjusning — kvädet öfver Leopold är ju i sin vackra belysning af den gustavianska tidens vittra idrotter den närmaste föregångaren till halfsekelsdikten af 1836.

Detta år var ett af Tegnérs allra mest produktiva. Han var nu åter i sin fulla kraftutveckling, och hans anseende och inflytande som skald och talare hade nått höjdpunkten.

En lysande tid hade han haft i Stockholm. Men lifvet där blef dock för ansträngande. Han längtade hem från detta »Sodom», med dess riksdagsbestyr och ständiga festligheter. I december, innan riksdagen af-slutats, lämnade han också Stockholm och for hem.

Stockholm den 2S januari 1830.

Att vänta på bref från dig, vore ungefär detsamma som att vänta på riksdagens slut eller på den eviga freden inom staten, kyrkan ocli vitterheten. Jag väntar således ej längre att få höra hvilka biskopsdater du sedan vår skilsmässa fullbordat, utan, förutsättande att du ännu lefver,' åtminstone kroppsligt, börjar jag hellre234

Fru Skogman f. Scharp.

Oljem. af F. Westin. Tillhör grefvinnan I. M. Björnstjerna.235

själf en måhända ensidig brefväxling för. att låta dig veta, att vi alla här lefva ett uselt lif, ehuru du ännu ej sällan framlyser som en aftonstjärna på vår mulna himmel, »där två, eller tre äro församlade i ditt namn». Tro ej att jag menar karlar. De bry sig föga om Fritiof sedan han nu ej mera mässar i utskott. Nej, frågan. är blott om Ingeborgar, som mer eller mindre lämnat bidrag till — »Fritiofs lycka». Några sådana hafva förliden natt upppdragit mig att göra dem påminta hos den otacksamme, som icke ens vålat sig att skicka dem en hälsning eller en skriftlig slängkyss, sedan han upphört att smyga sig till dem, under det deras män uppoffrade sin husliga sällhet åt statens. N:o i däribland, emedan hon varit den sista, den täcka, älskvärda fru Skogman, kan knappt trösta sig öfver din bortresa, ännu mindre öfver din sena upptäckt af hennes poetiska kvinnlighet. N:o 2: en sådan dygdens och oskuldens ängel att hon icke ens behöfver dölja det intryck ditt tjusande umgänge gjort på hennes rena sinne — här anar du själf väl redan fru Poppius. N:o 3: den fromma, förföriska, med Sarons liljor och Pafos' rosor kransade grefvinnan Ugglas, som kanske lika uppriktigt önskar, att du måtte bli världsligt kär i henne, som att hon måtte få den hedern att andligt omvända den oheliga biskopen. N:o 4: den lilla fjärilslätta, vingfotade. grefvinnan Björnstjerna, ännu stolt öfver den orlofssedel du lämnat henne, då hon sökte sin lycka i främmande länder, där hon nu för alla deras sköna och vise kunnat med din egenhändiga underskrift bevisa, att hon är »hvad

gladast lifligast ännu norden äger», och att dess störste skald önskar — »att kunna glömma allting, utom236

henne»1. N:o 5: »den evigt ungdomliga Näktergal, som ännu midt i snön» slår sin drill och sjunger om »Italiens natt»; kanske litet förundrad öfver den tafatta vikingsson, som ej förstått — »att taga fågeln ombord».

Dessa alla ha i går aftons ej upphört att tala om dig, att förklara missnöje öfver ditt småländska stillatigande, och önska din återkomst. De kunna ej föreställa sig, att Vexiö erbjuder din sångmö lika många mönster-stenbilder som Stockholm, och alla synas ganska benägna att sitta för — Gerda, jag vet ej om innan eller sedan hon återvaknat, innan eller sedan hon blifvit döpt, ty äfven med henpes hedniska beteende tyckas de tillsvidare vara ganska belåtna.

Jag har här blott upprepat de mig i natt anbefallda hälsningar. Många återstå ännu från äldre tider, ej mindre hjärtliga, ehuru jag ej vågat sjunga dem på alldeles samma melodi. Grefvinnan De Geer! ! Fru Geijer, skaldinnan så väl som hennes svägerska, min fru Myhrman, Syllas sköna maka, »Söndagsskolans* täcka, lifliga uppföding2, Ebba Schwerin, friherrinnan Stedingk — som alla ej gärna vilja tro på den under 11:0 4 önskade glömskan, utan inbilla sig att hvar för sig äga någon rättighet till din hågkomst. Det blir således högst nödvändigt, att du åtminstone uti Vexiö Veckoblad låter införa en allmän hälsning till alla dina här öfvergifna Ari-adner. — — —

v. Br.

1 Jtr ofvan s. 218. Citaten, af B. något omskrifna, äro ur den där nämnda dikten.

2 Greta Wallin, J. O. Wallins fosterdotter. Det tyckes som om Tegnérs ofvannämnda dikt »Söndagsskolan» vore författad 1829 (kanske strax före afresan i dec.), icke 1830 (likaså »Konstens genius >).237

I sitt långa svarsbref uppehöll sig Tegnér först vid de öfvergifna väninnorna i Stockholm:

Vexiö den 3 februari 1830.

— — — För att alltså följa den ordning du iakttagit, ber jag dig upprepa för fru Skogman, att det ingalunda är ett blott galanteri, när jag beklagar att jag så sent lärt känna henne och så hastigt måste skiljas från en sådan bekantskap. Det var egentligen hvarken hennes figur eller hennes esprit, ehuru bägge rätt älskvärda, som frapperade mig: utan snarare en husmoderlighet utan skrynkor, en landtlig treflighet midt i hufvudstaden, en oskuld af det slag, som öfverlefver barnsängarna, emedan hon sitter där hon bör, nämligen i hjärtat . . . Hvad åter fru Poppius angår, så hör hon onekligen till en högre ordning, nämligen till en himmelsblå ... I trettio år har jag öfvat min observationsgåfva på fruntimmer, och jag kan utan skryt säga att jag drifvit detta studium con amore: men en så from. så snöhvit, så evangelisk kvinnlighet har jag icke förmärkt annorstädes. Charlotte1 var visserligen äfven så god, men dock mera manlig, reflekterande och bestämd; och Martina är, som de fleste genialiske naturer, ofta en oratio galeata2. Men fru P. behöfver hvarken hjälm eller sköld, hon står blank som Eva före fallet, hon är en kvinnlig Johannes, hon är den bästa, mildaste, renaste tonen i sitt fortepiano. Det euda jag har emot henne är att hon icke är ful, som egentligen all ren kvinnodygd borde vara, icke för sin egen, men endast för djäfvulens skull, som annars lätteligen blandar sig i spelet.

1 Åkerhielm, Ängeln, se ofvan s. 218.

* Egentligen »ett hjälmklädt tal».254

Jag har långt för detta utsett henne till min förmyn-derska, när jag härnäst kommer upp. Men på det hon måtte få någon öfning i ett sådant värf, så bed henne se litet om dig själf, hvilket ej torde vara så öfverflödigt, ty att hon har mera förstånd än både du och jag, lär du väl icke neka. — Vidare: grefvinnan Ugglas, en märkvärdig individualitet, som af flere skäl är mig obeskrifligt kär och förtjänte sitt eget kapitel, men jag skref henne till med sista post och ber nu således endast hälsa på det hjärtligaste. Grefvinnan Björnstjerna, friherrinnan Stedingk och Mathilda äro hvar för sig rätt intressanta, men höra dock för mig ännu alltid till Deæ minorum gentium. Likaså fru Pontin. Tacka dem emellertid för deras hågkomst och säg dem å mina vägnar allt det förbindliga och poetiska som de förtjäna. Hvad din fru Myhrman angår, så kan hon, comme de raison, ej vara min, så länge du nämligen ej är gift med henne. Vi äro dock gamla vänner och som sådan torde du göra mig påmint hos henne. Men

grefvinnan De Geer ber jag hälsa på det varmaste. Låt vara att hon är något junonisk, något aristokratisk; men hon har dock en manlig fond af heder och pålitlighet, och en kvinnlig af välvilja, som jag med skäl skattar högt. Såvidt jag förstår henne, är hennes hjärta en snöbetäckt vulkan, eller rättare en oöppnad med branden på djupet. Med alla elementer till kvinnans himmel, till kärlek och glädje, har hon, fruktar jag, gått miste om bägge och förfelat sitt lif; och blott häraf, men icke af förnäma vapörer, hvartill hon är för förståndig, förklarar jag mig ojämnheterna i hennes lynne, kanske äfven en smula intolerans mot dem som se lifvet annorlunda. Martyrerna ledo en timma eller två och hade alltså himmel-*39

riket för godt köp; mea de rätta martyrerna äro de, som måste lägga sitt glödande hjärta på ett isberg, som måste lida ëtt lif igenom, måste dö icke för bilau utan för — knappnålsstyng. Det är i sådant fall äfven en olycka att ej kunna beklaga sig öfver yttre omständigheter, utan nödsakas att bära sin smärta förgylld till grafven. Ingenting rör mig djupare än en rik natur, som ej får utveckla sig. En barm i suörlif, en spalier på orangeriväggarne höra dock blott till den yttre naturen och dess utvärtes tukt. Men ett människohjärta, som har någon mer än vanlig lifskraft, borde få växa fritt och skjuta sina grenar i molnen och hänga sin gyllene frukt ibland stjärnorna. Jag skilldes därför med mycken rörelse från grefvinnan De Geer. Tillfället har aldrig medgifvit att säga henne min tanke om hela hennes mankerade Uf, och troligtvis finner jag det aldrig. Möjligtvis har jag också döint henne orätt. Säg henne därför endast, att jag värderar henne så högt som jag bör och så ömt som jag vågar. —- Fru C. F. Geijer försummade jag mera än jag bort, men det hände mig med flere. Fru Erik Gustaf känner jag föga. Bed bägge om ursäkt härför. — Greta Wallin är ett älskvärdt barn, men jag bör bekänna, att jag i all tnin da'r fäst föga uppmärksamhet och intresse vid flickor. De lefva i ett tillstånd af ofullkomlighet, jag betraktar dem som oöppnade ostron. Först efter giftermålet blifva de egentligen människor, hvad som är af något värde stiger då opp och formerar sig som himmel öfver barn och man och älskare: det öfriga sjunker till jorden — och bär frukt. Jag hade väl lust att, som Tertullianus, skrifva en bok de virginitate, men i en alldeles motsatt mening.256

Hälsa därför Greta och bed henne söka fullkomlighetens tillstånd och fullända sin uppfostran. Likaledes Maria Röhl, som ej stod på listan, men som jag har allahanda skäl att i denna mening anse för vida närmare fullkomligheteu. Hon har otvifvelaktigt gjort vackra studier, om också doktorsbrefvet saknas.

Se här alltså, min bror, ett bref med idel hälsningar. Det är dock naturligtvis ej min mening att du skall framföra dem i mina ordalag, utan i bättre och mera passande.---Hälsning från min hustru.

Din vän Es. Tegnér.

Detta långa bref, hvarmed Tegnér återknöt den genom Stockholmsvistelsen onödiggjorda brefväxlingen, och hvarur nu ett utdrag meddelats (fortsättningen är tryckt i jfuppl. VI: 129), behandlade också allahanda litterära frågor; skalden omtalade däri sin önskan att få Agardh in i Sv. akademien, yttrade sig, i anledning af Pontins dikt »Östergötland», om Franzén, som i sammanhållandet af helheten och enheten i längre dikter vore hos oss »den störste eller rättare' den ende mästaren», samt frågade om Beskows nyss utkomna Vitterhetsförsök (ny tillökad uppl. del I) m. m.

Brinkman, som den 20 febr. från »Tegnérs fruar» framfört återhälsningar, fortsatte i sitt bref den 14 maj deras karakteristik. »Den täcka, behagliga, husliga, hjärtans goda och icke dess mindre snilleskloka fru Skogman förtjänar väl att åtminstone i bredd med fru Poppius behålla första rummet», heter det där, och han utbreder sig vidare om fru Poppius och i synnerhet om grefvinnan De Geer samt utvecklar, i anledning af den på många håll241

alltjämt i Sverige rådande franska sma--ken, skillnaden mellan den franska och den germanska uppfattningen. Här anför han talrika citat från Klopstock samt åberopar också Vil-lers och Bonstetten. »Det franska språket är så förfinadt, att det kan utan an-stötlighet uttrycka

det osedliga med hänförande behag.» Brinkman tar varmt

»tyskeriets» försvar och opponerar sig kraftigt mot Tegnérs »Napoleoniska böjelse att helst uppfatta dagsidan af det .franska öfverväldet».

Ur det 80 sidor långa brefvet kan följande förtjäna anföras:

Grefvinnan Ulla De Geer f. Sprengtporten.

Miniatyrmåln. af Rob. Fahlcrantz (kopia efter Bossi). (TillhörgrefvinnanWachtmeister,Kulla-gunnarstorp.)

Stockholm den 14 maj 1830.

— — — Du kan sannerligen vara nöjd med de djupa intryck af vänskap och saknad du efter din senaste härvaro kvarlämnat. Den beundrade skalden hade nästan blifvit bortglömd, om detta varit möjligt, för den ädla. trefligt umgängliga människan; och onekligen är du ett af de sällsynta snillen, hvilkas öfverlägsenhet, i stället för att vara tryckande och förnäm, blott upplyfter oss andra till en högre njutning af själens och hjärtats lifliga växelundervisning. Detta vittnesbörd gaf dig

E. Wrangel. l6242

alltid Friherrinnan, innan jag haft <\en lyckan göra din personliga bekantskap, medan jag ännu blott var berusad af din heliga ingifvelses rökande bålar. —--

Att den älskvärda1 icke dess mindre till en viss grad gått vilse om üfvets gladare bestämmelse, medger jag, èj utan ömt deltagande. Många sköna synvillor ha för henne tidigt bleknat; på hennes själs uttrycksfulla ansikte igenkänna vi väl några koppärr från ungdomstiden, men man önskar dem knappt borta, emedan de ingalunda vanställa, utan snarare låna ett slags utmärkande behag åt hennes andliga personlighet. De flyktiga njutningar, hon i det yttre lifvet förlorat, har hon öfverflyttat till det inre; och där synas de alla hafva antagit en sydligare naturs friskare färger och frukt-lofvande blommor. Kort sagdt: hon står ensam bland sina jämnbördiga; inom sig känslofullare, mildare och hjärtligare, är hon dock mera vördnadsbjudande än de alla. Hon är för mig: Grefvinnan! som den andra är: Friherrinnan! Bägge lika förträffliga, ehuru högst olika, kunna de aldrig förblandas med dessa skönhetens och glädjens lekande fostertärnor eller dessa snillets vanbördiga halfsystrar, af hvilka våra hjärtan oftare förföras än eröfras, utan bägge bevittna blott den öfverlägsna kvinnlighetens mångsidigare utbildning och själfständiga rikedom.---

Däremot kan jag omöjligt så lättfotad som du förbispringa Mathildas »rosenstånd med fågeln i». Må man fritt hos henne klandra, kvickt eller afundsjukt,

1 Grefvinnan De Geer. Brinkman opponerade sig mot Tegnérs anmärkning om hennes »ojämnhet»; nedstämd kunde hon vara, men ej ojämn. Och han tillade: »Utan all jämförelse är hon den trefligaste, pålitligaste och anspråkslösaste af alla de huldgudinnor, åt hvilka jag helgat mitt förtroliga umgänge.»243

hvad man behagar, — hon är och blir dock ej blott en förtjusande näktergal, utan hela hennes lefnadsdikt sjunges ju till en trollflöjt, som lockar vårt inre lif att dansa, vi må vilja eller ej. Hennes hela snille är sång och välljud, — skola de bedömas efter sede-prosans tråkiga språklagar? Skall denna sydliga stjärnbild på vår nordiska himmel ej få genomskimra några brukets och fördomarnas molntappar? Är ej Mathilda, i trots af alla våra kakegummors vishet och tvetydiga dygder, god som en ängel, »enfaldig som en dufva och snäll som en orm»? Hvad kan då en biskop mer begära?

---Det är märkvärdigt nog, att flere af våra

skaldefruar mest söka härma deras männers sångmör. Så förhåller sig väl äfven fru von Beskow till fru Pontin ungefär som »Sveriges anor» till »Östergötland» . . .

Självfva fru Leopold hade ovanligt mycket syskontycke med Odens höga, raka och förnäma sångmö. Lika som denna var hon onekligen klassisk, utmärkt af den klaraste förståndspoesi, något kall, men skönt och konstriktigt behandlad i alla lifvets förhållanden, utan minsta spår af romantiska förvillelser och stolt af sin allt jämnande snillesodling, som äfven påtrugat den stenbundna marken några färglysande, men doftlösa eterneller.

Fru Franzén däremot, den af oss alla saknade och sörjda1, var ju självfva urbilden till Selma och Fanny! Snillrik, blygsam, godhjärtad, barnlik, munter och from. Ingen har han sett så blicka,

och så rodna och så le!'

1 Om fru Franzéns bortgång se ofvan s. 223. ' Citat ur Franzéns »Selma».244

Till hans persoubildning af *glada vettet»l hade hon ju setat; och lika som hans sångmö, sväfvar hon ju ännu alltjämt på aftonhimlens rosenskyar kring den hemsjuka skalden.

Blott den älskvärda, mildleende grefvinnan Skjöldebrand tyckes i detta afseende ha gjort ett missgifte. Hur han med en sådan huldgudinna för själens ögon, med hennes ingifvelses ljufva melodier i örat, kunnat sammanhamra sina skrofliga hexameter, är och förblifver för mig en gåta. Det bevisar i alla fall den obändigaste envishet hos hans duktiga sdng-käring; — ty mö kan den väl ej mera vara, hvilken i så många år strukit omkring som marketenterska med Odén, Gustaf Wasa, Herman von Unna, Korsfararne, Hjalmar och nu sist med Karl XII:s ostyriga bussar.--—

Att allt glitterverk och alla lapprisgrannlåter skola utgå ifrån Frankrike, för att af »les frangais du Nord» beundras och betalas såsom konstsnillets mästerstycken, ligger i sakens natur och är en gammal sedvana. Så har den ädlare fullviktiga romantiken hvarken genom Shakespeare, Göthe, Schiller, Tieck eller Oehlenschläger hos oss funnit hälften så många afnämare, som den underhaltiga, nu helt nyligen genom den taskigt fjäskande lurendre-jaren Victor Hugo och några af hans kringstrykande köpsvenner. Har jag ej för mina synders skull måst läsa hans digra Falstaff-Cromwell, en diktberättelse i prosa, om möjligt ännu sämre, och ändtligen nu nyss den i mina ögon under allt bedömande löjligt usla Her-nani! Ty alla mina grefvinnor tro ju på skrifterna och på den nya däruti förkunnade Messias.

1 Jfr FtanzOns dikt »De tre behagen»245

Heimdall och Beskow1 hylla med nydöpt ifver denna nya skola, som dock äger ingenting nytt för äldre kännare af andra länders, till en del redan föråldrade vitterhet. Hon är ju blott en fransysk prakthärmning af Englands och Spaniens ursprungligt fria diktverk. Men hennes rikedom är gunås ej Calderons, hennes frihet ej Shakespeares. Ja inom själfva Frankrike är uppresningens anda ingenting mindre än ny! Med huru mycket snille har ej redan Diderot anfäktat den så kallade klassiska lagstiftningen i dikt och skådespel! Och Mercier2 utarbetade midt för Voltaires näsa en spritt ny, alldeles byggd på samma grundsatser, som dagens hjältar söka göra gällande såsom en af det frisinniga århundradets egendomliga upptäckter. Men visserligen är den nya skolan något djärfvare i deras tillämpning. Ty sedan hon ändtligen hunnit inse den förras snille-fjättrande ensidighet, synes hon nu vilja öfvergå till ett alldeles laglöst envälde öfver form och innehåll. Victor Hugo bekänner uppriktigt: »att skaldeu må.gå. hvart han behagar och göra hvad honom lyster», och hans egna skrifter bevittna tillräckligt, att han utan blygsamhet begagnar dessa inkräktade rättigheter. När för några och 50 år sedan den tyska Melpomene uppträdde med samma hvälfningslystnad3, visade hon dock en god del mera sans, äfven innan hon af Göthe och Schiller lärt känna den lagbundna frihetens skönare former och högtidligare

1 Heimdall, hvari Beskow medarbetade, sysselsatte sig rätt mycket med den nyare franska litteraturen, särkildt Victor Hugo, jfr t. ex. årg. 1830.

* Seb. Mercier, en efterföljare till Diderot, författade realistiska dramer samt ett arbete mot den franska klassicitetens teorier: Æssai sur l'art dranntfiques- (1773).

3 Brinkman åsyftar här den s. k. Sturm- und Drangperioden.246

gäng. Men den franska, länge van att med behag och anständighet dansa pd lina, synes nu på en gång, sedan hon nedsprungit på brädgolfvet, så fullkomligt ha förlorat jämnvikten, att hon där ej sällan stretar omkring, som vore hon både styfbent och full. Hennes konstdomare ursäkta allt därmed, »att skalden ju har rättighet att göra hvad honom behagar», hvilket onekligen till en viss grad är sant och just därför icke heller nytt för konstens invigde; dock med den skillnad, att den verkliga skalden aldrig vill och knappt kan handla emot snillets eviga, honom anborna lagstiftning, då däremot hans omyndiga härmare ej äga något högre begrepp om friheten, än att hon är själfsvåldets dopnamn. De mest välmenande af dessa skalder och konstdomare påminna om ett kvickt infall öfver f. d. konungen1: »Han började onekligen därmed att aldrig vilja något annat än det rätta, men trodde

slutligen helt uppriktigt, att allt hvad han ville vore det rätta.» — — —

För denna nordens hemfödda sångmö måste ju den sydliga trollkvinnan från Seinens stränder evigt förblifva en främling. Hon önskar icke, hon skulle icke ens förmå att tillägna sig den senares klara men ytliga världsåsikt, hennes jord utan himmel, hennes sinnliga förtjusningar, hennes skimrande evighet, hennes hjärtlösa kärleksyra, hennes lätt-berusande champagnekvickhet och hennes snillrika gäckeri med allt det heliga i djupet och i höjden af vårt släktes sedliga natur.

Må hon hyllas och beundras inom de nybyggen hon själf anlagt vid alla kuster af »den stora världen»; men må vi icke ens unna henne gästvänskap, när hon vill

» Gustaf IV Adolf.247

utvidga sina inkräktningar till det nordiska snillets oberoende fasta land.-—

En ömmare, djupt gripande känslighet och heligt allvar äro också onekligen grundämnen af den romantik, som, rikare eller sparsammare, öfverallt genomådrar tyskarnas både sedlighet och diktanlag. —--

Användningen af allt detta blir naturligt, att den ursprungliga tyska vitterheten oftare utgår ifrån den inre människan än från dess yttre omgifvelser. Också framträdde hon, vid sin uppenbarelse i verkligheten, omedelbart ifrån folket eller, bestämdare, ifrån det sig självständigt bildande medelståndet; hon nedflyttades ej, som i de flesta andra länder, från de högre drifhusen. För hennes egna hof och den stora världen blef hon tvärtom länge främmande, och ej sällan bedömdes och förkastades hon af dem med franska fördomar, kanske just i anledning af det enkla och rent mänskliga, som de funno ohyfsadt eller hvardagliga Denna kristligt romantiska självbeskådning, om jag så må uttrycka mig, är visserligen ej sällan oförenlig med den grekiska sångmöns friare och gladare världsåsikt; ännu oftare med den franskas utflyttning ifrån själens och hjärtats »saliga öar» . . .

Den svåraste uppgift för den tyska konstnären är just att ut i verkligheten öfverflytta sitt inre lifs sväfvande synbilder: att genom dikt och rörliga gestalter uttala bela rikedomen af sina känslor, aningar och tankeskapelser. Men att fxån denna andevärld väl någon gång spöken framträda i stället för ljusets änglar, vill jag ingalunda förneka.

Svärmeriet är skuggsidan af det inre lif vä; den synes öfverallt »öde och tom, och mörker hvilar på dju-248

pet» — till dess det högre snillet, som bor ofvan molnen i otillgänglig klarhet, ropar: »varde ljus!» Så skiljes ljuset från mörkret, och vi skåde, huru den djupt odlingsbara jorden »bär gräs och örter, som frö hafva, hvart efter sin art, och träd som frukt bära, hvart efter sin art».

I konsten, som i lifvet, är den rikare naturen alltid längre och ihärdigare i strid med sig själf, än medelmåttans medgörligare råämnen, som utan särdeles mot-sträfvighet lättare sammansmälta till ett oanstölligl helt; ehuru just ddta, ur konstens högre synpunkt betraktadt, ej sällan saknar både halt och värdighet. Försoningen emellan alla själens och hjärtats kämpande krafter är snilläs ära; ej en lättvunnen seger vid den yttre formbildningens lekande vapenöfningar.

Väl svärmar kraften gärna vidt kring jord och haf, en bärsärk lik, som biter blek i sköldens rand, men trött och sansad vänder hon dock hem till slut.

Så Schiller och Göthe; i det närmaste Jean Paul; och äfven Thorild var hos oss på hemvägen, när hans bana afbröts.

En barnlek blott är fromhet ej förent med kraft; hon är, som solens strålar uppå Ägirs barn, en löslig bild med vågen stigen eller sänkt; förutan tro och hållning, ty hon har ej grund; —

Onekligen större delen af den gallo-akademiska vitterheten i alla länder.

Men kraft förutan fromhet tär ock bort sig själf, som svärdet närs i högen, hon är lifvets rus; men glömskans häger sväfvar öfver hornets brädd, och när den druckne vaknar, blygs han för sitt dåd.1

1 Citaten äro hämtade från sista sången i Fritiofs saga, Försoningen.249

Ack! att vi här suckande måste nämna lörd Byron! Ty Voltaire hör ej hit. Om honom vill jag snarare nyttja Tiecks uttryck, när jag en gång sökte att göra honom bekant med en af våra då lefvande Titaner;

Maria Röhl. Självporträtt, blyertsteckning. (Kgl. biblioteket).

förtjusande genom sitt lekande snille, krossande med sin obändiga kraft, hänförande genom många lysande dygder och en älskvärd godhjärtenhet, ända till svaghet, frånstötande åter genom det själfsvåldigaste gäckeri med det heligaste inom oss och ofvan skyn, en skämtande lönmördare af oskuld och tro266

som fröjdas att vi rysa, när jätten skrattar1.

Sådan, som ni beskrifver honom, svarade Tieck, måste ban ju vara ett slags dålig halfgud, ty en duktig djäfvul är han ännu på långt när icke.---

Ingen är väl mera öfvertygad än jag, att det ej är lärdomen, som i och för sig själf gör lyckl'g, när den blott användes såsom ett medel att bli berömd, välmående eller förnäm. Den gör det visserligen då ej mer än ett giftermål, som slutes i dylika afsikter. Men den rena kärleken till vetenskap och konst, till själens högre utbildning och känslornas däraf beroende sedliga stämning — denna beräknar ingen hemgift, lefver blott af sina egna njutningar, huru torftiga de ock må synas för andra, och kvarhåller under alla ödets ombyten hjärtats ungdom och menlöshet. Det mänskliga lifvets egentliga bestämmelse är ju att eftersträfva, ej att uppnå fullkomligheten.---

Tro mig, min bästa bror, konsten att lefva länge beror verkligen långt mindre af den yttre än af den inre människans bibehållande vid krafter och hälsa; mindre af läkaren än af själasörjaren — hvarmed jag här väl till en viss grad menar biskopen, men ingalunda prästen. Man kan ganska väl bli gammal, utan att känna sig utlefvad; ty så länge vi aldrig sakna ädla njutningar, snillets och hjärtats, står ju lifvets träd ännu i blomma, om också aftonens dagg redan faller på dess dignande blad.

Förlåt emellertid, om mitt bref slutligen synes taga en så allvarsam vändning. Det skönaste i lifvet, som i

1 Citatet, något omskrifvet, är ur Tegnérs »Jätten»,konsten, är ju alltid heligt allvar; och självfva vår sällhet, åtminstone på denna sidan om grafven, är ju ej ofta mer än en tröstande regnbåge, där glädjens mildare strålar försonligt genomskimra den sköna sorgens tårblandade dimmor. — — —

v. Br.252

XI.

Brinkman åter Tegnérs biskopsombud (1831). Brinkman om Georg Adlersparres indiskretioner. Agardhs inval i Sv. akademien. Tegnérs Tal. Brinkmans Tankebilder. Brinkmans förhållande till Beskow.

Sekretariatet i Sv. akademien.

Efter Brinkmans jättebref af den 14 maj 1830, med hvars studium Tegnér kunde sysselsätta sig en längre tid på lediga stunder — så menade Brinkman det också —, var korrespondensen mera matt under detta år; men den ersattes af ett besök som Tegnér gjorde i Stockholm (i september). Detta var dock helt kort och hade till närmaste ändamål att installera den yngste sonen såsom kadett på ett fartyg — den lilla dikten »Utöfver djup, som tvenne världar skilja, dig lede stjärnan och magnetens nål» hänsyftar på denna sonens resa.

Den följande tiden fick Brinkman åter tjänstgöra som ombud för sin vän på biskopsstolen. Det gällde en obehaglig affär, som Tegnér och Vexiö konsistorium hade med en gammal prost Bråkenhielm, hvilken utan att höras blifvit satt ur tjänstgöring. Saken blef ytterligare invecklad genom inblandningen af Bråkenhielms son, en af »oppositionstalarne» från 1829. Tegnér, som uppträdde alltför ifrigt och personligt i frågan och tog sig den mycket nära, begärde Brinkmans omdöme om saken, hvilket också med både grannlagenhet och uppriktighet lämnades.253

För öfrigt var Tegnér rätt illa sjuk under vintern; och när de fysiska plågorna upphörde, kvarstannade »en ovanlig förstämning i lynnet, en nedslagenhet och olust, som annars icke hört till mitt lynne», såsom det heter i brefvet till Brinkman den 16 mars 1831 (jfuppl. VI: 153). Hans befinnande förbättrades dock snart, och den 24 nov. 1831 skref han: »Min hälsa har i år varit tämligen jämn, och jag har också hela sommaren rest i stiftet.»

En händelse, som under detta år upprörde sinnena — ej minst Tegnérs — var den tryckfrihetsprocess, som genom hofkansleren (D. von Schulzenheim, för öfrigt Martina von Schwerins måg) anlagts mot den gamle revolutionshjälten Georg Adlersparre. Denne hade 1830 börjat att anonymt utgifva »Handlingar rörande Sveriges äldre, nyare och nyaste historia, utgifna af ett sällskap», hvaraf fjärde delen utkom 1831. Här hade han offentliggjort åtskilliga handlingar, som icke ännu borde tillhöra offentligheten, dels af diplomatisk natur, dels af privat. Bland de förra funnos några, som ställde kejsar Alexander af Ryssland i en skarp belysning af svenska statsmäns j'ttranden. Tegnér, som beundrade Adlersparre, fann det oförsvarligt att ställa denne »Themistokles» inför en kämnärsrätt. Här kan likheten inför lagen icke åberopas : »ty en sådan lag som svenska tryckfrihetens skomakarelag måtte väl icke gälla för andra än skomakare och deras vederlikar, tidningsskrifvare». Man förmodade ju också, att den ryske ministern Bodisco vore bakom anklagelsen, och detta gjorde saken än förhatligare (Tegnér till Brinkman 24 april, jfuppl. VI: 155, samt 24 juli, VI: 163 f.). Brinkman åter var upprörd öfver den indiskretion, hvartill Adlersparre gjort sig skyldig och hvar-254

igenom han gifvit det sämsta efterdöme. Inga brefhem-ligheter vore nu skyddade.

Stockholm den 24 maj 1831.

---Nu således från en rättegång till den andra:

från Bråkenhielms till Adlersparres, hvilken senare onekligen är långt mera anstötlig och förtretlig. Men här kan jag omöjligt förklara mig värt så alldeles olika sätt att se och bedöma A:s lättsinniga och själfsvåldiga obetänksamhet, om du verkligen läst de ifrågavarande Hand-Ungarna. Du vet, att jag ej är en ovän af A. Tvärtom, hvilka lansar har jag ej brutit för honom med själfva konungen, vid tillfälle af hans sista uppresning här i Stockholm! Jag har äfven under 2:ne års tid tiüräckligt bevisat, med hvilken fogUghet jag utöfvat hofkanslers-ämbetet, då jag under hela min ämbetsförvaltning1 aldrig indragit en enda tidning eller låtit åklaga någon enda skrift, äfven när kung och statsråd, då ömtåligare än nu, ej sällan äskade det. Jag underhandlade hellre muntligt eller skriftligt med de brottslige och bilade allt utan uppseende. Men icke dess mindre tillstår jag uppriktigt, att jag, såsom tryckfrihetens edsvurne vårdare, omöjligt hade kunnat lämna utan åtal så påtagUga brott däremot, som kungörandet af statsrådets och hemliga utskottets förhandlingar. Hvilken hederlig karl skulle vilja vara konungens rådgifvare, om Dagligt Allehanda ägde rättigheten att på krogar och näringsstäUen utprångla alla de hemliga öfverläggningar, som ett menedigt stadsråd skulle finna för godt att sälja. Detta är A:s brott emot lagen. Han var själf då en af konungens rådgifvare; han satt själf i hemliga utskottet och blott i

1 Se ofvan sid. 15.255

denna egenskap har han kunnat åtkomma ifrågavarande handhngar. Han har själf hulpit tillskapa denna lag och besvurit densamma. Du kallar tryckfrihetsförordningen en skomakarelag. Alltför gärna! Jag har aldrig varit dess loftalare; men om en skomakarelag förbjuder att sälja skor, som blifvit förfärdigade af stulet läder, så måste den dock lydas, så länge han ej återkallas, — i synnerhet af skomakare, och brott däremot måste beifras af den, som staten besoldar för att vaka däröfver. Hof-kanslern borde således åtala en i alla afseenden så betänklig och äfventyrlig skrift. Hans blotta stillatigande hade beröfvat regeringen all rättighet att någonsin vidare inskränka de skändligaste missbruk af tryckfriheten eller hvilka statsförtroenden som helst. Men det var ingalunda regeringens önskan att ställa din »Themistokles» personligen inför en kämnärsrätt. Vi voro alla öfvertygade — Ars både vänner och ovänner — att han med sin förläggare öfverenskommit, att denne skulle åtaga sig ansvaret, då ej kunnat bli fråga om annat än böter, hvilka hans exc. naturligtvis betalt. Men detta hade ej gjort pöbeluppseende nog; och sådant åsyftas förmodligen med hans personliga hitkomst. Du är illa underrättad, om du tror, att Bodisco uppträdt som angifvare. Ryska beskickningen har med föraktets förnäma tystnad behandlat hela saken. Icke dess mindre är det en blott tillfällighet, att A:s obetänksamhet ej ådragit grefve Wetterstedt och oss alla

betydligare ledsamheter. Kejsar Paul eller Napoleon på ryska tronen hade till en början genast förbjudit sina sändebud att någonsin underhandla med vår nuvarande statsminister. Så gjorde den sistnämnde, när furst Hardenberg blott ansågs vara mindre väl sinnad emot Frankrike, ehuru han hvarken i tal eller256

skrift yttrat så oförsvarliga tänkesätt emot Frankrike som Wetterstedt i A:s Handlingar emot Ryssland. Detta skedde under freden. Sedan kriget utbrutit, lät den fri-sinnige Napoleon genast ihjälskjuta en fattig bokhandlare, som blott förlagt en skrift, hvaruti författaren yttrat sig öfver kejsarens inkräktningslystnad — på samma sätt som hvarje ärlig tysk tänkte och talte därom eller, rättare, som världshistorien kommer att tala därom. Jag smickrar mig att ej vara någon svensk-ryss, för det jag finner obeskrifligt småaktigt och oförståndigt att med tryckarsvärtan i otid reta och trotsa en makt, den vi tyvärr ej äro starka nog att trotsa på slagfältet. Sådana firat- och pappershjältar, som för rikets heder och själfständighet uttömde sin sista bläckdroppa, voro äfven de som ändtligen upptände kriget 1741, där vi sen ifrån början till slut fingo stryk och nödgades att knäböjande tigga om en vanhedrande fred. — Den högstsaliga kejsaren var i mina ögon aldrig Alexander den store; han var rätt egentligen falsk som hafvets skum; men tyvärr dömde vi redlige svenske helt annorlunda, när han 1812 till vår förmån bar sig lika så ärelöst åt emot Danmark, som förut emot oss. Det är en lycka, att grefve A. då ej var statsråd, annars skulle vi väl i en del af Handlingarna underrättas om vår dåvarande förtrolighet med den ädla själf härskaren, när vi gemensamt beslöto att beröfva en fredlig granne ett helt konungarike, ehuru vi nyss besvurit en evig fred med Danmark och Alexander heligt förbundit sig att aldrig sluta någon fred, hvarigenom denna makt ej bibehölls vid alla sina besittningar. — Jag kan icke heller rätt inse hvad vår fosterlandsära vinner därpå, att alla de förtroliga bref nu tryckas, som bevittna våra småaktiga och misslyckade257

Wrangel.

17274

ränkdr för att uppvigla Norge emot sin rättmätiga öfverhet.

Enligt min åsikt är delta en större oklokhet än att anställa en vanlig rättegång, den lagen tydligen befaller, ehuru du, mig obegripligt, anser denna åtgärd som ett större statsfel än —»Enghiens mord*. »Att alla skola vara lika inför lagen» — kallar du en evig lögn! — Till en viss grad är måhända all lag i världen en lögn: ty fullkomligt kan den hvarken åtlydas eller handhafvas. Också ges det vissa bestraffningar, som i anseende till de brottsligas samhällsförhållanden skulle vara grymt olika. Ingen lagstiftning bör låta en fåUherre springa gatlopp i bredd med en trumslagare, om också den förre tillfälligtvis begått ett grofvare brott än den senare. Men jag inser ingalunda, hvarför en af rikets herrar ej, lika så väl som en skrifklådig djäkne, kan betala böter för ett tryckfrihetsbrott. I England skulle ingen prins af blodet kunna vägra sig att vid ett dylikt tillfälle inställa sig för domstolen. Men där hänges äfven en lörd och en teologie doktor, om brottet är repkräfvande.

»Men hvad säger Sverige, hvad säger Europa härom?» — Det senare är så sysselsatt med de franska, de belgiska, de polska, de italienska och de tyska kämnärs-rätterna, att det knappt torde ha tid att med uppmärksamhet följa den här anställda rättegången, om också en hel del af Handlingarna skulle fyllas med dess vältaliga och grundliga stridsskrifter. Sverige åter är visserligen ganska olika till lynne och tänkesätt, och våra medbröders omdöme beror kanske till större delen af de tidningar de läsa och hylla. Så må det väl också förhålla sig i Stockholm; men dock kan jag heligt försäkra, att jag inom de blandade kretsar, där jag lefver, aldrig259

hört någon röst, som ej ogillat A:s obetänksamhet. Jag nyttjar helst detta lindriga uttryck, ehuru det visst icke är det rätta; ty jag har gunås bevis i händerna, att Urvalet af hans meddelade Handlingar skett med öfverläggning och bestämda afsikter. Ingen af hans läsare har af ungefär blifvit sårad eller skonad. Och det är detta, som jag så uppriktigt beklagar. Ges det då i världen något heligare och ömtåligare än vänskap och förtroende? Hvilken kämnärsrätt kan ge upprättelse för en förolämpning emot dessa? Upphör ej hela lifvets sällhet, om vi i det förtroligaste umgänge skola beräkna hvarje uttryck, hvarje ord, på det de ej framdeles må kunna begagnas till ett lönnmord af vårt goda namn och rykte? . . .

Innan ännu något af grefve Wetterstedt blifvit tryckt, skref jag till A: »att den förre frågat mig, om hans exc.

äfven hade gömt hans bref» och att jag därpå svarat: »det han i alla fall ej äfventyrade något, ty jag kände A. tillräckligt för att vara öfvertygad, att han aldrig skulle kunna blottställa en sådan vän, helst i dess nuvarande ställning». Detta trodde jag uppriktigt; döm då om mina känslor, när jag till svar härpå fick emottaga 4:de delen af Handlingarna!

Och huru vill du då försvara denna småaktiga skadeglädje, hvarmed han låtit trycka de obetydligaste lappar, blott de här och där innehålla elakheter, som nödvändigt måste såra lefvande personer — med hvilka utgifvaren upphört att vara vän, eller dem han till äfventyrs längesedan hatat? Denna hätskhet, hvarmed han ännu i grafven förföljer Wirséns minne, när han i den nyaste delen låter aftrycka ett bref som intygar, att denne store statsman en gång haft den svagheten att be A. — som2Ö0

då var allsmäktig — att skaffa honom, den då obetydlige, nordstjärnan?

Till allt detta tror han sig äga full rättighet — »enligt tryckfrihetslagen». »Tillhöra ej dessa bref den som fdtt dem?» skref han mig ännu helt nyligen, »äro de ej min egendom?» — Men hvem har då nånsin fått ett förtroende, utan med uttryckligt eller förutsatt villkor att ej missbruka detsamma? Om du verkligen af mig fått ett par pistoler, förutsattes dock väl det villkor, att du därmed ej skulle mörda gifvaren?

Jag har i allmänhet ett stort förakt för allt beskydd af lagen, när frågan är om hedersbrott. Hvilken lump är icke den, som åtnöjer sig därmed att vara så oskyldig, att lagen ej kan komma åt honom? Hvem ville stjäla eller mörda, om det ock af ingen lag förbjöds? Det är sålunda ej Adlersparres lagbrott, som jag så lifligt beifrar; detta kan ju försonas med en liten del af den summa, som hans exc. vunnit på sina forna vänners bekostnad; men jag sörjer djupt däröfver, att den inre känslan kan vara så slö hos en man af så stor utvärtes förtjänst. Lagen må vara otydlig eller dum; den må kunna vrängas och böjas, som en vaxnäsa,

men redligt hjärta, Helge, och friskt tillika skref Odén fullt med runor, som aldrig svika!1

Redan det uttrycket »forna vänner» är ett sårande missljud i mina öron. Det låter som: »forna syskon»! Men äfven ett brödramord kan ju ej tillintetgöra det forna förtroendets eviga hederslagar. Om det vore tänkbart, att jag med dig eller Wetterstedt kunde komma i så fientliga förhållanden, att endast blod kunde släcka 1 Se Kung Bele och Torsten Vikingsson (Fritiofs saga, sång 2).2ÖI

vårt hat, skulle jag dock af hvarje gatpojke låta spotta mig i synen, om edra förtroliga, bref ej likafullt vore säkrare i mina händer än i edra egna. Så tänker äfven den ädelsinnade grefve W., som, långt ifrån att vilja hämnas genom kungörandet af A:s ofta nog äfventyrliga bref, tvärtom ämnar tillbjuda honom att lämna dem alla tillbaka, ifall författaren det önskade.

Äfven jag har, som du ser, ej utan värme och djupt allvar kunnat yttra mig, ej så väl öfver den tillstundande rättegången, som öfver det som gifvit anledning till en sådan styggelse. Hans exc. själf synes därvid vara vid ganska godt lynne, och förmodligen är han ej missnöjd med den stoj ande offentlighet, som saken torde få genom hans personliga närvaro. Också kan han vara säker att genast vid sitt högtidliga intåg få en lifvakt af alla våra upplysta tidningsskrifvare. Argus har redan gått i gevär för hans exc., och trumslagarne lära ej länge uteblifva. Om emellertid åklagaren bär sig förnuftigt åt och så fåordigt som möjligt håller sig till saken, synes mig hela rättegången kunna afslutas inom några minuter. »Har ers exc. utgifvit de ifrågavarande handlingarna?» Ja! — »Vill ers exc. så betala de böter, som lagen i thy fall utsatt?» — Alltför gärna! — »Nå, då är ingenting vidare att anmärka.» Sedermera framrusa alla våra dagbladsskrifvare för att emot lösen utbekomma handlingarna till tryckning och bli ganska snopna att få så litet för sina pengar.

Men att åklagaren skall bära sig klokt åt, är väl nog mycket begärdt. A. kommer att orda mycket, enligt hvad han själf låtit mig förstå, om upplysningens nytta, om historiens granskningsrätt, om förr och nu, om tidernas förändrade skick sedan 1810 m. m.2ö2

Allt detta skulle af mig, vore jag åklagare, helt höfligt besvaras såsom vältalighetsfoster, men från kämnärs-rätten hänvisas till Svenska akademien. (Här skulle jag äfven gärna invälja A. i grefve Flemings ställe, om man ej skulle uuna oss Agardh.) Men olyckligtvis torde vår hofkansler också vilja lysa med »snille och smak»; ty när

jag en gång bad honom att för allting välja fen förståndig åklagare, som endast hölle sig vid saken, svarade han: »Det kan nästan vara detsamma, ty jag kommer väl själf att skrifva det mesta» — och detta ipse synes mig litet betänkligt. När grefve A. för någon tid sedan skref mig med den lustigaste förbittring öfver hela saken, med bjärta färger afniålade sina motståndare och slutligen tecknade sig: »Gustafsviks eviga yngling», svarade jag honom: att ingenting kunde för mig vara angenämare än att få bref, hvilka ännu återspeglade all den ungdomliga munterhet, som jag saknade hos alla deför-gubbade ynglingar, öfver hvilka jag dagligen besvärar mig. »I,efve således Gustafsviks eviga yngling! Ty till denne var det sannolikt som den vise Salomon i förutspående hänryckning utropade: »Så gläd tig nu, tu yngling, i tinom ungdom, och låt tit hjerta vara gladt i tinom ungdom; gör hvad tino hjerta lyster, och tinom ögon behaga; men vet, att Gud skall för allt thetta hafva tig fram för domen». — I grundtexten så väl som i våra renläriga öfversättningar står här verkligen det ordet Gud; men vi andra skriftlärde veta dock, att i gamla testamentet äfven utmärkta människor hedras med denna benämning, såsom öfverheten och d ess högre ämbetsmän; således är väl möjligt, att den konungsliga siaren härmed egentligen menat — hofkanslern och kämnärsrätten.» — Därpå svarade A.: »Ert bibliska kärnspråk är efter263

vanligheten herrnhutiskt, kvickt och roligt. Det enda, som för mina ögon ej är alldeles klart, är likheten emellan Gud och nuvarande hof kanslern. Den förre har jag väl aldrig sett, men den senare någon gång, och kunde då aldrig öfvertyga mig, att han företrädesvis vore skapad efter Guds beläte».

Du ser, att jag i trots af de »äldre, nyare och nyaste Handlingarna» oafbrutet fortsatt min brefväxling med A. — men utan att för honom dölja mitt alldeles

motstridiga tänkesätt i hufvudsaken.---

v. Br.

Stockholm den 19 juli 1831.

---I allmänhet borde det väl nu snart vara

förbi med all förtrolig brefväxling, om den Adlersparrska koleran kommer att gripa omkring sig och döda all sedlig ärlighet vänner och bekanta emellan.

Hans exc. bar varit en vecka här. Vi sågo honom alla dar. Han var sig till lynne och kroppslig styrka alldeles lik; för öfrigt var ej ett förnuftigt ord att tala med honom om hufvudsaken. Han tror sig med sitt tryckta skvaller ha gjort fosterlandet den största tjänst — och så tycker äfven Aftonbladet och några af de pojkar, som höra till det på titelbladet omnämnda sällskap. Han försäkrar sig ännu äga förråd till 20 lika viktiga delar, och lofvar att låta trycka så länge han lefver och — allmänheten betalar bra. »Lucri bonus odor ex re qualibet».1 Olyckligtvis bar sig kätnnärs-Tätten platt och ohöfligt åt; annars hade knappt något uppseende blifvit väckt genom hela rättegången. För-

1 »Penningevinsten har en söt lukt, från hvilken källa den än kommer» (jfr Juvenalis 14: 204).264

gäfves sökte jag göra honom begripligt, att en af rikets herrar ej borde komma till hufvudstaden utan att åtminstone fråga huru konungen mådde efter en svår sjukdom, så mycket mer som Hans maj:t både emot grefve Wetterstedt och mig yttrat sig: »qu'il le recevrait avec plaisir». — Lika så litet kunde jag öfvertala honom att skicka ett kort till grefve W., som genast personligen ville besvara det »med gammal oförändrad vänskap». Jag undrar huru du skall tycka om hans förklaring till kämnärsrätten.---

v. Br.

Tegnér fann Adlersparres förklaring till kämnärsrätten tom och deklamatorisk och försvarade naturligtvis icke hans indiskretioner. Men sina sympatier för den gamle frihetsmannen släppte han icke. När Brinkman skickat honom i afskrift den skrifvelse, han riktade till Adlersparre med begäran, att denne måtte uppbränna eller återlämna hans bref, tyckte Tegnér att Adlersparre visade väl stor tolerans, som icke afbröt förbindelsen. Brinkman återfick verkligen brefven. — Adlersparre döm* des slutligen till böter. (Jfr om denna sak också Brinkmans bref till Järta: Ur Hans Järtas litterära brefväxling, utg. af E. Lewenhaupt, s. 77 f. och 105).

Brinkmans omdöme om Adlersparres »Handlingar» delades af många samtida, såsom man finner äfven af andra brefväxlingar. Ofta vidrörde han i sina bref detta ämne, som djupt upprört honom; och ännu 1839 återkom han därtill. I brefvet af den 2 april d. å. gör han nämligen på tal om den unge Adlersparres diktning följande inpass: »En olycka är egentligen, att den stora Adlersparren onekligen var den förste, som, i trots af265

/

alla tryckfrihetslagars stadgande, personligen blottställde både vänner och ovänner genom allmängörande af hemliga statshandlingar och förtroliga bref. Crusenstolpe sade: 'Det var en lycka för oss andra, att en excellens brutit isen'».

Den svensk-akademiska fråga, som under detta år särskildt sysselsatte de båda vännerna, var C. A. Agardhs inval. Denne var nu föremål för flera angrepp i pressen, äfven af Crusenstolpe i Fäderneslandet, hvilken tidning då ofta gick konungens ärenden; och Tegnér synes till och med ha fruktat att Carl Johan skulle vägra att stadfästa valet (Tegnér till Brinkman 24. 7,1831, jfuppl. VI: 162; jfr ock därstädes s. 157, 160 och VII: 289). Brinkman verkade ifrigt för Agardh, hvars »öfverlägsna och gedigna snille» han beundrade; han lät grefve Lagerbjelke tala med konungen, som också skulle påverkas af kronprinsen. I nyss anförda bref af den 19 juni kunde Brinkman meddela Tegnér, att Agardh valts med 11 röster; professor Kolmodin hade fått en röst (sannolikt af Järta) och baron G. Åkerhielm två (af Valerius samt — såsom Beskow trodde — af ärkebiskop Rosenstein). Konungen stadfäste valet.

Både Brinkman och Tegnér framträdde detta år på den litterära marknaden. Brinkmans tal öfver Tingsta-dius utkom nu i Sv. akademiens handlingar, och i tidskriften Svea lät han trycka sina reflekterande, epigrammatiska smådikter i distikonform under titeln »Tankebilder», delade i tre »böcker». De utgåfvos ock i »aftryck för vänner». Tegnér, hvilken redan förut tagit del af dessa »metriska filspån» —som Brinkman kallade266

dera —, meddelade denne följande år ytterligare sitt högeligen gillande omdöme däröfver (jfr brefvet af d. 3 inaj 1832, jfuppl. VI: 178). Själf utgaf Tegnér 1831 ett band »Tal vid särskilda tillfällen». Det var nu senast hans svåger Olof Myhrman, som yrkat på dessas utgifning; och det hela vore blott en »bokhandelsspekulation», yttrade Tegnér helt anspråkslöst.

Stockholm den 27 januari 1832.

Jag har glömt, min bästa bror, att tacka dig för dina Tal, som visst på din befallning blifvit mig tillsända af din svåger. De utkommo i ett lyckligt ögonblick, ty jag fick tillfälle att därmed göra flere julklappar. Ett par aftryck ha äfven af mig och grefvinan De Geer blifvit afsända till främmande länder. Jag har ånyo läst dem alla och med ökad tillfredsställelse, ty du må säga hvad du vill om din prosa, så är hon dock den rikaste och förnämaste vi äga. Hon är född furstinna i snillets värld; hon har således rättighet att själf välja sin dräkt, och hon bör ej vara klädd som måttlighetsföreningens tillgjorda tjänste-tärnor.

Jag har stor håg att en gång säga något om den sköna prosan — som sällan är för poetisk, blott hennes poesi ligger i tankarne", ej i blomstervridna uttryck. Våra konstdomare sätta hepne gärna på förknappning och synas ej tåla någon fullblodig skönhet. Heimdall berömmer hos Wallin i synnerhet och som något utmärkande, att han gärna hopsöker rimmande ord: förlossare och förkrossare m. m. Det kallar man gå litet djupare i granskning än Longinus! I Lagerbjelke åter igenkänner han — ej med oss andra: den nya franska prosans städade och artiga belefvenhet, utan — fader Cicero i267

hela dess kraft och värdighet! Jag är ej säker, att Heimdall läst ett helt tal af Cicero, men för I„agerbjel-kes oskuld går jag i borgen. — Men känner du väl någon skägglösare snöping inom vitterhetens jungfrubur än denne Heimdall? Jag frågade en gång Friherrinnan, om hon läst hans sista blad. Därpå svarade hon: Nej! män vän, jag har så nyligen haft frossan, att jag ej vågar mig på denna kalla mjölksoppan.1 — Men hvad säger du till vår vän Askelöf? Det är dock en karl, som kan både tänka och skämta och skrifva!2--—

v. Br.

Stockholm den 27 mars 1832.

Jag tror visserligen ej, att. mina vers äro mera värda än min prosa och således icke heller mera svar-lockande; det är således i detta afseende ganska oegennyttigt, att jag tillsänder dig närlagda aftryck af mina Tankebilder. Men när själfva titelbladet tillkännagifver, att de här blifvit samlade för vänner, så begriper åtminstone mitt hjärta ej, huru du skulle kunna glömmas. En del af dessa smådikter har du redan sett i handskrift, och med några däraf var du icke heller missnöjd. Få nu se, om de bägge sedermera tillkomna böcker äro åtminstone

1 De åsyftade omdömena om Wallin och Lagerbjelke förekomma i Heimdall (utg. af E. J. Rydqvist) 1831 s. 157 och 189. Recensionen af Tegnérs Tal genomgår tre nummer (47—49) af årgången. Strax förut, i n. 42, hade Brinkmans inträdestal i Sv. akademien recenserats och flera anmärkningar därvid framställts. — Man observere att Beskow stod redaktionen af Heimdall nära.

• J. C. Askelöf utgaf nu Svenska Minerva, en politisk tidning

i konservativ, men »frispråkande» riktning. Äfven Tegnér berömde

Askelöfs företag, ehuru han icke gillade alla hans åsikter; jfr brefvet d. 3 maj 1832, jfuppl. VI: 180.268

lika goda som den första. I alla fall får jag väl åtnöja mig med Martials:

Sunt bona, sunt quædam mediocria, sunt mala plura1.

Att de bättre stycken i den grekiska antologien varit mina förebilder, hvad själfva diktarten beträffar, vet du redan; men dock vill jag med ett par ord närmare utveckla hvad jag egentligen därmed åsyftat. Då lärodikten i allmänhet, i synnerhet genom den långsläpiga alexandriner blifvit tråkig och kommit i vanrykte, har jag alltid trott, att den blott genom förkortning och ett mindre utvattnadt diktspråk åter skulle kunna upphjälpas, äfvensom genom en mera lyrisk behandling, hvilket jag en gång i »Snillets värld» försökte. — Alla dessa försök stanna emellertid alltid på gränsen af den verkliga dikten, hvilkens högre adel aldrig erkänner dem för jämbördiga. Jag skall åtnöja mig, om du ej finner dem alldeles tomma, utan åtminstone i dem igenkänner en tänkare, som med uppmärksamhet genomvandrat snillets uppodlade områden, därvid ökat sina begrepp och måhända förvärfvat en viss öfning att ledigare utveckla dem på sångmöns modersmål. Men en sådan i mitt anletes svett förvärfvad egendom är dock blott en nödtorftig ersättning för bristen af medfödda rikedomar och förnäma faddergåfvor. Nog vet jag, hur det sanna snillet bör se ut, och just därföre kan ingen egenkärlekens synvilla låta mig se min egen bild uti det förras klara spegel.

---— Hvad jag, till en viss grad, må äga af

snille, tillhör företrädesvis människan, ej konstnärn. Det är hos mig mer emottagande och utbildande än kraftfullt

1 »Somliga äro goda, några medelmåttiga, flera dåliga». Mar-tialis epigr. I: 16.285

och själfskapande, en hjärtats uppföding, ej den bevingade inbillningens; det är med ett ord: af en kvinnlig natur, och just därföre måhända kommer jag så väl öfverens med mina läsarinnor, som hålla mig räkning för den lilla förvärfvade färdigheten att så tydligt kunna ren skrifva hvad de själfva med lifligare ingifvelse, men dock mindre klart, både känt och genomtänkt. Jag förmår ej själf skapa det inre lifvets själfständiga konstverk, men jag har lärt den lilla handtverksskickligheten att slipa glasögon för de närsynta.

Emellertid vill jag härigenom ingalunda alltför djupt nedsätta mig själf och de egendomliga egenskaper, som måhända göra mig lyckligare, än jag skulle vara det med en mera ensidig snilles-öfverlägsenhet. Jag räknar härtill i synnerhet min rent mänskliga uppfattning af lifvet, min uthärdande ungdomlighet i själen, min oegennyttiga känslostämning samt däraf beroende kvinnodyrkan och vänskapssvärmeri. Blott genom dessa egenskaper är jag snarare en lefvande dikt än en lifgifvande skald. — Se där, min bäste bror, en uppriktig trosbekännelse, med hvilken kanske själfva Heimdall skulle vara ganska belåten vid granskningen af mina Tankebilder. — Med särdeles flit har jag å nyo bearbetat versen, för att på en gång uppfylla den stränga metrikens fordringar och örats . .. Mitt försök skall tvinga läsaren att låta höra versen som sig bör, han må vilja

eller ej, blott han läser den som riktigt betonad svensk prosa.

Jag hade väl ännu allahanda att säga; men det är en allmän regel för skådespelet, att monologer ej böra vara alltför långa, och den gäller väl också för bref-skrifveriet. ——-

v. Br.270

Brinkmans förhållande till Bernhard von Beskow, som under 1820-talets första år varit helt vänskapligt, blef så småningom kyligare. Vi hafva sett, huru han ogillade Beskows hof tjänst och huru .han fann honom i diktningen för litet allvarlig och för hastigt nöjd med ett lättköpt beröm. Det tycktes också — att döma af bref från Martina von Schwerin till Tegnér — som om Beskow stått hindrande i vägen för Brinkmans inval i Sv. akademien. Men Tegnér skref till Brinkman (d. 23 april 1826, jfuppl. VI: 33): »Beskow är dig af hjärtat tillgifven, och därför förlåter jag honom att hans talang just icke är så stor och att han har litet fåfänga, som är vanlig hos de flesta författare. Men dig kan jag försäkra, att han aldrig ämnat kompetera i afseende på akademien.» Brinkman och Beskow invaldes, såsom ofvan berättats, däri samma dag (1828). Förhållandena blefvo emellertid icke bättre därefter. Då Tegnér i sitt bref till Beskow den 8 april 1830 dryftar frågan om utsikterna för en ny tidskrift, betonar han, att Järta och Brinkman också borde anmodas vara medarbetare, samt tillägger: »Mot den senare vet jag att du har prevention, men han har mycket, som kunde vara brukbart för ditt ändamål. Blott ett utdrag af de tusentals bref, han skrifvit, skulle fylla många häften med rätt intressanta uppsatser. Lägg härtill, att personer som han och Järta, i fall de ej anmodas att deltaga i företaget, nödvändigt måste bli dess fiender» (jfuppl. VI: 136). — Tidskriftsföretaget kom nu icke till stånd. Beskow trädde i stället i förbindelse med Rydqvists Heimdall, hvilken tidskrift ju icke fann nåd för Brinkmans ögon.

När Beskow 1829 utgifvit sina Vitterhetsförsök (af 1818) i cn ny, tillökad upplaga, blef denna diktsamling271

i Heimdall för 1830 n. 5—7 föremål för en särdeles berömmande recension, undertecknad —z—, ett lätt igenkännligt märke för Franzén. Detta »nästan Pindariska loftal» väckte Brinkmans harm, i synnerhet då »äreminnet» i Heimdall genast »återbetaltes genom en mot-bugning», nämligen en anmälan af Franzéns »Mötet vid Alvastra» (Heimdall n. 8, 9 och 11 s. å.). I det långa brefvet till Tegnér af d. 14 maj 1830 framhåller Brinkman detta förhållande och ingår äfven i en kritik af den Beskowska diktsamlingen. Däri behagade honom mest några af de äldre styckena (t. ex. Karl XII och Kämpens graf), ehuru flera bort utelämnas. Åtskilliga af Beskows senare tillfällighetsverser lämnade Brinkman också i deras värde; det torde »väl hända Beskows sångmö som de andra hoffröknarna, att hon under den täta uppvaktningen bleknar och magrar». I detalj kritiserar Brinkman skarpt »Lysmasken» såsom »både löjlig och känslokrystad», och han kan alls icke förstå, att såväl Franzén som en recensent i den liberala Argus just framhållit denna dikt bland Brinkmans bästa. Och så belyser han med slående exempel Beskows »vanartiga böjelse för snatteri» i diktandet. I ett litet stycke »Vid grefve Brahes graf» påvisar han icke mindre än tre alldeles påtagliga lån från — Tegnér själf. Och om den nu förändrade och tillökade diktcykeln »Laura» gör han den anmärkningen, att den icke är hvad den utger sig att vara — uttryck af »skaldens egna kärleksförhållanden till sin Laura» — utan en låt vara »välluktande blomsterkvast ur flere kärlekens trädgårdar och drifhus». In-gifvelsen utgår icke från skaldens Laura, »utan från alla de skönheter som redan, allvarsamt eller lekande, blifvit besjungne af andra länders skalder». Alltför många efter-272

bildningar finnas i denna cykel — äfven flere, »som låtsa vara urskrifter». En dam hade nyligen skrifvit till Brinkman: »Jag är visst icke diktlärd, men Beskow ger mig alltid den känslan att jag redan förut läst något dylikt». — Annars ville Brinkman visst icke fördöma alla »lån» från andra diktare; men det vore en skillnad mellan stöld .och segerbyte. • »Det ges efterhärm-ningar af en så rådig djärfhet, att de blott böra betraktas som ridderliga', brottningsförsök mellan jämbördiga snillen, lika hedrande för bägge. Så din »Flod» i bredd med »Mahomets Gesang» af Göthe». — Beskows »snille» har dock frambragt dikter, som visa »att det ej är fattigt och medellöst nog för att till sitt lifs uppehälle behöfva stjäla .. . Hvad jag hufvudsakligen i hans nyare stycken saknar, är. en allvarligare och högre lyftning. Må du emellertid ej tro, att jag misskänner hans sköna skaldeanlag, håns lediga språk och hans öfvade konstfärdighet. . Ingen här. tidigare . och uppriktigare än jag gjort honom

uppmärksam därför.»

På Sv. akademiens högtidsdag den 20 dec. 1832 uppläste Beskow en afhandling kallad »En blick på vitterhetens närvarande tillstånd i Europa», hvilken sedan trycktes i tidskriften Skandia 1833 h. 1. Denna »anspråksfulla vitterhetslära» kunde Brinkman ingalunda gilla, och i bref till Tegnér af den 14 maj 1833 säger han sig hafva lust att i Skandia låta införa »en kria, som i alla fall skulle ådagalägga litet mera kännedom af författare, saker och människor»; det funnes nämligen nästan icke ett ord sant i hvad Beskow yttrat om den antika och den främmande vitterheteu.

Beskow — nu hofmarskalk och teaterchef — får också i detta bref en släng för sin anonyma smädeskrift273

mot Anders Lindeberg, »Flugsmällan»; då Lindeberg väckte åtal, inställde sig en — teatersufflör såsom ansvarig för skriften.

Hans Järta. Efter litografi.

Beskows »Blick» var tydligen ett specimen för sekretariatet i Sv. akademien. Beskow visste måhända, att just Tegnér bland fordringarna på en sekreterare därstädes framhållit, att denne borde årligen redogöra för den utländska vitterheten (jfr hans bref 24. II, 1831 till Brink-

E. Wrangel.274

man, jfuppl. VI: 167 f.). Denna speciminering var sannolikt föranledd af Franzén, hvilken i slutet af år 1831 blifvit utnämnd till biskop i Hernösand och 1834 skulle tillträda denna plats och flytta från Stockholm.

Den, som Tegnér länge tänkt på som lämplig sekreterare i Sv. akademien, var ingen mindre än — Brinkman. Redan innan denne var medlem däraf, yttrade han i bref till Martina von Schwerin (den 26 juli 1823), på tal om att invalet tycktes stöta på större svårigheter än han föreställt sig, följande: »För honom är detta naturligtvis likgiltigt, men för akademien borde det ej vara det: ty just en sådan man som B. till sekreterare är det som akademien saknar, i fall någon' förnuftig organisation af hela inrättningen skulle kunna påtänkas» (jfuppl. V: 314). Sedan hade Tegnér upprepat denna sin åsikt och önskan; och ännu 1831, när man började tala om Franzéns förflyttning, ville han arbeta för Brinkman, som ju var särskildt lämpad för akademiens ord-boks- och grammatikarbete och äfven var väl bevandrad i litteraturen, också den utländska (jfr brefvet till Brinkman af d. 24.11,1831, jfuppl. VI: 167 f.). Tegnér ansåg, att Brinkman hade större förtjänster i litterärt afseende än Hans Järta, hvars namn nu började nämnas. Brinkman skyndade emellertid att meddela honom (i ett omkring d. i dec. afsändt bref), att han icke ville komma ifråga »så framt platsen därigenom kunde falla i så goda händer som H. Järtas». Järta (som nu bodde i Uppsala) hade tydligen då icke visat sig obenägen att åtaga sig värfvet, och med Geijer korresponderade Brinkman därom. Han rådgjorde ock om saken med de i Stockholm boende akadeinisterna, och alla, med hvilka han talat, lofvade sitt understöd. Wallin och Lagerbjelke275

hade yttrat att de tänkt, liksom Tegnér, rösta på Brinkman. Annars trodde denne, att man allvarsammare tänkt på Enberg eller Valerius. Den sistnämnde hade ämnat rösta på Beskow. Komme verkligen Järta till Stockholm, skulle han nog kunna göra nytta; »de blå» i akademien borde också glädja sig däråt: »statsråden torde finna sig ganska belåtne därmed, att äfven .utom vitterheten få en sådan man, som kan handleda dem vid många andra beniga frågor» (Brinkman till Tegnér d. 6 dec. 1831).

Emellertid har väl Järta slutligen gjort motstånd, och saken förföll. Alltmera bragtes Beskows namn i förgrunden; och när valet stod den 2 juni 1834, fick han 10 röster, under det Valerius fick 4, Wallin, Brinkman och Enberg hvardera 1 (se G. Ljunggren, Svenska akademiens historia II: 61). Med valets utgång var Brinkman i början föga nöjd; i ett bref till Tegnér af den 3 juni T834 utgjuter han sig däröfver med en viss skärpa, och han insinuerar, att Franzén »hoptiggt» de röster Beskow fick. — Bland dessa röster var einellertid också Tegnérs.

Senare erkände äfven Brinkman Beskows sekreterare-förtjänster. Ännu några år var dock förhållandet dem emellan rätt kyligt, och Brinkman misstänkte, som vi skola se, att Beskow ville uttränga honom ur Tegnérs vänskap.2 j6

XII.

Tegnér och Brinkman 1835—1834. Brinkman om Schleiermacher; om Leopold och neofosforismen. Betraktelser i anledning af Schleier-machers död. Tegnér i Stockholm 1834. Lings inval i Sv. akademien. Tegnérs dysterhet. Uppehåll i brefväxlingen 1835—1836.

Under år 1833 och följande år är brefväxlingen mellan Tegnér och Brinkman mindre liflig, till stor del beroende på bådas ohälsa, men äfven måhända på förhållandet till Beskow.

Brinkman, som numera aldrig företog längre resor, uttryckte dock flere gånger sin önskan att få hälsa på Tegnér i Vexiö; på hösten 1832 synes en sådan resa varit planerad (jfr Tegnérs bref till O. Myhrman, jfuppl. VI: 186, och VII: 293), men den har då måst inställas på grund af Brinkmans sjukdom. På våren 1831 hade han lidit af »flunsan», och den 18 jan. 1833 skref han, att han de sista sex månaderna varit sjuk och icke förmått sköta någon korrespondens, utom de »små lappar» han ibland sändt till Friherrinnan. Ännu i maj klagade han öfver gikt och nervsvaghet, men arbetshåg och läslust hade han, och nu voro ögonen i ganska godt stånd — den hotande blindheten hade således lyckligtvis icke infunnit sig. Tegnér, som förnummit flera oroande rykten om hans sjukdom, gladde sig öfver att åter höra ifrån honom och hoppades det bästa för hans hälsa (jfr det vänliga brefvet af d. 31 jan. 1833, jfuppl. VI: 201 ff.).277

Själf hade Tegnér icke varit frisk. År 1832 klagade han öfver gallsten, och i nyss nämnda bref 1833 skref han, att han måste iakttaga sträng diet och ytterlig varsamhet. »Hvad dock icke härigenom kan förekommas är ett ständigt afmagrande och en nedslagenhet i sinnet, stundom väl också en bitterhet, som förut varit mig okänd[!], men som lär tillhöra sjukdomens natur. På hälsa och glädje hoppas jag icke längre...» Han var ordinerad en badresa till Karlsbad och begaf sig verkligen åstad i slutet af maj 1833. I sitt bref af d. 14 maj tog Brinkman afsked af honom.

Under sin resa i Tyskland var Tegnér föremål för mycken uppmärksamhet, hvarom han berättar i brefven till hustrun och till Beskow (jfuppl. VI: 207—219; ett par episoder under denna resa ha relaterats af C. M. Fürst i »Ett Tegnérsminne», Finn utgifven af Lukasgillet i Lund 1903).

I augusti återvände skalden till Sverige och besökte då bl. a. Martina v. Schwerin på Sireköpinge. Men under hösten klagade han ofta öfver sin sjuklighet, och när fränderna i Stockholm berättat om hans »fullkomligt återställda hälsa och lynne» — Brinkman hade hört, att han vore »friskare, muntrare än vanligt och i alla afseenden nöjd och lugn» (bref d. 3. 2,1834) —• betecknade han det som »glädjefulla fabler». På hösten hade han, kort efter återkomsten, haft ett nytt anfall af sin »gamla sjukdom». Han hade nu — skref han i febr. 1834 — icke kroppsligen varit lidande under de sista månaderna, men »förstämdhet och nedslagenhet» tryckte honom alltjämt och togo sig starka uttryck; däri låg också ett af skälen till hans tystlåtenhet i bref-skrifning.

En dyster period hade åter börjat för Tegnér, och liksom tio år förut stod hans kroppsliga ohälsa i förbindelse med en stark rubbning i hans känslolif. Då ägde han kraft278

»

att kämpa emot och öfvervinna »svartalfens » anfall; nu begynte en strid, som varade många år och slutligen bröt den starke. Många faktorer voro härtill medverkande. —

Under sommaren 1833 hade Brinkman glädjen att ofta sammanträffa med Martina von Schwerin, som i anledning af ett förestående barndop hos hennes dotter Ebba, gift med hofkansleren D. von Schulzenheim, vistades i Stockholm ett par månader.

På hösten gjorde Schleiermacher sin bekanta resa i Sverige, där sammanträffandet med den gamle skolkamraten och värmen Brinkman var ett af de förnämsta målen.

Under vintern 1833—1834 var Brinkmans »seralj» tillökad med grefvinnan Hans Wachtmeister samt fröken Mina Morman — »Vestalen», med hvilken han nu ändtligen fick personligen göra bekantskap. Hos dem tillbragte han, skref han den 3 dec. 1833, nästan alla aftnar, och han prisar sin lycka att hafva sällskap och tröst af

dessa »Wingolfska asynior» (ett uttryck från Klopstock). Alltjämt var han emellertid sjuklig och klagade öfver nervskakningar och sömnlösa nätter (ännu i febr. 1834).

Den 3 december 1833 skrifver Brinkman:

— Bägge1 sökte visserligen att bringa mig till förtviflan genom trogna meddelanden af .alla de nidvisor din kvickhet utstött emot »mina tyskar, deras föraktliga furstar, deras fula kvinnor och hela folkstammens slafsinne» m. m. Men allt detta lämnade mig ganska lugn, ty det var ingenting annat, än hvad jag förväntat. Våra svenska resande äro i allmänhet självständiga nog att föra sina iakttagelser öfver främmande länder i kappsäcken med sig, innan de afresa, och att väl bevarade återföra dem till hemmet; och lycklig

1 Friherinnan von Schwerin och hennes »snillefagra» dotter.279

nog vore jag, om jag i ungdomen kunnat göra på samma sätt! Jag hade då också kunnat komma till den äkta göthiska öfvertygelsen: »att allestädes är det — dåligt och hemma bäst». — Också påminte jag genast Friherrinnan hvad jag redan före din afresa svarat, »när hon i synnerhet hoppades, att denna utvandring skulle afslipa många af dina fördomar emot Tyskland». »Tvärtom! mente jag: ty Karlsbadsvattnet har en förstenande kraft, och hvarför skulle fördomar göra ett undantag från de öfriga naturämnen?» Också ser jag ingen grund, hvarför du ej skulle äga samma rättighet att förlöjliga Fredriks, Göthes, Schillers och Kants tyskar, som jag att vämjas vid nutidens fransoser, Egalités lyckliga arfvinge med inberäknad'. öfver hela denna »Lycksalighetens ö» vid den grumliga, blekgula Seineströmmen har Trolle-Wachtmeister skrifvit mig utförliga och njutningsrika bref2. — Hvad emellertid mer än allt annat lugnat mina betänkligheter i anseende till mitt fordna Godheim, var Schleiermachers härvaro". Det fägnar mig, att du åtminstone som hastigast gjort hans bekantskap. För mig är han visserligen mer än för någon annan, ty du skall veta, att vår förtrolighet är några och 40 år gammal! Vi voro skolpojkar tillsammans, arbetade oss då först in i det allra djupaste religionssvärmeri och sedan på 2:ne högskolor så kraftigt utur detta Niflheim, att vi snart såsom försvarliga fritänkare åter råkades i Berlin, där vi, med kortare eller längre afbrott, sammanlefde ' ungefär i xo år och gemensamt fortsatte våra forskningar och vittra konstöfningar. Han hade väl alltid tagit sig den friheten att i snille och kunskaper förhålla sig till mig som

1 Konung Ludvig Filip.

* Jfr Trolle-Wachtmeisters Anteckningar och minnen- II: 200.

8 Om Schleiermachers förhållande till Brinkman se ofvan s. 4 f.a8o

— jätten till dvärgen; men icke dess mindre hade vi bägge så motsvarande, ej motstridiga egenskaper, att han ännu bekände, att han aldrig återfunnit någon förståndsvän, med hvilken han så gemensamt kunnat tänka och med så hastiga förkortningar kunnat frispråka öfver allt inom och utom människan. Därföre kunde vi nu också, efter en skilsmässa af 27 år, så ledigt och djupt gripande fortsätta våra samtal, som hade de blott under några veckors tid blifvit afbrutna. Också kunde vi ej finna hvarann i det allra minsta förändrade, emedan en värld i uppror lämnat oss fridlysta på de »Saligas öar», dit vi redan i ungdomen flyktat [med] våra skatter af vishet och rent mänskliga lefnadsåsikter. Vi logo nu som förr öfver gudalärans och stats- och förnufts-klyftighetens föråldrade eller dag från dag nyfärgade ämbetsdräkter och förvänta ej återställandet af Guds rike på jorden genom nutidens babyloniska tornbyggare. — Lyckligtvis behöfde jag nu ej vara så förlägen öfver vår förtrolighet som 1806, då Schleiermacher, vid en ny upplaga af sina »Reden tiber die Religion», offentligen tillägnade mig en bok, som de rättrogne då ännu ansågo för spinozistik och gudförnekande. Ty däruti blottställde han mig, som du någon gång hos våra gemensamma fruar, när du försäkrade dem, »att vi tänkte alldeles lika öfver vissa kinkiga ämnen». Han förklarade nämligen, »att denna boken i sitt nuvarande skick i det närmaste innefattade behållningen af våra gemensamma forskningar och religionsåsikter». Och detta medan jag vistades i Gustaf Adolfs högkvarter och ägde till själasörjare den allt förkättrande fältprosten Linderholm.

— Jag reste med Schleiermacher till Uppsala, och du torde, likasom jag, något förundra dig öfver den utmärkta förtjusning, med hvilken han där emottogs och firades. Jag förmodar det gällde mer hans öfverlägsna snille och lärdom297

än hans med våra därvarande vänner öfverensstämmande renlärighet. Samtlige professorer gåfvo honom en högtidsmåltid på Gillet, förhöjd af samtlige studenters högljudda sånger och hurras, hvilka han, nedstigande på gatan, naturligtvis besvarade med ett lämpligt tal. — Jag roade mig så väl i Uppsala, att jag ännu efter Schleiermachers bortresa kvarstannade i nära 14 dar, emedan alla mina vänner lyckligtvis denna gång funnos i staden och voro vid trefligt och muntert lynne. Föröfrigt hade Schleiermacher ej blott föryngrat mig, utan, hvad sällsyntare är, gjort mig för en tid alldeles frisk och nästan åter lärd; åtminstone tycktes några af därvarande ordförare icke ens ha förväntat så pass goda kunskaper af en föråldrad beskickningsskrifvare. Ibland annat skänkte mig Tranér flere af sina latinska dikter, däribland öfversättningen af dina Nattvardsbarn. De berömdes allmänt, som de förtjäna, men när man tillade: »att detta numera vore en nästan förlorad konst, att man i detta afseende snart bortglömde hvad man af latinsk verskonst tilläfventyrs vetat i ungdomen», upprördes hela min herrnhutiska högfärd öf-

Es. Tegnér. Liten medaljong af Byström (bronseradt järn).282

ver vår därvarande goda skolundervisning, och jag påstod djärft, »att man sällan glömmer hvad man grundligen och riktigt vetat. Så hade jag åtminstone på 36 år ej skrifvit någon latinsk vers, men tilltrodde mig dock att åtminstone till språk och stafvelsemått ännu göra dem riktiga». Man syntes tvifla därpå, och jag emottog utmaningen, som du af närlagda profbit täcktes inhämta1. Jag vet alltför väl, att du, likasom jag, lägger föga värde på dylikt konst-makeri, som sällan föder ett konstverk, men som jag från Uppsala fått flera »approbatur cum laude» häröfver, så har jag tillika velat försöka, om jag af min egentliga poetiska biktfar torde kunna tillsnugga mig ett litet »facillime ad-mittitur», som i alla fall skulle vara mera smickrande än de akademiska betygen.

I trots af min uppriktiga vänskap för Atterbom, har jag dock nu nyligen blifvit rätt ledsen öfver hans vidlyftiga' stridskrift emot Leopold i Litteratur-tidningen2. Icke allenast var den onödig i anseende till de poetiska skrifterna, sedan desamma redan genomgått en dylik skärseld i den gamla tidningen, men tillika ovänlig efter en sådan förso-

1 »Elegia ad Tranerum». Tegnér gaf i brefvet den 13 febr. 1834 (jfuppl VI: 237 ff.) sitt omdöme därom: denna latinska dikt var ett verkligt poem, och Brinkmans förmåga att behandla det latinska språket i vers måste väcka beundran; han försäkrade »att, sedan Lundblad dog, numera ingen svensk man lefver, som kunde skrifva ett sådant stycke.» »Ad Tranerum», indelad i tre Elegier, är intagen i Brinkmans Vitterhetsförsök I: 171 ff.

' Atterbom, som i Litteratur-tidningen 1815—16 häftigt angripit Leopold, lät 1833 i Svenska Litteraturföreningens tidning införa en mycket lång, pietetslös granskning af Leopolds 1831 utgifna Samlade Skrifter. — Om den försoning mellan Leopold' och Atterbom, som Brinkman 1826 lyckats åstadkomma, se ofvan s. 190, (Brinkmans bref af den 15 aug. s. å.) samt Handlingar ur v. Brink-manska archivet I: 337 ff.z83

ning, som ägt rum mellan Atterbom och Leopold. Helt säkert hade den senare, om han öfverlefvat sin forne motståndare, ej på dess mullhög utkastat den redan utslitna stridshandsken. Onekligen är mycket sant i Atterboms häcklande omdöme, men hvem af oss vet och förbiser ej gärna dessa tillfälliga svagheter hos en i alla fall aktningsvärd och öfverlägsen författare? Och att göra pöbeln af våra läsare uppmärksam på dylika ofullkomligheter, är åtminstone småaktigt. Men Atterboms granskning är icke ens redlig, ty den utsöker med förkärlek det mindre berömvärda, vårdslösheter, som betyda ingenting, som lika så ofta finnas hos Kellgren, ja hos själfva Göthe, och han ställer med afsikt Leopolds egendomliga snille i en tvetydig skugga. Och detta egenkära försvar af den ännu omogna fosforismen! Dessa den misskända Hammarskölds förtjänster! — Allt detta förargar mig så mycket mer, som jag, mer än någon annan, arbetat på försoningen emellan alla våra snillen och vitterhetsälskare — de äro minsann ej för många! — jag, som redan med nöje förutsåg den dag, då jag i akademien helt fredligt skulle få sitta emellan dig och Atterbom, ty hvem kan förneka den senare sin rang och sin bördsrätt? Nu åter kan du knappt föreställa dig den bitterhet, som dessa tidningsblad ånyo uppväckt, äfven hos de billigaste af våra medbröder som Wallin och Franzén. Tänk då huru Enberg och Wallmark härvid känna och yttra sig! — Atterbom håller nu på med den filosofiska delen af Leopolds arbeten, och det blir naturligtvis ännu

obilligare. Det hör till denna skolans arfsynd att förkasta hela gamla testamentet af vår vitterhet och börja det nya med första häftet af Phosphoros. Var det då en så stor förtjänst, att dessa omyndiga genast döptes till tyskar och följaktligen kunna den Schellingska284

katekesen bättre utantill än alla de kyrkofäder, som tänkt och skrifvit långt före 1809? Äfven jag tror, att Leopold hellre bort inskränka sig till Addisons, La Bruyères, Garves och dylika författares rent mänskliga och medgörligare samhällsvishet. Men icke dess mindre ingifva mig Leopolds senare forskningar den största aktning för hans rena allvar och visst ingen missaktning för hans snille. Framställningssättet måste Atterbom själf berömma. Hvartill då denna fåfängan att göra sin vishet gällande genom nedsättning af Leopolds förtjänster? Allt detta gräl kunde långt kortare uttryckas genom ett par, föga förändrade rader i Dumbom:

Om uti mörk filosofi han ej som Atterbom briljerat, bör han ursäktas däruti, ty spelet var ej inventeradt.

Emellertid sörjer jag mindre öfver uppsaliensernas otidigheter emot Leopold än däröfver, att du förmodligen ej finner tid eller håg till det äreminne du lofvat honom i Vitterhetsakademien1. Han förtjänte likvisst mer än kanske någon annan af våra stora döde att oväldigt bedömas och i sin vördnadsbjudande gestalt framställas för eftervärlden. Han var sitt tidehvarfs man i vår vitterhet, han var en dygdig konstnär och gjorde, som du en' gång sade om dig själf, »sina vers på fullt allvar». För att hos honom berömma mycket behöfver man ej smickra, han tål den redligaste granskning, och om också allt det förkastas, hvilket lika så mycket vittnar om tidens brister, som om hans egna, lämnar han dock ett rikt arf åt eftervärlden, som säkert ej kommer att betrakta honom, och hvad han

1 Detta äreminne kom icke heller till utförande.285

verkat, genom nu rådande synvillor. Vore blott frågan om en odödlig lagerkrans kring hans minne, så har denna redan af dig blifvit flätad, skönare och heligare än någon, hvarmed hans jämlikar kunna skryta. Men en sådan bevittnar mera ditt snille och ditt ädla, alltid afundsfria tänkesätt än hans. Jag önskade i kraftfull prosa en klar uppfattning och en fördomsfri framställning så väl af hans snilles inre malm som af de konstverk, hvilka däraf blifvit tillskapade. Äfven hans personlighet såsom människa hade större värde än det nu medgifves af »the små piltar, som en lång tid begabbade honom och sade till honom: Tu skallote köm upp!» och väl må man förlåta, om han »tå någon gång vände sig om och bannade them» — i snillets namn, ja, om han ej ogärna säg, »att ther kom en björn utu skogenom och ref ihjäl — åtminstone den mest okyn-nige af thessa». — Men få veta och tro, att han icke dess mindre var medgörligare och försonligare än hans motståndare, så snart de upphörde att blott såra och förolämpa; och detta gäller ej blott om personer, utan äfven om grundsatser, meningar och vitterhetsåsikter. Jag har känt Leopold kanske bättre än någon ann, just därföre att intet slags medtäflan kunnat äga rum oss emellan. Jag vore ett missfoster af otacksamhet, om jag någonsin kunde glömma, att han, det öfverlägsna snillet, den vidtfräjdade mannen, i mig redan omfattade ynglingen ej blott med vänskap, utan med aktning och förtroende. Och huru skulle jag ej rörd och ömsint påminna mig, hvad han ännu få dagar före sin död sade mig vid ett enskildt samtal: »Det är dock skönt, att vår vänskap nu räckt några och 30 år, utan att -nånsin ha blifvit rubbad af ett enda ögonblicks missförstånd.» — Men också af ett annat skäl kunde jag, måhända nogare än mången annan, uppfatta hans dygder och286

hans fel. Vi vore nämligen bägge i många afseenden högst olika, och just därföre skulle hans egendomliga egenskaper skarpare framspringa för min uppmärksamma forskning. Jag kunde ej undgå att inom hans inre lif upptäcka flere sträckor af torr och stenbunden mark, som af naturen ej syntes danade för någon uppodling. Självfva hans snille och sedlighet hade byggt och bosatt sig på förståndets ljusa höjder, där luften väl var klar och skön, men mindre varm, an vi andra slättboar njuta den i känslans och inbillningens lugna dälder. Detta inverkade också mindre fördelaktigt på skalden, ty hans både förnäma och rika sångmö saknade icke dess mindre nästan alltid ingifvelsens heliga aningar och hjärtlighetens intagande förtrolighet. Han var ej ett af dessa naturdiktens förstfödde skötebarn, ingen Göthe, Shakespeare eller Tegnér, men däremot en samvetsgrann och ädel konstsångare, i form och språkbehandling en värdig medtäflare af Pope, fransoserna och hvarföre ej af själfva Virgil, som dock onekligen också hör till samma snilleklass. Han kommer alltid att bli ett mönster för

konst-närn, om ock ej en urbild för den själf skapande skalden. — Hans umgänge var lärorikt genom hans lediga framställningssätt och hans välordnade kunskapsförråd, ehuru han visserligen hörde till de personer, hvilkas upplysning till större delen beror af deras lärdom; han var ingen siare, ingen af dessa »salige, som icke se och dock tro», — han ville tvärtom »veta på hvem han trodde» och ansåg ej sällan snillets uppenbarelser i dikt eller visdom för sväfvande spöken, när de ej voro tillräckligt handgripliga. Därifrån i synnerhet i yngre åren hans förkärlek för den nyare franska skolans själfmyndige halftänkare... Är det. ej märkvärdigt, att det var Leopold, som ännu vid början af detta århundradet åt Wallmark föreslog Handen såsom287

ett »både poetiskt och filosofiskt ämne för en lärodikt! emedan Helvetius (hin plattef) så snillrikt bevisat, att handen och dess lediga begagnande utgjorde hela skillnaden emellan den mänskliga och den djuriska naturen! att följaktligen en åkarehäst, utrustad med händer i stället för hofvar, kunnat i fyrsprång skrifva sin Henriade, lika väl som Voltaire!» — Att denna senare så länge var Leopolds hjälte, förklaras lätt af dèras verkliga syskonkvickhet, ty äfven Leopold har uti sina lätta lekande skämtdikter väl ännu af ingen hos oss blifvit öfverträffad, ehuru den i skefva omdömen oöfverträffliga Hammarsköld alldeles frånkänt honom denna egenskap! Honom, likasom Voltaire, gjorde den snabba kvickheten ofta skarpsinnig, äfven i bedömande af människor eller konstverk, men hos bagge hade kvickheten ej sanningstyngd nog för att göra dem djupsinnige. Den inträngde ej till tankarnes och känslornas gemensamma medelpunkt, den upplyste blott lekande föremålens yta, och därigenom blefvo bägge författare ofta på ett så angenämt sätt — ensidiga.

Men allt detta och mycket annat tillhörde ju så uppenbart hans tid och hans mångåriga omgifningar, att blott en personlig obillighet emot Leopold kan frikänna Kellgren från samma fördömelse för att hvälfva tyngden af dessa förebråelser ensamt på den förra. Ja! självfva Thorild, hvilken, såsom Leopolds motkämpe, blifvit så högtidligt firad af fosforisterna, var kanske ännu djupare invigd uti dåtidens franska religionsåsikter, och när Geijer höll på att göra honom till en renlärig kristen, kunde jag ej underlåta att genom ett långt bref hejda hans fromma ifver, emedan jag, i anseende till min förtrolighet med Thorild under hans senaste lefnadsår, uppriktigt kunde försäkra, »att288

han då ännu fullkomligt åtnöjde sig med ett It xal rcàv1 och både i skämt och allvar ofta brydde mig med mitt behof af en personlig Gud. Kristendomen åter förebrådde han alltjämt att nu snart under ett par årtusenden hafva förlamat snillets ädlare fritänkeri och grumlat mänsklighetens naturtrognare känslor».

Men hvad i mina ögon oförnekligen bevittnar Leopolds gedignare naturanlag och frisinnigare vishetsbegär, är att han knappt behöfde mer än en väckelse af Kants högre förnuftsforskning och af den nyare, därmed samtidiga dikt-och konstlära, för att underkasta sina forna åsikter en sträng och allvarlig pröfning. — De voro således hos honom ingalunda så förstenade, som hans häcklare påstå. Sällsynt nog gjorde den åldrige Leopold under sina sista 20 år såsom tänkare och konstdomare ej blott framsteg utan verkliga framsprang, och i förtroliga samtal syntes den gråhårige mig ofta — »en yngling af de mest lofvande förhoppningar». Ja, sade han mig ej redan för många år sedan: »att om han nu skulle skrifva en hjältedikt eller ett sorgespel, så skulle han utan tvekan författa den på hexameter och orimmade jamber såsom de enda versmått, som gåfvo tillräckligt utrymme åt diktmålning och tankeutveckling». Hans personliga omdömen blefvo likaså allt mer och mer böjliga, och hans fordom så retliga sinne visade sig nästan öfver allt blott genom en till träffande kvickhet mildrad liflighet.

Huru mycket kunde här tilläggas för att rättvisa min saknad och sorg öfver hans förlust, och huru annorlunda skulle allt detta blifva uttryckt, om jag för allmänheten ville aflägga min trosbekännelse öfver min ädla vän och lärare! Men om jag också ägde det snille, jag därtill ön-

1 D. v. s. en panteistisk uppfattning.289

skade roig, skulle dock min röst bortklinga såsom en ropandes i öknen. För att förstumma neofosforismen och för att göra intryck på dem, som i sådana ämnen behöfva tro — därtill fordras en myndighet och ett namn som ditt eller Franzéns, hvarföre jag också öfvertalat den senare att ånyo låta trycka sin för 30 år sedan författade granskning af Leopolds dikter, hvilken jag finner sann, billig och mästerlig.1 — Mig själf har jag aldrig ansett för något mer än för en handskriftlig författare, hvilken blott emellan 4 ögon framkastar sina tankespånor — till

bränsle för dagen. ---

v. Br.

Stockholm den 25 februari 1834.

---Schleiermacher, om hvilken jag redan skrifvit

dig mer än tillräckligt för att kunna räkna på ditt deltagande, den du själf något känner, och som så mycket beklagade att ej råka dig här hemma2, han, den äldste och förtroligaste af mina ungdomsvänner ända från våra gossår, han, som under vår gemensamma bildningstid mer än någon annan haft en afgörande inflytelse på utvecklingen af mina anlag till tänkare och förnuftforskare, han, den jag

1 Det mesta af hvad här yttrats om Atterbom och Leopold går igen i Brinkmans långa bref till H. Järta, afsändt den 3 jan. 1834; se Ur Hans Järtas litterära brefväxling utg. af E. Lewenhaupt s. 97—104.

'Tegnér hade under sin tyska resa 1833 gjort Schleiermachers bekantskap (jfr föreg. bref). Samma år kom S. till Sverige, och hade äfven tänkt besöka Östrabo; men Tegnér var då ännu icke hemkommen.

Schleiermachers byst prydde, jämte Geijers och Tegnérs, ett af förmaken på Östrabo; se Elof Tegnér, Från farfarsfars och farfars tid s. 263.

E. Wrangel. ig290

alltid så uppriktigt älskade såsom en tvillingsbror till förstånd och hjärta, vördade såsom en platonisk själasörjare — är nu ej mera!

Dubbelt smärtande kände jag nu denna oersättliga förlust, sedan vi kort förut så hjärtligt och innerligen förnyat vårt andliga brödraförbund, mönstrat beräkningen af våra framskridande forskningar i vishet och vetenskap och uppgjort, om jag så må säga, vår arbets- och lefnadsplan för bägges ej många återstående dagar.

Men det är ej blott förlusten af den personliga, lugnt hänsomnade vännen, den jag sannolikt aldrig mer fått råka, hvaröfver jag vid Schleiermachers graf så djupt sörjer. Det är ett helt paradis af ungdomliga åminnelser, som på en gång nedsjunka i samma natt. Med den blott frånskilda kvarlefva vi ännu alltjämt i andanom; vi veta, att, i trots af tid och rum, våra bästa tankar, våra rikaste känslor ännu långt borta finna en återklang i ett besläktadt hjärta, i en likstämmig själ, ja, att de ofta ljufligt och uppmuntrande återvända till oss, när måhända bland våra omgifningar ingen finnes, af hvilken de skulle kunna uppfattas eller begripas.

Döden endast gör hela rymden emellan åtskilda vänner öde och tom; våra suckar möta ej något tröstande genljud, vår känsla famnar blott en skugga för en lefvande bild, och vår saknad mildras ej mer af något synvillande hopp inom dödligheten.

Och när nu den bortgångne, såsom S., varit ett aldrig hvilande snille i tankens och lärdomens värld, då förstumma tillika, som oss synes för evigt, alla de röster, som ifrån detta vördnadsbjudande fjärran så ofta inbjudit oss till lifligt och verksamt deltagande uti vår högre begåfvade väns lyckliga bemödanden att oafbrutet öka och fullkomna291

hvad vi ifrån ungdomen ansett såsom de heligaste föremål för den sedlige vise.

Detta är ålderdomens mest tryckande lott, att hvarje år nästan ovillkorligt gör oss mera ensamma, mera fattiga, om ej på älskvärda välgörare och yngre själsförvanter, dock på dessa forntidens tvillingsvänner, till hvilka vi alltjämt kunde säga: »Minns du än?»

Den mig själf vinkande döden lämnar mig lugn, men ej så skilsmässan från de vänner, som så länge förljufvat mitt Uf och ännu vid grafvens brädd hindra det att vissna.

Klopstock säger så rörande uti en af sina senaste odén:

Du wurdest ja so ernst, da sie die Leiche

* vorübertrugen: Fürchtest du den Todf — Ihn nicht! Was fürchtest du denn? — Das Sterben! Ach! das Sterben der Freunde, den Abschied von Ihnen! und meinen nicht nur — ihrén Abschied auchl*

En stor tillfredsställelse har det varit för mig, att min goda Schleiermacher ej egentligen fått smaka dödsens bitterhet och knappt några dagar varit sjuk. Men med full öfvertygelse sade han genast till de sina: »Detta är dödens vänliga bud»; till sista ögonblicket behöll han sans och redighet, och, sedan han i ostördt lugn iordningbragt alla sina enskilda angelägenheter, slutade han, trogen sitt kall och sitt ämbete, därmed att han själf till sina närmaste utdelade nattvarden, innan han afsomnade i deras armar. ... v. Br.

Det tycktes, som om Tegnér fått nog af den sista långa riksdagen och skulle försöka erhålla befrielse från riksdags-

1 Citatet är, med någon förändring, hämtadt ur Klopstocks ode »Die Trennung» (från 1779).292

göromålen för framtiden — hvilket också varit det klokaste. I början af år 1833 skref han till Brinkman, att till Stockholm komme han nog icke: »Hvarken min diet eller mitt lynne passa längre för det lif, som där föres.» Emellertid ansåg han sig böra resa upp vid 1834 års riksdag om än blott för några veckor, i juli och augusti. Flere af hans bekanta voro då borta och andra reste nu, t. ex. Beskows. Hos Brinkman var han då och då, och en gång den 27 juli bjöds han dit tillsammans med en hel del herrar och damer, bland de senare fru Hilda Wijk, född Prytz, från Göteborg — en charmant kvinna, begåfvad bl. a. med de vackraste ögon — som sedan ofta förekommer i de båda vännernas brefväxling under namn af »den blåögda». Betecknande är den bjudningsbiljett, som Brinkman för denna tillställning sände Askelöf (Kgl. bibliotekets samling); det heter där: »Söndagen den 27 dennes kl. 12 m. församlas hos mig hederligt folk af bägge könen ... Predikan hålles af biskop T.» Ett par dagar förut hade fru Sofie Myhrman haft de båda vännerna hos sig på en enkel middag jämte svågern Gustaf Myhrmans och fru Ehrenström. Också med Åkerhielms, som på sommaren bodde på Stäket vid Mälaren, fortsattes umgänget, oaktadt »Ängeln» var borta. Hennes man hade några år efteråt gift om sig med den norska hoffröken Elise Anker, »ung och täck», skref Brinkman till Tegnér (maj 1831). I början ville Brinkman icke kännas vid Ängelns efterträderska — »hon tillhör ju den norska vitterheten, icke vår». Men ett hjärtligt vänskapsförhållande uppstod dock äfven här efter hand. — Hos statsrådet Poppius, som då bodde på Käfvinge vid Eds-viken, var Tegnér bjuden under detta sitt korta Stockholmsbesök. I en biljett till statsrådinnan — meddelad i facsimil i jfuppl :s VII band — inbjuder han damerna.293

»les darnes de mon àme», att bevista Svenska akademiens förestående sammankomst. Den 26 aug. skulle han resa. »Jag reser för att söka upp koleran, som är förfärlig i Jönköping och troligtvis hinner före mig till Vexiö. Under sådana omständigheter bör man åtminstone få ta afsked af dem man älskar och icke hoppas att mera återse.»

Det var den 22 augusti, som Svenska akademien hade sin sammankomst, vid hvilken C. A. Agardh tog sitt inträde. Brinkman hade ställt om, att Tegnér skulle fungera som direktör för att kunna hälsa sin ungdomsvän.

Mig har man valt att ta emot dig här, en gammal pröfvad ungdomsvän den andra, i hopp att minnet om försvunna dagar, om bättre dagar, skulle kasta än sitt rosenskimmer öfver denna stunden ... Hur mycket annorlunda är det nu etc.

Så slutade Tegnér, vackert och vemodigt, sitt direktörstal. Han hade skickat dikten till Brinkman för genomläsning den 13 augusti och bedt honom öppet säga sin mening »om denna hittills ovanliga, halfpoetiska form kan vara lämplig vid ett sådant tillfälle». Brinkman uttryckte i en biljett den 15 aug. sin förtjusning öfver talet och yttrade skämtande, att Tegnér också borde börja sitt direktörsanförande med vers, fastän det blefve litet kinkigt att däri få in det öfliga »Min herre!», »som mer än allt annat väcker pöbelns uppmärksamhet på den börjande gudstjänsten».

Strax efter det Tegnér återvändt till de sina i Vexiö, hade Brinkman den sorgen att förlora en af sina bästa väninnor, fru Peppi Benedicks — ett af kolerans plötsliga offer — den största förlust Brinkman lidit sedan den 7 april 1828 (Ängelns död), skref han (d. 19 sept.). »Hon,» utropar Brinkman, »mitt hjärtas älskling ifrån det

hon294

föddes, med hvilken jag i Berlin lekt ifrån hennes vagga, och som sedermera härstädes i 20 års tid varit min förtroligaste vän och delat all min glädje och allt mitt bekymmer!»

Också den gamle »Gustaf Eriksson», excellensen Skjöldebrand, hade gått hädan, och efter honom blef en plats ledig i Svenska akademien. Tegnér och Brinkman tvekade först om de skulle välja Askelöf eller Ling, men Brinkman afgjorde saken till förmån för den senare genom ett bref till Tegnér. Ling blef också väld (i jan. 1835). Atterbom kunde, efter sin sista spark på Leopolds minne, ännu en tid icke komma ifråga.

Tegnér hade länge arbetat på, att Sv. akademien skulle hedra Ling, och sedan han fått Brinkman med sig, genomdrefvo desse, att den åldrande »Asabarden» på högtidsdagen 1833 erhöll den stora prismedaljen. »Åsarne», som börjat utgifvas 1816, hade då nyligen blifvit fullbordad. Brinkman berättade i sitt bref af d. 3 dec. 1833 om saken för Tegnér; då endast Brinkman och Valerius genomläst det stora poemet, ville Skjöldebrand som ordförande först uppskjuta saken, men Brinkman genomdref, med Tegnérs auktoritet, belöningen såsom varande en gärd af »aktning för Lings självständiga och ursprungliga skaldesnille i allmänhet». Endast Mörner ville icke gärna, att Ling skulle belönas. Nu återkom Brinkman till Lings Utterära förtjänster.

Stockholm den 8 december 1834.

------ Ett sådant ursprungUgt nordiskt kärnsnille,

uppvuxet på fjällen och härdadt i stormen, är visserUgen ej någon liten trädgårdsplanta, som låter ldippa och putsa sig efter behag, men akademien bör begripa och erkänna, att295

det är en så mycket härligare prydnad för vitterhetens konungsliga djurgård. På sitt rätta ställe äro snillets ollon •och tallkottar onekligen lika så mycket värda, som smakens sippor och smultron. Detta val skulle ännu mera hedra akademien än Lingen. — Mina skäl äro ej hämtade à priori. Jag har redan 2:ne gånger med spänd uppmärksamhet läst Åsarne och anstrukit många ställen, till hvilka jag ofta ämnar återvända. Äfven för språkkonstnärn och forn-älskaren är detta verk högst viktigt. Våra tébordsdomare behöfva ej befatta sig därmed. Hela den nervsvaga vitterheten må ju gärna finna en sådan läsning ryslig, men akademien bör, i våra dagar åtminstone, låtsa ha starkare nerver.---

v. Br.

I sitt svarsbref af den 28 dec. utvecklar Tegnér Isings förtjänster och fel på «tt intressant sätt (jfuppl. VI: 262 ff.). — Han tillägger då några ord om sitt nedslagna tillstånd. Hela hösten hade han varit hypokondrisk och förstämd, hvartill flera orsaker funnos. Särskildt nämner han sin moders död och sin måg Kuhlbergs sjukdom, som i många månader fördystrade biskopshuset. Disa var också hans »käraste barn». Och han blir bitter vid tanken på det stora lidandet i världen. — Några få dagar senare, den i jan. 1835, afled Kuhlberg. I tvenne vänliga bref uttryckte Brinkman sitt deltagande i familjen Tegnérs sorg.

Sedan hörde de båda vännerna icke direkt af hvarandra på länge. Hälsningar sändes genom Martina von Schwerin samt väl också genom fra Sofie Myhrman. Emellertid är det icke osannolikt, att Brinkman kände det, som om Beskow nu utträngt honom hos Tegnér. Beskow besökte också östrabo flere gånger. För Heurlin beklagade296

sig Brinkman, att Tegnér icke längre skref till honom (jfr jfuppl. VI: 278). Men Tegnér var under de närmaste två åren i allmänhet föga meddelsam. En bitter sorg hade gripit honom af annat slag än den nyss nämnda. Femtio-

Elise Åkerhielm f. Anker. Blyertsteckning af Maria Röhl. (Kgl. biblioteket).

åringens hjärta visade sig ännu en gång antändligt, och den låga, som nu fick makt därmed, var häftigare än någon förut, men också mera oresonlig, såsom han själf var den förste att inse. Ett afgjordt sammanhang med hans ohälsa hade denna skakning af hans känsloväld; kanske var297

den mera symptom än faktor— till en början åtminstone. Den djupa sorgen kom emellertid däraf, att han kände

sig bedragen på den som han trott skulle kunna förstå det rör-

Gustava Poppius f. Hochschild. Blyertsteckning af Maria Röhl. (Kgl. bibltoteket).

liga skaldesinnet och blifva en inspirerande mottagare af hans poetiska förtroende. . . . (Jfr nedan s. 311 f.).

Aret 1836, som i visst fall synes hafva varit det bittraste, medförde dock en storartad produktion; på våren298

framkom kvädet vid Svenska akademiens femtioåriga högtid — hvilket på minnesdagen d. 5 april, i skaldens frånvaro, Wallin uppläste »med hela kraften och uttrycket i sin manliga stämma», hette det i det denna gång nästan endast lofprisande Aftonbladet — och på sommaren den vidlyftiga, intressanta berättelsen till det länge uppskjutna prästmötet i Vexiö, hvilket möte i flera afseenden måste ha känts för Tegnér i hög grad påkostande.

Äfven följande år framträdde Tegnér med sådana mästerstycken som dikten vid invigningen af Gårdsby kyrka, förutom en hel del tal och betänkanden.299

XIII.

Brinkmans sjukdom; hans sorg öfver Tegnérs tystnad. Återknuten förbindelse (1837). Kandidaterna till Sv. Akademien. Litterära frågor 1838. — Branden i Vexiö 1838; Brinkmans hjälpsamhet. Tegnérs lynnessjukdom 1838—1839. Liflig litterär korrespondens 1839.

Tegnérs dikt öfver Wallin.

Brinkman hade från 1830-talets midt rätt ofta ansatts af sjukdom, öfver sin gikt klagade han ofta. På våren 1837 var det rätt svårt; bölder och utslag kommo till. Han sysselsatte sig dock alltjämt med vittra värf, särskildt med metriska frågor, hvilka Tegnér också ofta uppmanat honom att närmare utreda. Härom uppsatte han nu ett vidlyftigt betänkande i form af ett bref (på 56 sidor), hvari han också tillade några blad om deras brefväxling samt om de senaste förluster, som döden bragt honom.

Stockholm den 23 maj 1837.

---När jag började att åter sysselsätta mig med

något andligt, nödgades jag gå försiktigt tillväga och bläddrade först i gamla papperssamlingar, som syntes kräfva någon ordning eller urval. — På det angenämaste sysselsatte mig nu flere dagar din rika brefväxling, som vid detta tillfälle nu lades i den fullkomligaste ordning efter år och dag, hvaruti den skall bibehållas för eftervärlden. Med hvilka känslor af glada åminnelser, af snillets beundran, af den innerligaste vänskaps tacksamhet och — sak-3oo

nad, jag nu återskådade detta heliga fordoms oförvissneliga

minnesblad — kan jag verkligen ej beskrifva---men

väl vill jag sluta med en helt prosaisk fråga: huruvida du ej torde vara benägen att återskänka mig mina gamla bortvissnande bref för att kunna ånyo införlifvas med deras forna gästvänliga ungdomslagrar. Agardh har ofta bedt mig att väl ordnad efterlämna denna gemensamma brefväxling, hvilken han påstår blifva en af de rikaste och intressantaste vi äga, men att samlingen ej finge skingras, emedan de ömsesidiga meddelandena, både i skämt och allvar, alltid ägde en så omedelbar och personlig hänsyftning på bägge författarne. — Agardh lär i de första åren af vår brefväxling varit vår gemensamme läsare. — Tänk således på saken. Hvarföre skulle du ej unna bättre sällskap åt mina — lifstidsfångar inom mörkt rum?---

Grefve Wetterstedts död1 gjorde på mig intrycket af en alldeles oväntad olycka, ehuru jag äfven år och dag varit förberedd därpå, och i den senare tiden nästan dagligen kunde förvänta densamma. Men den tanken, att han ej mera finnes, har lämnat en otreflig tomhet inom min redan ensliga själ. Det var oss emellan en nära 40 års förtrolig vänskap, som aldrig ett ögonblick varit grumlad eller af-svalnad af ett ögonblicks misslynne, ehuru vi under högst olika tider ofta stått i de gräsligaste ämbets- och revolutionsförhållanden. Sådana åminnelser ha dock alltid något heligt och oförgätligt. Också när jag kort före min sista sjukdom en gång satt vid hans säng, tryckte

han mig handen med våta ögon och sade: »En vänskap, som vår varit, är dock ej något hvar dagligt.»

Grefve Lagerbjelke afsomnar förmodligen i dag eller i morgon2. Äfven han är en af dem, som jag personligen

1 Den 15 maj hade G. af Wetterstedt aflidit.

s G. Lagerbjelke afled följande dag, den 24 maj.3oi

bör berömma för en trogen och långvarig vänskap alltsedan 1801. Jag är också en af de få, som göra full rättvisa åt hans tänkesätt, ty han har i allmänhet varit både falskt och hätskt bedömd, ehuru jag medger, att han genom obegripliga misstag och oförsiktigheter ofta därtill gifvit anledning. Hans öfverlägsna, alldeles ovanliga skicklighet och arbetsförmåga, lär väl ingen kunna bestrida.

Med den uppriktigaste glädje har jag af Heurlin förnummit och äfven genom Friherrinnan, att du är alldeles återställd till hälsa, lynne och ledigare lefnadsnjutning. Var öfvertygad, att ingen däruti tar en lifligare del än den gamle vännen, som kanske dock bäst af alla uppskattat dina stora och sköna egenskaper. Tro icke heller, min egen vän, att af sikten med denna skrifvelse varit att åter-locka dig till en brefväxling, som möjligtvis nu blott skulle trötta dig. Det ges ingen, som bättre än jag förstår att älska »åsespropres frais et dépens», och tigande, ja, äfven glömmande blir du för mig dock alltid den utmärktaste, ja, den ende förståndsvän jag tillvunnit mig i denna öken af otänkare; och som mitt förstånd bor i hjärtat, så kan du väl föreställa dig huru ömt och oupplösligt min personliga tillgifvenhet är sammansmält med min djupa vördnad för ditt snille . . .

v. Br.

Nu kom det svar från Tegnér, nästan med omgående post. Med glad tacksamhet hade han mottagit Brinkmans vänliga, vemodsfulla bref. Hvarken glömska eller kallsinnighet hade varit orsaken till hans tystnad. »Jag vet nog, att jag aldrig haft någon redligare vän, likaså litet som någon korrespondent på ringaste sätt jämförlig med dig. Men orsakerna ha varit helt andra, och du känner dem till302

en del.» På två år hade han icke fört någon korrespondens, utom »den oundvikliga i affärer. Dit hör,» tillade han, »i Stockholm äfven till stor del den halflitterära jag stundom fört med Beskow... Jag har lidit mycket, bäste Brinkman, och är visst icke ännu återställd, ehuru på bättringsvägen. Du är icke präst, men jag är säker på, att du skulle absolvera mig, ifall jag biktade.. . Måtte jag och hela världen glömma det!» På två år hade han icke varit utom stiftet. Nu hade han flere dagar hållit sig inne och medicinerat för hemorrojdalplågor, som han annars ej känt på länge. »Jag tackar dig af hjärtat för din vänskap, ditt öfverseende, ditt ädelmod mot ett sjukt sinne.» Gärna ville han nu göra en rekreationsresa, helst till Sireköpinge. (En sådan kom dock icke nu till stånd, jfr Tegnérs Biktmoder af E. Wrangel, Ord och Bild 1906, s. 72).

Den långa metriska utredningen — som Brinkman sändt honom att på lediga stunder taga del af — hann Tegnér nu icke att ingå på; han skämtar blott med »den kvinnliga cesuren», som Brinkman påstått, att han blott nyttjat sju gånger (se jfuppl. VI: 309) och uppmanar för öfrigt sin verskunnige vän att göra den tilltänkta metriken färdig, hvartill Brinkman — såsom Tegnér ofta framhållit — vore rätte mannen.

Till slut väcker han på tal frågan om invalen i SvSh-ska akademien efter ärkebiskop C. v. Rosenstein samt Wetterstedt och Lagerbjelke. Många voro på förslag, närmast tänkte Tegnér på Strinnholm och Grafström samt Berzelius. Innan Tegnérs svar hann framkomma, sände Brinkman honom ett nytt bref, mest sysselsättande sig med statsrådet Åkerhielms kandidatur till Svenska akademien, och i sitt svarsbref till Tegnér af d. 9 juni — där han innerligt gläder sig öfver den åter öppnade korrespon-3°3

densen samt tackar äfven för de tillsända prästmöteshand-lingarna — dryftar Brinkman de öfriga kandidaterna.

Strinnholm hade länge af Brinkman ansetts självskrifven till akademien; särskildt fann han »Svenska folkets historia under konungarne af Vasaätten» vara ett förträffligt arbete. »Berzelius vill för intet pris. Beskow och jag hafva ännu helt nyligen varit ihop med honom.» — Bland skalderna utom akademien stode naturligtvis Atterbom främst, »en poetisk natur af stort värde» och äfven »som människa ädel och älskvärd», men han hade tyvärr gjort sig omöjlig. Grafström hade ju en nätt talang, men kunde hvarken mäta sig med Atterbom eller

Nicander. »Om Ni-canders förhållande till gäld och brännvin vet jag ingenting, men Beskow desto mer»; som skald syntes han också hafva legat af sig och kunde nog icke lyckas få pluralitet. Ijksom Beskow fann Brinkman — såsom han yttrade i ett följande bref (af d. 13 juni) — Böttiger fullt så god som Grafström. »Jag tror till och med, att Böttiger kommer att gå längre, men nu i ögonblicket saknar han åtminstone en sådan poetisk — svärfar som Franzén.» När Brinkman skref dessa rader, kunde han icke ana, att Böttiger några år senare skulle få till svärfar — Tegnér.

Mycken ovisshet rådde om dessa val. Geijer troddes — skrifver Brinkman d. 27 juni — rösta på Atterbom och Fryxell. För egen del ville Brinkman gärna hafva baron G. F. Åkerhielm in i akademien. Han trodde dock nu, att detta icke skulle lyckas, men om Agardh stod fast i sitt beslut att rösta på honom, ville Brinkman följa med.

Vid valen, som skedde den 18 sept. 1837, blefvo Strinnholm och Wingård samt Berzelius utsedda — den sistnämndes motstånd undanröjdes bl. a. genom ett värdigt bref från3°3

Tegnér. Brinkman röstade på Berzelius, Strinnholm och Åkerhielm.

I det nyss omtalade brefvet af d. 13 juni tillade Brinkman en hälsning från Fredrika Bremer, som nu vistades i Norge. Ur hennes bref anförde han följande: »Man säger mig, att Tegnér tyvärr är dyster och sorgmodig i sin själ. Hälsa honom både vördnadsfullt och hjärtligt ifrån den obekanta och säg, att hon önskade, han kunde höra huru sångerna ur Fritiof tona i Norges skogar, ända längst upp mot Norden, under yxans slag och trädens fall. Jag ville han kunde se, huru hans Nattvardsbarn, förträffligt öfversatta, här lifva och helga våra unga själar, och visst skulle då den goda människan, den skönaste hälften af den goda skalden, glädja sig och ingifva den senare nya, härliga sånger.»

Äfven följande år upptogo de litterära företeelserna starkt de båda vännernas intresse, ehuru sjuklighet och andra obehag hemsökte dem båda. Agardhs mångskrifveri och hans »snabbfärdiga renlärighet» väckte icke Brinkmans bifall. Å andra sidan upprördes han öfver de anfall, för hvilka Beskow och Atterbom blefvo utsatta i den liberala prässen. Den förre blef angripen »just i anledning af bättre och uppmuntran förtjänande arbeten», såsom dramat »Birger och hans ätt». Atterbom var visserligen själf icke utan skuld; i sina »Samlade dikter», hvaraf första bandet utkom 1837 och det andra 1838, hade han upptagit alldeles för mycket af »den längesedan skendöda fosforismen», åt hvilken han nu ville förläna »ett nytt skenlif». Men den granskning, som Geijer i sitt nya Litteraturblad (1838, n:o 2) gjort af vännen Atterboms diktsamling, kunde Brinkman icke gilla, likasom icke heller Tegnér (jfr jfuppl. VI: 323). Geijer slutade med följande ord: »Och härmed3®S

trycker jag i tanken skaldens hand, till pant af en lika uppriktig som ovansklig tillgifvenhet, skulle ock våra banor från hvarandra vika. — Ty mig — har stugan blifvit för trång.» Brinkman skref nu till Tegnér (13. 3, 1838): »Är det då rent omöjligt hos oss att vara både rättvis, till och med sträng, och tillika ej blott billig utan vänskaplig? Denna »juste milieu» saknar jag äfven i Geijers afskedstal till Atterbom, och detta hjälpes föga genom den nog krampaktiga handtryckning i de sista raderna, som af vederbörande torde kännas ganska svidande.» — Geijers »öronbikt inför den liberala pöbeln om sin paulinska omvändelse» — d. v. s. hans också i Litteraturbladet proklamerade affall från den s. k. historiska skolan eller konservatismen — var icke heller någon söt lukt för Brinkman. Någon större indignation synes den dock icke hafva väckt hos de båda vännerna. Hvad Geijers förhållande till Atterbom beträffar, så kunde Brinkman snart (30. 3, 1838) berätta, hvad han hört af fru Malla Silfverstolpe i Uppsala, att de båda gamla kamraterna fortfarande lefde i vänskapligt umgänge. —

Den stora brand, som den 19 februari 1838 i 18 timmar härjade Vexiö och som först började i ett litet trähus, tillhörigt Tegnérs måg baron Rappe, väckte Tegnérs energi till de största ansträngningar för att lindra det betryckta folkets nöd. Den af Brinkman föreslagna åtgärden, att T. själf skulle göra ett upprop, fann han strax därpå vara onödig, då ett bref från Tegnér till Wallin rörande branden af den senare offentliggjordes såsom inledning till en predikan på första böndagen, som under titel »Från Stockholm till Vexiö» såldes till förmån för de brandskadade. Wallin, som själf anslog till dessa en summa annars afsedd till de etikettmiddagar, han som ärkebiskop borde gifva, fick af

Tegnér det högsta beröm för sitt uppoffrande intresse, och Brinkman, som d. 30 mars berättade för Tegnér, att Wallins skrift redan på 14 dagar inbragt 1,000 rdr banko, prisade hans kristliga nit, som »vid detta och andra dylika

tillfällen är verkligen öfver allt beröm». »Man måste gripa djupt i barmen», hade Wallin utropat i sin predikan, men då uppmaningen icke tycktes göra så stark verkan, utbröt han — som Brinkman berättade — bittert skämtande: »Jag ser att så djupt låta våra fruntimmer ej gripa sig -i barmen.» Emellertid visade det sig snart, att farhågan var ogrundad, medlen strömmade till. »Understödt af ditt namn och just nu i ögonblicket fördubblade anseende» måste allt lyckas väl, skref Brinkman till Tegnér (d. 16. 3). Den senare kunde också d. 20 mars berätta, att äfven i Göteborg insamlingen blifvit storartad, tack vare hans väninna fru Hilda Wijk, och i Halmstad var en häradshöfdingska Virgin ifrigt verksam —»en söt människa», tillägger skalden.

Brinkman hade i hvarje bref — i mars sände han Tegnér fyra — att mäla om nya framgångar för insamlingen. Hans närmaste bland de rika hade visat sig som sanna välgörare. Sina nedsättande ord om basaren tog han tillbaka, den hade gifvit ett storartadt resultat (8, 5). Han hade väl också märkt »obehaget af det mest oegennyttiga nit för olyckliga och nödlidande; jag har alltifrån min ungdom varit blottställd för detsamma, då det alltid hört till min kristendom att vid dylika tillfällen vara verksam» (30. 3). »Jag är väl på sätt och vis född tiggare, men själfva yrket har dock alltid för mig varit så motbjudande, att j ag aldrig förvärfvat något slags konstfärdighet däri, utan gärna öfverlåtit det åt'andra, som bredvid mig ej sällan gjort stor lycka därmed.» Tegnér var rörd öfver Brinkmans stora deltagande för hans olyckliga stad (bref af- d. 4 och 20 mars, jfuppl. VI: 319 ff.). Brinkman, som icke var rik, hade först sändt 100 rdr banko, erhållna genom försäljning af vid akademiska sammanträden bekomna silfverjettoner. Sedan tog han 60 rdr banko, som han lagt3o 8

undan för att vid en väntad auktion köpa böcker för; för dem inköpte han nu 6 ex. af Wallins skrift à 10 rdr banko — man gaf vanligen mindre (Tegnér trodde blott V2 rdr, se jfuppl. VI: 322), och dessa 6 ex. utprånglade han vidare, så att han efter ett par dagar fått sina pengar igen — för att åter därmed inlösa flere exemplar, dem Wallin sände honom (d. 20. 3). Hans »breflappar» flögo omkring både i Stockholm och i landsorten, »i alla väderstreck så långt Sveriges välde utsträckes»; då han den 20 mars skref till Tegnér, hade han den dagen redan skrifvit 24 kvartsidor tiggarbref. Det var icke för Tegnérs skull han ansträngde sig, men nog kunde man gärna i detta arbete också ge »en hyllning åt den man jag i Sverige mest vördar och älskar, och hvilken vid detta tillfälle visar ett ädelt och upphöjdt handlings- och tänkesätt, som fullt svarar emot hans öfverlägsna snille» (30. 3). Och i ett föregående bref (16. 3) hette det: »Friherrinnan kan ej heller nog uttrycka sin glädje öfver allt, hvad hon skriftligen och muntligen förnummit om ditt ädla nit, din faderliga omvårdnad af de nödlidande, likasom om den goda biskopinnans driftiga välgörenhet.»'

Både Tegnér och hans hustru hade annars under mars och april varit sjuka flere gånger, särskildt den senare. Utom för de brandskadade Rappes hade de också nu bekymmer för Tegnérs systerdotter Sara Mellin, född Hertz, som uppfostrats i deras hus: hon var svårt bröstsjuk och afled också i mars följande år. — Brinkman, som fått hålla

1 Om Tegnérs storartade hjälpsamhet — i hans hus härbärgerades och föddes i början omkring 70 personer — samt om den hjälp staden fick från Malmö, Lund etc. berättade H. Reuterdahl för fru Chr. Molbech (se t. ex. J. Ekedahl, Molbech d. ä. och Sverige, s. ij4f.)3°3

sig inne hela våren, blef i maj bättre, såsom vanligt när den varmare årstiden nalkades.

Ur Brinkmans bref om branden må anföras:

Stockholm den 27 februari 1838.

---En hel stads oberäkneliga olycka fyller själen

med häpnad och förskräckelse, men det är naturligt, att den blödande känslan förnämligast fäster sig vid sina heligaste, mest dyrkade föremål. Också kan jag försäkra dig, att, vid det första sorgebudet ifrån Vexiö, det allmänna utropet var: Tegnér! Ett sådant ödets åskslag väcker på en gårig alla slumrande åminnelser från skönare dagar och skingrar alla moln af tillfällig glömska eller likgiltighet! Tegnér! utropas ännu, så ofta Vexiö nämnes, af alla, som så uppriktigt vörda och älska i dig människan, ej blott tidehvarfvets största skald — och tro mig: du älskas i sanning långt lifligare än du älskar, äfven af dem, som naturligtvis ej kunna ingifva dig någon beundran, knappt kanske deltagande välvilja. Jag har väl under hela denna tiden sett få af våra gemensamma vänner, ty jag är så sjuk och lidande af gikt och bröstkramp, att jag på en hel månad ej kunnat lämna mina rum, och äfven för slutföljden af.allt detta synes läkaren något betänklig. Men alla, som besökt mig eller skrifvit mig till, ha bedt mig hälsa dig med uppriktigaste tillgifvenhet. Men af alla kan jag visst ej minnas namnen, blott grefvinnan De Geer skref mig ännu i går aftons, »att jag för allting ej finge glömma henne». Jag har väl ej sett henne under hela min långa pinotid, men vi växla dock som oftast små bref.---

v. Br.

Stockholm den 13 mars 1838.

---Att du, lika som den älskvärda biskopinnan,

gjort allt möjligt för att lindra nöden, att I som verkliga3io

föräldrar sörjt för de fattiga, hade jag redan hört, innan jag fick ditt bref och därför öfver er nedkallat alla himmelens välsignelser. Men här fordras ju en allmän hjälp, och jag har varit förvånad öfver den likgiltighet, som här synts råda, i "jämförelse med hvad vid andra tillfällen skett. Jag tittade förgäfves i tidningarna för att uppspana någon insamlare, och i går först har jag ändtligen hört, att — alla våra förnäma fruntimmer ämna brodera och göra grannlåter, som på en basar skola försäljas till förmån för Vexiö! — Jag hatar obeskrifligt all sådan känsloflärd, sådan välgörenhet en robe de cour. Hvarföre ej genast skicka i penningar hvad hvar och en kan åstadkomma, ty små smulor äro också bröd. Emellertid önskar jag med många andra, att du ville i eget namn utfärda en anmaning till hjälp och understöd. Vi äro öfvertygade, att ditt blotta namn skulle göra mycket, ännu mera din ställning i samhället, då du som ömsint far talar för olyckliga barn. — Ville du skicka mig en sådan uppsats, skall jag gärna låta införa den i alla våra allmänna blad. — Gud välsigne dig för dina tiggarebref, de äro förtjänstfullare och heligare i detta ögonblick än de skönaste sånger ur Fritiof. Jag är tyvärr ännu så dålig, att jag väl ej så snart kan bli en kringvandrande tiggare, men min penna har dock ej varit alldeles overksam i bref till sådana, som jag anser kunna och böra visa ett mer än tomt deltagande genom ord och elegiska suckar.----De bättres förlust är beklagansvärd, men de fattigas belägenhet är förkrossande, och den gör anspråk på hvarje hjärta, som lifvas af rent mänskliga känslor. — Hvad jag för dig finner mycket påkostande äi din lilla friherrinnas bortflyttning från staden1. I voren ju alla så sälla och trefliga tillsammans. Hälsa oändligen 1 Tegnérs dotter Göthilda gift med frih. C. A:son Rappe.3ii

dina älskvärda fruntimmer. Olyckan besläktar lika tänkande ofta mer än blodet, och jag tycker mig i denna stund äga ett slags rättighet att älska och beklaga er alla, som vore jag en infödd medlem af er husliga krets. Äfven till den redbare och pålitlige Heurlin min broderliga hälsning och handtryckning1.---

v. Br.

I juni månad begaf sig Tegnér till Skåne, där han midsommaraftonen 1838 åter fungerade som prokansler vid en högtidlig promotion, då den gamle biskop Faxe fick jubel-kransen — hyllad af Tegnér i en liten dikt — och en Tegnérs brorson blef magister. Skalden föreföll nu vida åldrigare och svagare än man väntat, men han hyllades med entusiasm som fordom. — På hemvägen besökte han det kära Sireköpinge.

Tegnérs »lynnessjukdom» var under dessa år ofta svår och hotande. I januari 1837 skref han till biskop Wingård i Göteborg, som hörde till de på senare åren förvärfvade vännerna och på hvilken Tegnér satte högt värde: »Mitt lynne är mörkare, nedstämdare, människofientligare än någonsin . .. Med mitt yttre Uf är det förbi. Gud gifve mig kraft att ännu en gång börja ett nytt, inre hf. Jag vill bo i mitt eget bröst. . . Där skall ingen kvinna dåra,

ingen vän bedraga mig.» — (Bref från Esaias Tegnér till Gari Fredr. af Wingård, utgifna af Elof Tegnér 1894, s. 57). Under år 1838 klagade både han själf och vännerna öfver de »svart -alfer», som dikterade hans ord och utbrott. Bättre synes det ha blifvit på hösten; Reuterdahl skref till Molbech d. 21. 10: »Hans hälsa är god och han är botad för det vanvett, som i fjor tagit honom i besittning.» Men ännu i mars 1839

1 Heurlin var då domprost i Vexiö.312

klagade han för Franzén: »Min olyckliga melankoli och misantropi är i ständigt tilltagande» (jfuppl. VI: 340; jfr ock de självbiografiska anteckningar han sände Franzén för dennes biografi af Tegnér i Bihang till Fritiofs saga, jfuppl. VI: 490). Och den 21 s. m. skref han ett bittert bref till Brinkman, där han, efter att hafva utgjutit sig om de så rikligt hjälpta, men så sorgligt afundsjuka Vexiö-boarna, berättade, att han icke hade besökt staden på ett halft år och tillade: »Jaglefver som en eremit... Jag fruktar för misantropi. Bedragen som jag är på en människa, måste de alla plikta därför.» Snart blef också den, trots allt, i fast samhörighetskänsla lefvande familjekretsen på östrabo skingrad, i det Rappes skulle flytta till Skåne; deras barn, hans »kära Rapphönor» hade förljufvat mången ledsam och grubblande stund för skalden. »Det är godt så länge jag har Disa kvar», tillägger han.

Brinkman svarade:

Stockholm den 2 april 1839.

---- Hela människosläktet skall umgälla, att du

blifvit bedragen på en människa!! Visserligen få vi alla umgälla, att Adam bedragit sig på Eva, men det var också ett bedrägeri i stort och innan sådana bedrägerier, som det af dig öfverklagade, blifvit hvardagliga. — Är det då hos dig själf första gången? och blir det väl den sista? Jag hoppas ej, ty med Guds hjälp skall du ännu lefva länge — och då icke heller någonstädes sakna föremål för andliga eller lekamliga behof. Lika som du sade också Ovid en gång:

Odi: nec possum cupiens non esse quod odi.

Men han repade sig som en man, och sade då:3'3

Non est certa raeos quæ forma irritet amores.

Centum sunt causæ, cur ego semper amem.1

Emellertid betraktar jag din »Primula Vexionensis» som en af de dyrbaraste blommor i vitterhetens lustgård, i anseende till de många poetiska afläggare, som din sångmö från henne skall hafva hämtat, ehuru de, som du själf sagt mig, ännu ej lära tåla dagsljuset. Men de finnas dock, och de, som komma att älska på vår mull, kunna åtminstone få godt af dem2. — — —

v. Br.

Såsom medlem af kyrkolagskommittén vistades Tegnér åter i Stockholm i maj och juni 1839. Han hade helst sluppit resa: »Den, som bor i Gomorrha, behöfver ej fara till Sodom», skref han till Franzén i mars. Emellertid blef han som vanligt väl omhuldad af Brinkman och seraljens damer. Bland dem nämndes särskildt nu grefvinnan De Geer samt änkefru Poignant f. Helling, som följande år ingick nytt gifte med biskop J. J. Hedrén. Äfven henne har Tegnér ägnat en liten dikt (jfuppl. II: 334). — Till den storartade promotion, som nu förbereddes i Uppsala, och där Franzén mottog jubelkransen och Brinkman blef hedersdoktor, fick Tegnér en vänskaplig inbjudning från Atterbom, som var promotor, men han kunde icke hörsamma den. — Oviljan mot Atterbom hade nu lagt sig,

1 Verserna, som äro hämtade från Ovidius' Amores II: elegi 4 v. 5, 9—10, betyda ungefär:

»Jag hatar: men kan ej låta bli att åtrå hvad jag hatar», — »Inget bestämdt föremål ingjuter kärlek hos mig; men hundrade orsaker finnas hvarför jag alltid är upptänd af kärlek.»

a Jfr jfuppl. VII: 166. — Den åsyftade damen var fru Emilie Selldén, född Ulfsax.3>4

allra helst denne nu blef häftigt angripen i den radikala pressen: Tegnér och Brinkman beslöto att öfverse med hans svårförlåtliga angrepp på Leopold, och den 10

J. O. Wallin.

Blyertsteckning af Maria Röhl. (Kgl. biblioteket).

juni voro de med om att invälja honom i akademien. — Ett par veckor senare anträdde Tegnér hemresan.

Längre fram på sommaren finna vi Tegnér åter i Skåne. Där hade han ett kort sammanträffande med sin trogna, nu också hårdt profvade väninna, friherrinnan von3i5

Schwerin, hvars talangfulla dotter Martina d. y. aflidit d. 4 juni. Tegnér hade då riktat till modern den vackra dikten:

Du är allena. Blomman, som blef satt uti din öde lefnads barm, är falnad etc.

»Jag sörjer henne otroligt», skref Brinkman till Tegnér. —

Den litterära korrespondensen mellan de båda vännerna var nu åter liflig.

Tegnér hade skickat sin unge vän Henrik Reuterdahl . till Brinkman, och denne blef högligen förtjust i »den lärdaste och förnuftigaste teolog i Sverige », som Tegnér kallat honom. Brinkman tillade (8. 3, 1839):

Synnerligen har det dock förundrat mig, att I tän-ken så alldeles lika om denna mannen, du och —grefve. Rosenblad! — När vi nämligen alla kommit öfverens att invälja Reuterdahl i Vitterhetsakademien, omnämnde jag det förut af gammal vördnad för akademiens äldste ledamot sedan 45 år. — »Ers exc. går visst med oss; det är en så lärd och utmärkt man!» — »Ja, min vän, svarade han, det vet jag nog, att det är en lärd man, också en bra karl annars, men se! min röst får han aldrig!» — »Huru då, ers exc.? Han är ingen rabulist.» — »Nej, herre,» och därvid slog han mig på axeln, — »men han är rationalist/» — Och det sades med en blick, som återspeglade den mest otvetydiga — irraiionalism. Comme les beaux-esprits se rencontrent pourtant! ehuru den ena uttrycker sig på svenska, den andra kortare på latin. Emellertid invaldes R. uno contradicente.----

v. Br.3i6

Om C. A. Adlersparres försök att återupplifva fadrens »Läsning i blandade ämnen» 1839 yttrade de båda vännerna sina betänkligheter. Tegnér hade visserligen hugnat Adlersparre med ett slags inledning, en »oratio galeata» — som han själf kallar det (d.21. 3,1839),— men ban hoppades icke mycket af företaget. Brinkman fann, att Tegnér i sin dikt »Georg Adlersparres skugga till det svenska folket» varit väl ond, nämligen mot de liberala; den af trycktes också i den konservativa Svenska Minerva, men blef skarpt angripen i Dagligt Allehanda (n:o 88 år 1839). Brinkman fruktade också, att Läsningen skulle bli en partisk skrift. »Om den unge Adlersparre gör det mig ondt, ty jag anser honom äga verkliga anlag, men brist på underbyggnad, och en olycksalig lätthet att skrifva fort och mycket, ej oblandad med en hög tanka om sig själf, torde kanske aldrig låta honom komma till riktig mognad» (d. 2. 4. s. å.).

Stockholm den 24 december 1839.

Ännu helt varm af glädje och förtjusning öfver din härliga sång vid Wallins urna1, kan jag omöjligt längre uppskjuta min tacksägelse för en njutning, som du allenast kunnat skänka, min högt älskade och djupt vördade vän! Denna sång gjorde i fredags den akademiska högtidsdagen till en jubelfest för hela svenska vitterheten:

Mången tidens bölja seglar uti evigheten in, förr'n härnäst sig snillet speglar i en sdng, så skön, som din.®

1 J. O. Wallin hade aflidit den 30 juni. Tegnér sände till Sv. akademien sin vackra minnessång att uppläsas på högtidsdagen. Då upplästes äfven (af Enberg) Wallins sista stora dikt Dödens ängel.

* Något omskrifvet citat ur Tegérs dikt öfver L. P. Munthe . 1807 (slutet).3i7

Visserligen hade den bort läsas af Wallin själf, om han tyvärr ej haft laga förfall, men dock kan jag uppriktigt försäkra, att den lästes ej blott väl, utan jag ville nästan säga förträffligt af Beskow. Ett slags ingifvelse kom

kanske däraf, att han för tillfället satt på den Delfiska trefot, ifrån hvilken du själf bort förkunna dina orakler. Men så hade han också redligt inöfvat sig förut, och han lyckades så väl, att han icke lämnade några billiga fordringar ouppfyllda. Jag satt helt nära och lyssnade med spänd uppmärksamhet både till innehållet och föredraget. Jag är vid sådana tillfällen en sträng, om också ofta en tyst, konstdomare och kan således med dubbel tillfredsställelse försäkra, att han ej nedläste det höga originalet. Rösten var klar och tydlig, intet ord gick förloradt och ej ett enda af dem fick en oriktig tonvikt. Rimmen hördes hvarken för mycket eller för litet, och det hela gjorde ett djupt och behagligt intryck. Också afhördes det af allmänheten med en andäktig kyrkotystnad. Jag blef verkligen öfverraskad af en fullkomlighet, som jag ej vågat hoppas, ty aldrig har jag ännu hört B. läsa så väl, icke ens sina egna snillefoster. Denna rättvisa gör jag honom så mycket hellre, som det skulle kosta på mig, om du ett ögonblick skulle kunna missledas af den »halshuggnes» smädelser i Aftonbladet1. Jag säger, utan vidare bevis, »den halshuggnes», ty endast den ömsesidiga hätskhet, som allt ifrån Flugsmällans tid

1 Med »den halshuggne» menas f. kaptenen Anders Lindeberg, som varit dömd till halshuggning för majestätsbrott (men räddats genom en amnesti). Aftonbladet för den 21 dec. innehöll en artikel om akademiens sammankomst, där det talas om »hr Beskows något vedervärdiga stämma, hvilken, i högre grad än någon oss bekant organ, saknar all manlig kraft och kvinnlig gratie, och som åtminstone ej bör användas att föredraga annat än hans egna arbeten», och tillägges: »Tegnérs vers blir från hans läppar alldeles oigenkännlig.»318

varit rådande emellan hofmarskalken och kapten, kan förklara ett lika så dumt som oärligt omdöme, emedan den skällande ingalunda har så ludna öron, att man skulle kunna anse hans dumdristiga tadel såsom ett olyckligt naturfel. — — — Emellertid ännu en öm och hjärtlig tacksägelse för ditt odödliga sorgkväde i alla sångfåglars namn! — Min tacksamhet är icke dess mindre blandad med djup sorg och bedröfvelse, ej blott öfver Wallin, utan fastmer öfver — dig själf. — En sådan dyrbar skatt af hög och kraftfull poesi äger ännu ditt snille inom sig; på ett sådant Tabor kan det ännu lyfta sig, när det behagar, och allt detta försakar du för att lättjas uti en välstoppad biskopsstol, hvilkens ämbetsplikter, enligt ditt eget uttryck, ganska försvarligt skulle kunna drifvas med en ångmaskin. Att du redan skänkt oss mer än någon annan svensk skald, vet jag bättre än du eller någon ann', ty det skulle göra mig ondt, om jag ej uppmärksammare begrundat dina arbeten och högre uppskattat deras värde än — biskopen i Vexiö och några dess rabulistiska konstdomare. Men därför har du dock på långt när icke betalt din, skuld till nornorna, som med helt andra förhoppningar vid din vagga nedlade så oberäkneliga faddergåfvor.-—–

Således har jag nu blott en enda önskan öfrig, på det du hos våra efterkommande åtminstone ej må gälla mindre än hos oss, och därföre måste jag ännu med några ord vidröra detta för mig så heliga ämne.

Jag besvär dig nämligen vid Fritiof, Axel och Gerda att till riksdagen medtaga allt hvad du af smådikter har liggande i handskrift — ej för att uppläsa det i prästeståndet, utan för att med mig gemensamt däraf göra ett urval till 2:dra delen af dina smärre dikter.---—

v. Br.XIV.

Tegnér vid riksdagen 1840. »Till svenska riddarhuset.» ßrinkmans »dammborste»' \id Tegnérs poemer. Hälsningarna i Sv. akademien till Atterbom och Grafström. Tegnérs umgänge. Fru Hilda Wijk.

Ännu en riksdag måste Tegnér bevista — det blef hans sista. På hösten 1839 hade han skrifvit till Wingård: »Min misantropi, hvartill redan god grund är lagd, förmodar jag utbildar sig och blir fullvuxen under riksdagen genom all den ömklighet jag får se och höra.» Han fick blott alltför rätt i sin fruktan.

Brinkman, som på föregående årets (1839) sista dag för Tegnér uttryckte sin glädje öfver att denne komme åter till Stockholm, men anade att »det blir vår sista samvaro», hälsade honom i midten af januari (1840) välkommen med några rader, hvari det heter: »Heurlin har försäkrat mig, att du är vid det bästa lynne i världen, och vi bägge ha företagit oss att så mycket som möjligt bidraga till dess bibehållande, understödda, som jag hoppas, af fru Wijk, hvilken sannolikt gör hela den öfriga seraljen öfverflödig.» Brinkman kunde till följd af illamående själf icke gå ut, men Tegnér uppsökte honom genast, och när under det halfva år, Tegnér nu uppehöll sig i hufvudstaden, Brinkman af sin krasslighet var hindrad lämna rummen och Tegnér icke kunde besöka honom,

sände de båda vännerna hvarandra biljetter, som ibland blefvo långa bref. Flere af dessa320

rörde Tegnérs dikter. Skalden framträdde nämligen nu åter rätt ofta för offentligheten. • Det första af dessa framträdanden väckte mycken uppmärksamhet, på ena hållet beundran, på det andra motsägelse. Det var hans ljungande dikt »Till svenska riddarhuset», där han risar splitet och oppositionslustan, meningsstriden, som »sitter käbblande vid hvarje samkväm», »dagens hugskott, nyhets-krämarns dårskap» och lycksökeriet — »lycksökeriet hos hopen är det sämsta» — »det lumpnas terrorism, det plattas envåldsmakt», och där han hänvisar på de ridderliga förfäderna, som icke »lyssnade till stundens sorl, dagtin-gande med hennes lösa nycker». Dikten utkom den 24 januari, och snart var »smädarkopplet» löst och angrep skalden i Aftonbladet och Allehanda (jfr Atterboms tack-sägelsebref af d. 2 febr., Ur Es. Tegnérs papper, s. 431 och noten s. 504). — Brinkman hade funnit detta »skriftermål» alldeles förträffligt, men fruktade, att tiderna voro för ogudaktiga, att det ej kunde göra verkan, då »en mängd af de högättade nattvardsbarnen ej äro tillräckligen förberedda på en så allvarsam och sträng samvetsväckelse» (d. ig. 1). I några enskilda uttryck föreslog han ändringar, då Tegnér ville tillåta honom tjänstgöra som »dammborste»; ett par af dem tog skalden till efterrättelse.1

Redan vid Tegnérs förra besök hade Brinkman användts som skaldens »tillförordnade Aristarkus». Det gällde då dikten »Vid förrättandet af en prästvigning », som visserligen var författad och uppläst redan 1837, men hvari Tegnér sedan gjorde små ändringar, till större delen efter den verskunnige vännens förslag (i v. 3 hade först

1 Mot rabulismen uppträdde Tegnér också i sina »Skålar i prästeståndet» samma vår; ett par epigram mot »den fria pressen» tillkommo också nu (jfuppl. II: 417).321

haft »mänskan», som B. fann tungt i hexameter; i v. ii; »Tyngdpunkt blifver och är i lifvet den höga religio»; i v. 20 hade stått »födes af jungfrun alltjämt»; i v. 47: »Tiden är ond. Just därför skall det goda stå upp mot det onda» och i v. 73: »Mänskan skall varda som Gud, det små afspegla det stora»).

Nu förestod Atterboms och Grafströms inträde i Sv. akademien, och Tegnér skulle där hälsa dem. I april voro dessa Tegnérs hälsningskväden färdiga, den vackra väl-komstdikten till Atterbom, som bevittnade att försoning inträdt, att »nya skolan flyttat i den gamla», och den manliga sången till Grafström, där, i anledning af dennes företrädare Mörners förtjänster, »prosans granitformation» prisades. Brinkman, som fick behålla originalmanuskripten, likasom fordom af Fritiofs saga, då han i stället lämnade Tegnér prydliga afskrifter, sände dessa med några små ändringsförslag.

Den 19 april 1840.

Här skickar j ag dig nu min afskrift af din »westfaliska fred», hvilken jag hoppas af ingen framtidens Napoleon skall upplifvas. Dagens friskyttar med svarta kulor må åtnöja sig därmed, att du i första raderna af din »prologus galeatus» åtminstone synes dela deras förundran däröfver att »Atterbom sitter här». Slutet få de visserligen svårt att dölja, men det gick ju katolikerna i Münster och Osnabruck inte bättre, när de nödgades underskrifva religionsfriheten för protestanterna. Därför vill nu också den hämdlystne Thomander köra de förra ur det dumtrogna Sverige.

Min »dammborste» har vid detta skaldestycke varit öfverflödig. De »förvissna bladen» v. 11 har jag med din

tillåtelse förändrat och utan betänklighet rättat ett par

ortografiska misskrifningar.-—— I v. 188—189 ville

jag nästan föreslå en obetydlig förändring: i stället för strid med mänskor, med en karg natur med frusen barm, skulle jag hellre läsa: »Strid var mot mänskor, mot en karg

natur med frusen

barm», ty den frusna barmen tillhör blött naturen, men mindre uppmärksamt läst, låter det som striden var ej blott

med människor och med en hård natur, utan också särskildt med en frusen barm — och det vore en gemen

fiende. Tantum.

Den 22 april 1840. Här åter en ganska läslig upplaga på velin med guldsnitt af din mästerliga säng öf-

vei prosan, men dock skall jag med mycken beredvillighet däraf göra en ny, ännu mycket grannare, om du, som jag önskar och hoppas, vid närmare betraktande af — »ställningar och förhållanden»1, själf torde finna en del däraf

1 Hänsyftning på Crusenstolpes bekanta publikation.

Es. Tegnér.

Porträtt (från de sista åren) af J. G. Sandberg. (I Wexiö domkapitel).323

oupplåsbar, i anseende till tid och rum. Gärna unnar jag prosan att också en gång få göra sig bred, till och med inbilla ungt folk, att »hon är den äldre systern», således ett slags fideikommissarie, ehuru de gamle väl torde vara af olika mening. Verskonsten må vara yngre än hvardagsprosan, men »i början skapade Gud himmel och jord» — sannerligen ej som Mörner sina tal i Landtbruksakademien på långtrådig prosa, utan alldeles som du din Fritiof med hög och bildrik poesi .. . Dock dessa genealogiska tvistigheter sätta mig inga »myror i hufvudet», men, min bäste bror, den bit granitberg, som du här ända ifrån v. 42 till v. 65 slungar emot Rikets maktägande Rabulister — den torde, långt ifrån att »sammanhålla den lösa grund, som rimmen spela på» (i prosa: Svenska akademien), snarare krossa och söndersplittra det hela. Vi tanke sannolikt alla lika med dig om våra platta Zeussmädande giganter, men tal och tryckfrihet äro ej alldeles det samma. Den senares ordförande »Salanas är nu lös utur sitt fängelse och utgår till att bedraga hedningarne». Med denne maktägande kunna och böra nu de fromma aderton ingalunda mäta sig, allraminst i ett ögonblick, då de af honom och hans vapendragare

begära anslag i penningar1.---Hvad hjälper det, att

du talar sanning — som en skald; dina vedersakare förstå ju hvarken »rim eller reson»; »the omvändas täraf icke», de förbittras blott dubbelt, ej blott emot dig och oss, utan äfven emot »högre vederbörande», för hvilkas språkrör du af dem skulle anses .. . Men det är ingalunda dessa ekonomiska skäl, som jag lägger någon synnerlig

1 Då akademiens inkomster, på grund af myntvärdets förändring, ansenligt minskats, begärdes vid 1840 års riksdag ersättning härför. Den kgl. propositionen afslögs dock' (1841); jfr G. Ljunggren, Sv. akademiens historia II s. 119.324

vikt på. De rent-akademiska synas mig tillräckliga. Vi äro ej blott snillets och smakens, utan äfven fridens och försoningens härolder. Vår vise lagstiftare har ju till och med förbjudit oss att svara på något emot oss riktadt ovett och i allmänhet allt vittert bärsärkeri — ett politiskt kunde han ej ens anse såsom möjligt.---

I ditt eget namn har du redan mer än en gång så klart och tydligt uttalat dig öfver dessa ämnen, att ingenting mer är att tillägga, ehuru jag gärna medger, att den ifrågavarande biten är en af de poetiskt vackraste uti alla dina »kämpavisor». Men ordföranden af hela Svenska akademien har ej alldeles samma fri- och rättigheter ...

Mig tyckes, att det för dig bör bli ganska lätt att i stället för denna antirabulism infläta lika så många rader af beröm för 1809 års hvälfningsriksdag, då ju sal. Mörner grundlade sill ryktbarhet som medborgsman och talare (han har själf sagt mig, att han flere hundrade gånger visat sig på sin bänk). Detta kunde ju sluta med en from önskan, att den tidens ande länge hos oss må svävfa öfver vattenmassan af vår vältalighet m. m.1

Denna anmärkning synes mig ej ovärdig att af dig själf litet närmare öfverläggas och begrundas. Alla de följande äro af ingen vikt, knappt såsom »dammborstande». — Jag gör dem blott, såsom mången advokatfiskal på dragande kall och ämbetes vägnar, sedan du en gång på skämt kallat mig din Aristark. Således hemställer jag, huruvida det ej torde synas litet hårdt att uti 3 versen »inga gratier söngo vid hans vagga». Sant är det visst som Guds ord, men man tänker sig därvid genast något lymmelaktigt, som

1 Tegnér uteslöt också det åsyftade stället om den partisjuka yran, som kysser ej, men biter »sin välgörares hand etc.»; men han satte icke dit något i den riktning B. bär föreslog (jfuppl VII: 158 f.).325

sal. människan onekligen hade, åtminstone i sitt yttre, och det vill ett lof tal dock ej gärna låta förstå om en berömd man, si diis placet, och som varit ledamot af Sv. akad.-En sådan, likasom hvarje utmärkt varelse, kan utom dess lika så litet som skalden alldeles umbära gracerna1. — — —

v. Br.

Också andra dikter tillkommo under denna vår, då Tegnér synes ha varit rastlöst verksam. En sådan var» Martinas bok» eller det lilla företalet till »Småsaker af en ny-begynnare» d. v. s. den nyss hädangångna Martina d. y. von Schwerin. Modren hade föregående sommar fått löfte om något slags förord. Då detta dröjde, sökte Brinkman (först d. 31. 12, 1839) utverka det. Han skref själf ett längre ömt poem till sin Stella, med titel »Martinas minne» (Vitterhetsförsök II s. 57 ff. och s. VIII ff.), där han till motto tagit Tegnérs bekanta vers i dikten öfver Munthe »Mången tidens bölja seglar» etc. Tegnér fann detta poem vara af »mycken värme och innerlighet», men Brinkman tycktes honom alltför ofta ha förväxlat. modren med dottern (d. 18. 1). Han kunde icke egentligen bli inspirerad af »Småsakerna» (d. 2. 2; jfr jfuppl. VI: 357). Men Brinkman talade så varmt om den unga hädangångna; han skilde henne väl från modren, hon var lärd, men framför allt »lärd af Gudi» i rent allvar, men hade icke modrens »sprittande och lysande lefnadskvickhet»; denna »är lyrisk poesi, Martinall var ren, ädel, filosofisk prosa» (d. 22. 1). Tegnérs

1 Tegnér ändrade versen till »och ingen diktmö sjöng inför hans vagga»; B. hade föreslagit »och ingen sångmö vid hans vagga log (eller satt)». — Också bland de följande små anmärkningarna gillade Tegnér en och annan.

Först den 26 maj hade akademien sammanträde, då Grafström intogs; den 29 tog Atterbom inträde.326

lilla företal kom verkligen, och Brinkman tackar (7. 2) för den vackra »orlofssedeln»: »Något så utmärkt, nämligen så passande, hade jag icke ens af dig förväntat». Denna väckte i den intima kretsen mycket bifall. Brinkman uppläste dikten som Tegnérs »trogne rapsod» en afton hos Åkerhielms, där den förtjuste »flere af dina kvinnor, däribland grefvinnan Clara» (Bonde, född Rålamb), skref han den 7 mars. Hos Åkerhielms hade Tegnér annars varit ett par dagar förut bjuden »på korfkaka». För öfrigt var umgänget lifligt med Poppius', Berzelius' och grefve Posses — generaltulldirektören A. M. Posse, som Tegnér varit samman med i Karlsbad, var gift med Juliana Louise von Platen, som nu också hörde till Brinkmans intima. Äfven »konstmön» (Maria Röhl) var med ibland. Men allra störst uppmärksamhet ägnade Tegnér den blåögda d. v. s. fru Wijk, som följt sin man till riksdagen. Tegnér hade rätt ofta träffat denna vackra och älskvärda dam under de sista åren, t. ex. i hennes hem i Göteborg. När biskop Wingård troddes skola bli Wallins efterträdare 1837 naturligtvis också bli serafimerriddare, skref Tegnér (d. 2. 3, 1837): »Hälsa Hilda. Du är nu kandidat till blå bandet, men hvad är den blå trasan mot hennes blå ögon? Du förlorar mycket på bytet» (anf. arb. s. 59). Brinkman var också hänryckt öfver »vissa blå ögon i Kungsbacken», och när dikten öfver Martinas bok tycktes dröja, skref han (d. 22. 1), att det ju vore väl mycket begärdt, att Tegnér nu skulle »upplifva slocknade bruna ögon, medan lefvande blå taga alla dina riksdagen ej tillhöriga själskrafter i anspråk». Den 16 jan. hade han för Tegnér utgjutit sig om de blå ögonen:3^7

»— Auge! wem gleich ich dich? Bist du Bläue der Luft, wenn sie der Abendstern sanft mit Golde beschimmert? oder gleichest du jenem Bach, der dem Quell kaum entfloss?1

Så sjöng Klopstock för ioo år sedan, när han också råkat ut för en det i8:de århundradets fru Wijk. Det vore oförlåtligt om det ig:de århundradets stora skald, i synnerhet en sådan »Shakespeare-kär» som du, visade sig mindre betagen af våra blå riksdagsögon. o

Tegnér har besjungit henne flere gånger. Ett par år förut skref han den lilla biten »Till Hilda », där hennes yttre och inre skönhet prisas. Och hans känslor gingo en gång så varma, att han diktade till henne en glödande »Varning», där hennes tjusningskraft be-sj unges, naturligtvis också

— ditt blåa ögonpar, två himlar med en ängel uti hvar, nej, icke änglar, tvenne kärleksgudar två skälmska piltar uti azurskrudar.

Och Brinkman täflade med honom i hyllning. Åtminstone tre dikter i Vitterhetsförsöken äro riktade till henne,

1 Verserna äro hämtade ur Klopstocks »Bardalei (1748).

Fru Hilda Wijk. Blyertsteckning af Maria Röhl. (Kgl. biblioteket).3-S

det smäktande Paradiset, den mycket känslofulla Längtan samt »den Blåögda», kanske också den om stormande förtjusning vittnande »Hon kommer». I dikten till Tegnér, som kanske just skrefs våren 1840, uppmanar Brinkman denne att åter stränga sin lyra till den nya »Ingeborg» han fått.

Skynda dä, din sångmö spänne lyrans strängar blott för henne, som oss Fritiof återger. Och på nvtt en yngling vorden, höj din röst! — ty blott i Norden fins en Hilda, en Tegnt'r.x

Tvifvelsutan hade den älskvärda, af alla så högt och med rätta beundrade fru Wijk bidragit till den höjning i Tegnérs sinnesstämning, som under de sista åren kunnat iakttagas, men hon kunde ju icke — lika litet som vännerna Brinkman och Heurlin — för beständigt lyfta hans sinne upp ur melankolien, ur den begynnande självssjukdomen.

1 Fru Wijk blef icke belåten med att Brinkman i sina tryckta dikter utsatt hennes förnamn, och hon bad Tegnér att icke under hennes lifstid trycka någon dikt med hennes namn (Tegnér till Brinkman 25. 3, 1843).329

XV.

Tegnérs sjukdom 1840—1842. Brinkmans oro och sorg. Tegnér i Schleswig. Disa Tegnér-Kuhlberg till Brinkman, »pappas trognaste vän». Tegnérs återkomst från Schleswig. Brefväxling. Gerda åter en gång. Brinkman om Straussfejden; om saga och historia. Tegnérs tillfrisknande'.

Riksdagsarbetet och lefnadssättet i Stockholm bidrogo säkerligen i betydlig mån att undergräfva Tegnérs hälsa. »Det nattugglelif, som här föres, förefaller mig i yttersta grad vidrigt och barbariskt», klagade han för Brinkman redan i januari. Man har icke heller skonat honom, utan ansträngt honom med sammankomster, rådplägningar och öfverläggningar, som bidragit att göra honom exalterad. Och så kom slaget...

I juni" återvände Tegnér hem och snart i början af juli blef sjukligheten i lynnet akut och utbröt efter några epileptiska anfall i ett vansinne, som yttrade sig framför allt i förryckta idéer, resplaner m. m. Brinkman hade med den största oro hört om Tegnérs sjukdom, hvarom följande bref talar; han trodde då ännu att den var öfvervägande kroppslig — Tegnér hade uppgifvits skola företaga en badresa till Uddevalla.

Stockholm den 17 juli 1840.

Jag kan ej lifligt nog uttrycka min hj ärtslitande sorg öfver innehållet af Heurlins bref till ärkebiskopen och äfven346

ditt senare till Beskow. Ack! min bästa vän, jag känner reumatismens alla nidingsverk, men en förlamad sida eller, som du uttrycker dig, »att den är alldeles borta», synes mig dock för betänkligt för att ej betyda något sämre än reumatism. För Guds skull anse den saken ej lättsinnigt, en oförsiktighet har jag gifvit första anledningen till denna olycka . . .

Jag hoppas, att Uddevalla skall blifva dig nyttigt, ehuru min tro på våra nordiska »Bethesdas» är tämligen svag, men så mycket mera litar jag på det lugn och det uppmuntrande sällskapet du där torde finna, i synnerhet om du där träffar någon — »ängel, som nedstiger i dammen och rör vattnet» ... Men väsentligare än alla änglar och allt vatten är en förnuftig lefnadsordning, frisk luft och, om möjligt, friskt lynne. Gifve Gud dig styrka och vishet att iakttaga en sådan!

Detta skulle någorlunda trösta mig däröfver, att du öfverger oss, ty att du skiljer dig ifrån riksdagen gör mig en innerlig glädje. Någon nytta kan inom dessa »helvetes portar» ingen Guds man åstadkomma — ty »strax kommer en satan och tager bort ordet, som sådt var i"theras hjärtan». Och den konsten »att utdrifva djäflar» är längesedan förlorad, åtminstone i vår protestantiska kyrka. Franzéns senaste försök till envigeskamp emellan L,andt-prästen och Rabulisten1 tyckes ännu ej hafva gjort särdeles verkan, hvarken på utskotten eller plena. . . Förtviflans lugn är nu det enda, som återstår för den vise och oväldige. Den härj ande mordbranden släckes ej

mera, hvarken med vilja eller med spiritus.---

1 Franzéns tidsbetraktelse på vers med denna titel hade nyss förut utskickats från Hernösand.347

Som ensligt iiihyseshjon plågas jag emellertid af allt annat utom af ledsnad, emedan jag outtröttligt begagnar alla mellanskof af mindre opasslighet till snillesnjutningar. Kunde jag dock inblåsa alla mina tidigt förgubbade vänner den fasta öfvertygelsen, att dessa andliga sysselsättningar äro den enda talisman, som besegrar både ålderdom och sjuklighet, ja, själfva ödets nycker och statsutskottets småsmutsiga snålhet, och som låter oss — lefva tills vi dö, med rent mänskligt deltagande uti alla lifvets blåögda och ännu själupplyftände nöjen.

Jag omfamnar dig med broderlig och hjärtrotad vänskap ...

v. Br.

»Det är förbi», skref Brinkman förtviflad till Martina v. Schwerin d. 4 augusti. Tegnér hade då återkommit till Stockholm, ledsagad af sin vän läkaren Ekströmer och af Heurlin. Nu hade sinnessjukdomen fullt fått makt med skaldens själ; Brinkman hade nog någon gång under de närmast föregående åren tyckt, att gränsen var nära. Tegnérs vistelse i Stockholm — där han fick en angenäm bostad, en trädgårdslägenhet å Kungsholmen — fördröjdes till slutet af september; den 25 afreste han, åtföljd af en ung läkare och en betjänt, till Köpenhamn och därifrån till Schleswig. Ett par dagar förut hade Brinkman mottagit en biljett från honom, hvari han ber vännen följa med samt medtaga en Horatius, Shakespeare och en Dante-öfversättning samt allt hvad Brinkman hade otryckt af Tegnér; »på hemvägen» skulle de sedan hälsa på Martina von Schwerin. »Möjligt att Hilda kommer», tillägger Tegnér. Dagen före afresan hade några intima vänner till den Tegnérska familjen, bland dem Brinkman, samlats hos332

biskopinnan — som med en son och en dotter (Disa) kommit till Stockholm i slutet af augusti — för att taga afsked. »Tegnér var till den grad munter, glad och rolig, att han påminte om flera dylika aftnar i hans bättre tid», skref Brinkman till Friherrinnan, men tillade: »Icke dess mindre gjorde denna afton på mig ett djupt och förkrossande intryck».

Från Schleswig sände Tegnér sin vän ett och annat bref, hvilka delvis äro alldeles rediga. Han glömmer icke gärna att hälsa de mest förtrogna. »Huru må Hilda, Flise, Clara och hela seraljen? » skref han den 24 okt. Manuskriptet till de ombord på ångaren »Sverige» diktade »Resefantasier» lät han öfverlämna till Brinkman med en liten till-ägningsdikt (jfuppl. VII: 178), där vännens autografsam-lande skämtsamt omtalas. Beskow hade då uppläst delar af dikten, euligt Tegnérs önskan, på högtidsdagen samma år (»Reseminnen»),

Genom Tegnérs dotter Disa, som Brinkman beundrat länge, innan han sett henne, och för hvilken han under den svåra Stockholmsvistelsen fattat en öm tillgifvenhet, fick Brinkman från hösten 1840 alltjämt i flera år underrättelser om skaldens tillstånd. »Ni, pappas trognaste vän» kallade hon honom (d. 27. 2, 1841). Brinkman skref också flitigt till henne. Varmt deltog han i familjens sorg, och med innerlig glädje hörde han i mars, att »det klarnat» för den sjuke skalden. Han fick utförliga berättelser om hemresan, som — med den yngre sonen — företagits öfver Stralsund och Greifswald, samt om huru befinnandet var efter hemkomsten (den 16 maj). Tegnér var ännu långt ifrån frisk, exalterad och orolig. I juni blef det bättre, och efter en tids vistelse i Värmland gjorde han i september ett besök i Stockholm på ett par veckor, under hvilka333

han bl. a. bevistade sammanträden i Sv. akademien. Den gamle bepröfvade vännen Brinkman såg honom nu för sista gången. Men brefväxlingen återknöts.

Stockholm den 5 oktober 1841.

Ändtligen, min bästa bror, måste vi väl åter börja vår länge afbrutna brefväxling, ty nu är tiden sannerligen inne till »skämt och allvar». Din så lyckligt återställda hälsa har väl just inte gjort mig friskare, men däremot så gladlynt och bekymmerslös, att jag med lika stort förakt numera bemöter mina krämpor och kroppsliga lidanden, som ifrån urminnes tider rabulismens frisinniga djäfvul-skaper. Att bägge lika så säkert äro förstörelsens förebud — min och statskroppens, därom är jag ganska öfvertygad, men det förmår jag ej att hjälpa; således vill jag

åtminstone njuta dagen — några angenäma hälsofragmen-

ter och dina, alla Aftonblad öfverlefvande skrifter.---

v. Br.

Tegnér hade i december 1841 fått ett återfall; hans stämning var emellertid nu något afvikande från den förra, mera barnslig och pjollrande, han var from och medgörlig. Vid nyåret var det mycket mörkt för honom, men det blef så småningom bättre. Disa Kuhlberg bad Brinkman åter skrifva till »den olycklige vännen». I februari skref Tegnér själf, att han vore rätt frisk, men mycket matt. Emellertid återkommo åtskilliga af de sjuka idéerna, till dem hörde kolossala utgifningsplaner — ända till 100 volymer, hette det ibland (d. 23. 5, 1842: »Du ser således, jag har mycket att göra. Gud låte mig blott få vara frisk!»). I »I tonföljden» skulle, såsom n:o 2 af »a) rim-sagor» komma Gerda. Denna vore nu färdig, de tre första334

sångerna hade författats i Lund 1822, de tre följande i Schleswig 1840 och de tre sista i år (1842), hette det i ett bref från Tegnér, hvarur äfven följande må meddelas:

Östrabo den 3 april 1842.

Härhos skickar jag dig Gerda ...

Gerda är icke som Fritiof. Bägge föreställa väl en barbarisk tid. Men Fritiof spelar i 8:de, Gerda i I3:de århundradet. Barbariet var då ett lärdt, skolastiskt. Jag har skrifvit dikten under många afbrott, ämbetsförrättningar o. s. v., och det ligger 20 år emellan första och sista sångerna.

Där Fritiof slutar, vidtar Gerda. Frågan är om striden mellan kristendom och hedendom, såväl i slutet af F. som i början af Gerda. Äfven i Fritiof förförde mig min didaktiska natur, som afskyr allt grummel och oreda, att (i Försoningen) didaktisera litet öfver bägges förhållanden. Därmed börjar också Gerda och fortsätter sedan alltjämt. Ur detta skäl har jag för de flesta sångerna byggt propy-

léer, som skola antyda sångens mening.---

Din vän Tr.

Brinkman, som endast fått fragmentariska manuskript med detta Tegnérs bref, försökte länge förgäfves få någon reda däri. Äfven antalet sånger växlade i de olika utkasten; det blef slutligen 12, prologen och en epilog inberäknade. När Brinkman någorlunda kunde öfverblicka planen och det utförda, fann han ju, att poemet var omöjligt att publicera. Tegnér bad honom gång på gång att göra allt klart och påskynda tryckningen. Härom handlar en stor del af brefväxlingen 1842. När Brinkmans omdöme dröjde, misstänkte Tegnér, att det vore ogillande:335

»Jag är resignerad och skall trösta mig lätteligen öfver förlusten af Gerda.» Han hade dock ännu mycket att trycka, till 12 band vore manuskriptet färdigt; »lika mycket åtminstone har jag kvar om icke skrifvit, dock i mitt hufvud», yttrade han d. 17 april, men tillade: »Jag hoppas du håller mig tillbaka genom vänskapsfulla och grundade förmaningar från Vielschreibereiet». Och den 8 maj skref han: »Jag låter ingenting trycka, som ej genomgått din censur.» Brinkman visade sig också i detta afseende som en fint förstående, klok och taktfull vän. I Gerda berömde Brinkman vissa delar, särskildt företalen eller »propyle-erna» till de särskilda sångerna, men varsamt ledde han den sjuke skaldens uppmärksamhet på orimligheterna. Beskow hade också skickat anmärkningar, hvilka förargat Tegnér. Ännu på hösten samma år (1842) hade denne kvar sina orediga planer. Brinkman uppsatte slutligen i november ett längre betänkande om Gerda, men det blef icke afslutadt och brefvet (hvarur nedan några sidor meddelas) sannolikt icke afsändt. Det var goda tecken, att Brinkman icke behöfde afskicka denna laddning. Tegnér tillfrisknade alltmera, och Gerda kom därefter sällan på tal. (Om Gerda se vidare en uppsats af E. Wrangel i Finn, utgifven af Lukasgillet i Lund 1903).

Stockholm den 26 april 1842.

---Friskt mod är allt hvad som behöfs!

Hvad söker du att göra dina 60 år gällande? Hvad angå själen och snillet dessa godtyckliga kalenderår? Så länge termometern i hjärtat ej fallit ner till fryspunkten och barometern i snillet ännu visar: »klart», är människan ämiu ung. Jag kunde i nödfall vara din far och räknar mig dock ännu ingalunda ibland nutidens trettioåriga gub-336

bar. Grefvinnan De Geer bjöd mig härom dagen till middag för att hos henne fira min födelsedag, »ty jag tillhörde ju ej dem, som blekna vid hvarje ny påminnelse om årens

Disa Tegnér.

Porträtt i olja (tillhör fru H. Tegnér, Lund).

framskridande». Jag emottog bjudningen med mycken glädje och svarade med omgående betjänt genom följande rader:337

Ett bleknadt månskenslif af 78 år!

mig synes ännu ljust och trefligt, gladt och roligt;

tv lika känslovnrnit, soni i min ungdomsvår,

mitt lefnadsfriska hjärta slår

i ädla vänners krets — ömt, tacksamt och förtroligt. —

Och medgifva måste du, att den ej är utlefvad och förmultnad, som ännu vid mina år sant och uppriktigt kan aflägga en sådan trosbekännelse. Jag trotsar ännu den snillrikaste student i Uppsala att lifligare än jag förtjusas af den 100gånger lästa Fritiof, och hvarje 20-ångPetrark att innerligare, känslofriskare och andäktigare än jag kunna intagas af din »makalösa» Disa. — Tacka henne oändligt för det sista brefvet! I dag blir det mig omöjligt att besvara detsamma, likasom jag nödgas uppskjuta med mycket, som i anledning af dina sista brefs rika innehåll ännu framdeles kommer att afhandlas oss emellan. — Hvad drömmer du om osämja emellan mig och Beskow? .Skulle dina bägge trognaste lärjungar sins emellan ej vara goda vänner?1

Hälsning och vördnad till dig och den älskvärda fru biskopinnan.

v. Br.

1 Den 20 maj skref Brinkman, att Beskow vore i Sv. akademien >en utmärkt sekreterare. En sådan få vi aldrig igen.»

E. Wrangel. 22

Fredrika Bremer.

Blyertsteckning at Maria Röhl (Kgl. biblioteket).338

Under detta år, då så många böcker och tidningsartiklar skref vos med anledning af utgifvandet (1841) på svenska af D. F. Strauss' Jesu lefnad, innehålla Brinkmans bref då och då utgjutelser härom. Han fann mycket i denna strid omotiveradt, bl. a. Agardhs uppträdande (»Om de hel. evangeliernas uppkomst och sanning»); Agardh fladdrade för mycket hit och dit; han sysselsätter sig med »botanik, drätselverk, bibeltolkning, kyrkohistoria, är statssekreterare och biskop, allt som det faller sig.» Äfven Fredrika Bremer, som nu utgifvit sina »Morgonväkter», »hade gjort bättre att ej komma fram med sina små filosofiska handkanoner» (d. 15. 4). En annan gång (d. 29. 4) gör Brinkman mot hennes ortodoxi ett lärdt citat ur I.actantius och sänder sin till henne riktade dikt »Volkanen» (Vitterhetsförsök 1:113). Men både han och Tegnér satte mycket värde på den varmhjärtade författarinnan, som rätt ofta nämnes i deras bref från dessa år; Brinkman hälsar gärna från *vår Fredrika». Hennes senare författareskap gillade Brinkman dock icke helt och hållet. — När Brinkman i februari 1843 råkat vid ett besök hos henne falla och slå sig i trappan — Brinkman var då 79 år — skref Tegnér och uttryckte sitt beklagande, men skämtade också: »Akta dig för fall, när du går till Fredrika!» (d. 25. 2). Fallet visade sig emellertid ofarligt nog.

Om Straussfejden skref Brinkman:

Stockholm den 9 september 1842.

---Om tyskarne lyft kritiken på en alltför hög

ståndpunkt, så måtte vår däremot vara tillräckligt låg, hvad jag i synnerhet varseblifvit under Straussfejden. Hvad har vid detta tillfälle blifvit dyfladt på båda sidor! Nu tyckes hela strunten åter vara glömd, som han varit339

det inom 14 dar, i fall själfva statsministern ej funnit för godt att öfverflytta våra trosartiklar uti — tidningarna och anställa colloquia sacra emellan den hel. Ande och Aftonblads-anden inför kämnärsrätten1. Också har jag vid detta tillfälle ej öppnat min mun, ty för att duellera måste man åtminstone stå på samma botten för att kunna komma åt hvarann; står hvar och en på sin sida af okunnighetens breda och djupa kärr, så kunna de väl vifta med värjan och tillskrika hvarann sitt ovett, men ingen besegras, och de gå lika så helbrägda ur striden och lika så dum-stolta, som innan den började s. — Någon, som gärna ville veta, huru jag tänkte öfver dessa viktiga ämnen, svarade jag blott med en af mina Tankebilder:

Tacksam vördar jag dig, o Pytagoras! — tänka och tiga lärde den eldige, djupt forskande yngling af dig8.

. Och denna pytagorism har verkligen allt ifrån ungdomen låtit mig fredligt och oförföljd sammanlefva med de heligaste som med de oheligaste af hvita och svarta rabulister i alla länder.

Det är besynnerligt nog, att jag finner mig tänka nästan alldeles lika med dig öfver sagans helgd, såsom historiens inneboende själ, men dock ingalunda kan dela din fördom emot kritiken. Den senare dödar ingalunda den förras odödliga själ; hon söker blott afskrapa all rost och smuts, som under en längd af år samlat sig omkring henne och ofta gjort henne osynlig eller oigenkännlig. Du rekommenderar ju själf åt Fredrika3 både tron och förnuftet. — Dock

1 L. J. Hierta hade i augusti såsom boktryckare och förläggare

af »Strauss och evangelierna» blifvit stämd, men skildes snart från

målet. Jfr Lars Johan Hierta af Harald Wieselgren, s. 240 ff.

5 Brinkmans Vitterhetsförsök I s. 148.

® Fredrika Bremer. Tegnér hade tillsändt henne sitt omdöme

om Morgonväkterna.

I356

detta skulle föra för långt och snarare bli ämne för en afhandling. Men just i anledning af inledningen till 8 sången i Gerda1 föll det mig in, att jag för flera år sedan aflagt en dylik trosbekännelse uti en tankebild, som du kanske tillåter mig att här underställa ditt omdöme. Vi träffa ju tämligen tillsammans. (Dessa rader finnas för öfrigt inte bland mina tryckta Tankebilder.)

Sagan.

»Tror du på häfderna-* — Nej! men dess mer på den lefvande

förr. dikt,

hvilken, förstenad i dem, kämpar att bryta sitt skal.

Hellre på Mosen jag tror och profeterna än på den yngsta

Klio, som, lärdomens brud, glömt hvad hon älskat som barn:

sagornas ljufliga sång och naturtrons heliga bildskrift,

hon, som en gåtlik värld tyder för visheten själf.

Sagan är sanning och dikt, ingifvelsens dotter och minnets,

allt hvad dig forskningen tärt, sannare sjöng det Homer.*---

V. Br. .

Tegnér svarade den 28 september: »Det är ändå väl, att du ger sagan rätt och ännu bättre, att du uttryckt min tanke därom i sådana härliga hexameter. Kunde jag göra sådana, så skulle jag aldrig rimma en rad. Men det är icke allom gifvet, endast en verklig Verskünstler. Hvarför ger du ej ut sådant?»

Tegnér visste icke då, att Brinkman höll på att trycka sina Vitterhetsförsök, hvilka denne snart sände honom som nyårsgåfva.

1 I inledningen till sången »Abälard» — annars den sjunde, jfr E. Wrangel, Tegnérs Gerda s. 5 — utvecklas i korthet frågan om tro och tvifvel.

' Trycktes i Vitterhetsförsök II: 138.357

Brinkman var alltjämt, ehuru då och då krasslig till hälsan, lika rastlöst verksam — på sitt stilla sätt. I akademierna framträdde han också. I den Svenska arbetade han t. ex. med granskningen af inlämnade täflingsskrifter. I Vitterhetsakademien skötte han — i brist på annat språkkunnigt folk — den engelska korrespondensen. Och i Vetenskapsakademien uppträdde han i början af följande år såsom föredragande en årsberättelse samt en minnesteckning och höll dessutom med hög stämma ett tal till kronprinsen — han var då 79 år! (Bref till Tegnér 7. 4, 1843).

Tegnér hade skött sin hälsa vid Gustafsbergs badort och hade sedan (i juli 1842) varit i Göteborg och på Bokedalen hos Wijks. Man hade mycket frågat om hans välbefinnande, »men», skref han d. 15 aug. till Brinkman, »jag auktoriserar dig att säga vederbörande, att jag på 20 år ej varit så frisk som nu». Endast smaken för fruntimmer hade gått sin kos, tillade han skämtande. Först i oktober 1842 ansåg emellertid hans familj honom »fullt frisk igen». Vid nyåret fick han ett nervslag, som gjorde honom osäker i gången och till och med talet litet sluddrande, men den andliga vigören bröts icke däraf. Detta år (1843) och äfven en stor del af det följande hade en fläkt af den gamla snillekraften återvändt. Han framträdde nu åter med flera offentliga tal, firade högtidligen Vexiö gymnasii jubelfest och uppsatte äfven ett betänkande i skolfrågan. En eller annan liten dikt tillkom nu också, och Brinkman var fortfarande hans »poetiska biktfar».342

XVI.

Brinkman om Tegnérs diktspråk. Brinkmans Vitterhetsförsök, hans nyårsgåfva 1843. Poetisk form; yttre och inre; hexameter och alexandria

Stockholm i november 1842.

---Gynnad af de germanska språkens rikhaltiga

natur och mångsidiga böjlighet, ännu mer af din egen djärfva och dock sällan självsvåldiga fantasi, har du för oss tillskapat ett diktspråk, som gör dina bästa bilder och uttryck oöfversattliga på fransyska. En öfversättare af Schiller försäkrar, att han nödgats skrifva: »ton heure der-nière est arrivée» i stället för det tyska: »Dein Stern geht unter», hvilket för hans språk vore en alldeles otillåtlig, allt för djärf figur. — Uti hvilken förlägenhet skulle väl en sådan vingklippt poesi tolk befinna sig med Fritiof, där hvarje uttryck spritter af lif och känsla, där i hvarje åskådlig bild »blodet brinner», »hjärtat hoppar», och där en svensk läsare icke ens anar de oöfvervinneliga svårigheter, som blott våra målande, ofta så tankedigra tvillingsord framte för ett mera prosaiskt språk. Den franska sångmön saknar redan våra enklaste och hvardagliga sammansättningar: silfverhårig, vänsäll, järnfast, stormörn, hjältevrede, åskdiger, månskensblick, purpurbetslad, eldhaf, st järnkväll och tusen dylika, som hos oss ej ens uteslutande tillhöra diktspråket, men öfverallt förråda vår högbördiga343

släktskap med grekiskan. Huru skulle väl nu Frankrikes obeväpnade Minerva kunna mäta sig med vår dristiga Valkyria, när »vårsol glöder på himmelen», där »dagen står mogen», där »tusen svärd hamra sitt bifall» och »vapenklangen flyger mot skyn», som »glad dricker fria männers bifall», där korta kärnspråk »klinga som

svärdshugg», där »stormen tumlar kring på skummig gångare utöfver djupen» eller »himmelens långskepp, molnen, ta ombord cn klagan», där »vågen fryser» och »kokar». — Och huru fattigt skulle hon väl med sin svartkrita härma din ännu djärfvare pensel, nar »Loke sänder till jordens män i kvinnoskepnad en blåögd lögn», »högbarmad lögn med rosenkind», när »västanvindar med vårens tunga, som näktergalar i segeln sjunga», där »klippan blottar sin marmor-barm»etc.P—Det är ett sådant rikt,kraftfullt och glänsande diktspråk du först skapat för vår sångmö, och ej blott för epiken, utan med den finkänsligaste förmedling för hvarje poetisk utgjutelse ända ner till den anspråkslösaste tillfällighetsdikt. Det var i anledning häraf jag en gång frågade Leopold, »om ej Tegnér vore en verklig poetisk Mi-das: han kunde ej med sitt finger antippa1 det obetydligaste föremål, utan att det strax förvandlades till gediget diktgull, man kunde här bortkasta både rim och meter och icke dess mindre kvarstode sångmön i sin rika anborna glans och härlighet»; — och härtill svarade gubben: »rem acu tetigisti! 2 Sä är det, och det är detta, som bringar oss andra till förtviflan, som i sitt anletes svett samman-rimma sin prosa.» — Och väl var detta sant. Hvad är hans lärodikter i synnerhet annat än rimkantad prosa, till och med torr och bildlös prosa. —-v Rr

1 »Lätt vidröra», af det tyska »antippen». * D. v. s. »du har träffat hufvudet på spiken».344

I slutet af år 1842 utkommo »Vitterhetsförsök af C. G. von Brinkman, Aftryck för vänner och bekanta», del 1—2. Första delen är dedicerad Till Tegnér med en dikt, hvari förf. blygsamt från sin anspråkslösa sångmö öfvergår till . Tegnérs glänsande sagodikt — »en Frejas mö, en fridens dufva, hon fjärran blott din örnflykt såg». Dikten slutar:

Hell oss! och Svitiods hjältefränder, som tindra sett kring Nordens fjäll en glans, som aldrig återvänder, en sångens majdag utan kväll.

Ty aldrig mer den sol sig sänker, som strålar kring din lager spridt: ditt namn hon tidehvarfven skänker och vårt århundrade blir ditt!

I sitt Förord säger förf. sig icke vilja täfla med den högre konstnärens själfständiga mästerstycken, utan hans dikter vore blott att jämföra med »små handritningar, blommor eller landskapstaflor, hvarigenom en • lekande konstälskare i deras [vänners och bekantas]" minne återkallar en gemensam lefnadsvårs menlösa nöjen».

Brinkman skref till Tegnér:

Stockholm den 1 januari 1843.

Hvad skall du väl säga, min bästa bror, till den digra nyårsönskan, som du här finner bifogad? Du behöfver emellertid icke läsa mer än Tillägnan, som innehåller min trosbekännelse öfver den nuvarande svenska vitterheten, hvilken jag älskar att anse såsom en uppföding af Tegnér, och Förordet, som uttalar en lika så ärlig trosbekännelse öfver mig själf och, som jag hoppas, skall ursäkta tryckningen. Åtminstone skall i hela Svearike ingen kunna . förebrå mig, att jag narrat en tolfskilling af honom för dåliga345

vers. öfver mina kunna ju blott vänner och bekanta besvära sig, och vi kunna snarare förstå hvarandra.---

Hvad mig enskildt beträffar, så har jag nu vid grafvens brädd hållit ett litet liktal öfver den snart aflidne, som du finner i andra delen (s. 81)och det bevisar åtminstone, att jag ända till sista ögonblicket stått på en god och vänlig fot med lifvet. En bilaga till detta grifttal är äfven första stycket i andra delen Hembygden, som tilllika utgör Tillägnan till Franzén. När jag nämligen började samla ihop mina småsaker, ville jag nödvändigt lämna en högtidligare hyllning åt den älsklige ^ skalden, som mer än någon annan försonade mig med den fosterländska

1 »Skaldens aftonbikt. Till Bernhard von Beskow.» »Lauras skald» gaf han också en hvllning i den sista Tankebilden i 3. boken (11: I SOf.).346

sångmön1, emot hvilken jag genom min tyska uppfostran och ett mångårigt vistande i främmande länder, blifvit nog likgiltig. Tillika önskade jag att ännu en gång kasta en öm blick på min första barndom, som tillbragtes på en gudomligt vacker landtegendom, tillhörande min mor — en af de ädlaste och utmärktaste kvinnor jag ännu känt, och hvilken jag har att tacka för allt hvad som i min själ och mitt hjärta fått en mildare och, om jag så må

säga, en poetisk utbildning. På en gång fick jag en nattlig ingifvelse, att allt detta kunde förenas uti ett enda stycke, och så diktades Hembygden nu i somras, medan det redan trycktes på senare hälften af första delen. Detta är således min så kallade sångmös verkliga svanesång, och om du finner den mindre liflig och ledig än just sådana ämnen bort ingifva den, så ber jag dig att med blyerts anteckna: »ætatis 78» (säger sjuttioåtta/). Det måtte förklara och ursäkta mycket. Men ung eller gammal har författaren väl i det hela varit sig tämligen lik, och ett »poetisches Gemüt» torde väl vara det enda hans försök förråda. Som alla half poeter har jag gärna slagit mig ner på lärodikten med ett slags elegisk anstrykning. Men som jag tidigt insett, att de rimmade afhandlingar, hvarpå i synnerhet britterna äro så rika, dock sällan kunde bli något annat än okysk prosa, så har jag inbillat mig, att lärodikten måhända snarare skulle närma sig poesien, om den antoge en

1 Jfr ofvan s. 11. I andra sången af Hembygden ser skalden, vid återkomsten till hembygden, en ljusalf gå sig till mötes, och denne säger, med hänsyftning till Brinkmans studium af Franzéns dikter i Paris:

Blott kring Valhalls höga troner stämmes lyran af min hand, minns du än, hur hennes toner tjuste dig vid Seinens strand?347

litet mera lyrisk lyftning eller ock blott personligt individualiserade ämnet. Detta har varit min önskan i »Snillets värld», i »Känslans elysé», i »Skaldens aftonbikt», »Snillets val» och »The philosophy of the heart», hvilka väl alla, mer eller mindre, tillhöra lärodikten. — Språk- och versbehandling är i alla fall en så underordnad förtjänst, att den

skall man kanske snarare tillerkänna mig.---:--Hvad

du och mången torde förebrå mig, känner jag nog själf: att jag nämligen åtminstone kunnat åtnöja mig med en del. Men som hela samlingen endast är aftryckt för vänner och bekanta, nödgades jag upptaga flere obetydligheter, blott för att de ogärna hade saknats af dem, åt hvilka de egentligen hade blifvit ägnade och, som sagdt är, de äro och förblifva ju i trots af trycksvärtan: enskilda handskrifter.

Jag hade för öfrigt ganska väl kunnat kalla hela samlingen Vinterblommor eller Gubbvisor, ty, med undantag af 3 äldre stycken, är hvarje rad af dessa 2 band diktad, sedan författaren fyllt 57 år! Och därmed har han fortfarit till 78. Af en sådan skald kan väl ej mycket lif och ungdomsfriskhet begäras.

Att jag upptagit ett par latinska elegier, har blott skett för att ursäkta dem, som gjort mig till magister. De olärda åtminstone skola nu tro, att jag kan latin och således dock väl varit magistermässig.1 ——- —

' v. Br.

I sitt vackra svarsbref af den 25 febr. (jfuppl. VI: 369) tackade Tegnér för den angenäma öfverraskningen, för he-

1 I det bref, som Brinkman den 10 januari sände till Geijer jämte Vitterhetsförsöken (nu förvaradt i Kgl. bibi.), går åtskilligt af ofvanstående igen; men det innehåller dessutom flera andra intressanta partier.348

dern af dedikationen och för de välfortnade dikterna. »Hvem skulle den vitterhetsälskare vara», utropar han, »jag vill ej saga i Sverige, men i Europa, som ej skulle söka att skaffa sig dessa dikter, som med tyskarnes djup af tanke och känsla förena den franska ciseleringen och elegansen och afrundningen i form, hvarförutan ingen poesi verkar annorlunda än halft, och som är, om icke poesien själf, likväl alltid dess kröningsdräkt, från Homeros ner till Göthe. Många af Tankebilderna i synnerhet måste jag anse som mästerstycken.»

Den 3 mars 1843 skref Brinkman:

---Aftonbladet yttrade för flere år sedan, att .

det ej kunde begripa hvarför jag blifvit invald i Sv. akad., om ej för mitt bokvurmeri och mina infall. Detta var ej så illa sagdt, i synnerhet om med mina infall mentes mina Tankebilder, ty dessa anser jag själf för kärnan i hela min lilla samling, men våra fleste läsare åtnöja sig gärna med den mera lättsmälta frukten och kasta bort kärnan. Nu ' åter finner jag till min stora glädje, att ej blott du, Franzén och Fredrika företrädesvis gilla dessa »Sinngedichte», som tyskarne ganska lyckligt kalla det grekiska epigrammet, utan att de till och med gjort en

oväntad lycka äfven hos våra »sinniga» fruntimmer, bland hvilka friherrinnan Rappe just öfver dem yttrat sig på ett för förf. högst vänligt, smickrande sätt. Hvad mitt bokvurmeri beträffar, så är det ganska sant, att det mycket bidragit till konstriktigheten af versen och språket, ty sannolikt har ingen inom akademien därmed gjort sig så mycket besvär och läst så , outtröttligt allt, hvad nånsin blifvit skrifvet öfver svenskan — för att ej nämna alla våra så kallade klassiska förfat-' tare.---Mina första tyska försök, utgifna ännu på349

akademien1, berömdes redan för versens välljud och ledighet, och Voss påstod i senare tider, att jag vore den ende, som fullkomligt uppfattat hans metrik — hvilken jag till och med tror mig hafva nöd torf tligen förbättrat; och om ett engelskt stycke, som finnes i i delen2, sade mig en konstdomare i London: »Jag är alldeles förvånad öfver den ledighet, hvarmed 'ni behandlar vår orimmade jamb, genom de lyckligaste cesurer och takthvilor. Just så skulle Pope själf ha skrifvit blankvers, om han velat aflägga rimmet.» — Och denna erfarenheten skall hvar och en kunna göra. Har man en gång skaffat sig skarpa och välslipade grekiska instrumenter, så får hvarje råämne som helst väl lof att ge med sig. Hos mig åtminstone är det alltid återklangen af den Homeriska och Virgilska versen, som gjort mitt öra så ömtåligt, att jag ovillkorligt grinar vid alla nordiska missljud, och att jag aldrig kunnat läsa »Gustaf Eriksson» utan att stoppa bomull i öronen för att ej få örhinnan sprängd. ---

v. Br.

Stockholm den 7 mars 1843.

---Vi tänkte alldeles lika angående formen, hvilken förutan ingen poesi kan anses fulländad. Men därvid var egentligen frågan om den yttre formen, versbyggnad, språkbehandling och dylikt. Men ännu sämre är, att våra nyare skalder, likasom deras akademiska konstdomare, icke hafva något riktigt begrepp om den inre, den organiska formen, hvarigenom ett stycke på vers endast blir ett konstverk. De bedöma nästan alltid blott ämnet, och detta gör

1 Gedichte von Selmar 1789, se ofvan s. 9 f.

* Förmodligen »To Lavinia, with the works of Pope», Vitterhetsförsök I: 187.366

intryck, det må vara så hvardagligt som helst, på det råa prosaiska sinnet. De fromma berömma katekesen satt i rim och meter, den patriotiska fåfängan förtjuses, om den i en sång öfver Carl XII blott får höra »gå på, gå på, mina gossar blå!» eller om en anekdot ur Fryxell helt oförändrad återgifves i vers. . . . Häröfver har jag ofta fått strida i anledning af de inkomna prisskrifterna. Nu låter jag det gå och reserverar mig ingalunda, när Missionären1 och dylika predikoutkast prisas och belönas. Det är synd, att rimkrönikans författare ej mera lefva, ty de förtjänte visst mer än en guldslant för ämnets skuld. — Denna organiska formen beror nu endast af det skapande snillet, för hvilket jag alltid har en så djup och andäktig vördnad, emedan det är en Guds gåfva. Jag menar därmed ingenting annat mystiskt och ingen annan trolldom än den, som födes med vissa människor2,... som därför kunna vara så stolta på sin lörd och sin lycka och med ett slags förakt kunna se ner på oss andra och vår förtjänstfulla möda att oupphörligt putsa och finslipa ytan, ty däruti kan med flit och ihärdighet den

underordnade talangen bringa det långt nog.----

v. Br.

Stockholm den 15 mars 1843.

Onekligen uppfriskas jag i min nuvarande usla belägenhet mindre genom Retzii droppar och piller, dem jag föga samvetsgrant begagnar, än genom dina — vänliga omdömen öfver mina Vitterhetsförsök. Fredrika meddelade mig ännu i går aftons hvad du i detta afseende skrifvit till henne, och hvarigenom_du ipsissimis verbis tillerkänner mig

1 Af Assar Lindeblad, belönt med andra guldpenningen 1838.

' Tegnér hade i sitt februaribref (jfuppl. VI: 371 f.) yttrat sig mot åsikten om det mystiska i poesien.367

ett »rum bland våra bättre skalder». Det samma lär Franzén ha gjort i ett bref till tredje man. Hvad kan jag mer

önska?

Me quoque-vatem dicunt pastores; cur non ego credulus illis?1

Jag har nu således förhoppning att, åtminstone efter min död, för samlingens skull äfven mina dikter skola köpas med de öfriga, som utgått från någon af de aderton, om jag också på bokhyllan blott får ett rum emellan Gustaf Eriksson och Nils Lorenz Sjöberg. Man skulle då kanske säga: »Han skref i alla fall den metriska versen bättre än den förre och tyckes hafva mera egendomliga tankar än den senare.» Hvarför denna Sjöberg en lång tid prisades som den mest välljudande af våra skalder (äfven af Leopold), har jag aldrig kunnat begripa. Helt godhjärtad studerade jag denna stora konstnär för 30 år sedan i förhoppning att hos honom komma underfund med några mästareknep för att tygla och tämja vårt ofta bångstyriga språk, men kunde aldrig finna, att han versifierade bättre än folket mest, åtminstone bland hans tids bättre skalder. Skedde det någon gång, så var det visst en lycklig slump, ty ingen skall inbilla mig, att den arbetat efter bestämda grundsatser, som med så löjliga anspråk på öfverlägsen kritik kunnat skrifva sådant skolpojksdrafvel öfver vers och metrik i sitt anhang till den nya upplagan — hvilket han dock anser för »ganska nyttigt ännu i våra dagar»! Det märkvärdiga är, att han själf skrifver den alexandrinska versen alldeles lika så entonig, som nånsin Dalin eller Gyllenborg — det vill säga med idel jamber, som följa på hvar-

1 »Diktarne (herdarne) hälsa också mig som skald, hvarför skulle jag icke sätta tro till dem?» (Citatet är, med någon förändring, hämtadt ur Virgilius' Bucolica IX: 33 f.)352

ann. Detta versslag har egentligen fallit, emedan ingen af våra skalder förstått att rätt behandla det; det kunde få ganska många omväxlande behag och korsrimmad skulle alexandrinen bli en ganska lämplig versart för rimmade elegier. — Hvad som alltid gjort Nils Lorenz för mig odräglig, var hans fräcka egenkärlek. Han var en preadamit af den plumpaste fosforism. Så skändligt och oförsynt skref inte Hammarsköld emot Leopold, som Sjöberg emot den ädle Gyllenborg i en liten skrift, som nu gudskelof är bortglömd. — Däremot ges det väl ej något plattare smicker än hans till Leopold. Min tillägnan till dig är visst ej hvad den borde vara, och i bredd med ditt oöfverträffliga mästerstycke framför Axel blir den alltid ett svagt, välment försök, men mot den Sjöbergska bortbyter jag den dock sannerligen icke. Man har dock åtminstone ej sådana usel-heter:

Racine i din Virginia sett ett prof utaf sitt eget snille; Corneille om Odén säga ville: det är en pjes som jag har gett.

Så visste Latiens Flaccus hämta ibland från grekernas geni etc.

Vare detta nog sagdt om Nils Lorenz!

Ingenting har gjort mig gladare — ty detta är den känslan, dina och Franzéns milda omdömen hos mig väckt, ej fåfänga — än att mina Tankebilder vunnit ert utmärkta bifall. Visst var ibland min stolta förhoppning att genom dem verkligen ha riktat vår vitterhet med en ny diktart, hvilken måhända skulle åter bringa didaktiken litet till heders. Men jag fruktade tillika, att få läsare skulle hafva sinne för dem, och att de kanske först i en sen framtid skulle framdragas ur någon biblioteksvrå af en bokvurm353

och då omtryckas som gammalmodiga »Logau's Sinnge-dichte» af Lessing. Då, tänkte jag, kunna de åtminstone nyttjas såsom exempel af någon skolmästare, som ville lära sina djeknar skrifva metrisk vers . . .

Nu åter finner jag, att de funnit nåd för våra största mästares ögon och till och med blifvit gunstlingar hos flera af mina bästa läsarinnor.---

v. Br.

K Wrangel

23354

XVII.

Den nya branden i Vexiö 1843. Brinkman om Sv. akademien; öfver Carl XIV Johan. Brinkman vid 80 år; hans

liflighet och verksamhetslust. Biskopinnan Tegnér om Brinkmans och Tegnérs vänskap.

Slutord.

Brinkman hade först i ett bref af den 7 nov. uttryckt sitt hjärtliga deltagande för den eldsolycka, som ånyo öfvergått Vexiö (den 31 okt. 1843) Härpå svarade Tegnér den 11 nov. med en detaljerad berättelse om branden. Han tillade: »Ehuru oro och bekymmer mycket uppskakat mig, går jag dock ännu uppe. Få se huru länge det varar.» I september hade han berättat om sin förbättrade hälsa: »Jag är plågfri och vegeterar som en växt.» Brinkman svarade:

Stockholm den 24 november 1843.

Jag har med synnerlig glädje emottagit ditt sista bref, min egen vän, emedan jag däraf inhämtat, att du med ädelt sinneslugn, och däraf beroende verksamhet, mött den grymma olyckan, som åter drabbat ditt älskade Vexiö, och i mer eller mindre mån också ditt eget husliga och trefliga hem. Lyckligtvis tyckes också våra Stockholmsboar visa mera deltagande än jag ifrån början vågat hoppas. Tiderna äro visserligen svåra för nästan hvar och en af oss enskilte, men hvem skulle ej af355

tacksamhet', för det en sådan olycka ej drabbat honom, gärna offra sin lilla skärf? Jag skickar dig min härmedelst.

— — — För öfrigt är det egentligen icke jag, utan m:lle Högqvist, som denna gången gör en uppoffring af ioo rdr, ty hennes recett är i farvattnet, och därtill

Slutet af Brinkmans bref till Tegnér af den 7/u 1843.356

hade jag redan börjat spara på denna summan, som nu fått en långt nyttigare bestämmelse. Detta har den sköngoda själf högeligen gillat, så mycket mer, som hon vid alla tillfällen är en af de ädelmodigaste och mest

välgörande personer jag känner. —--Jag har ej

varit uppe i akademien1, se'n jag fått ditt bref, ty jag är sedan en längre tid så skral att jag sällan lämnar mina rum. Jag har icke dess mindre för mina synders skull fått afgifva min skriftliga granskning af några och 20 prisskrifter, som i Vexiö konsistorium näppeligen erhållit något »facile admittitur».---För öfrigt nödgas jag bekänna, att jag småningom blifvit tämligen likgiltig emot Sv. akademien. Sedan Leopold och Wallin afsomnat, du och Franzén på sätt och vis höra till de utländska ledamöterna, har det hela ingen hållning mer. Ingen är vördnadsbjudande genom öfverlägset snille, och således må det vara förlåtligt, om alla de andre anse sig för lika goda kålsupare och afgöra genom plurima vota,2 hvilket skaldestycke bör belönas eller fördömas; — alldeles som Sveriges väl och ve ej sällan afgöres på riksdagen, efter mycket kallprat, genom en enda lumpen röst i förstärkt statsutskott. —-Jag har redan en gång föreslagit, att akad. strax borde komma öfverens huru många små guldslantar vid hvarje högtidsdag skulle gif-

1 Både Tegnér och Brinkman hade varit emot invalet i Sv. akademien af Fahlcrantz (som valdes d. 5 dec. 1842, med 10 röster). De hade röstat på Böttiger. Tegnér skref den 25 mars, att han ej haft bref från Beskow efter det olyckliga valet; och den 18 sept. hette det, att Beskow påstås i Preussen »meta stjärnor. Stackars Beskow, med sin aldrig hvilande fåfänga! Det är synd om honom». ' d. v. s. enkel röstöfvervikt.357

vas, ocli se'n lotta emellan de inkomna skrifterna, så behöfde man åtminstone ej läsa all den drafvel.. .

v. Br.

Stockolm den 26 mars 1844.

---Huru hemsk och sorglig den senaste tiden

varit under konungens långa lidanden, kan du lätteligen föreställa dig. Jag är öfvertygad, att du, lika så uppriktigt som jag, sörjt den store hädangångne. Jag skämmes ingalunda att med svidande tårar hafva fuktat hans vördnadsbjudande aska. Men jag skämmes såsom svensk öfver den oerhörda råhet, hvarmed äfven detta ödets

hårda slag blifvit begagnadt af våra »frisinniga» för att blott öka tidningskäbblet och fira hans död med de hätskaste häntydningar på hans fel och oefterrättlighet.

Hans fel? Jag kände dem kanske tidigare och närmare än mången annan, hvilken länge med det nedrigaste smicker just hyllade dessa för att egennyttigt begagna dem. Men hade han då blott fel, hans hätska motståndare blott dygder? Ingen svensk konung har så gement och otacksamt blifvit behandlad som Carl XIV. Ifrån början af den sista smutsiga och föraktliga riksdagen har han ej haft en glad dag, och dock kan jag aldrig nog beundra det lugn han därvid visade under de hårdastè pröfningar. Denna styrka hade jag ej tilltrott honom på sina gamla dar; men det var också hans kraftfulla själs sista ansträngning. Jag såg honom just i denna senare tiden ofta, ty jag hade ett så innerligt medlidande med hans förkrossande öde, hvilket han själf djupt kände.-----

Var emellertid öfvertygad, att jag i hela denna framställning ingalunda talat såsom en afgjord partigängare,374

hvarken till höger eller till vänster. Ty det vore ingen konst, om en hederlig karl med godt samvete kunde sluta sig till hattar eller mössor, och på någondera sidan kunde träffa bestämda åsikter och sammanhängande grundsatser. Men så förhåller det sig för det närvarande ingalunda hos oss. Jag förbigår de många, som försiktigt bära ett slags kask, hvilken de efter omständigheterna kunna förklara för hatt eller mössa, men äfven bland de så kallade »konservative» eller »regeringsfolk», till hvilka jag i själ och andanom visserligen hör, visar flertalet ofta en så obetänksam öfverdrift, så mycken lojal hätskhet, att jag alltid kallar dem hvita rabulister, i motsats af de svarta, som ofta kanske ej göra stort mera ondt än de förra. Likasom jag finner »Bikupan»1 i partikäbbel ingen smula mera sansad än Aftonbladet, ja dagligen så uppretande och förbittrande, att emellan sådana krigskämpar ingen försoningens fred är tänkbar. Och dock vore en sådan lystnadens försonlighei åtminstone just i detta ögonblick så önsklig.----

Om det också går litet långsammare, så försäkrar jag dock ärligt, att jag ännu i alla lidandets drägliga mellanstunder arbetar, både dag och natt, som sökte jag nu först att göra mig rätt skicklig till en förestående lefnadsexamen. Skulle du väl tro, att jag hela vintern igenom så grundligen sysselsatt mig med isländskan, som önskade jag att komma på förslag till den lärarebefattning med detta språk, som lilla Schröder för det närvarande klent nog bestrider2? I allmänhet har jag aldrig känt mig ungdomligare förälskad i vetenskap och

1 Svenska Biet, en konservativ tidning.

' Bibliotekarien J. H. Schröder, kallad »lilla Schröder» till skillnad från professorn i filosofi E. A. Schröder.359

konst, än just nu, när jag snart nolens volens lär få öfverge alla anspråk på deras återkärlek. Jag tycker, att om man ännu blott unnade mig 30 ndddr, så skulle jag väl genom nitiskt ökande af de kunskaper och den snillesbildning, jag redan äger, kunna frambringa något dugligt, äfven såsom författare. Nu först tycker jag mig veta hvarpå det egentligen ankommer i all lärdom, vetenskap och konst.---I allmänhet kan jag äfven

i anseende till kroppen trösta dig, ifall du, som jag hoppas, ännu blir gammal, med min erfarenhet. Jag finner nämligen ännu dageligen, att det mesta af allt hvad skalder och världsvise söka inbilla oss om ålderdomens oduglighet, jämmerliga ledsnad och skröplighet till kropp och själ, är rent af bakdanterx. Jag påminte mig häromdagen att äfven Stjernhjelm i detta afseende följt med strömmen, och jag återläste slutet af »Herkules», för att efterse huruvida jag numera liknade hans med så bistra färger målade gubbe. Hör nu bara på, huru oförsynt han söker skrämma oss: »Åldern har sin vank; när stöd och stolparna bugna . . . taket gissnar i dropp, och huset begynner att braka; kvarnen har ingen gång eller gny, och fönsterna murkna . . . Harpan hon är förstämd, lyder intet, och strängarna snarra. — Sådan är människokropp, när åldern kommer, och åren kröka din hals och rygg; både händer och hufvudet darra; knän blifva styf, din fot han vacklar, och måst' du på sidston trefotad hjälpa dig hän, som barnen i början å fyra» etc.

Parlez pour vous, mr de Stjernhjelm! Och dock, hvad visste han stort om ålderdomen? Om jag rätt minns, blef han inte stort mer än 70 år1, dem jag ännu

1 Stjernhjelm var född 1598 och dog 1672.376

v. Brinkman.

Litografi ur "Nordstjernan" för 1849.361

räknade till min medelålder. Nu har jag tio års större rättighet än Stjernhjelm att tala om en hög ålder — gubbàldem är, hoppas jag, ännu tämligen aflägsen. Och när jag nu ställer mig framför den Stjernhjelmska spegeln, så igenkänner jag ej ett enda drag af min egen skepelse. Det är ren osanning, att »fönsterna mörknat», hvilket visserligen skulle göra mig högst olycklig; eller att taket gissnat, åtminstone behöfver jag ännu hvarken kalott eller peruk; och hvad den krökta ryggen och halsen beträffar samt de darrande händer och hufvud, så tycker jag att därmed väl ej är så farligt, när jag ännu vid mitt skrifbord sitter ryggrak som en pensionsmamsell och mycket halsrakare än hon, emedan alla våra fruntimmer vanligtvis stöta med näsan emot papperet när de skrifva. För öfrigt skrifver jag om nätterna, vid ljus och utan glasögon icke allenast lika tydligt som förr, utan när det kommer därpå an, så grant som någon ann. De styfva knän och de vacklande fötterna finnas inte heller; ty ehuru jag allt sedan nyåret knappt kommit ur mina rum, gjorde jag dock för tre veckor sedan det lyckade försöket att gå till fots hem ända från staden, i mörkret och på en knagglig isgata, insvept i min kappa, och utan käpp, hvilken ej finnes i hela mitt hushåll. Du ser således att man ej behöfver lita på de elaka rykten, som utspridas om den på sitt sätt beskedliga ålderdomen. — Att tänderna ej mer kunna bitas, medger jag gärna, men dem gjorde jag mig tidigt af med i min bästa tid, för att slippa den gräsliga tandvärken. Däremot är det åter en osanning, att »målet därigenom märkligen stympas». Jag höll i fjol på Vetenskapsakademiens högtidsdag ett långt tal utantill och läste sen en god halftimme högt på Bönen, och alla försäk-Biskopinnan Tegnér 1845.

Porträ» i Olja af Grandjean. (Tillhör professor Es. Tegnér.)364

slutar: »Må du emellertid så länge som möjligt njuta en förbättrad hälsa och vara öfvertygad att jag dör, som jag lefvat, din trognaste och mest pålitlige vän.»

Några dagar senare, den 29 juni 1844, svarade Tegnér: han vore nu rätt plågfri, men kände sig klen i vänstra sidan; särskildt vore det vänstra knäet »så godt som förvissnadt» och benet ville ej gärna lämna jorden, då han skulle gå. Om den tilltagande rabulismen och om pressens förmynderskap har han, liksom Brinkman, skarpa ord. »O, vårt olyckliga fädernesland! Olyckligt genom vederbörandes slapphet och popularitetsjakt». Till sist heter det:

Jag vet att jag är dig skyldig ett långt bref, skall äfven betala min skuld, men du måste ge tid, ifall jag skulle bli något bättre.

Totus tuus

Es. Tegnér.

Men de bättre dagarna voro gångna. Den omisskännliga höjning i sinne och krafter, som rådt 1843— 44, försvann åter. Slappheten tilltog, den egentliga sinnessjukdomen kom dock icke tillbaka. Det nyss anförda var Tegnérs sista ord till den gamle vännen — direkta ord åtminstone, ty hälsningar sände de hvarandra genom fränder och bekanta. Efter sommaren 1844 skref Tegnér icke mycket mera; de sista bref af honom, som finnas bevarade, äro af februari 1845 (till ärkebiskopen Wingård); de visa ännu klarhet och en viss styrka. Han hade dock i det sista brefvet (den 15. 2) undertecknat sig »en slocknande vän». Heurlin, som, nu icke längre Vexiöbo,365

likväl då och då besökte östrabo, skref i januari 1846 till C. J. Askelöf (brefvet i Kgl. biblioteket): »Tegnérär väl frisk, men svag och framför allt mycket slö. Han är nära nog död för världen — intresserar sig för intet. Det är sorgligt att skåda. Gudilof, han är lugn, utan tecken till plåga, äter och sofver förträffligt.» I juli s. å. hörde Brinkman direkt från östrabo genom ett par bref från biskopinnan. Det var den dyrbara Tegnér-Brink-manska korrespondensens vård, hvarom de nu förhandlade; båda voro ense om att den måste handhafvas med finkänslighet och diskretion, och Brinkman skulle sörja för att den icke komme i »oheliga händer». Om sin man skref fru Tegnér (d. 3. 7): »Hans hälsa är oklanderlig, men svag, såväl i intellektuellt som fysiskt afseende — men alltid lugn, god och nöjd med sin inskränkta värld; tv utom vår dagliga promenad V2 mils väg är han alltid

hemma.» Hon framförde ett varmt tack för Brinkmans »trofasta vänskap för Tegnérska huset». Och den 20 s. m. skref hon till sin »gode, dyre vän» följande ord, som kunna stå som ett afslutande måtto på denna brefväxling :

Tegnérs namn, förenadt med Brinkmans äfven vid griften, förevigar ock den vänskap, som i lifstiden sammanbundit dessa ädle.

Budet om dödsfallet på östrabo den 2 november 1846 träffade Brinkman icke oförberedd.

Själf hade han icke mycket mera att hoppas af lifvet. Men, trots åtskilliga krämpor, som då och då höllo honom fängslad i sängen, soffan eller liggstolen, bibehöllban hela sin andliga vigör så godt som oförminskad. Ännu in i det sista läste han och skref; och två timmar före sin död uppvaktade han, såsom ofvan berättats, sin gamla beskyddarinna grefvinnan De Geer med ett vackert tacksamhetsbref.

Något mer än ett år öfverlefde han Tegnér. —

Biskopinnan fick rätt: deras vänskap är förevigad.

Carl Gustaf von Brinkmans betydelse i den svenska litteraturen, framför allt hans epistolära verksamhet, knyter sig till många andra namn än Tegnérs. Men detta senare står väl ändock främst bland alla hans korrespondenter, liksom brefven till skalden-biskopen torde innehålla åtskilligt af det värdefullaste han efterlämnat.

I denna bok har blott en ringa del af Brinkmans litterära kvarlåtenskap kunnat komma till heders. Den skall väl ändock kunna bidraga till att gifva eller återgifva åt den svenska litteraturen en författare, som åtminstone i sina bref står högre än åtskilliga samtida, de där ännu i våra vittra häfder ståta med långt större berömmelse.

Personregister.

(Siffrorna hänvisa till sidor.)

Illustrationer.

Innehållsöfversikt.